CODICIS

REGVLARVM

PARS TERTIA.

Abbatis de Aquino ex dono Emi.mi Card.lis Barberini

Bibliothecae D. Rossi. Baptistae

Accedit Appendix, in qua

Codex Regul. Bened. Abbatis Anianensis

Sacris Chriſti Virginibus

MARIAE INNOCENTIAE,

ET MARIAE GRATIAE

SORORIBVS BARBERINIS

VRBANI VIII. P. M.

ET ANTONII CARDINALIS

S.Honuphrij Neptibus

FRANCISCI EPISCOPI PORTVEN.

S. R. E. VICECANCELLARII

ET ANTONII EPISC. TVSCVLAN.

S. R. E. CAMERARII

Germanis

REGVLAS SS. PATRVM

Virginibus Sanctimonialibus præſcriptas

ET A S. BENEDICTO ANIANENSI ABBATE

Collectas, & Supplemento Auctas.

Humillimo Affectu Offert, Dat, Dicat, Conſecrat.

LVCAS HOLSTENIVS.

CODICIS
REGVLARVM
Pars Tertia.

IN QVA SANCTORVM PATRVM
Regulæ ad Virgines

S. Avgvstini Episc. Hipponensis
S. Cæsarii Arelatensis
S. Avreliani Arelatensis
S. Donati Vesontiensis
Cvivsdam Patris
S. Leandri Hispalensis
B. Aelredi Abbatis Rievallensis

S. AVRELII AVGVSTINI

Hipponenſis Epiſcopi

EPISTOLA CIX,

Regulam Sanctimonialibus præſcriptam continens.

DE REGVLA S. AVGVSTINI
RO. BELLARMINI S. R. E. CARD. IVDICIVM
Libro de Script. Eccleſiaſticis.

Ex tribus Regulis ſola tertia eſt certa S. Auguſtini, ſed feminis data, non viris: habetur enim in Epiſtola CVIIII. *reliquæ duæ non videntur Auguſtini.*

S. AVRELII AVGVSTINI
Hipponenſis Epiſcopi
EPISTOLA CIX,

Regulam Sanctimonialibus præſcriptam continens.

SICVT parata eſt ſeueritas peccata, quæ inuenerit vindicare; ita non vult caritas quod vindicet inuenire. Hæc cauſſa fecit, vt ad vos non venirem, cum meam præſentiam quæreretis; non ad pacis veſtræ gaudium, ſed ad diſſenſionis veſtræ augmentum. Quomodo enim contemnerem, & impunitum relinquerem, ſi & me præſente tantus veſter tumultus exiſteret, quantus me abſente, etſi oculos meos latuit, tamen aures meas veſtris vocibus verberauit? Nam fortaſſis etiam maior eſſet veſtra ſeditio in præſentia mea, cum neceſſe eſſet vobis non concedi,

quæ in pernicioſiſſimum exemplum contra ſanam diſciplinam, quod vobis non expedit, petebatis: ac ſic quales non volo inuenirem vos; & ipſe inuenirer à vobis qualem non volebatis. Cum ergo ſcribat Apoſtolus ad Corinthios di-
2.Cor.1. cens: *Teſtem Deum facio ſuper animam meam, quia parcens vobis nondum veni Corinthum; non quia dominamur fidei veſtræ, ſed cooperatores ſumus gaudij veſtri:* Hoc ego etiam dico vobis; quia parcens vobis uon ad vos veni. Peperci etiam mihi, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem: & elegi, non vt exhiberem faciem meam vobis, ſed effundere cor meum Deo pro vobis; & cauſſam magni periculi veſtri, non apud vos verbis, ſed apud Deum lacrimis agerem; ne conuertat in luctum gaudium meum, quo ſoleo gaudere de vobis, & inter tanta ſcandala, quibus vbique abundat hic muudus, aliquando conſolari: cogitans copioſam congregationem, & caſtam dilectionem, & ſanctam conuerſationem veſtram, & largiorem gratiam Dei, quæ data eſt vobis; vt non ſolum carnales nuptias contemneretis, verum etiam eligeretis in domo ſocietatem vnanimes habitandi, vt ſit vobis anima vna, & cor vnum in Deum. Hæc in vobis bona, hæc Dei dona conſiderans, inter multas tempeſtates, quibus ex alijs malis quatitur, cor meum ſolet vtcunque re-
Gal.5. quieſcere. *Currebatis bene, quis vos faſcinauit?* Suaſio illa
1.Cor.5. non eſt ex Deo, qui vocauit vos. *Modicum fermenti*, nolo dicere quod ſequitur. hoc enim magis cupio, & oro, & hortor, vt ipſum fermentum conuertatur in melius; ne tota maſſa, ſicut pene iam fecerat, conuertatur in peius. Si
Matt.26. ergo repullulaſtis ſanum ſapere, *orate ne intretis in tentationem*; ne iterum in contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſeditiones, ſuſurrationes. Non enim ſic plantauimus & rigauimus hortum dominicum in vobis, vt ſpinas metamus iſtas ex vobis. Si autem adhuc veſtra tumultuatur infirmitas, orate vt eruamini de tentatione. Quæ autem conturbant vos, ſi adhuc conturbant

bant vos, niſi correxerint ſe, portabunt iudicium, quæcunque illæ fuerint. Cogitate quid mali ſit, vt cum de Deo natis in vnitate gaudeamus, interna ſchiſmata in monaſterio lugeamus. Perſeuerate in bono propoſito, & non deſiderabitis mutare Præpoſitam; qua in monaſterio illo per tam multos annos perſeuerante, & numero & ætate creuiſtis; quæ vos Mater non vtero, ſed animo ſuſcepit. Omnes enim quæ illuc veniſtis, ibi eam aut ſanctæ Præpoſitæ ſorori meæ ſeruientem, placentem; aut etiam ipſam Præpoſitam, quæ vos ſuſcepit, inueniſtis. Sub illa eſtis eruditæ; ſub illa velatæ, ſub illa multiplicatæ; & ſic tumultuamini, vt eam vobis mutetis; cum lugere deberetis, ſi eam vobis mutare vellemus? Ipſa eſt quam noſtis; ipſa eſt ad quam veniſtis; ipſa eſt quam per tot annos habendo creuiſtis. Nouum non accepiſtis, niſi Præpoſitum: aut ſi propter illum quæritis nouitatem, & in eius inuidiam contra Matrem veſtram ſic rebellaſtis, cur non potius id petiſtis, vt ipſe vobis mutetur? Si autem hoc exhorretis, quia noui quomodo eum in Chriſto venerabiliter diligatis, cur non potius illam? In vobis namque regendis ſic Præpoſiti rudimenta turbantur, vt magis velit vos ipſe deſerere, quam iſtam ex vobis famam & inuidiam ſuſtinere, vt dicatur, non vos aliam quæſituras fuiſſe Præpoſitam, ni ipſum cœpiſſetis habere Præpoſitum. Tranquillet ergo Deus, & componat animos veſtros, vt non in vobis præualeat opus diaboli; ſed pax Chriſti vincat in cordibus veſtris nec dolore animi, quia non fit quod vultis, vel quia pudet voluiſſe quod velle non debuiſtis, erubeſcendo curratis in mortem; ſed potius pœnitendo reſumatis virtutem: nec habeatis pœnitentiam Iudæ traditoris, ſed potius lacrimas Petri paſtoris.

SE-

SEQVITVR REGVLA.

I. HAEC ſunt quæ vt obſeruetis præcipimus in monaſterio conſtitutæ. Primum propter quod eſtis in vnum congregatæ, vt vnanimes habitetis in domo, & ſit vobis cor vnum & anima vna in Deo. Et non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia, & diſtribuatur vnicuique veſtrum à Præpoſita veſtra victus & tegumentum: non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes; ſed vnicuique ſicut opus fuerit. Sic enim legitis in actibus Apoſtolorum,
Act. 4. quia *erant ipſis omnia communia; & diſtribuebatur ſingulis prout cuique opus erat.*

II. Quæ aliquid habebant in ſeculo, quando ingreſſæ ſunt monaſterium, libenter velint illud eſſe comune. Quæ autem non habebant, non ea quærant in Monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt: ſed tamen earum infirmitati quod opus eſt tribuatur: etſi pauperies earum, quando foris erant, nec ipſa neceſſaria poterat inuenire. At non ideo putent ſe eſſe felices, quia inuenerunt victum & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt: nec erigant ceruicem, quia ſociantur eis, ad quas foris accedere non audebant: ſed ſurſum cor habeant, & terrena bona non quærant: ne incipiant monaſteria eſſe diuitibus vtilia, non pauperibus, ſi diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

III. Sed rurſus etiam illæ quæ aliquid eſſe videbantur in ſeculo, non habeant faſtidio ſorores ſuas, quæ ad illam ſanctam ſocietatem ex paupertate venerunt. magis autem ſtudeant, non de parentum diuitum dignitate, ſed de pauperum ſororum ſocietate gloriari. Nec extollantur ſi communi

muni vitæ de ſuis facultatibus aliquid contulerunt: nec de ſuis diuitijs magis ſuperbiant, quia eas monaſterio partiuntur, quam ſi eis in ſeculo fruerentur. Alia quippe quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant; ſuperbia vero bonis operibus inſidiatur, vt pereant. Et quid prodeſt diſpergere dando pauperibus, & pauperem fieri, ſi anima miſera ſuperbior efficiatur contemnendo, quam fuerat poſſidendo? Omnes ergo vnanimiter & concorditer viuite, & honorate in vobis inuicem Deum, cuius templa factæ eſtis.

IIII. Orationibus inſtate horis & temporibus conſtitutis. In oratorio nemo agat, niſi ad quod eſt factum, vnde & nomen accepit. vt ſi aliquæ etiam præter horas conſtitutas, ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impedimento quæ ibi aliquid agere voluerint. Pſalmis & hymnis cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in voce: & nolite cantare, niſi quod legitis eſſe cantandum: quod autem non ita ſcriptum eſt vt cantetur, non cantetur.

V. Carnem veſtram domate ieiunijs, & abſtinentia eſcæ & potus, quantum valetudo permittit. quando autem aliqua non poteſt iejunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum ſumat, niſi cum ægrotat. Cum acceditis ad menſam donec inde ſurgatis, quod vobis ſecundum conſuetudinem legitur ſine tumultu & contentionibus audite. Nec ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures percipiant Dei verbum. Quæ infirmæ ſunt ex priſtina conſuetudine, ſi aliter tractantur in victu, non debet alijs moleſtum eſſe, nec iniuſtum videri quas fecit alia conſuetudo fortiores. Nec illas feliciores putent, quia ſumunt quod non ſumunt ipſæ: ſed ſibi potius gratulentur, quia valent quod non valent illæ. & ſi eis, quæ venerunt ex moribus delicatioribus ad monaſterium, aliquid alimentorum, ve-

ſtimentorum, ſtramentorum, operimentorum datur, quod alijs fortioribus, & ideo felicioribus, non datur, cogitare debent quibus non datur, quantum de ſua ſeculari vita illæ ad iſtam deſcenderint, quamuis vſque ad aliarum, quæ ſunt corpore fortiores, frugalitatem peruenire nequiuerint. Nec illæ debent conturbari, quod eas vident amplius (non quia honorantur, ſed quia tolerantur) accipere: ne contingat deteſtanda peruerſitas, vt in monaſterio, vbi quantum poſſunt fiunt diuites laborioſæ, fiant pauperes delicatæ. Sane quemadmodum ægrotantes neceſſe habent minus accipere ne grauentur, ita poſt ægritudinem ſic tractandæ ſunt vt citius recreentur, etiamſi de humillima ſeculi paupertate venerunt: tanquam illis hoc contulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior conſuetudo. Sed cum vires priſtinas recuperauerint, redeant ad feliciorem conſuetudinem ſuam, quæ famulas Dei tanto amplius decet, quanto minus indigent: nec ibi eas teneat voluntas iam vegetas, quo neceſſitas leuarat infirmas. Illæ ſe exiſtiment ditiores, quæ fuerint in ſuſtinenda parcitate fortiores. Melius eſt enim minus egere, quam plus habere.

VI. Non ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus. nec ſint vobis tam tenera capitum tegmina, ne retiola ſubter appareant. Capillos ex nulla parte nudos habeatis, nec foris vel ſpargat negligentia, vel componat induſtria.

VII. Quando proceditis, ſimul ambulate: cum veneritis quo itis, ſimul ſtate. In inceſſu, in ſtatu, in habitu, in omnibus motibus veſtris, nihil fiat quod illiciat cuiuſquam libidinem; ſed quod veſtram deceat ſanctitatem. Oculi veſtri etſi iaciuntur in aliquem, figantur in neminem. Neque enim quando proceditis viros videre prohibemini, ſed appetere, aut ab ipſis appeti velle. Nec ſolo tactu, ſed affe-

ctu quoque & aſpectu appetitur & appetit femina. Nec dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius. Et cum ſe inuicem ſibi, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo corda nunciant impudica, & ſecundum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus. Nec putare debet quæ in maſculum figit oculum, & illius in ſemetipſam diligit fixum, non ab alijs videri cum hoc facit. videtur omnino & a quibus videri non arbitratur. Sed ecce lateat, & a nemine hominum videatur: quid faciet de illo ſuperno inſpectore, quem latere nihil poteſt? An ideo putandus eſt non videre, quia tanto videt patientius, quanto ſapientius? Illi ergo timeat ſancta femina diſplicere, ne velit viro male placere: illum cogitet omnia videre, ne velit viro male videri. Illius namque & in hac cauſſa commendatus eſt timor, vbi ſcriptum eſt: *Abominatio eſt Domino defigens oculum.* Quando ergo ſimul eſtis Pro. 16.
in Eccleſia, & vbicunque vbi & viri ſunt, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam iſto modo vos cuſtodiet ex vobis.

VIII. Et ſi hanc, de qua loquor, oculi petulantiam in aliqua veſtrum aduerteritis, ſtatim admonete, ne cœpta progrediantur, ſed ex proximo corrigantur. Si autem & poſt admonitionem iterum, vel alio quocunque die, idipſum eam facere videritis, iam velut vulneratam ſanandam prodat, quæcunque inuenire potuit hoc: prius tamen & alteri vel tertiæ demonſtratam, vt duarum vel trium poſſit ore conuinci, & competenti ſeueritate coerceri. Nec vos iudicetis eſſe maleuolas, quando hoc indicatis. magis quippe innocentes non eſtis, ſi ſorores veſtras, quas indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis. Si enim ſoror tua vulnus haberet in corpore, quod vellet occultari,

ri, dum timeret ſecari; nonne crudeliter abs te ſileretur, & miſericorditer indicaretur? Quanto ergo potius debes eam manifeſtare, ne perniciosius putreſcat in corde? Sed antequam alijs demonſtretur, per quas conuincenda eſt ſi negauerit, prius Præpoſitæ debet oſtendi, ſi admonita neglexerit corrigi; ne forte poſſit ſecretius correpta innoteſcere cæteris. Si autem negauerit, tunc neganti adhibendæ ſunt aliæ; vt iam coram omnibus poſſit non ab vna teſte argui, ſed a duabus tribuſue conuinci. Conuicta vero ſecundum Præpoſitæ vel Presbyteri arbitrium debet emendatoriam ſuſtinere vindictam: quam ſi ferre recuſauerit, etſi ipſa non abſceſſerit, de veſtra ſocietate proijciatur. Non enim & hoc fit crudeliter, ſed miſericorditer; ne contagione peſtifera plurimas perdat. Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, vindicandiſque peccatis diligenter obſeruetur, cum dilectione hominum, & odio vitiorum.

VIIII. Quæcunque autem in tantum progreſſa fuerit malum, vt occulte ab aliquo literas, vel quælibet munuſcula accipiat; ſi hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro ea: ſi autem deprehenditur atque conuincitur, ſecundum arbitrium Præpoſitæ, vel Presbyteri, vel etiam Epiſcopi grauius emendetur.

X. Veſtes veſtras in vno loco habete, ſub vna cuſtode vel duabus, vel quot ſufficere potuerint ad eas excutiendas, ne a tinea lædantur. Et ſicut paſcimini ex vno cellario, ſic induamini ex vno veſtiario. Et ſi fieri poteſt, non ad vos pertineat, quid vobis induendum pro temporis congruentia proferatur, vtrum hoc recipiat vnaquæque veſtrum, quod depoſuerat, an aliud quod altera habuerat; dum tamen vnicuique quod opus eſt non negetur. Si autem hinc inter vos contentiones & murmura oriuntur, & conqueritur aliqua dete-

deterius aliquid ſe accepiſſe, quam prius habuerat; & indignam ſe quæ non ita veſtiatur, ſicut alia ſoror eius veſtiebatur; hinc vos probate, quantum vobis deſit in illo interiore ſancto habitu cordis, quæ pro habitu corporis litigatis. Tamen ſi veſtra toleratur infirmitas, vt hoc recipiatis quod poſueratis, in vno tamen loco ſub communibus cuſtodibus habete quod ponitis: ita ſane vt nulla ſibi aliquid operetur, ſiue vnde induatur, ſiue vbi iaceat, ſiue vnde cingatur, vel caput contegat: ſed omnia opera veſtra in commune fiant, maiore ſtudio, & frequentiori alacritate, quam ſi vobis propria faceretis. Caritas enim, de qua ſcriptum eſt, quod *non quærit quæ ſua ſunt*, ſic intelligitur; quia communia proprijs, non propria communibus anteponit. Et ideo quanto amplius rem communem quam propriam curaueritis, tanto amplius vos profeciſſe noueritis: vt in omnibus, quibus vtitur tranſitura neceſſitas, ſupereminеat quæ permanet Caritas. Conſequens ergo eſt, vt etiam illud, quod ſuis vel filiabus, vel aliqua neceſſitudine ad ſe pertinentibus, in monaſterio conſtitutis, aliquis vel aliqua contulerit, ſiue veſtem, ſiue quodlibet aliud inter neceſſaria deputandum, non occulte accipiatur, ſed ſit in poteſtate Præpoſitæ; vt in commune redactum, cum neceſſarium fuerit, præbeatur. Quod ſi aliqua rem ſibi collatam celauerit, furti iudicio condemnatur. 1.Cor.13.

XI. Indumenta veſtra ſecundum arbitrium Præpoſitæ lauentur; ſiue a vobis, ſiue a fullonibus: ne interiores animæ ſordes contrahat mundæ veſtis nimius appetitus.

XII. Lauacrum etiam corporum, vſuſque balnearum non ſit aſſiduus; ſed eo quo ſolet interuallo temporis tribuatur, hoc eſt, ſemel in menſe. Cuius autem infirmitatis neceſſitas cogit lauandum corpus, non longius differatur. fiat ſine

murmure de conſilio medici, ita vt etiamſi nolit, iubente Præpoſita, faciat quod faciendum eſt pro ſalute. Si autem velit, & forte non expedit, ſuæ cupiditati non obædiatur. aliquando enim, etiamſi noceat, prodeſſe creditur quod delectat. Denique ſi latens eſt dolor in corpore, famulæ Dei dicenti quid ſibi doleat, ſine dubitatione credatur: ſed tamen vtrum ſanando illi dolori quod delectat expediat, ſi non eſt certum, medicus conſulatur. Nec eant ad balneas, ſiue quocunque ire neceſſe fuerit, minus quam tres. Nec illa quæ habet aliquo eundi neceſſitatem, cum quibus ipſa voluerit, ſed cum quibus Præpoſita iuſſerit, ire debebit.

XIII. Ægrotantium cura, ſiue poſt ægritudinem reficiendarum, ſiue aliqua imbecillitate etiam ſine febribus laborantium, alicui debet iniungi, vt ipſa de cellario petat, quod cuique opus eſſe perſpexerit. Siue autem quæ cellario, ſiue quæ veſtibus, ſiue quæ codicibus præponuntur, ſine murmure ſeruiant ſororibus ſuis.

XIIII. Codices certa hora ſingulis diebus petantur: extra horam quæ petiuerint, non accipiant. Veſtimenta vero & calceamenta, quando fuerint indigenti neceſſaria, dare non differant, ſub quarum cuſtodia ſunt, quæ poſcuntur.

XV. Lites aut nullas habeatis, aut quam celerrime finiatis; ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam. Neque enim ad ſolos viros pertinet quod ſcriptum eſt: *Qui odit fratrem ſuum homicida eſt*: 1. Io. 3.
ſed ſexu maſculino, quem primum Deus fecit, etiam femineus præceptum ſexus accepit.

XVI. Quæcunque conuitio vel maledicto, vel etiam criminis obiectu alteram læſerit, meminerit ſatisfactione quantocyus curare quod fecit; & illa quæ læſa eſt, ſine diſce-

ſceptatione dimittere. Si autem inuicem ſe læſerunt, inuicem ſibi debita relaxare debebunt; propter orationes veſtras, quas vbique quanto crebriores habetis, tanto ſanctiores habere debetis. Melior eſt autem quæ quamuis ira ſæpe tentatur, tamen impetrare feſtinat, vt ſibi dimittat, cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam, quam quæ tardius iraſcitur, & ad veniam petendam difficilius inclinatur.

XVII. Quæ non vult dimittere ſorori, non ſperet accipere orationis effectum. quæ autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petet, ſine cauſſa eſt in monaſterio, etiamſi non inde proijciatur. Proinde vobis a verbis durioribus parcite, quæ ſi emiſſa fuerint ex ore veſtro, non pigeat ex ipſo ore proferre medicamenta, ex quo facta ſunt vulnera.

XVIII. Quando autem neceſſitas diſciplinæ minoribus coërcendis dicere vos verba dura compellit, ſi etiam in ipſis modum vos exceſſiſſe ſentitis, non a vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis. ne apud eas, quas oportet eſſe ſubiectas, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eas, quas plus iuſto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

XVIIII. Non autem carnalis, ſed ſpiritalis inter vos debet eſſe dilectio. Nam quæ faciunt pudoris immemores etiam feminis feminæ iocando turpiter & ludendo, non ſolum a viduis & intactis ancillis Chriſti in ſancto propoſito conſtitutis; ſed omnino nec a mulieribus nuptis, nec a virginibus ſunt facienda nupturis.

XX. Præpoſitæ tamquam Matri obædiatur, honore ſeruato, ne in illa offendatur Deus: multo magis Presbytero, qui omni-

omnium veſtrum curam gerit. vt ergo cuncta iſta ſeruentur; & ſi quid ſeruatum non fuerit, non negligenter prætereatur, ſed emendandum corrigendumque curetur, ad Præpoſitam præcipue pertinet; ita vt ad Presbyterum, qui vobis intendit, referat quod modum vel vires eius excedit.

XXI. Ipſa vero non ſe exiſtimet poteſtate dominante, ſed caritate ſeruiente felicem. Honore coram hominibus prælata ſit vobis, coram Deo ſubſtrata ſit pedibus veſtris.

Tit. 2. XXII. Circa omnes ſeipſam bonorum operum præbeat exemplum. Corripiat inquietas, conſoletur puſillanimes, ſuſcipiat infirmas, patiens ſit ad omnes; diſciplinam libens habeat, metuens imponat. Et quamuis vtrumque ſit neceſſarium, tamen plus a vobis amari appetat, quam timeri; ſemper cogitans Deo ſe pro vobis redditura eſſe rationem. Vnde magis obædiendo, non ſolum veſtri, verum etiam ipſius miſeremini; quæ inter vos quanto in loco ſuperiore, tanto in periculo maiori verſatur.

XXIII. Donet Dominus vt obſeruetis hæc omnia cum dilectione, tanquam ſpiritualis pulchritudinis amatrices, & bono Chriſti odore de bona conuerſatione fragrantes: non ſicut ancillæ ſub lege, ſed ſicut liberæ ſub gratia conſtitutæ.

XXIIII. Vt autem in hoc libello tanquam in ſpeculo vos poſſitis inſpicere, ne per obliuionem aliquid negligatis, ſemel in ſeptimana vobis legatur: & vbi vos inueneritis ea quæ ſcripta ſunt facientes, agite gratias Domino bonorum omnium largitori. vbi autem ſibi quæcunque veſtrum videt deeſſe aliquid, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt & debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur. Amen.

S. CÆ-

S. CAESARII
ARELATENSIS EPISCOPI
Regula
AD VIRGINES.

DE S. CAESARIO EIVSQ. REGVLA veterum teſtimonia.

MARTYROLOGIVM Rom. die xxv. Aug.

Arelate depoſitio S. Cæſarij Epiſcopi, miræ ſanctitatis & pietatis viri.

GENNADIVS ill. Eccl. ſcript. Cap. LXXXVI.

Cæſarius Arelatenſis vrbis Epiſcopus, vir ſanctitate & virtute celeber, ſcripſit egregia, & grata valde, & monachis neceſſaria opuſcula &c. floruit Anaſtaſio rempublicam gubernante.

CYPRIANVS lib. I. de vita S. Cæſarij.

Inter hæc autem præcipuum illud Monaſterium quod ſorori ſuæ condere cæperat, inſtar prioris inſtaurauit; & quaſi alter quidam noſtri temporis Noë, propter tempeſtates & procellas in latere Eccleſiæ ſeminarum extruxit cœnobium, tanquam arcam: euocataque e Maſſilienſi Cœnobio venerabili ſorore ſua Cæſaria, quam idcirco eo miſerat, vt diſceret quod doceret; & prius eſſet diſcipula, quam magiſtra; in præparata domicilia cum duabus aut tribus ſodalibus introduxit. Confluxerunt autem ad illam multæ virginum cateruæ, rebus ſuis & facultatibus, atque ipſis etiam dulciſſimis parentibus renunciantes. Erant autem illo loco adeo incluſæ, vt vſque ad ſupremum vitæ diem nulli earum fas eſſet extra monaſterij oſtium progredi.

IDEM lib. II. ſub finem.

Interea creſcit vſque exitus Iſrael de terra Ægypti, id eſt, animæ ſanctæ de hoc mundo corporalis vitæ migratio. iubet ergo ſe in monaſterio Virginum, quod ipſe fundauerat, ſella famulantum manu geſtari, quaſi conſolaturus anxias, quibus ſuſpitio tranſitus ſui abſtulerat ſomnum, & cibum obliuio. Alloquitur itaque primam quaſi more & dulcedine ſua ducentarum puellarum venerabilem Cæſariam matrem, & conſolatur, atque ad palmam tendere ſupernæ vocationis hortatur, & vt teneant Regulam, quam ipſe ante aliquot annos inſtituerat, monet.

GRE-

GREGORIVS Tur. hiſt. Franc. l. IX. Cap. XXXIX.
In epiſtola Euphronij, Prætextati, & aliorum Epiſcoporum ad Radegundim reginam.

Specialiter definimus, ſi qua de locis ſacerdotaliter noſtræ gubernationi Domino prouidente commiſſis in Pictaua ciuitate veſtro monaſterio meruerit ſociari, ſecundum beatæ memoriæ Domini Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi conſtituta, nulli ſit vlterius diſcedendi licentia: quæ, ſicut continet Regula, voluntate prodita videtur ingreſſa: ne vnius turpi dedecore ducatur in crimen, quod apud omnes emicat in honore.

Ibidem Cap. XL.

Poſt hæc cum Pontificis ſui ſæpius gratiam quæreret (Radegundis,) nec poſſet adipiſci, neceſſitate commota cum Abbatiſſa ſua, quam inſtituerat, Arelatenſem vrbem expetunt: de qua Regula Sancti Cæſarij atque Cæſariæ beatæ ſuſcepta, Regis ſe tuitione munierunt.

Ibid. Cap. XLII. in epiſt. B. Radegundis ad Epiſcopos.

Inſuper congregationi per me Chriſto præſtante collectæ Regulam ſub qua ſancta Cæſaria degit, quam ſolicitudo B. Cæſarij antiſtitis Arelatenſis ex inſtitutione ſanctorum Patrum conuenienter collegit, adſciui.

VENANTIVS Lib. VIII. Carm. I. de S. Radegundi.

Regula Cæſarij linea nota tibi eſt.

Idem Carm. 4.

Concipiente fidem Chriſti Radegundis amore,
Cæſarij lambit Regula quicquid habet.

Meminit quoque huius Regulæ S. Donatus Afer in præfatione ſuæ collectionis, & S. Benedictus Anianæ Abbas in concordia Regularum.

INCIPIT PROLOGVS S. CAESARII EPISCOPI AD VIRGINES.

Sanctis & plurimum in Chriſto venerandis Sororibus in monaſterio quod Deo inſpirante & iuuante condidimus, conſtitutis

CAESARIVS EPISCOPVS.

QVIA nobis Dominus pro ſua miſericordia inſpirare, & adiuuare dignatus eſt, vt vobis monaſterium conderemus; quomodò in ipſo monaſterio viuere debeatis ſecundum ſtatuta antiquorum Patrum, monita vobis ſpiritualia ac ſancta condidimus, quæ Deo adiuuante cuſtodire poſſitis. Iugiter in monaſterij cellula reſidentes viſitationem Filij Dei aſſiduis orationibus implorate; vt poſtea cum fiducia poſſitis dicere; *Inuenimus quem quæſiuit anima noſtra*. Et ideo vos ſacras Virgines, & Deo deditas animas rogo, quæ incenſis lampadibus cum ſecura conſcientia Domini præſtolatis aduentum, vt quia me pro conſtituendo vobis monaſterio laboraſſe cognoſcitis, veſtri me itineris ſocium fieri ſanctis orationibus poſtuletis. vt cum in regno cum ſanctis ac ſapientibus virginibus feliciter introibitis, me cum ſtultis non emanere foris veſtro ſuffragio obtineatis: orante pro me ſanctimonia veſtra, vt inter pretioſiſſimas Eccleſiæ gemmas micantem fauor diuinus & præſentibus repleat bonis, & dignum reddat æternis.

Cant. 3.

INCIPIVNT CAPITVLA.

I. *Inprimis obſeruandum eſt, vt de monaſterio vſque ad mortem ſuam nulla egrediatur.*
II. *A maledicto & iuramento abſtineant.*
III. *De habitu mutando, & obedientia exhibenda.*
IV. *Vt nihil ex his quæ ſecum exhibuit ſibi reſeruet, nec per ſeipſam eleemoſynas faciat.*
V. *Vt nulla infantula niſi a ſexto anno excipiatur.*
VI. *Vt vnaquæque non quod ipſa voluerit, ſed quod ei iuſſum fuerit, operetur.*
VII. *Vt nemo cellulam peculiarem habeat.*
VIII. *Vt dum pſallitur, nemo loquatur.*
IX. *Nemo filiam cuiuſcunque de fonte ſuſcipiat.*
X. *Vt ſigno tacto nulla tardius veniat.*
XI. *Qualis debet eſſe ancilla Dei dum caſtigatur.*
XII. *Qualiter ſe debeat, quæ aliquid negligenter egerit, humiliare.*
XIII. *In vigilijs ſtudendum vt nemo dormiat.*
XIV. *Vt in lanificijs faciendum ſuum penſum quotidianum accipiat.*
XV. *Vt nemo ſibi aliquid proprium iudicet.*
XVI. *Matri & Præpoſitæ obediendum: ad menſam penitus non loquendum.*
XVII. *Vt omni tempore duabus horis lectioni vacent.*
XVIII. *Vt ſedentes ad opera, aut meditentur quæ ſancta ſunt, aut taceant.*
XIX. *Vt quæ nobiles ſunt, de diuitijs vel parentum nobilitate non extollantur.*
XX. *Vt dum pſallitur quod ſonat in ore, hoc teneatur in corde.*
XXI. *De cuſtodia oculorum.*
XXII. *Vt peccatum alterius non celetur.*
XXIII. *Nihil occulte accipiendum.*
XXIV. *Qualiter diſtringi debeant, quæ aut furtum fecerint, aut inuicem ſibi manum miſerint.*
XXV. *Vt ſolicitudine Præpoſitæ veſtimenta fiant: a Matre diſpenſentur.*

XXVI. *Vt in vna cellula veſtimenta ſanctarum Sanctimonialium reponantur.*

XXVII. *Vt nemo ſibi proprium aliquid operetur.*

XXIIX. *Qualis vel qualiter Cellararia debeat ordinari.*

XXIX. *Qualiter balneo debeant vti.*

XXX. *Qualis in cella infirmarum Præpoſita eſſe debeat, & qualiter cellarium ſequeſtratum ipſa infirmæ habeant.*

XXXI. *Qualiter diſtringi debeat hæc, quæ aut conuitijs aut maledictis, aut quibuſcunque criminibus læſerit ſorores ſuas.*

XXXII. *Qualiter agere debeat Abbatiſſa.*

XXXIII. *Qualiter Prouiſores monaſterij intra monaſterium debeant introire.*

XXXIV. *Vt viri aut mulieres ſeculares in monaſterium non introëant.*

XXXV. *Quomodo Abbatiſſa in ſalutatorium procedere debeat.*

XXXVI. *Vt conuiuium in monaſterio nulli fiat, niſi de alijs aut locis aut ciuitatibus venientibus religioſis feminis.*

XXXVII. *Qualiter ancilla Dei ſuos parentes debeat ſalutare.*

XXXIIX. *Vt Abbatiſſa nunquam niſi infirmitate faciente extra congregationem manducet.*

XXXIX. *Admonitio vel conteſtatio, qualiter Abbatiſſa, Præpoſita, vel Cellararia infirmis debeat obtemperare.*

XL. *Vt ancillæ Dei nihil a parentibus tranſmiſſum ſine conſilio Abbatiſſæ ſuſcipiant: quod plus fuerit quam opus eſt, illis quæ indigent miniſtretur.*

XLI. *Qualiter tinctura fiat: vel lectualia qualia habere debeant.*

XLII. *De plumarijs, & ornatu monaſterij.*

XLIII. *Conteſtatio ac recapitulatio, vt nihil de inſtitutione minuatur.*

EXPLICIVNT CAPITVLA.

RE-

REGVLA S. CAESARII.

QVIA multa in monaſterijs puellarum aut monachorum inſtituta diſtare videntur, elegimus pauca de pluribus, quibus ſeniores cum iunioribus regulariter viuant, & ſpiritualiter implere contendant, quod ſpecialiter ſuo ſexui aptum eſſe perſpexerint; hæc ſanctis animabus veſtris prima conueniunt.

I. Si qua relictis parentibus ſuis ſeculo renunciare, & ſanctum ouile voluerit introire, vt ſpiritualium luporum fauces Deo adiuuante poſſit euadere, vſque ad mortem ſuam de monaſterio non egrediatur, nec de Baſilica, vbi oſtium eſſe videtur.

II. Iuramentum & maledictum, velut venenum diaboli, fugere & vitare contendat.

III. Ei ergo quæ Deo inſpirante conuertitur, non licebit ſtatim habitum religionis aſſumere, niſi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius adprobata: ſed vni ex ſenioribus tradita annum integrum in eo, quo venit, habitu perſeueret. De ipſo tamen habitu mutando, vel lecto in ſchola habendo, ſit in poteſtate Prioris; & quomodo perſonam vel compunctionem viderit, ita vel celerius, vel tardius ſtudeat temperare.

IV. Quæ autem viduæ, aut maritis relictis, aut mutatis veſtibus ad monaſterium veniunt, non excipiantur, niſi antea de omni facultatula ſua, cui voluerint, chartas, aut donationes, aut venditiones faciant: ita vt nihil ſuæ poteſta-

ti,

ti, quod peculiariter aut ordinare aut poſſidere videantur, Matt.19. referuent; propter illud Domini: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ poſſides*. Et, *Si quis non reliquerit omnia, & ſecutus me fuerit, meus non poteſt eſſe diſcipulus*. Hoc ideo dico, venerabiles filiæ, quia Sanctimoniales quæ poſſeſſionem habuerint, perfectionem habere non poterunt. Quam rem etiam & illæ, quæ Virgines conuertuntur, ſi implere noluerint, aut non recipiantur, aut certe veſtimenta religioſa non permittantur accipire, donec ſe ab omnibus impedimentis mundi iſtius liberas ſecerint. Illę vero quæ adhuc viuis parentibus ſubſtantiam ſuam in poteſtatem habere non poſſunt, aut adhuc minoris ætatis ſunt, chartas tunc facere compellantur, quando res parentum in poteſtate habere potuerint, aut ad legitimam ætatem peruenerint. Ideo hoc ſanctis animabus veſtris præcipimus, timentes exemplum Ananiæ & Saphiræ, qui cum totum ſe dixiſſent Apoſtolis obtuliſſe, partem obtulerunt, partem ſibi infideliter reſeruauerunt. quod fieri nec decet, nec licet, nec expedit. Ancillam propriam nulli, nec etiam Abbatiſſæ, liceat in ſeruitio ſuo habere; ſed ſi opus habuerit, de iunioribus in ſolatium ſuum accipiat.

Luc.14. (margin)

Act.5. (margin)

V. Et ſi fieri poteſt, aut difficile, aut nulla vnquam in monaſterio infantula paruula, niſi ab annis ſex aut ſeptem, quæ iam & literas diſcere, & obedientiæ poſſit obtemperare, ſuſcipiatur. Nobilium filiæ ſiue ignobilium, ad nutriendum aut docendum, penitus non accipiantur.

VI. Nemo ſibi aliquid operis vel artificij pro ſuo libitu eligat faciendum: ſed in arbitrio Senioris erit, quod vtile proſpexerit imperandum.

VII. Nulli liceat ſemotam eligere manſionem; nec habebit cubiculum, vel armariolum, aut aliquid huiuſmodi,

quod

quod peculiarius claudi poſſit: ſed omnes diuiſis lectulis in vna maneant cellula. Quæ vero ſenes ſunt & infirmæ, ita illis conuenit obtemperari, vel ordinari, vt non ſingulæ ſingulas cellas habeant, ſed in vna recipiantur omnes, vbi & maneant.

VIII. Nunquam altiori voce loquantur, ſecundum illud Apoſtoli: *Omnis clamor tollatur à vobis*. Similiter dum pſallitur, fabulari omnino vel operari non liceat. *Eph. 4.*

IX. Nulla cuiuslibet filiam in baptiſmum, neque diuitis neque pauperis, præſumat accipere.

X. Quæ ſigno tacto tardius ad opus Dei, vel ad opera venerit, increpationi, vt dignum eſt, ſubiacebit. Quod ſi ſecundo aut tertio admonita emendare noluerit, à communione, vel à conuiuio ſeparetur.

XI. Quæ pro qualibet culpa admonetur, caſtigatur, corripitur, arguenti reſpondere penitus non præſumat. Quæ aliquid ex ijs quæ iubentur implere noluerit, à communione orationis, vel à menſa, ſecundum qualitatem culpæ, ſequeſtrabitur.

XII. Quæ coquent ſinguli illis meri pro labore addantur. In omni miniſterio, corporali tamen, in coquina, vel quidquid quotidianus exigit vſus, vicibus ſibi, excepta Matre vel Præpoſita, ſuccedere debent.

XIII. In vigilijs, vt nemo per otium ſomno grauetur, ea opera fiat quæ mentem non retrahat à lectionis auditu. Si qua grauatur ſomno, alijs ſedentibus iubeatur ſtare, vt poſſit à ſe ſomni marcorem repellere: ne in opere Dei aut tepida inueniatur, aut negligens.

In

XIV. In ipſis lanificijs faciendum penſum ſuum quotidianum cum humilitate accipiant, & cum grandi induſtria implere contendant.

XV. Nemo ſibi aliquid iudicet proprium, ſiue in veſtimento, ſiue in quacumque alia re.

XVI. Nemo cum murmuratione aliquid faciat, ne ſimili iudicio pereat murmuratorum; ſecundum illud Apoſtoli;
Phil. 2. *Omnia facite ſine murmurationibus*. Matri poſt Deum omnes obediant: Præpoſitæ deferant. Sedentes ad menſam taceant, & animum lectioni intendant. Cum autem lectio ceſſauerit, meditatio ſancta de corde non ceſſet. Si vero aliquid opus fuerit, quæ menſæ præeſt ſolicitudinem gerat, & quod eſt neceſſarium nutu magis quam voce petat. Nec ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures audiant Dei verbum.

XVII. Omnes literas diſcant: omni tempore duabus horis; hoc eſt a mane vſque ad horam ſecundam, lectioni vacent.

XVIII. Reliquo vero diei ſpatio faciant opera ſua; & non
1. Theſ. 3 ſe fabulis occupent: propter illud Apoſtoli: *Cum ſilentio*
Prou. 10. *operantes*; Et illud: *In multiloquio non effugies peccatum*. Et ideo hoc vobis omnino loquendum eſt, quod ad ædificationem, vel vtilitatem animę pertinet. Cum autem neceſſitas operis exegerit, tunc loquantur. Reliquis vero in vnum operantibus, vna de ſororibus vſque ad tertiam legat. de reliquo meditatio verbi Dei & oratio de corde non ceſſet. Sit vobis anima vna & cor vnum in Domino. ſint vobis omnia communia; ſic enim legitis in Actibus Apoſtolo-
Act. 4. rum: *Quia erant illis omnia communia; & diſtribuebatur vnicuique ſicut cuique opus erat*.

XIX. Quæ aliquid habebant in ſeculo, quando ingrediuntur monaſterium, humiliter illud offerent Matri, communibus vſibus profuturum. Quæ autem non habuerunt, non ea quærant in monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt. Illæ vero, quæ aliquid videbantur habere in ſeculo, non faſtidiant ſorores ſuas, quæ ad illam ſanctam ſocietatem ex paupertate venerunt: nec ſic de ſuis diuitijs ſuperbiant, quas monaſterio obtulerunt, quomodo ſi eis in ſeculo fruerentur. Quid prodeſt diſpergere,& dando pauperibus pauperem fieri, ſi miſera anima diabolica inſletur ſuperbia? Omnes ergo vnanimiter & concorditer viuite; & honorate in vobis inuicem Deum, cuius templa eſſe meruiſtis. Orationibus ſine intermiſſione inſiſtite, ſecundum illud Euangelij: *Orantes in omni tempore, vt digni habeamini*. Et Apoſtolus; *Sine intermiſſione orate*. *Luc. 21.* *1. Theſ. 5.*

XX. Cum vero pſalmis & hymnis oratis Deum, id verſetur in corde, quod profertur in voce. Quodcumque operis feceritis, quando lectio non legitur, de diuinis ſcripturis ſemper aliquid ruminate. Ægrotantes vero ſic tractandæ ſunt, vt citius conualeſcant: ſed cum vires priſtinas reparauerint, redeant ad feliciorem abſtinentiæ conſuetudinem. Non ſit notabilis habitus veſter; nec affectetis veſtibus placere,ſed moribus; quod veſtrum decet propoſitum.

XXI. Nulla in vobis concupiſcentia oculorum cuiuſcumque viri diabolo inſtigante conſurgat: nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi oculus impudici cordis eſt nuntius. Nec putare debet, quæ in virum non ſimpliciter conuertit aſpectum,ab alijs ſe non videri, cum hæc facit: videtur omnino à quibus ſe videri non arbitratur. Sed ecce lateat, vt à nemini hominum videatur; quid faciet de illo superno inſpectore, cui latere omnino non poteſt? Timeat ergo diſplicere Deo, cogitet ne male placeat viro. Quando er-

D go

go ſimul ſtatis, ſi aut Prouiſor monaſterij, aut aliquis cum eo virorum ſuperuenerit, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite: Deus enim qui habitat in vobis, etiam iſto vos modo cuſtodiet.

XXII. Si quam vero liberius, quam decet, agere videritis: ſecretius corripite, vt ſororem. ſi audire neglexerit, Matri in notitiam ponite. nec vos iudicent eſſe maleuolas quando hoc ſancto animo indicatis. magis enim nocentes eſtis, & peccati ipſius participes vos facitis, ſi ſororem veſtram, quam caſtigando corrigere potuiſtis, tacendo perire permittatis. Si enim vulnus haberet in corpore, & eſſet a ſerpente percuſſa, & vellet hoc occultare, dum timet ſecari, nonne crudeliter hoc taceretur, miſericorditer proderetur? quanto ergo & magis conſilia diaboli, & inſidias illius manifeſtare debetis, ne in deterius vulnus peccati augeatur in corde, ne concupiſcentiæ malum diutius nutriatur in pectore? Et hoc facite cum dilectione ſororum, & odio vitiorum.

XXIII. Quæcumque autem, quod Deus non patiatur, in tantum progreſſa fuerit malum, vt occultè ab aliquo literas, aut quælibet mandata, aut munuſcula accipiat; ſi hoc vltro confeſſa fuerit, indulgentiam mereatur, & oretur pro ea. ſi autem celans proditur, vel conuincitur, ſecundum ſtatuta monaſterij grauius emendetur. Simili etiam diſtrictioni ſubiaceat, ſi vel ipſa cuicumque literas, aut munuſcula tranſmittere ſacrilego auſu præſumpſerit. pro affectu tamen parentum, aut cuiuſcumque notitia, ſi aliqua tranſmittere voluerit eulogiam panis, Matri ſuggerat: & ſi ipſa permiſerit, per Poſticiarias det, & ipſæ nomine illius tranſmittant, cui voluerit: ipſa ſine Præpoſita, aut Poſticiaria per ſe non præſumat nec dare, nec accipere quidquam.

Et

XXIV. Et quamuis non ſolum cogitari, ſed omnino credi nec debeat, quod ſanctæ Virgines duris ſe ſermonibus, vel conuicijs mordeant: tamen ſi fortè, vt ſe habet humana fragilitas, in tantum nefas aliquæ de ſororibus auſæ fuerint diabolo inſtigante prorumpere, vt aut furtum faciant, aut in ſe inuicem manus mittant, iuſtum eſt, vt legitimam diſciplinam accipiant, à quibus Regulæ inſtituta violantur. Neceſſe eſt enim, vt in eis impleatur illud, quod de indiſciplinatis filijs per Salomonem prædixit Spiritus ſanctus; *Qui diligit filium ſuum aſsiduat illi flagellum:* Et iterum: *Tu virga cum cædis, animam eius de inferno liberabis*. Diſciplinam tamen ipſam in præſentia congregationis accipiant, ſecundum illud Apoſtoli: *Peccantes coram omnibus corripe*. Eccl. 30. Pro. 23. 1.Tim.5.

XXV. Et quia monaſterij Mater neceſſe habet pro animarum ſalute ſolicitudinem gerere, & de ſubſtantiola monaſterij, quod ad victum corporis opus eſt, iugiter cogitare, ſalutantibus etiam affectum impendere, & epiſtolis quorumcumque fidelium reſpondere; omnis lanificij cura, vnde veſtimenta ſanctis Sororibus miniſtrentur, ad ſolicitudinem Præpoſitæ vel Lanipendiæ pertinebit. Per quarum induſtriam ita fideliter, cum zelo & amore Dei, veſtimenta quæcunque ſunt neceſſaria præparentur, vt quotieſcumque ſanctis Sororibus opus fuerit, cum ſancta diſcretione diſpenſet.

XXVI. Quæ tamen veſtimenta cum tanta induſtria in monaſterio fiant, vt ea numquam neceſſe ſit Abbatiſſæ extra monaſterium comparare. Et non ad vos pertineat quale vobis indumentum pro temporis congruentia proferatur. Si autem hinc inter vos contentiones & murmura oriuntur, ſi aliquæ ex vobis minus fortè dignum aliquod acceperint, quam prius habuerint: hinc vos probate, quantum vobis deſit in illo interiore ſancto habitu cordis, quæ

habitu corporis murmuratis. Si veſtra tolerat infirmitas; vt ampliùs quam victus quotidianus exigit habeatis, in vno tamen loco ſub communi cuſtode quod habueritis reponite; & claues de arcellis, vel preſſoriolis veſtris Regiſtoria teneat.

XXVII. Nulla ſibi aliquid proprium operetur, niſi cui Abbatiſſa præceperit, aut permiſerit: ſed omnia opera veſtra in commune fiant, tam ſancto ſtudio & feruente alacritate; quomodo ſi vobis propria faceretis.

XXVIII. Ad cellarium, & ad poſticium, vel lanipendium tales à Seniore eligantur, non quæ voluntates aliquarum, ſed neceſſitates omnium cum timore Dei conſiderent. & ideo quidquid ad manducandum vel bibendum pertinet, nulla de ſororibus præſumat circa lectum ſuum reponere, aut habere. Quæcumque autem hoc fecerit, grauiſſimam diſtrictionem ſuſtineat. Ante omnia coram Deo & angelis eius obteſtor, vt nulla de ſororibus vinum occultè aut emat, aut vndecumque tranſmiſſum accipiat: ſed ſi tranſmiſſum fuerit, præſente Abbatiſſa vel Præpoſita, Poſticiariæ accipiant, & Canauariæ tradant: & per ipſius diſpenſationem, ſecundum inſtitutionem Regulæ, illi cui tranſmiſſum eſt; quomodo infirmitati ſuæ conuenit, ita diſpenſetur. Et quia ſolet fieri, vt cella monaſterij non ſemper bonum vinum habeat, ad ſanctæ Abbatiſſæ curam pertinebit, vt tale vinum prouideat, vnde aut infirmæ, aut illæ quæ ſunt delicatius nutritæ, palpentur.

XXIX. Lauacra etiam, cuius infirmitas expoſcit, minimè denegentur: ſed fiat ſine murmuratione de conſilio Medicinæ; ita vt etſi lauare nollet illa quæ infirma eſt, iubente Seniore fiat quod opus fuerit pro ſalute. Si autem nulla infirmitate compellitur, cupiditati ſuę non prebeatur aſſenſus.

Ægro-

XXX. Ægrotantium cura ſiue aliqua imbecillitate laborantium vni ſatis fideli & compunctæ debet iniungi, quæ de cellario petat quodcumque opus eſſe perſpexerit. & talis eligi debet, quæ & monaſterialem rigorem cuſtodiat, & infirmis cum pietate deſeruiat. Et ſi hoc neceſſitas infirmarum exegerit, & Matri monaſterij iuſtum viſum fuerit, etiam cellariolum & coquinam ſuam infirmæ communem habeant. Quæ cellario ſiuè canauæ, ſiue veſtibus, vel codicibus, aut poſticio, vel lanipendio præponuntur, ſuper Euangelium claues accipiant, & ſine murmuratione ſeruiant reliquis. Si quæ vero veſtimenta, calceamenta, vtenſilia negligenter expendenda vel cuſtodienda putarint, tanquam interuerſores rerum monaſterialium ſeuerius corrigantur.

XXXI. Lites nullas habeatis, ſecundum illud Apoſtoli: *Seruum Dei non oportet litigare:* & illud: *abſtine te a lite, & minues* 2. Tim. 2.
peccata. aut ſi fuerint, quàm celerius finiantur; ne ira cre- Eccl. 28.
ſcat in odium, & feſtuca creſcat in trabem, & efficiatur
anima homicida. ſic enim legitis: *Qui odit fratrem ſuum homi-* 1. Ioan. 3.
cida eſt. Et, *leuantes ſanctas manus, ſine ira & diſceptatione*. Quæ- 1. Tim. 2.
cumque conuicio vel maledicto, vel etiam criminis obiectu læſerit ſororem ſuam, meminerit culpam ſatisfactione purgare. quod vitium ſi iterare præſumpſerit, diſtrictione ſeueriſſima feriatur, vſquequo per ſatisfactionem recipi mereatur. Iuniores præcipuè ſenioribus deferant. Si qua verò pro quacumque re excommunicata fuerit, remota à Congregatione in loco, quo Abbatiſſa iuſſerit, cum vna de ſpiritualibus ſororibus reſideat, quouſque humiliter pœnitendo indulgentiam accipiat. Si autem, vt fieri ſolet ſtimulante diabolo, inuicem ſe læſerint, inuicem ſibi veniam petere, & debita relaxare debebunt, propter orationes, quas vtique quanto crebiores, tanto puriores habere debent. Quod ſi illa cui venia petitur indulgere ſo-

rori

rori ſuæ noluerit, à communione remoueatur, & timeat
Matt. 6. illud: *Quod ſi non dimiſerit, non dimittetur ei.* Quæ autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit: aut cui petitur, ſi non dimittit, ſine cauſa in monaſterio eſſe videtur. Proinde vobis à verbis durioribus parcite: quæ ſi admiſſa fuerint, non pigeat ex ipſo ore proferre medicamenta, vnde facta ſunt vulnera. Quando autem vos, quæ Præpoſitæ eſtis, neceſſitas diſciplinæ pro malis moribus coërcendis dicere verba dura compellit, ſi etiam in ipſis modum vos exceſſiſſe fortaſſe ſentitis, non à vobis exigitur vt veniam poſtuletis; ne apud eas quas oportet eſſe ſubiectas, dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam quas plus iuſtè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

XXXII. Matri quæ omnium veſtrum curam gerit, & Præpoſitæ, ſine murmuratione obediatis, ne in illis caritas contriſtetur. Ipſæ vero quæ vobis præſunt, cum caritate & vera pietate diſcretionem & Regulam ſtudeant cuſtodire.
Tit. 2. Circa omnes ſeipſas bonorum operum præbeant exemplum: corripiant inquietas, conſolentur puſillanimes, ſuſtineant infirmas; ſæpe cogitantes Deo ſe pro vobis reddituras eſſe rationem. vnde & vos magis ſanctè obediendo, non ſolum veſtri, ſed etiam ipſarum miſeremini: quia inter vos quanto ordine ſuperiores eſſe videntur, tanto in periculo maiori verſantur. Pro qua re non ſolum Matri, ſed & Propoſitæ, primiceriæ, vel primariæ cum reuerentia humiliter obedite.

XXXIII. Ante omnia propter cuſtodiendam famam veſtram nullus virorum in ſecreta parte in monaſterio, & in oratorijs introeat, exceptis Epiſcopis, Prouiſore, & Preſbytero, Diacono, Subdiacono, & vno vel duobus lectoribus,

bus, quos & ætas & vita commendet, qui aliquoties miſſas facere debeant. Cum vero aut tecta reſtauranda ſunt, aut oſtia vel feneſtræ ſunt componendæ, aut aliquid huiuſmodi reparandum, artifices tantum & ſerui ad operandum aliquid, ſi neceſſitas exegerit, cum Prouiſore introeant: ſed nec ipſi ſine ſcientia aut permiſſu Matris. Ipſe vero Prouiſor interiorem partem monaſterij, niſi pro ijs vtilitatibus, quas ſuperius comprehendimus, nunquam introeat; & aut nunquam, aut difficilè, ſine Abbatiſſa, aut alia honeſtiſſima teſte: vt ſecretum ſuum ſancta, ſicut decet & expedit, habeant.

XXXIV. Matronæ etiam ſeculares, vel puellæ, ſeu reliquæ mulieres, aut viri adhuc in habitu laico, ſimiliter introire prohibeantur.

XXXV. Obſeruandum eſt, ne Abbatiſſa ad ſalutantes in ſalutatorium ſine digno honore ſuo, hoc eſt, ſine duabus aut tribus ſororibus, procedat. Epiſcopi, Abbates, vel reliqui religioſi, quos magna vita commendat, ſi petierint, debent ad orationem in Oratorium introire. Obſeruandum eſt etiam, vt ianua monaſterij oportunis horis ſalutantibus pateat.

XXXVI. Conuiuium etiam his perſonis, hoc eſt, Epiſcopis, Abbatibus, Monachis, Clericis, ſecularibus viris, mulieribus in habitu ſeculari, nec Abbatiſſæ parentibus, nec aliqua Sanctimonialis vnquam, nec in monaſterio, vel extra monaſterium præparetis. ſed nec Epiſcopo huius ciuitatis, nec Prouiſori quidem ipſius monaſterij conuiuium fiat. De ciuitate vero nec religioſæ feminæ, niſi fortè ſint magnæ conuerſationis, & quæ monaſterium ſatis honorent: & hoc rariſſime fiat. Si qua tamen de alia ciuitate ad requirendam filiam ſuam, aut ad viſitandum monaſte-

rium

rium venerit, ſi religioſa eſt, & Abbatiſſæ viſum fuerit, debet ad conuiuium vocari. reliquæ penitus numquam, quia ſanctæ Virgines & Deo deuotæ magis Chriſto vacantes pro vniuerſo populo debent orare, quam corporalia conuiuia præparare.

XXXVII. Si quis verò germanam ſuam, vel filiam, aut quamlibet parentem, aut ſibi cognitam videre voluerit, præſente Formaria, vel qualibet ſeniore, ei conloqui non negetur.

XXXVIII. Abbatiſſa, niſi inæqualitate aliqua aut infirmitate, vel occupatione compellente, extra congregationem penitus non reficiatur.

XXXIX. Illud ante omnia te, ſancta Mater, & te venerabilis quæcumque fueris Præpoſita, etiam cuicumque cura committenda eſt infirmarum; Primiceria etiam, vel Formaria, admoneo & conteſtor; vt vigilantiſſimè conſideretis, vt ſi ſunt aliquæ de ſororibus, quæ pro eo quod aut delicatius nutritæ ſunt, aut defectionem forſitan ſtomachi frequentius patiuntur, & ſi quæ reliquæ abſtinere non poſſunt, aut certè cum grandi labore ieiunant, ſi illæ propter verecundiam petere non præſumunt, vos eis iubeatis à Cellararijs dari, & ipſis vt accipiant ordinetis. Et certiſſimè confidant, quicquid diſpenſante aut iubente Seniore qualibet hora percipient, in illa repauſatione Chriſtum accipient. Cellararia vero, & illa quæ infirmis ſeruitura eſt, ſuper omnem ſolicitudinem cura illis & diligentia infirmarum coram Deo & angelis eius denuntietur. Hoc etiam moneo, vt propter nimiam inquietudinem ad ianuam monaſterij quotidianæ vel aſſiduæ eleemoſynæ non fiant; ſed quod Deus dedit vt poſſit vſibus monaſterij remanere, Abbatiſſa per Prouiſorem ordinet pauperibus diſpenſari.

Ante

XLI. Ante omnia obſeruandum eſt, vt ſi ſuæ filiæ aliquis, vel aliqua neceſſitudine ad ſe pertinenti, veſtimenta, vel aliquid aliud dederit, ſiue tranſmiſerit, non occultè accipiantur: pro qua re omnes quæ ad poſticium obſeruauerint, conteſtor coram Deo & angelis eius, vt nihil de monaſterio permittant dari, vel a foris in monaſterio adquieſcant excipi, contra conſcientiam, vel conſilium Abbatiſſæ. tamen ſi Abbatiſſa, vt adſolet, cum ſalutatoribus occupata fuerit, Poſticiariæ Præpoſitæ oſtendant quodcunque exhibitum fuerit. Quam rem ſi implere neglexerint, & illæ Poſticiariæ, quæ permittunt, & illæ quæ excipiunt, non ſolum diſtrictionem monaſterij grauiſſimam ſuſtinebunt: ſed propter tranſgreſſionem ſanctæ Regulæ cauſſam ſe mecum ante Deum nouerint eſſe dicturas. Ipſum vero quod tranſmiſſum fuerit, ſi illi opus ad vſus ſuos fuerit, ipſa habeat: ſi vero illa nihil indiget, in commune redactum cui eſt neceſſarium præbeatur; propter illud Domini mandatum: *Qui habet duas tunicas det non habenti*. Indumentá vero *Luc. 3.* ipſa cum noua accipiunt, ſi vetera neceſſaria non habuerint, Abbatiſſæ refundant, pauperibus aut incipientibus, vel iunioribus diſpenſanda. Omnia vero indumenta ſimplici tantum & honeſto colore habeant, nunquam nigra. non lucida, ſed tantum laia, vel lactina, in monaſterio per induſtriam Præpoſitæ, vel ſolicitudinem Lanipendiæ fiant, & à Matre monaſterij, quomodo cuique rationabiliter neceſſe fuerit, diſpenſentur.

XLII. Tinctura in monaſterio nulla alia fiat, niſi vt ſupra dictum eſt, laia, & lactina: quia aliud humilitati virginum non oportet. Lectualia vero ipſa ſimplicia ſint: nam ſatis indecorum eſt, ſi in lecto religioſo ſtragula ſecularia, aut tapetia picta reſplendeant. Argentum in vſu veſtro non habeatis, abſque miniſterio oratorij.

XLIII. Plumaria & acupictura, & omne polymitum, vel ſtragula, ſiue ornaturæ, nunquam in monaſterio fiant. Ipſa etiam ornamenta in monaſterio ſimplicia eſſe debent, nunquam plumata, nunquam holoſerica: & nihil aliud in ipſis, niſi cruces aut nigræ, aut lactinæ tantum opere ſarſurio de pannis aut linteis apponantur. Nam nec vela cerata appendi, nec tabulæ pictæ affigi, nec in parietibus vel cameris vlla pictura fieri debet: quia in monaſterio quod non humanis ſed ſpiritualibus tantum oculis placet, eſſe debet. Si vero aliqua ornamenta, vel à vobis, vel ab alio de fidelibus monaſterij collata fuerint, aut in vſibus monaſterij profutura vendantur, aut Sanctæ Mariæ baſilicæ, ſi neceſſe fuerit, deputentur. Acupictura nunquam niſi in mappulis, & facitergijs, in quibus Abbatiſſa iuſſerit, fiant. Nulla ex vobis, extra iuſſionem Abbatiſſæ, præſumat Clericorum, ſiue laicorum, nec parentum, nec cuiuſque virorum ſiue mulierum extranearum veſtimenta, aut ad lauandum, aut ad conſuendum, aut ad reponendum, aut ad tingendum accipere ſine iuſſione Abbatiſſæ. ne per iſtam incautam & honeſtati inimicam familiaritatem fama monaſterij lædi poſſit. Quæcumque autem hoc obſeruare noluerit, tanquam ſi crimen admiſerit, ita diſtrictione monaſterij feriatur.

XLIV. Te vero ſanctam & venerabilem monaſterij Matrem, & te Præpoſitam ſanctæ congregationis coram Deo & angelis eius admoneo, & conteſtor, vt nullius vnquam vel minæ, vel obloquutiones, vel blandimenta molliant animum veſtrum, vt aliquid de ſanctæ ac ſpiritualis Regulæ inſtitutione minuatis. Credo tamen de Dei miſericordia, quod non pro aliqua negligentia reatum incurrere, ſed pro ſancta & Deo placita obedientia ad æternam beatitudinem poſſitis feliciter peruenire.

RECAPITVLATIO.

CVM Deo propitio in exordio inſtitutionis monaſterij vobis Regulam fecerimus, multis tamen poſtea vicibus ibi aliquid addidimus, vel minuimus. pertractantes enim, & probantes quid implere poſſitis, hoc nunc definiuimus, quod & rationi, & poſſibilitati, & ſanctitati conueniebat. Quantum enim diligenti experimento capere potuimus, ita Deo inſpirante temperata eſt Regula ipſa, vt eam cum Dei adiutorio ad integrum cuſtodire poſſitis. & ideo coram Deo & angelis eius conteſtamur, vt nihil ibi vltra mutetur, aut minuatur. Pro qua re quaſcumque ſchedas prius fecerimus, vacuas eſſe volumus: hanc vero, in qua manu mea Recapitulationem ſcripſi, ſine vlla diminutione rogo & moneo, vt Deo adiutore fideliter ac feliciter impleatis; inceſſanter Dei adiutorium implorantes, ne vos venenoſo conſilio ſuo antiquus hoſtis impediat, qui de ipſo cœli faſtigio ſibi conſentientes ad inferni profunda conſueuit abſtrahere. Vnde, ſanctæ & venerabiles filiæ, moneo, vt omni virtute & vigilantiſſima ſolicitudine ſuggeſtiones illius repellere ſtudeatis: & ſic cum Dei adiutorio *currite vt apprehendere valeatis:* quia non qui cœperit ſed *qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*. Et licet credam quod ea quæ ſuperius ſcripta ſunt, ſancta pietas veſtra & ſemper memoriter teneat, & Chriſto auxiliante non ſolum fideliter, ſed etiam feliciter implere contendat: tamen vt ea quæ conſtituimus ſancto cordi veſtro tenacius valeant in hærere, iſtam paruulam Recapitulationem, quam manu mea ſcripſi, fieri volumus: quam rogo, vt Deo inſpirante & libenter accipere, & iugiter ſtudeatis cum Dei adiutorio cuſtodire.

1. Cor. 9.
Matt. 24.

I. Hoc enim eſt quod ſpecialiter abſque vlla diminutione à vobis volumus obſeruari; vt nulla ex vobis vſque ad mortem ſuam de monaſterio egredi, vel de ipſa baſilica, in qua ianuam habetis, aut permittatur, aut per ſe ipſam præſumat exire.

II. Vt nulla cellam peculiarem habeat: vt familiaritatem, aut quamlibet ſocietatem nec cum religioſis, nec cum laicis, ſeu viris ſeu mulieribus, ſecretam habeat.

III. Nec ſola cum ſolo loqui vel momento temporis permittatur: nec veſtimenta eorum ad lauandum, vel tingendum, aut ad cuſtodiendum, vel conſuendum accipiat. & ſicut in ipſa Regula conſtituimus, nec quidquam ab intus occultè foris tranſmittere, aut à foris intus excipere audeat.

IV. Nulla aliquid proprium nec foris poſſideat; nec intus habeat, nec ad ordinationem ſuam aliquid reſeruet: ſed, ſicut ſuperius diximus, chartis cui voluerit factis, ab omni impedimento ſit libera; propter illud quod Dominus ait:
Luc. 14. *Si quis non renunciauerit omnibus quæ poſsidet; non poteſt meus eſſe*
Mat. 16. *diſcipulus*. Et illud; *Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum ſibi*. Qui ſemetipſum ſibi iuſſus eſt abnegare, qua fronte præſumit ſibi aliquid de impedimentis mundi iſtius reſeruare? & non magis quod ſcriptum eſt contremiſcit, quia *impedimenta mundi fecerunt nos miſeros*. Et illud Apoſtoli dili-
1. Cor. 7. genter attendite: *Volo*, inquit, *vos ſine ſolicitudine eſſe*. Et hæc
Gal. 6. fideliter obſeruans ſecura conſcientia dicat: *Mundus cruci-*
Phil. 3. *fixus eſt mihi, & ego mundo*. Et illud: *Omnia arbitratus ſum vt ſtercus, vt Chriſtum lucrifaciam*.

V. Conuiuium nec Epiſcopo iſtius ciuitatis, nec alterius, nec vlli virorum, ſicut in hac Regula ſtatuimus, præparetur.

Epi-

VI. Epiſtolæ nullius hominum, etiam nec parentum, occultè accipiantur: aut ſine permiſſu Abbatiſſæ vlli qualeſcunque litteræ tranſmittantur.

VII. Moneo ſpecialius, vt ſicut iam diximus, veſtimenta lucida, vel nigra, vel cum purpura, vel bebrina nunquam in vſu habeant, niſi tantum laia, & lactina. Capita nunquam altiori ligent, quam in hunc locum menſuram de incauſto fecimus. Omnia opera in commune faciant.

VIII. Quæcumque ad conuerſionem venerit, in ſalutatorio ei frequentius Regula relegatur: & ſi prompta & libera voluntate profeſſa fuerit, ſe omnia Regulæ inſtituta completuram, tamdiu ibi ſit, quamdiu Abbatiſſæ iuſtum ac rationabile viſum fuerit. ſi vero Regulam dixerit ſe non poſſe complere, penitus non excipiatur.

IX. Ianua monaſterij nunquam extra Baſilicam cum veſtra voluntate, aut cum veſtro permiſſu fiat: & veſpertinis & nocturnis ac meridianis horis numquam pateat: ita tamen vt ipſis horis quando reficitur, claues apud ſe Abbatiſſa habeat.

X. Ipſam tamen Abbatiſſam ſanctæ congregationis, cui nihil poſſidere licet, aut aliquid peculiare habere permittitur, Deo medio conteſtor, vt in quantum poſſibilitas fuerit, quæ neceſſaria ſunt ſuis ſororibus prouideat.

XI. Plumariæ, & ornaturæ, & veſtimenta purpurea, & omne polymitum nunquam in monaſterio fiat. propter illud Apoſtoli: *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit.* 2. Tim. 2

XII. Quoties ſancta Abbatiſſa ad Deum migrauerit, nulla ex-

ex vobis carnali affectu, aut pro natalibus, aut pro parentela aliquam minus efficacem fieri velit: ſed omnes, Chriſto inſpirante, vnanimiter ſanctam ſpiritalem eligite, quæ & Regulam monaſterij poſſit efficaciter cuſtodire, & ſuperuenientibus reſponſum cum ædificatione & compunctione. & cum ſancto affectu ſapienter valeat reddere; vt omnes homines, qui vos cum grandi fide & reuerentia pro ſui ædificatione expetunt, Deum vberius benedicant, & de veſtra electione, & de illius quam eligitis conuerſatione ſpiritualiter gratulentur.

XIII. Et licet, ſanctæ filiæ & vnica mihi in Chriſto caritate venerabiles, de ſanctæ pietatis veſtræ obedientia ſim ſecurus; tamen pro paterna ſolicitudine, quia vos angelis deſidero eſſe conſimiles, iterum atque iterum rogo, & per omnipotentem Deum vos conteſtor, vt nihil de ſanctæ Regulæ inſtitutione minui permittatis, ſed totis viribus eam cuſtodire auxiliante Domino laboretis: ſcientes quia *vnuſquiſq; propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem.*
1. Cor. 3. Et hoc ante omnia rogo, vt admonitionem noſtram non tranſitoriè accipiat ſanctitas veſtra: quia non ex noſtra præſumptione loquimur; ſed ſecundum quod in ſcripturis canonicis legitur, & antiquorum Patrum libris abundantiſſimè continetur, vos cum grandi affectu, & cum vera ca-
Mat. 5. ritate ſalubriter admonemus. & quia legitis, quod *qui vnum mandatum minimum neglexerit, minimus vocetur in regno cœlorum*, nolite humilitatis noſtræ verba quaſi minima de-
Luc. 10. ſpicere: propter illud quod ſcriptum eſt: *Qui vos ſpernit, me*
Eccl. 19. *ſpernit*. Et illud: *Qui ſpernit modica, paulatim defluit*. Quomodo enim in quocumque carnali certamine tantum vnuſquiſque abiectior erit, quantum minor & infirmior perſona ſuperauerit; ita & in ſpiritali certamine in eum qui negligens fuerit in minimis, implebitur illud quod ſcri-
Iac. 2. ptum eſt: *Qui vniuerſam legem ſeruauerit, offendat autem in vno,*

factus

factus eſt omnium reus. Hoc enim ego cum grandi non ſolum timore, ſed etiam tremore cogitans, dum paueſcit animus meus, ne vobis vel aliqua peccata minuta ſubrepant, non ſolum admoneo, ſed ſupplico pariter & conteſtor, & cum grandi caritatis affectu adiuro; ſic in illam æternam beatitudinem ad conſortium angelorum, omniumque ſanctorum ſine confuſione venire ſimul, & cum ſancta Maria vel cum omnibus reliquis virginibus coronas gloriæ accipere, & cœleſtem agnum ſequi vos feliciter videre promerear, vt toto corde & toto animo mandata ſuperius comprehenſa ſtudeatis implere, per quæ ad æterna præmia poſſitis feliciter peruenire.

XIIII. Illud etiam, quod non credo, nec Deus pro ſua miſericordia fieri patietur, ſi quocunque tempore quælibet Abbatiſſa de huius Regulæ inſtitutione aliquid immutare aut relaxare tentauerit; vel pro parentela, ſeu pro qualibet conditione ſubiectionem vel familiaritatem Pontificis huius ciuitatis habere voluerit, Deo vobis inſpirante, ex noſtro permiſſu in hac parte cum reuerentia & grauitate reſiſtite, & hoc fieri nulla ratione permittatis: ſed ſecundum Sacram ſanctiſſimi Papæ Vrbis Romæ vos auxiliante Domino munire in omnibus ſtudete. Præcipue tamen de infraſcripta Recapitulatione, quam manu mea ſcripſi atque ſubſcripſi, conteſtor, vt nihil penitus minuatur. Quæcunque enim Abbatiſſa, aut quælibet Præpoſita aliquid contra ſanctæ Regulæ inſtitutionem facere tentauerint, nouerint ſe mecum ante tribunal Chriſti cauſſam eſſe dicturas. Et ſi forte, quod Deus non patiatur, fuerit aliqua de filiabus noſtris tam pertinax animo, quæ huius Regulæ recapitulationem, ſalubriter & ſecundum inſtitutionem ſanctorum Patrum ſcriptam, implere contemnat, à ſanctæ congregationis veſtræ conuentu eam accenſæ zelo ſancti Spiritus remouete: & tamdiu in cella ſalu-

ſalutatorij ſit remota, quamdiu dignam pœnitentiam agens humiliter veniam petat; & donec ad Regulæ inſtituta ſe corrigat, intus non regrediatur. Hæc ideo dicimus, quia timendum eſt, ne dum vnius negligentia palpatur, & ſecundum Regulam non corrigitur, aliæ, quæ proficere poterant, vitientur. Sed credimus de Dei miſericordia, quod dum & vos ſanctæ ſpiritualiter agitis, & eas quæ negligentes ſunt cum vera caritate corrigitis, feliciter ac pariter ad æterna præmia veniatis, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

XV. Ieiunium à Pentecoſte vſque ad Kalendas Septembris, quomodo virtutem vel poſſibilitatem viderit Mater monaſterij, ſic ſtudeat temperare. à Kalendis Septembris vſque ad Kalendas Nouembris ſecunda, quarta, & ſexta feria ieiunandum eſt. A Kalendis vero Nouembris vſque ad Natalem Domini, exceptis feſtiuitatibus vel ſabbatho, omnibus diebus ieiunari oportet. Ante Epiphaniam ieiunandum ſeptem diebus. Ab Ephipania vero vſque ad hebdomadam Quadrageſimæ ſecunda, quarta, & ſexta ieiunandum eſt. Natale Domini & Epiphania ab hora tertia noctis vſque ad lucem vigilandum eſt.

XVI. Ordinem etiam conuiuij huic Regulæ inſerendum eſſe credidimus. Cibaria omnibus diebus in ieiunio tria, in prandio bina tantummodò præparentur. In feſtiuitatibus maioribus ad prandium & ad cœnam fercula addantur: & recedentibus de ea dulceamina addenda ſunt. Quotidianis vero diebus ad prandium in æſtate binos caldellos, in hyeme ad prandium binos caldellos: ad refectionem ternos caldellos accipient. ad cœnam vero bini caldelli ſufficiunt. Iuniores vero ad prandium, ad cœnam, ad refectionem binos accipiant.

Pulli

XVII. Pulli vero infirmis tantummodo præbeantur: nam in congregatione nunquam miniſtrentur. Carnes vero à nulla vnquam penitus in cibo ſumantur. Si forte aliqua in deſperata infirmitate fuerit, iubente prouidente Abbatiſſa accipiat.

XVIII. Vos tandem, piiſſimæ ſorores, coram Domino Deo obteſtor & deprecor, vt humilitati meæ, vel ſanctarum Matrum veſtrarum, id eſt, inſtitutoribus Regulæ & monaſterij conditoribus, hanc in perpetuum gratiam referatis, vt pro nobis diebus ac noctibus interceſſio veſtræ caritatis inuigilet, publica oratione vel in diurnis ſolemnitatibus, vel in nocturnis excubijs deprecatio veſtræ ſanctitatis obtineat, vt aſcendens ad conſpectum Domini deprecatio veſtra, dignum vel me Eccleſiæ ſuæ Pontificem, vel illas ſeruitio ſanctarum virginum conſtituat & concedat eſſe præpoſitas. & cum ante tribunal illius cœperimus creditorum talentorum reddere rationem, ſi quæ ſunt culpæ vel negligentiæ, ſiue meæ erga curam Eccleſiæ, ſiue Matrum veſtrarum erga ſibi creditas, interceſſu veſtro Dominus nobis remittere, & culparum vulnera remiſſionis medicina ſanare dignetur. Quia nec emendantur culpæ, niſi ſanctorum orationibus ille remiſerit; nec remittit, niſi fuerint emendatæ.

XIX. Et quia propter cuſtodiam monaſterij aliqua oſtia ſiue in veteri baptiſterio, ſiue in ſchola, vel textrino, aut in turre iuxta pomarium clauſi atque damnaui, nullus illa vnquam ſub qualibet vtilitatis ſpecie aperire præſumat: ſed licet ſanctæ Congregationi reſiſtere, & quod famæ vel quieti ſuæ incongruum eſſe cognoſcunt, fieri non permittant.

Poſtrema hæc duo capitula non ſunt S. Cæſarij, ſed poſtea ab alio ad Recapitulationem adiecta videntur ex Regula S. Benedicti.

XX. Cellararia monaſterij eligatur de Congregatione, ſapiens, maturis moribus, ſobria, non multum audax, non elata, non turbulenta, non iniurioſa, non prodiga, ſed timens Deum, & omni congregationi ſit ſicut mater, curam gerat de omnibus. Sine iuſſione Abbatiſſæ nihil faciat: quæ ei iubentur cuſtodiat: Sorores non contriſtet. Si qua forte ſoror ab ea aliqua irrationabilia poſtulat, non ſpernendo eam contriſtet, ſed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget. Animam ſuam cuſtodiat, memor
1. Tim. 3. ſemper illud Apoſtolicum, quod *qui bene miniſtrauerit gradum ſibi acquiret*. Infirmorum, infantium, hoſpitum, pauperum cum omni ſolicitudine curam gerat, ſciens ſine dubio quia pro his omnibus in die iudicij rationem redditura eſt. Omnia vaſa monaſterij cunctamque ſubſtantiam, ac ſi altaris vaſa ſacrata, conſpiciat; nihil ducat negligendum, neque auaritiæ ſtudeat, neque prodiga ſit exſtirpatrix ſubſtantiæ monaſterij, ſed omnia menſuratè faciat, & ſecundum iuſſionem Abbatiſſæ. humilitatem ante omnia habeat: & cum ſubſtantia non eſt quæ tribuatur,
Eccl. 8. ſermo reſponſionis porrigatur bonus, vt ſcriptum eſt: *ſermo bonus ſuper datum optimum*. Omnia quæ ei iniunxerit Abbatiſſa ipſa habeat ſub cura ſua; à quibus eam prohibuerit, non præſumat. Sororibus conſtitutam annonam ſine aliquo verbo vel mora offerat, vt non ſcandalizentur. memor diuini eloquij, quid mereatur qui ſcandalizauerit
Matt. 8. vnum de puſillis. Si congregatio maior fuerit, ſolatia ei dentur, quibus adiuta ſit, & ipſa æquo animo impleat officium ſibi commiſſum. Horis competentibus dentur quæ danda ſunt, & petantur quæ petenda ſunt, vt nemo perturbetur & contriſtetur in domo Dei.

Ad

XXI. Ad portam monaſterij ponatur ſoror ſenex, ſapiens, quæ ſciat reſponſum accipere & reddere, cuius maturitas non ſinat eam vagari . Quæ Portanaria cellam debet habere iuxta portam, vt venientes ſemper pręſentem inueniant, à qua reſponſum accipiant: & mox vt aliquis pulſauerit, aut pauper clamauerit, Deo gratias, reſpondeat, & benedicat cum omni manſuetudine timoris, reddens reſponſum feſtinanter cum feſtinatione & feruore caritatis. quę Portanaria, ſi indiget ſolatio, iuniorem ſororem accipiat. Amen.

EXPLICIT REGVLA S, CÆSARII CVM RECAPITVLATIONE.

S. CAESARII EPISCOPI ARELAT.

ad Sanctimoniales.

GAVDETE & exultate in Domino, venerabiles filiæ, & gratias illi iugiter vberes agite, qui vos de tenebroſa ſeculi huius conuerſatione ad portum quietis & religionis attrahere & prouocare dignatus eſt. Cogitate iugiter vnde exiſtis, & vbi peruenire meruiſtis. Reliquiſtis fideliter mundi tenebras, & lucem Chriſti feliciter videre cœpiſtis. Contempſiſtis libidinis incendium, & ad caſtitatis refrigerium perueniſtis. Reſpuiſtis gulam, & abſtinentiam elegiſtis. Reſpuiſtis auaritiam atque luxuriam, & caſtitatem vel miſericordiam tenuiſtis. Et quamuis vobis vſque ad exitum vitæ non deſit pugna, tamen Deo donante ſecuri ſumus de veſtra victoria. Sed rogo vos, venerabiles filiæ, vt quanto eſtis ſecuræ de præteritis, tanto ſitis ſolicitæ de futuris. Omnia enim crimina, vel peccata cito ad nos reuertuntur, ſi non quotidie bonis operibus expugnentur. Audite Apoſtolum
1. Pet. 5. Petrum dicentem: *Sobriæ eſtote, & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus, tanquam leo rugiens, aliquid deuorare quærens circuit.* Quamdiu in hoc corpore viuimus, die noctéque Chriſto adiutore vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliquæ, quod peius eſt, negligentes, & tepidæ, quæ de ſola Chriſtianitatis vocabulo gloriantur, & putant quod illis ſufficiat veſtem mutaſſe, & religionis tantum ha-
Eccl. 2. bitum ſuſcepiſſe. neſcientes illud propheticum: *Fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* nec ſententiam Pſalmiſtæ conſideran-
Pſal. 16. tes: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras.* & il-
Act. 14. lud quod Apoſtolus dixit: *Per multas tribulationes oportet nos*

intrare

intrare in regnum cælorum. Veſtes enim ſeculares deponere, & religioſas aſſumere vnius horæ momento poſſumus: mores vero bonos iugiter retinere, vel contra malas dulceſque voluptates ſeculi huius quamdiu viuimus, Chriſto adiutore, laborare debemus. quia non qui cœperit, ſed *qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit*. Inprimis ergo omnis anima, quę religionem ſeruare deſiderat, gulæ concupiſcentiam vincere, & ebrietatem vitare tota fidei virtute contendat: & ita temperatum conuiuium, menſamque mediocrem habere ſtudeat, vt caro illius nec nimietate abſtinentiæ debilitetur, nec per deliciarum abundantiam ad luxuriam prouocetur. Deinde abiecta ſuperbia, cui Deus reſiſtit, profundæ humilitatis iaciat fundamentum: inuidiam velut vipereum venenum deteſtetur, ac fugiat: linguam refrænet, detractionem quaſi venenum reſpuat: verba otioſa, nec ipſa proferat, nec ab alijs prolata auribus ſuis libenter admittat. Veſtimentorum habitum, nec nimis abiectum, nec notabiliter pompoſum, aut periculoſe elegantem habere conſueſcat: lectionem aut ipſa frequentius legat, aut legentis verba tota pectoris auiditate ſuſcipiat. De diuinis Scripturarum fontibus iugiter aquam ſalutis hauriat: illam vtique de qua Dominus dicit: *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ*. De paradiſi etiam floribus, hoc eſt ſanctarum Scripturarum ſenſibus, anima ſancta ſe iugiter ornare contendat. ex ipſis pretioſas margaritas auribus ſuis indeſinenter appendat: ex ipſis anulos & dextralia, dum exercet opera bona, ſibi componat. Ibi vulnerum medicamenta, ibi caſtitatis aromata, ibi compunctionis holocauſta requirat. Quæ vero religionem immaculato corde, & puro corpore conſeruare deſiderat, aut nunquam in publicum, aut certe non niſi pro grandi & ineuitabili neceſſitate procedat. Nolite, quæſo vos, nolite quibuſcunque aut occaſionem dare, aut familiaritatem tribuere. Quæ vero libidinem Christo adiuuante deſiderat vincere, familia-

Mat. 24.

Ioan. 7.

ſamiliaritatem debet refugere: & quæ indignam familiaritatem non ſpreuerit, aut ſe, aut alium cito perdet. Sed forte dicit aliqua, ideo familiaritatem non fugio, quia volo habere quod vincam, & aduerſarium meum cupio tenere captiuum. Vide ne contra te aduerſarius incipiat rebellare: vide ne te ducat captiuitas iſta captiuam. Audi Apoſtolum
1.Cor. 6. dicentem: *Fugite fornicationem*. Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute reſiſtere: contra libidinem vero non expedit repugnare, ſed fugere. Eſto ergo libidinis fugitiua, ſi vis eſſe caſtitatis pugnatrix egregia. Sed quod dixi diligenter attendite. Quando ſola aliqua libidinis ſtimulis incitatur, Chriſto adiuuante repugnet quantum præualet contra ſe; quia non habet quo poſſit fugere: quando vero per alterius ſodalitatem, oportunitatem voluptatis diabolus ſubminiſtrat, ipſam familiaritatem quantum præualet, vt diximus, ſancta anima refugiat. Sed vt hæc omnia ſeruare poſſimus, abſtinentiam rationabilem teneamus: quia vera eſt illius ſanctiſſimi viri ſententia; *Prout continueris ventrem, ita & venenoſos motus eius*. Humilitatem etiam veram quantum poſſumus conſeruemus. Non enim diu carnis integritas ſeruatur, vbi animus ſuperbiæ tumore corrumpitur. præcipue ſi iracundiæ flamma frequentius ſurgit, caſtitatis & virginitatis flores cito conſumit. Caſta enim & Deo deuota anima non ſolum extraneorum, ſed etiam parentum ſuorum familiaritatem habere non debet. Si enim vaſa quæ Eccleſiæ offeruntur, vt in ſacroſanctis altaribus ponantur, ſancta ab omnibus appellantur, & nefas eſt vt de Eccleſia poſtmodum in domum laicam reuocentur, aut vſibus humanis aptentur, putas qualem dignitatem apud Deum habet anima ad eius imaginem procreata? Sicut ergo vaſa ſancta humanis vſibus ſeruitura, nec poſſunt, nec debent de Eccleſia reuocari; ſic religioſam quampiam non oportet, non decet, non expedit, parentum ſuorum multis obligationibus implicari; aut quorumcumque extraneorum

perni-

pernicioſa familiaritate conſtringi. Illud ante omnia admoneo, vt æmulationis malum, quaſi venenum vipereum fugiatis; & ita inter vos caritatis dulcedinem conſeruetis, vt vobis inuicem per ſancta colloquia medicamenta ſpiritualia præparetis. Sunt enim, quod peius eſt, aliquæ, quę quando ſe pariter iungunt, magis ſibi detrahendo, vel contra Præpoſitas murmurando, vulnera faciunt, quam ſpiritalia medicamenta componunt. Vos vero, ſanctæ ac venerabiles filiæ, ſi aliquam videtis puſillanimem conſolationem impendite: ſi ſuperbientem, humilitatis medicamentum apponite: ſi iracundam videritis, refrigerium patientiæ miniſtrate. Si nobiles natæ eſtis, magis de religionis humilitate, quem de ſeculi dignitate gaudete. Tenete ergo firmiter manus in aratro, & nolite reſpicere retro. *Luc 9.* *Mementote vxoris Loth*, quæ retro reſpiciens verſa eſt in ſtatuam ſalis. *Luc. 17.* Nunquam iuramentum, nunquam maledictum de virginis ore procedat. Non ſolum enim corpora, ſed etiam corda veſtra omni ſolicitudine cuſtodite, propter illud quod ſcriptum eſt: *Omni cuſtodia ſerua cor tuum*. & illud *Pro. 4.* quod Dominus in Euangelio dixit: *de corde enim exeunt cogitationes malæ*. *Mat. 15.* Si enim in corde nihil mali cogitatur, quidquid ſanctum eſt ex ore profertur. quia ſicut ſcriptum eſt: *Ex abundantia cordis os loquitur*. Hoc enim lingua proferre *Mat. 12.* conſueuit, quod ex officina cordis conſcientia miniſtrauerit. Et ideo ſi ex ore vultis bona proferre, ſemper in corde quæ ſancta ſunt cogitate. Sic lectioni & orationi debetis incumbere, vt ante omnia etiam manibus poſſitis aliquid exercere: ſecundum illud quod Apoſtolus ait: *Qui non operatur, nec manducet*. *2. Theſ. 3.* Meliorem quoque diei partem ſancto operi dedicate. lectioni vacare conſueſcite. Oratio veſtra ita cum ſilentio procedat ex corde, vt vix audiatur in ore. Nam qui alta voce orare voluerit, & ſibi & alteri multum nocet, dum per ſuam garrulitatem alterius mentem ab oratione ſancta & ſecreta ſuſpendit. Pompoſa indumenta,

quæ

quæ non vtilitati, ſed vanitati ſeruiunt, faſtidite atque contemnite. Multæ enim quod in moribus diligunt, hoc etiam in operibus ſuis oſtendunt. præparant ſibi ornamenta ſecularia ſeculum diligentes, & voluptati ſeruientes, vel luxuriæ. Vobis vero nihil ſit commune cum talibus: ſed omnia ornamenta, quibus ad luxuriam caro componitur, velut inimica & contraria veſtro propoſito, reſpuantur. Sunt enim, quod peius eſt, quæ pro vanitate ſeculi iſtius plus ſtudent terrenis cupiditatibus operam dare, quam lectioni diuinæ iuſtitiæ, dum volunt ſtragula pulchra, & picta tapetia, plumaria etiam, & reliqua his ſimilia, cum ingenti ſumptu & ſuperflua expenſa, ad oculorum libidinem præparare: neſcientes illud quod Dominus per Ioannem
1. Ioan 2. Euangeliſtam clamat, & dicit: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. quoniam omne quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſeculi eſt.* Quid prodeſt virgini integritatem corporis cuſtodire, ſi oculorum concupiſcentias noluerit euitare? Vos vero, ſanctæ & Deo dignæ animæ, totum ſpiritaliter agite. Sequimini Chriſtum, tenendo perſeueranter, quod voluiſtis ardenter. Iterum atque iterum, ſanctæ & Deo dicatæ animæ, rogo, & cum omni humilitate pro conſeruando virginitatis præmio conſilium do, vt familiaritatem incongruam à vobis, vel à veſtris animis, totis viribus repellere laboretis. Nam ad conſeruandam ſanctæ religionis dignitatem ſingularitas teſtis ſanctiſſima eſt. Familiaritas enim cuiuslibet ſi frequens eſſe cœperit, nonniſi corruptionem ſeminat, vitia pullulat, libidinem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, laſciuiam paſcit, petulantiam nutrit, caſus exaltat, ruinas ædificat, confuſionem mercatur, theſaurizat opprobrium, criminationem exaggerat, excuſationes inflammat, & cateruatim ſimul in faſcem conglomerat. Nam ſi anima ſancta ſecretum ſuum cuſtodire voluerit, & aſſidue familiaritatis malum tota animi virtute fugerit, ipſa ſancta ſingu-

ſingularitas munimen illi inuictum eſt ſanctimonij, expugnatio fortis infamiæ, exercitium continentiæ, euacuatio luxuriæ, pax ſecura virtutum, & impugnatio inquieta bellorum, puritatis culmen, & libidinis carcer, honeſtatis portus, & ignominiæ naufragium; virginitatis mater, & hoſtis immunditiæ, integritatis dignitas, & fornicationis abdicatio: voluntas bonorum operum, & adflictio vitiorum; refrigerium pudicitiæ; adquiſitio triumphorum, & facinorum detrimentum; requies ſalutis, & perditionis exilium; vita ſpiritus, & carnis interitus. Hæc omnia mala fortiter, Deo adiuuante, repellentur; & illa quæ diximus bona feliciter adquirentur, ſi ab animabus ſanctis familiaritas inordinata reſpuatur. Attendite vos, ò animæ ſanctæ, quia inter omnia certamina, quibus ſemper comes eſt Chriſtiana militia, ſola duriora ſunt prælia caſtitatis, vbi quotidiana pugna eſt, & rara victoria. Caſtitatis dura ſunt prælia, ſed maiora ſunt præmia. Caſtitatis palmam nemo ſecurus accipit, cui quantum duri ſunt exitus, tantum glorioſi ſunt fructus. Vt ergo caſtitatis præmia, & virginitatis coronam feliciter, Deo remunerante, poſſitis accipere, periculoſam familiaritatem à vobis ſemper excludite. Currite fideliter, vt poſſitis peruenire feliciter, adiuuante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

EX EPISTOLA S. CÆSARII AD ORATORIAM Abbatiſſam, Quales eſſe debeant ductrices animum.

AVdi ergo me, dulciſſima ſoror & filia: Tu quantumcunque ſemper in ſtudijs ſpiritalibus occupari deſideras, propter ſorores tamen aliquando etiam exteriora tibi erunt negotia dirimenda. Curandum ergo tibi ſummopere eſt, vt

G ſi tem-

ſi temporalia quaſi pro tempore agas; at ſemper tenacius in ſpiritali deuotione & amore inhæreas: vt cum temporalia citius diſpenſaueris, ad orationem illico vel lectionem, quaſi ad matris ſinum, recurras. Optare quippe debes, vt abiecta ſolicitudine mundi, ſemper cogites de ſeruitio Chriſti, pro-
2.Tim.2. pter illud quod dicitur: *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſe-*
Tit. 2. *cularibus* & cætera. In omnibus, iuxta Apoſtolum, temetipſam præbe exemplum bonorum operum; vitaque tua velut pennatum animal ad alta ſemper per deſiderium euolet, per verbum reſonet, luceat per exemplum. Cum vero ad annuntiandum verbum Dei te ſororibus affectaueris, ſeu pro vtilitate animarum, tenoreq; Regulæ conſtituendo neceſſitas incubuerit altercandi, prius cauta conſideratione penſa, vt quod ore promis, factis impleas; & quod alijs prædicas, operibus præbeas. ſcilicet vt in tuis humeris atque ceruicibus prius ſentias, vtrum grauibus aut leuibus oneribus colla ſororum onuſtes. verbi gratia, ſi ieiunium ſuper quotidianum, vel abſtinentiam extra conſuetudinem, nec non, vt aſſolet, plus ſolito in Synaxi pſalmos placuerit decantare. Prior in Eccleſia inueniaris, poſtrema exeas. prima ſuſcipias laborem, poſterior ſoluas. & in quotidiano corporis alimento atque communi cibo par ſis his cum quibus pari in menſa vteris conſeſſu. ijſdem denique quibus ſorores ferculorum ſaporibus delectare; & æqualia vobis cibaria potioneſque communes exhibeant diſcoferæ vel pincernæ. primatumque tuum, quem prior ad menſam tenes, prima ad virtutem parſimoniæ vindices: vt abſtinentiam quam lingua prædicat, proximæ fauces vel vicinus ſentiat ſtomachus. Ne forſitan ſubditæ audientes tacitis cogitationibus dicant: o quam pulchre nobis abſtinentiam prædicat plenus venter: & contentas nos iubet eſſe viliſſimis cibis ac poculis, accuratis cibis poculiſque refertum guttur, & eructans! Illa enim de abſtinentia prædicatio acceptabilis eſt, quam lurida ieiunijs ora decantant. Et in his omnibus hoc

noue-

noueris conuenire, vt anguſti callis itinera, per quæ ſocias ammones gradiendum, prior ipſa gradiaris. omnia quæ agenda ſunt ante factis impleas, vt poſtmodum ductilis tuba ex percuſſione perducta rectius erumpas in vocem: propter illud Dominicum: *Quicunque*, inquit, *ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt*, & reliqua. Non ſis veſtibus ornatior ceteris, ſed moribus. Inter cætera cum magna tibi cautela cuſtodiendum eſt, vt omnes in monaſterio, quarum gubernacula tuis æqualiter impoſuiſti ceruicibus, æqualiter diligas; ne vnam plus minuſue ames: ſed cuncta quę ſunt, in quo poſſibilitas extat, æquo moderamine diſponas, parique moderatione diſpenſes, ac parem eis caritatem impertias: & non quibuslibet per priuatum amorem, ſed cunctis ſecundum merita ſingularum, quæ ſunt neceſſaria largiaris. Non quæ tibi vultu intuituque placuerit, non quam tibi ad oculum cognoueris, vel cuius blandiori obſequio fueris delinita; ſed quam amor Chriſti, & religioſior demonſtrauerit vita, præponas. Oportet enim te propter quaſdam cultrum nonnunquam habere in gutture, cauterium in lingua geſtare, virgam tibi & baculum in manu ferre: vt per cultrum deſeces vitia, per cauterium vero ad ſanitatem ſecta reducas: per virgæ diſciplinam corrigas; per baculum vero diſciplinatam ſuſtentes. Si quando vero cum ſecularibus ad conloquendum fueris euocata, prius arma frontem trophæo Crucis, vexillo Chriſti pectus ingemina, vt cum ſua virguncula Chriſtus comitari dignetur. Cōfabulatio vero tua ſemper ſit mixta grauitate atq; dulcedine: & tantum loquaris, quantum opportunitas flagitauerit rei ac temporis. Si quid vero ab eis petitum fuerit, quod præſtare deliberas, cum vultu hilari præſta. ſi quid vero præſtare non conuenit, petitionem illorum ſaltem honeſtate ſermonis mollifica. Nomen tuum plures nouerint, beneficia tua in quantum præuales plures ſentiant; vultum rari cognoſcant. Si quando autem tibi pro neceſſitate monaſterij ſeorſim fuerit conloquendum, cum

Mat. 18.

duabus, vel certe cũ tribus electis ſororibus facito. quia opinio bonæ famæ, ſicut etiam perfectæ vitæ cuſtodia, tibi neceſsaria eſt: & tunc primum deſpicienda humana detractio, cum Chriſtus in cauſſa eſt. Omnis quoque actio tua ſemper ſit propter Deum, ſermo de Deo, cogitatio in Deum. Et exceptis vitijs, quibus non compaſſio, ſed rectitudo debetur, omnibus te cupio eſſe compaſſibilem, omnibus gratam, omnibus te præfectam piam. Vt videlicet iuxta Paulum ſis
1. Cor. 7. *ſancta corpore & ſpiritu*, ipſo ſponſo & Domino tuo mentem tuam regente, & vias tuas ſanctas diſponente, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

TESTAMENTVM B. CÆSARII SANCTÆ Arelatenſis Eccleſiæ Epiſcopi.

PAX ECCLESIAE ARELATENSI.

CÆSARIVS EPISCOPVS presbyteris & diaconibus, ſanctæ ac venerabili Cæſariæ Abbatiſſæ, quam Dominus per meam paruitatem in monaſterio noſtro præpoſuit, ac vniuerſæ congregationi, quam ibi Dominus ſua gratia collocauerit, in Domino æternam ſalutem. Cum Eccleſiaſtica pietas conſuetudinis ſuæ rem faciat ordinabiliter, ſcilicet quo peregrinis & deſtitutis opem largitionis impendat: quanto magis cum opportunitas aut neceſſitas fuerit, vt ſanctis quibuſque & Deum timentibus aliqua largiatur, amplius debet pia miſericordiæ ſuę viſcera dilatare? Et ideo iuxta hanc epiſtolam, quam manus noſtræ ſubſcriptione roborauimus, cuique diem & Conſulem ſubtus adiecimus, Deo diſpenſante hoc teſtamentum meum condidi, vel manu propria ſubſcri-

pſi,

pſi, atque iure prætorio, vel iure ciuili, & ad vicem illorum codicillo firmaui. Ego Cæſarius peccator cum debitum humanæ carnis reddidero, cunctum monaſterium S. Ioannis, quod ego condidi, ſub poteſtate Arelatenſis Pontificis canonice ſit, hæredemq; meum eſſe volo ac iubeo. cæteri cæteræue exhæredes ſint. Totum quod cuique aut per hoc teſtamentum meum dedero, legauero, dariue iuſſero, vt detur fiat. Cæterum autem Arelatenſem Epiſcopum cohæredem meo monaſterio relinquo: quoſque liberos, quaſque liberas eſſe iuſſero, liberi liberæue ſint omnes. Ego tamen cum nihil de parentum bonis habuerim, hoc teſtamentum meum præſumere erubui: illa tamen me ſententia compulit, vt pleræque Saluatoris formidanda, qua iniqui audituri ſunt dicentem, *ite in ignem æternum*, pietatis affectu aliquid Eccleſiæ meæ contuliſſe. Et ne forte poſt obitum meum aliqui de parentibus meis, exceptis ijs rebus, quas illis pro elogijs donaro, inquietare præſumant cui præſum Eccleſiam; ideo hanc voluntatem meam tractare amplius deſideraui, ne qui de parentibus meis vel apud ipſum monaſterium præfatum, vel Pontificem Arelatenſis Eccleſiæ, præter id quod illis dedero ac dederim, præſumant requirere. Sancto & domino meo Archiepiſcopo, qui mihi indigno digne ſucceſſerit, licet omnia in ſua poteſtate ſint, tamen ſi lubet & dignum ducit, indumenta paſchalia, quæ mihi data ſunt, omnia illi ſeruiant, ſimul cum caſula villoſa, & tunica, vel galnape, quod melius dimiſero. Reliqua vero veſtimenta mea, excepto birro amiculari, mei tam clerici quam laici, cum gratia vel ordinatione domini Archiepiſcopi, ſibi ipſo iubente imo donante diuidant. Ea vero quæ monaſterio ante per donationem contuli, nunc affirmo: & ſi cui aliquid per epiſtolam, aut per pitacium, aut verbo pietatis intuitu contuli, valere volo, Hoc etiam aſſuete precor, quatenus cellam quam bonæ memoriæ Auguſtus ſubdiaconus in atrio S. Stephani euntibus parte dextra habuit, prouiſoribus

Matt. 24.

bus monaſterij propter cuſtodiam illorum firmam D. Archiepiſcopus perpetuo dignetur iure concedere: ita vt eam ſibi ſuccedendam monaſterij prouiſores habeant. Et hoc ſpecialiter volo, & ita domine Archiepiſcope precor, ſiue prouiſorem ad monaſterium, ſiue presbyterum ad baſilicam S. Mariæ, nullum alium habeat congregatio ſanctâ, niſi quem ipſa elegerit, vel ordinari petierit. Et licet de tua D. Archiepiſcope pietate præſumam, tamen ne forte contra monaſterium noſtrum aliquorum ſuggeſtiones importunas habeatis, adiuro vos per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & per tremendum diem iudicij, ne vnquam præualeat apud vos hoſtis antiquus, vt ancillas veſtras contriſtari acquieſcatis; aut aliquid illis auferri de ijs quæ poſſident, eiſque contulimus, permittatis: quia Deo propitio non ſine diſcretione vel iuſtitia quibuſcumque ſecularibus iure directo res Eccleſiæ vendidimus, niſi hoc tantum quod Eccleſiæ minus vtile & infructuoſum eſt. & quod animabus ſanctis & Deo vacantibus cum ſanctorum fratrum conſenſu vel ſubſcriptione tribuimus, perpetuo illis iure permaneat. Vos vero dominæ filiolæ per ſanctam Trinitatem inſeparabilem, & per Domini noſtri Ieſu Chriſti aduentum adiuro, vt Pontificem qui mihi indigno ordinante Deo ſucceſſerit digne, omni affectu vt dominum rogetis, ac pura mente diligatis, & ne per veſtram contriſtetis inobedientiam. Confidimus enim de Dei miſericordia, quod ita omnibus ſacerdotibus, quibus religionis collatio eſt, caſtum amorem impendat, vt nihil vobis quod ad ſuſtentandum corpuſculum opus eſt, deeſſe permittat. Te iterum atque iterum Pontifex optime rogo gratia diuina præfati monaſterij vt curam maximam habeas, & familiam illarum cum grandi pietate ſatagas prouideri. Quod ſi alicuius perſona iniuſtum tibi dederit conſilium, cum auctoritate reſpondendum deprecor: quia hoc quod Epiſcopi agitur verbo, non ſolum auferri non debet, verum nec omnino

nino poteſt. Tum præcipue quia & hoc ipſa ſanctiſſimi Papæ Vrbicani ſuaſit auctoritas, vt hoc de ſancto & domino meo Pontifice credam. Nunquam enim apud te præualebit tam iniqua ſuggeſtio, vt contra iuſtam voluntatem qualiſcunque Antiſtitis pro meo ſtudio ſubſtantia ad te multum profecerit, & prope duplicata ſit. Additur ad hoc quod Deus miſericors per paruitatem meam etiam immunitatem tributorum, tam iuxta vrbem & infra, quam etiam in ſuburbanis & villis ex maxima parte conceſſit. Agellum igitur Aucharianum, vnde paruam particulam monaſterio dedimus, multa ſeruamus. nam plus minus centum aripennes vineæ, & trecentorum modiorum campos reſeruauimus: ita quod ſupradictum monaſterium tantum modiatas de terra quam ego plantaui, habeat modiatas quadraginta: & de vetere vinea vix triginta aripennes contulimus. Agellum Gallicumanum, Mercloanum, vel agellum Gemellos cum ſtagnis & paludibus, cum omni iure & termino ſuo: & paſcua in campo Lapideo: vel ſi qua alia ſunt; vel campum in Trifinitio ſuper viam munitam, vel reliqua quæcunque ſunt. Agellum Oruedum, & agellum Martinatis, & agellum Siluanum, in quo eſt ſita Eccleſia S. Mariæ de Ratis: & agellum Miſſiamanum, cum omnibus ſibi pertinentibus paſcuis, paludibus, cum omni iure & termino ſuo ſanctæ tuæ Eccleſiæ reſeruauimus in ſtipendijs earum. Vnde te ſancte Pontifex adiuro, vt ſi Deus omnipotens per manus ſe timentium ſanctæ matri, Eccleſiæ, monaſterio ſanctarum virginum aliquod maius bonum dederit, tua ſancta dilectio vnum ab altero non diſiungat. Si vero, quod Deus non patiatur, congregatio ibi aut congregata non fuerit; aut forte poſtea, quod abſit, cum congregata fuerit, eſſe deſierit, ad matrem Eccleſiam reuertantur. Hæc quidem ego, vt timori meo ſatisfacerem, ſcripſi. Nam abſit vt de tua, piiſſime Pontifex, inſcientia inculperis. quia, vt ſupra iam dixi, pietas diuina conceſſit, vt per meam humilitatem immunitas

munitas Eccleſiæ in tot capitibus daretur. Quod monaſterio cum fratrum conſenſu dedimus, per hanc voluntatem meam confirmo. Ancillæ noſtræ Cæſariæ Abbatiſſæ mantum maiorem, quem de cannabe fecit, dari volo. Domino meo Cypriano mantum è cunctis meliorem dari volo. Quidquid ſeruo meo Briciano contuli, nunc per hoc teſtamentum meum confirmo. Agritia puella mea propria libentiſſime monaſterio & Cæſariæ Abbatiſſæ ſeruiat: & vere gariolas quas illis vel parentibus eorum dedi confirmo. omnes cubicularios meos tibi, domine Epiſcope, coram Deo & angelis eius commendo.

EXPLICIT TESTAMENTVM S. CAESARII.

S. AVRELIANI
ARELATENSIS EPISCOPI
Regula
AD VIRGINES.

DE S. AVRELIANO EIVSQ. REG. veterum teſtimonia.

MARTYROLOGIVM Rom. die XVI. Iunij.

Lugduni depoſitio Beati Aureliani Epiſcopi Arelatenſis.

VIGILIVS PP. Epiſtola ad Aurelianum Arelat.

Adminiſtrationem vicium noſtrarum fraternitati veſtræ animo libenti committimus, & credimus caritatis veſtræ officio actibus Deo placitis diligenter vniuerſa compleri: quando & ſummi ſacerdotij conſortio vos dignos diuina eſſe gratia iudicarit, & glorioſiſſimi Childeberti Francorum regis Chriſtiana & Deo placita in perhibendo vobis teſtimonio voluntas acceſſit. &c.

IDEM ad Epiſcopos Galliæ.

Quia dudum Auxanio quondam Arelatenſis ciuitatis antiſtiti vicium noſtrarum ſolicitudinem dederamus; ſed curſum vitæ præſentis implendo de hac luce migrauit, in cuius loco Aurelianus frater noſter noſcitur ſucceſſiſſe, neceſſarium valde credidimus, ſolicitudinem hanc a nobis anteſato debere committi, confidentes illum & pro loci ſui qualitate bonis actibus vniuerſa, quæ Deo placeant, poſſe complere: & maxime cum glorioſus filius noſter Childebertus rex teſtimonium bonæ conſcientiæ pro Chriſtiana ſuæ voluntatis denotione perhibuit.

ITEM Epiſtola ab Italiæ clericis Francorum legatis directa. Tomo I. Concil. Galliæ I. Sirmondi.

Vnde rogamus & conteſtamur gloriam veſtram, vt ad prouincias veſtras hæc omnia velociter indicetis, ne aut iſti ſubripiant qui miſſi ſunt, aut Anaſtaſius quidam, quem ſanctus Epiſcopus Aurelianus Arelalatenſis ciuitatis ad beatiſſimum Papam ante hoc biennium direxerat, ibidem in Gallijs aliqua mentiatur.

S.GRE.

S. GREGORIVS M. Epiſtola CXVII. L. VII. Ind. II. ad Virgilium Arelatenſem Epiſcopum.

Glorioſæ memoriæ Childebertus Francorum rex Catholicæ religionis amore ſuccenſus intra muros Arelatenſis ciuitatis monaſterium virorum, vt ſcripto reperimus, pro ſua mercede conſtituens, quædam ibidem pro habitantium ſuſtentatione conceſsit. Cuius ne voluntas vnquam duceretur in irritum, & ea quæ pro quiete monachorum diſpoſita fuerunt, turbarentur; quæque contulit in iure eiuſdem monaſterij, epiſtolis ſuis Apoſtolica petyt auctoritate firmari. Vnde quia effectum & regia voluntas & res valde deſiderata poſcebat, à prædeceſſore noſtro Vigilio Romanæ Sedis antiſtite ad prædeceſſorem veſtrum Aurelium (leg. Aurelianum) ſcripta tranſmiſſa ſunt.

IOANNES TRITHEMIVS lib. de proprietate Monachorum, cap. V.

Aurelianus Epiſcopus in Regula ad Moniales cap. III. ſic dicit: Nihil occulte accipiatis. &c.

Ex hac quoque Regula S. Aureliani ad Virgines aliquot capita affert S. Benedictus Anianæ Abbas in Concordia Regularum.

INCIPIT PROLOGVS AVRELIANI EPISCOPI AD VIRGINES.

Sanctis & in Chriſto venerandis Sororibus in monaſterio Beatæ Mariæ, quod Deo iubente intra muros Arelatenſis Vrbis fecimus, conſtitutis, AVRELIANVS EPISCOPVS.

QVIA Deo inſpirante, qui nos præuenit ineſfabili miſericordia ſua, viſum vobis eſt, vt repudiatis ſeculi voluptatibus, ac temporalibus gaudijs contemtis ſiue ſpretis, eligeretis ſanctiſſimæ vitæ nitorem, & virginitatis ac caſtitatis gratiam complectentes, amore Dei tota viſcerum & cordis auiditate ſectantes, configeretis
Pſal. 118 timore diuino carnes veſtras, tenentes illud: *Iuraui, & ſtatui*
Gal. 6. *cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ:* Et, *mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo:* diſpoſuimus iubente Domino, atque operante in nobis velle & perficere, vt monaſterium vobis pro profectu animarum veſtrarum conſtrueremus: ſicut & fecimus. Et ideo Regulam vobis ad diſciplinam inſtituimus, quæ vos per viam mandatorum Dei doceret currere, & ad regna cœlorum faceret feliciter peruenire.

EXPLICIT PROLOGVS

IN-

INCIPIVNT CAPITVLA REGVLAE

I. *Quæcunque ad conuerſionem venerit, & recipi ſe in monaſterium rogauerit, Regula ei primum in ſalutatorio legatur: & cum ſuſcepta fuerit, vſque ad mortem ſuam de monaſterio non egrediatur.*

II. *Veſtimenta religioſa non accipiat, niſi chartas de facultate ſua cui voluerit faciat.*

III. *Nihil occulte accipiendum: ſed ſi quid tranſmiſſum fuerit, & illi cui tranſmittitur neceſſe non fuerit, in commune redactum, cui eſt neceſſarium, tribuatur.*

IIII. *Epiſtolas nec dandas nec accipiendas ſine ſcientia aut permiſſo Abbatiſſæ.*

V. *Nulla circa lectum ſuum, quod manducari aut bibi poſſit, reponat.*

VI. *Nulla cella aut armariolum peculiare habeat.*

VII. *Non iurandum.*

VIII. *Non maledicendum.*

VIIII. *Non mentiendum.*

X. *Iracundiam penitus non tenendam.*

XI. *Soror in ſororem manum non mittat.*

XII. *Nulli liceat ad ſalutandum exire niſi cum Præpoſita aut aliqua ſeniore.*

XIII. *Ancilla non excipiatur: liberta tamen ſi eſt, & Abbatiſſæ viſum fuerit, excipiatur.*

XIV. *Nec viri nec mulieres ſeculares in monaſterium ingrediantur, præter in Baſilicam Dominæ Mariæ, & in ſalutatorium.*

XV. *Vt nec ipſis Prouiſoribus liceat in monaſterium introire, niſi pro his vtilitatibus, quas in hac Regula ſtatuimus.*

XVI. *Infantes de Baptiſmo non excipiendos.*

XVII. *Quæ in actu ponuntur deſuper Euangelia claues accipiant.*

XVIII. *In miniſterium vicibus ſibi ſuccedant, abſque Abbatiſſa & & paruulis infantibus.*

XIX. *Nulla opera pro ſuo libito eligant facienda, ſed quod ab Abbatiſſa vel Præpoſita imperatum fuerit.*

Cum

XX. *Cum operantur manibus meditatio ſancta de corde non ceſſet.*
XXI. *Sint vobis omnia communia, & nulla ſuum proprium dicere aut vendicare præſumat.*
XXII. *Veſtimenta alio colore non induantur, niſi laia & lactina.*
XXIII. *In vigilijs ſtudendum eſt vt nulla dormiat.*
XXIV. *Signo tacto nulla tardius veniat.*
XXV. *Dum pſallitur nulla loquatur, nec operetur manibus.*
XXVI. *Literas omnes diſcant.*
XXVII. *Sancta Abbatiſſa in congregatione maneat.*
XXVIII. *Si qua pro qualibet culpa corrigitur aut caſtigatur, arguenti reſpondere non præſumat.*
XXIX. *Lites nullas habeatis.*
XXX. *Superbis, inobedientibus, & iracundiam protrahentibus nunquam parcendum.*
XXXI. *Sanctæ Abbatiſſæ non liceat de facultatibus monaſterij vendere aut donare; nec aliquid contra Regulæ inſtituta agere.*
XXXII. *Sedentes ad menſam taceant.*
XXXIII. *Sancta Abbatiſſa extra congregationem non reficiat.*
XXXIV. *Carnes in cibis nunquam ſumant.*
XXXV. *Pulli & reliqua altilia infirmis tantum miniſtrentur & delicatis: piſces vero certis feſtiuitatibus.*
XXXVI. *Extra menſam communem nihil cibi potuſue guſtare liceat, niſi infirmis & infantibus.*
XXXVII. *Qualiter infirmis obtemperandum eſt.*
XXXVII. *Vbi curſum diurnum vel nocturnum dicant.*
XXXIX. *Vt ſancta Abbatiſſa quicquid neceſſe fuerit cum ſufficientia præbeat.*
XL. *Vt ſancta congregatio omnia quæ ſtatuta habet implere contendat.*

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INCIPIVNT INSTITVTA SANCTÆ REGVLAE AVRELIANI EPISCOPI

CAPITVLVM I.

HOC iubente Deo imprimis ſtatuimus inuiolabiliter tenendum, vt ſi qua ad conuerſionem venerit, Regula ei in ſalutatorio legatur. & ſi profeſſa fuerit ſe omnia impleturam, tunc excipiatur. excepta vero vſque ad mortem ſuam nec præſumat, nec permittatur de monaſterio egredi: propter illud Propheticum: *Vnam petij a Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* *Pſ. 26.*

II. Veſtimenta vero religioſa non accipiat, niſi de omni facultate ſua, ſiue grandi ſiue parua, chartas donationis aut venditionis cui voluerit faciat: propter Domini mandata, vbi dicit: *Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes.* Et, *ſi quis non reliquerit omnia quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* *Matt. 19* *Luc. 14.*

III. Nihil occulte accipiatis: ſed ſi quis propinquus aut amicus aliquid in veſtimento aut in auro, vel aliud quodcunque dederit, aut tranſmiſerit, in poteſtate ſit Abbatiſſæ. & ſi illi cui tranſmittitur neceſſe fuerit, tribuatur: ſin vero illa nihil indiget, in commune redactum cui eſt neceſſarium tribuatur.

IV. Epiſtolas præcipimus nec dandas nec accipiendas ſine ſcientia aut permiſſo Abbatiſſæ.

V. Nulla circa lectum ſuum quod manducare aut bibere poſſit, reponere præſumat: ſed omnes in communi cellario recondant. & ſi inæqualitas exegerit, iubente ſeniore quod neceſſe fuerit non ei negetur.

Nulli

VI. Nulli liceat cellam aut armariolum, aut aliquid huiuſmodi quod peculiarius claudi poſſit, habere.

Matt. 5. Eccl. 23. VII. Non iuretis, quia Dominus dixit: *Nolite iurare.* Et alia ſcriptura: *Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non diſcedet de domo illius plaga.*

1. Cor. 6. VIII. Non maledicatis; quia ſcriptum eſt: *neque maledici regnum Dei poſsidebunt.*

Sap. 1. Pſal. 5. IX. Mentiri omnino non liceat: quia *os quod mentitur occidit animam.* & illud: *Perdes eos qui loquuntur mendacium.*

X. Iracundiam nulla vſque in aliam diem protrahere præſumat. Et ſicut habet humana fragilitas, ſi ſermo durior inter ſorores ortus fuerit, inuicem ſibi veniam petere, & debita relaxare feſtinent: propter Domini mandatum, vbi dicit: *Si recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliatum fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.* Et, *ſi non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec Pater veſter celeſtis dimittet vobis peccata veſtra.* Item, *ſi ſepties peccauerit in die in te, & conuerſus dixerit, pœnitet me; dimitte illi.* Et, *Non dico tibi vſque ſeptuagies ſepties.* Et alia ſcriptura: *Ira viri iuſtitiam Dei non operatur.* Et Apoſtolus: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Quod Deus auertat, ſi diabolo inſtigante fuerit aliqua furore repleta, vt iſta mandata pertinaci corde contemnat; & vna de illis quæ diſcordantes ſunt præuenerit aliam; veniam ei petens; ſi illa cui petet non dimiſerit, diſciplinam accipiat, vt ad caritatem ſe corrigat. Et ſi ambo deſpexerint, ambæ pariter a comunione, vel a cibo ſuſpendantur; donec inuicem ſibi reconcilientur.

Matt. 5. Matt. 6. Luc. 17. Matt. 18 Iac. 1. Eph. 4.

XI. Soror in ſororem ſi auſa fuerit manum mittere, diſciplinam accipiat.

Nulli

XII. Nulli liceat ad ſalutandum exire, niſi cum Abbatiſſa, aut Præpoſita, vel certe alia quacunque ſeniore, cui Abbatiſſa præceperit. Et ſic propinquos ſuos videant, aut loquantur, vt ne altiori voce loquantur.

XIII. Ancilla non excipiatur: liberta tamen ſi fuerit, adhuc adoleſcens ætate, & cum epiſtolis patroni ſui venerit, in Abbatiſſæ ſit arbitrio ſi excipi debeat.

XIIII. Nec viri nec mulieres ſeculares in monaſterium ingrediantur, prętèr in baſilicam B. Mariæ, & in ſalutatorium.

XV. Prouiſores vero monaſterij, ſi in habitu laico fuerint, nec ipſi permittantur intrare; niſi pro his vtilitatibus quas in hac Regula ſtatuimus. cum marcionibus aut carpentarijs, ſi aliquid neceſſe eſt fieri aut reparari, aut certe pro aliqua ratione Abbatiſſæ introeant: de cætero nullam licentiam aut libertatem habeant introeundi.

XVI. Nulla infantem de Baptiſmo excipiat.

XVII. Quibus claues de cellario, canaua, horreo, poſticio, & oratorio credendæ ſunt, probatæ ſint perſonæ; & deſuper altario vel Euangelio eas accipiant: ſcientes ſe Deo reddituras rationem de miniſterio ſibi credito.

XVIII. In omni miniſterio ſiue ordine pſallendi, aut legendi, vel operandi, vicibus ſibi ſuccedant; abſque Abbatiſſa, vel præter ſatis ſenes & paruulas infantes, aut certe ita infirmas, vt ſurgere omnino non poſſint. non compellantur facere quod non præualent.

XIX. Nulla opera pro ſuo libito eligant facienda: ſed quod Abbatiſſa imperauerit, hoc faciant.

XX. Per totum diem cum operamini manibus, meditatio ſancta de corde non ceſſet: propter illud Apoſtoli: *Pſalmis, hymnis, canticis ſpiritalibus cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino.*

Col. 3.

XXI. Nulla præſumat quidquam ſuum dicere, aut ſuum proprium vindicare: ſed ſecundum actus Apoſtolorum, ſint vobis *omnia communia:* ſit vobis *anima vna & cor vnum in Domino.*

Act. 4.

XXII. Veſtimenta alio colore non induatis niſi laia & lactina.

XXIII. Ad vigilias nulla dormiat. ſi vero Dominici aut feſti dies ſunt, cui ſomnus venerit, alijs ſedentibus illa ſtet: vt poſſit a ſe ſomni marcorem repellere; ne in opere Dei aut tepida inueniatur, aut negligens.

XXIIII. Signo tacto omne opus prætermittatur, & ſicut apes prudentiſſimæ ad aluearium, ita veloci feſtinatione properare contendite. ſi qua tardius venerit diſtrictioni ſubiaceat.

XXV. Dum pſallitur ſtudeant ſanctæ animæ veſtræ non vagari animo, verum etiam nec operari aut loqui præſumant; ſed *pſallite ſapienter*, ſicut dixit Propheta: *Pſallam, & intelligam.* & illud: *Pſallam ſpiritu, pſallam & mente.* metuentes illud: *Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter.*

Pſal. 46. Pſal. 100. 1. Cor. 14 Ier. 48.

XXVI. Literas omnes diſcant.

XXVII. Sancta Abbatiſſa extra congregationem non maneat.

XXVIII. Si qua pro qualibet culpa aut tranſgreſſione Regulæ increpatur, aut diſciplinam accipiat, arguenti reſpondere non præſumat: quia peccatum quod hic diſtringitur, in æterna examinatione non punitur. Et ſic debetis animæ curam excipere, quomodo æger curam medici: tenentes illud ſanctæ ſcripturæ: *Qui abijcit diſciplinam infelix eſt*. Et illud: *Ego in flagella paratus ſum*. Prou. 15. Pſal. 37.

XXIX. Lites nullas habeatis, tenentes præceptum Apoſtoli, qui dicit: *Seruum Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe*. 2. Tim. 2

XXX. Superbis, inobedientibuſque, & iracundiam protrahentibus nunquam parcendum, donec corrigantur.

XXXI. Sanctæ Abbatiſſæ non liceat aliquid de facultatibus monaſterij donare ac vendere; nec aliquid contra Regulæ inſtituta agere. Quod ſi facere tentauerit, ſancto conſilio & vno conſenſu ſororum ex noſtro permiſſo non ei acquieſcatis; & hoc fieri nulla ratione permittite: quia cauſſam ſe ante Deum nouerit eſſe dicturam.

XXXII. Sedentes ad menſam taceant. & lectio quotidie omni tempore cum cibus ſumitur legatur. Vterque homo, & exterior cibo, & interior verbo Dei reficiatur, quia ſcriptum eſt: *Non in pane ſolo viuit homo, ſed in omni verbo Dei*. Matt. 4.

XXXIII. Sancta Abbatiſſa, niſi inæqualitate faciente, extra congregationem non reficiat.

XXXIIII. Carnes in cibo nunquam ſumantur.

XXXV. Pulli vel cuncta altilia in congregatione non mi-

niſtrentur; niſi infirmis tantum prouideantur & delicatis. Piſces vero certis feſtiuitatibus, aut quando Abbatiſſa indulgentiam facere voluerit, tunc procurentur.

XXXVI. Extra menſam communem nihil cibi potusue guſtare liceat; absque infirmis, & illis quæ minoris ætatis ſunt.

XXXVII. Infirmis vero ita obtemperandum eſt, vt ſi ſanctæ Abbatiſſæ iuſtum viſum fuerit, etiam cellariolum ſuum in commune, & coquinam ſequeſtratam habeant: & cura illis ſeu ſtudium impendatur, donec conualeſcant.

XXXVIII. Curſum diurnum vel nocturnum, id eſt, matutinos, vigilias, nocturnos, veſperam & duodecimam in baſilica Dominæ Mariæ congregatio dicat. Quod ſi hyems aſpera fuerit, matutinos tantum, veſperam & duodecimam in prædicta baſilica dicite: ſecundam vero, tertiam, ſextam & nonam in interiori oratorio: propter illos qui aut orare cupiunt, aut Abbatiſſæ occurrunt, aut parentes ſuas requirunt. Quando aliqua defuncta fuerit, vſque mediam noctem eam paucæ ſorores in oratorio peruigilent, & Miſſæ de Apoſtolo fiant. poſt mediam noctem quæ vigilauerunt quieſcant; & iterum aliæ vigilent. & ponite hoc in notitiam ſancto Epiſcopo, vt eam iubeat ad locum vbi ponenda eſt deportari.

XXXIX. Et quia Deo propitio digna & ſufficiens vobis facultas collata eſt, quæ ſufficere monaſterio veſtro poſſit, coram Deo & angelis eius te ſanctam Abbatiſſam, & te venerabilem, quæcunque fueris, Præpoſitam admoneo & conteſtor; vt ſanctæ congregationi, quæ Deo inſpirante & iubente ſecundum inſtituta quæ fecimus regulariter viuit, omnia quæ eis ſunt neceſſaria in

veſti-

veſtitu & in victu cum ſufficientia tribuatis. Quam rem ſi neglexeritis, & illæ cœperint aliquid neceſſitate compellente murmurare, aut indigere, cauſſam vos ante tribunal Chriſti noueritis mecum eſſe dicturas.

XL. Et vos, ſancta congregatio, per profectum veſtrum & per Deum omnipotentem coniuro, vt omnia quæ in hac Regula pro remedio animæ noſtræ, & pro animarum veſtrarum ſalute ſtatuimus, integra & illibata cuſtodiatis. Et ne per obliuionem aliquid negligatis, ſemel ea in menſe relegite; ideſt in Kalendis, ac ſic duodecim vicibus in anno.

Ordinem etiam quomodo pſallere debeatis in hoc libello iudicauimus inſerendum.

Primo die Paſchæ ad Tertiam, Kyrie eleiſon, pſalmi duodecim: ideſt quatuor ſorores binos pſalmos, & alleluiaticum tertium dicant. perdictis pſalmis Kyrie eleiſon, antiphonas ſex, lectiones tres: vnam de actibus Apoſtolorum, aliam de Apocalypſi, tertiam de Euangelio. hymnum, *Iam ſurgit hora tertia*. & capitellum. deinde Kyrie eleiſon. Sic in omni opere Dei tertia vice Kyrie eleiſon dicite, antequam incipiatis, & pſalmis dictis & capitello perdicto. Ad Sextam idem numerus pſalmorum, & antiphona vna. hymnus, *Iam ſexta ſenſim voluitur*. Lectio Euangelij, & capitellum. Ad Nonam ipſe ordo teneatur. hymnus: *Ter hora trina voluitur*. Ad lucernarium directaneus paruulus, ideſt, *Regna terræ cantate Deo, pſallite Domino*. Alia die: *Pſal. 67.* *Laudate pueri Dominum*. antiphonæ tres. hymnus, *Hic eſt dies verus Dei*. & capitellum, quem hymnum toto Paſcha ad matutinos & ad lucernarium dicite. Ad Duodecimam inprimis directaneus paruulus: *Sol cognouit occaſum ſuum*. *Pſal. 103* Sex ſorores binos pſalmos cum ſuis alleluiaticis dicant; antiphonas tres; lectiones duas, vnam de Apoſtolo, aliam

de

de Euangelio. Ad nocturnos paſchales ipſo numero omnia dicite, ſicut in Duodecima deſignauimus. Ad matutinos imprimis directaneum: *Exaltabo te Deus meus & rex meus*. Inde, *Iudica me Deus*. *Deus Deus meus, ad te de luce vigilo*. cum alleluia. deinde, *Confitemini Domino*, cum alleluia. deinde, *Cantemus Domino*; cum alleluia. poſtea, *Lauda anima mea Dominum*: *Laudate Dominum quia bonus eſt pſalmus*. *Lauda Hieruſalem Dominum*. totos tres cum alleluia. deinde benedictio dicenda eſt. Poſt benedictionem, *Laudate Dominum de cælis*. *Cantate Domino canticum nouum*. *Laudate Dominum in ſanctis eius*: cum alleluia. *Magnificat anima mea Dominum*: aut cum antiphona, aut cum alleluia. hymnum, *Gloria in excelſis Deo*: & capitellum. Et complebitis matutinos ipſo ordine toto Paſcha. Sic omni die Dominico, & omnibus maioribus feſtiuitatibus, in quibus ab opere vacabitis. Quotidianis vero diebus ad nocturnos imprimis directaneus dicatur: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam*. deinde pſalmi decem & octo: antiphonæ tres paruulæ. Lectiones Apoſtoli aut Prophetarum duæ, & capitellum. Completis nocturnis dicetis matutinos. In æſtate, id eſt poſt Paſcha vſque Kalendas Octobris ipſe ordo erit. Sexta feria vero poſt nocturnos duæ Miſſæ fiant in æſtate; in hyeme tres. Nam Dominica omni tempore in æſtate & in hyeme poſt nocturnos ſex Miſſæ fiant. Si vero euenerit vt tardius ad vigilias ſurgatur, quantum Abbatiſſæ viſum fuerit, tantum legatur. Quando ſignum fecerit Abbatiſſa, quæ legit ſine mora conſurgat, vt canonicus Miſſarum numerus poſſit impleri. A Kalendis vero Octobris alij nocturni addendi ſunt. ad primos dicendum eſt: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam*. ad ſecundos: *Miſerere mei Deus, miſerere mei*. pſalmi decem & octo. lectiones duæ de Prophetis, aut de Salomone. Hymnus ad primos nocturnos: *Rex æterne Domine*. ad ſecundos: *Magna & mirabilia*. Vbi poſt celebratos ſecundos nocturnos, quia

nocṫes

noctes creſcunt, quotidie ad librum facite Miſſas tres. Vna ſoror legat paginas aut tres aut quatuor, quomodo menſura fuerit libri. ſi minute fuerit ſcriptus, aut maiori forma, tres paginas; ſi minor, quatuor. & fiat oratio. Iterum legat tantum, fiat alia oratio. tertio legat idem tantum; & ſurgite. dicite antiphonam de pſalmis in ordine, poſtea reſponſum, deinde antiphonam. Iterum legat alia ſoror: & ſic impletis tribus Miſſis dicite matutinos canonicos: id eſt primo canticum in antiphona. deinde directaneum: *Iudica me Deus. Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. Lauda anima mea Dominum: Laudate Dominum quoniam bonus eſt pſalmus. Lauda Hieruſalem Dominum.* deinde, *Laudate Dominum de cælis. Cantate Domino canticum nouum. Laudate Dominum in ſanctis eius.* cum antiphona. Dicite hymnum: *Splendor paternæ gloriæ.* alia die: *Æterne lucis conditor.* & capitellum, & Kyrie eleiſon duodecim vicibus. Omnibus diebus quotidianis ſic impleatur. Poſt matutinos ad Primam ſex pſalmi dicantur, & hymnus: *Fulgentis auctor ætheris.* lectiones duæ: id eſt vna de veteri, alia de nouo teſtamento, & capitellum. Poſt hoc omnes lectioni vacent vſque ad horam tertiam. reliquo vero diei ſpatio faciant opera ſua: ſecundum illud quod Dominus dixit: *Pater meus vſque nunc operatur, & ego operor.* Et illud Apoſtoli: *operantes manibus noſtris.* Et, *qui non operatur, non manducet.* Quia ſcriptum eſt: *Via otioſorum ſtratæ ſunt ſpinis.* Et, *ſeruum inutilem proijcite in tenebras exteriores.* *Ioan. 5. 1.Theſ.4. 2.Theſ.3. Prou. 15. Matt. 25.*

Quotidianis iterum diebus ad Tertiam ſex pſalmos dicite, antiphonam, hymnum, *Iam ſurgit hora tertia.* lectionem & capitellum: *Fiat Domine.* Ad Sextam ipſe numerus pſalmorum tenendus: antiphona dicenda, hymnus, *Iam ſexta ſenſim voluitur.* lectio, & capitellum. Ad Nonam iſte ordo ſeruandus: hymnus vero, *Ter hora trina voluitur.* Ad lucernarium omni tempore, & feſtis & quotidianis diebus, inprimis directaneus; poſtea antiphonæ duæ. Tertia ſemper cum alleluia dicatur. hymnus vna die: *Deus qui certis legibus.*

alia die: *Deus creator omnium*. & capitellum. Ad Duodecimam pſalmos decem & octo dicite: antiphonam, hymnum, lectionem, & capitellum. Quando repauſaturæ eſtis, in ſchola, in qua manetis, Completa dicatur. inprimis directaneus, & pſalmus nonageſimus dicatur. deinde capitella conſuetudinaria. In natali Domini & in Epiphania tertia hora noctis ſurgite: dicite vnum nocturnum, & facite ſex Miſſas de Iſaia propheta. iterum dicite ſecundum nocturnum, & legantur aliæ ſex de Euangelio. In Epiphania ita. inprimis vnum nocturnum: deinde de Daniele propheta facite illas ſex Miſſas, & nocturnos, & iterum de Euangelio ſex. Matutinos eo ordine, ſicut in Paſcha ſcripſimus, aut Dominicis diebus. In Martyrum feſtiuitatibus tres aut quatuor Miſſæ fiant. primã Miſſam de Euangelio legite; reliquas de paſſionibus Martyrum. Omni ſexta feria poſt Duodecimam ſex Miſſæ ad librum legantur: & poſt nocturnos tres. Omni Sabbato ad matutinos, *Cãtemus Domino*. & *Te Deum laudamus*. Ad Tertiam tres lectiones: vna de Prophetis, alia de Apoſtolo, tertia de Euangelio dicantur. Omni Dominica poſt nocturnos cum prima Miſſa legitur, id eſt reſurrectio, nulla ſedere præſumat, ſed omnes ſtent. alia Dominica alia reſurrectio: & ſic in ordine totæ quatuor reſurrectiones per ſingulas Dominicas legantur. Poſt Tertiam vero, *Pater noſter*, dicite: & pſallendo omnes communicent. Sic & in feſtiuitatibus facite. Miſſæ vero quando ſanctæ Abbatiſſæ viſum fuerit tunc fient.

Ordinem etiam conuiuij huic Regulæ inſeruimus. Fercula quotidie ad refectionem tria, ad prandium duo, ad cœnam duæ bibituriæ. Ad refectionem in æſtate menſe Iunio, Iulio, & Auguſto caldellos tres, ad prandium tres, ad cœnam omni tempore binos. Per feſtiuitates vero, & quando Abbatiſſa indulgentias voluerit facere, & cibaria quanta ipſa voluerit ordinet, & recentes addat. Quotidianis

dianis vero diebus olera formatico & oleo ſemper fercula condiantur. Ieiunium vero a Kalendis Septembris vſque ad Kalendas Nouembris ſecunda,& quarta,& ſexta feria. A Kalendis Nouembris vſque ad Domini natale quotidie ieiunandum eſt, abſque Sabbato & Dominica. Ab Epiphania vero vſque ad Paſcha quotidie ieiunandum eſt, abſque maiori feſtiuitate, Sabbato, & Dominica. Poſt Paſcha vero vſque ad Pentecoſten ſexta feria tantum ieiunandum eſt. Poſt Pentecoſten menſe Iunio, Iulio, & Auguſto in poteſtate Abbatiſſæ ſit de ieiunio aut prandio: ſicut viderit poſſibilitatem ſororum, ita ſtudeat obtemperare.

EXPLICIT REGVLA S. AVRELIANI AD VIRGINES.

IOANNIS EPISCOPI ARELATENSIS Epiſtola ad eaſdem.

Sanctis ac venerandis in Chriſto ſororibus, ipſis quibus ſanctæ memoriæ præceſſor noſter Aurelianus Epiſcopus monaſterium S. Mariæ intra muros Arelatenſis Vrbis conſtituit, & præcepta viuendi ſanciuit, IOANNES gratia Domini ac Dei noſtri Ieſu Chriſti Epiſcopus.

CVM pleniſſime ſeries Regulæ vobis conſtitutæ victus & veſtitus qualitatem & quantitatem veſtræ ſanctitatis contineat, nihilque indignum in ea, quod ad emendationem formulæ eius pertineat, inueniatur: tamen pro caritate & cura eiuſdem, quam Dominus Eccleſiæ ſuę commendauit, admonemus, vt cum quanta poſſumus induſtria vigilemus, ne aliquam occaſionem antiquo hoſti ſubripiendi ſanctum gregem relinquamus; nobiſque futuro iudicio cenſura pro tor-

poris negligentia iuſtiſſime inferatur; aliqua veſtrę ſanctitati addicimus,per quę, vt nobis videtur, liberis greſſibus,nullisque præpedientibus occaſionibus iter cæleſtis Hieruſalem , Chriſto Domino præuiante, incedere valeatis. Præcipimus itaque , poſtulantes ſanctam caritatem veſtram , vt in ipſis temporibus , quibus ieiunandi & reficiendi vobis ſtatuta præcepta ſunt , nulla ſit vobis cum viris aut mulieribus religioſis aut laicis, quamuis quibuslibet propinquis aut extraneis, potandi licentia . Sed & tantum ipſis, quibus præfati ſumus,pro caritatis officio , ſicut condecet veſtram ſanctitatem , pociolos offerre præcipimus . Vos tamen in eorum præſentia in omnibus abſtinete : ne ſi licentius cum eis indulta occaſione potatæ fueritis, in reſolutione potandi aut cor veſtrum contraria cogitatio ſubripiat , aut iocus indecens per oculos & aures , & verba aut cachinnos prorumpat. Sed ſicut diximus ab huiuſmodi licentia in omnibus abſtinentes , & per gradus ſingulos Regulæ conſtitutæ ambulantes , vitæ præſentis curſum feliciter gradiamini ; & vitæ æternæ manſiones permiſſione Domini noſtri Ieſu Chriſti ingredi feſtinetis . Quod ipſe præſtare dignetur, qui cum Patre & Spiritu ſancto vnus Deus permanet a ſeculis, per ſecula, in ſecula ſeculorum .

EXPLICIT.

S. DONATI
VESONTIENSIS EPISCOPI
Regula
AD VIRGINES.

DE S.DONATO VESONT. EIVSQ. REGVLA veterum teſtimonia.

TABVLAE & Martyrologia Eccleſiæ Veſont. apud Chiffletium, Ferrarium & Sauſſeium die VII. Idus Auguſti.

Veſontione depoſitio S. DONATI Epiſcopi.

IONAS Monachus in vita S. Columbani, Cap. XIII. Tomo III. oper. Venerab. BEDAE.

Erat tunc temporis Dux quidam, nomine VValdelenus, qui gentes quæ inter Alpium ſepta & Iurani ſaltus arua incolunt, regebat: huic ſoboles nulla erat. Hic cum coniuge ſua Flauia nomine, & genere & prudentia nobili, ad B. Columbanum ex Veſontionenſi oppido pergit: precantes ſimul vt pro eis Dominum deprecaretur. Quibus vir ſanctus, Si, inquit, voti veſtri eſt, vt largitoris donum eius nomini conſecretis, mihique ex lauacro ſuſcipiendum tradatis, pro vobis Domini clementiam implorabo, vt non ſolum eum quem Domino voueatis, habeatis; verum quanta volueritis poſt pignora ſuſcipiatis. Mox: *Flauia editum puerum ad virum Dei defert. quem vir Sanctus ſuis manibus receptum ſacrauit, ſacroque lauacro ablutum ipſe ſuſcepit, DONATVM que nomen imponit, matrique ad nutriendum reddit: qui poſt alitus in eodem monaſterio ſapientia imbutus, Veſontionenſis Pontifex eſt præfectus, nunc vſque ſupereſt eandem cathedram regens. Qui poſt in amore B. Columbani, ex ipſius Regula monaſterium conſtruxit, quod Palatium nuncupant.* Et paulo poſt. *Poſt iſta munera mater ipſorum Flauia, poſt mariti obitum monaſterium puellarum conſtruxit in ſupradicta vrbe Veſontionis, & omni munimine roborans, multarum puellarum concionem adunauit. Tanta autem in eis veri Dei gratia flagrauit, vt omnia phaleramenta præſentis vitæ contemnentes, ad omnipotentis Dei cultum anhelarent.*

MEM-

MEMBRANÆ antiquæ Veſontinæ apud Ioan. Iac. Chiffletium lib. II. Antiq. Veſont. cap. xxv.

Apicem tantæ dignitatis (Epiſcopalis) adeptus nullo modo eſt à ſuo propoſito alteratus; ſed idem permanens ipſe omnibus proficere cupiens in Chriſto, non deſiſtebat a cæpto officio. Inter Canonicos denique commorans monachali ſchema indutus, ſic erat inter illos, quaſi monachus vnus, Canonici implens officium, monachi non amittens propoſitum. Et mox: *Præterea monaſterium infra vrbis moenia condidit, & in honore B. Pauli Apoſtoli ſacrauit, poſſeſſionibus ditauit, priuilegio muniuit: atque inibi fideles viros ſub B. Benedicti, & B. Columbani Luxouienſi Regula victuros inſtituit. Suo denique tempore, matre eius Flauia cooperante, ex propria hereditate aliud in eadem Vrbe nobile ſanctarum monialium in honore Beatæ Mariæ eſt ædificatum cœnobium: in quo requieſcit eadem Flauia in pace, & Sirudis eius filia, virgo ſacratiſſima, eiusque loci Abbatiſſa.*

S. BENEDICTVS Anianæ Abbas in concordia Regularum paſſim citat hanc Regulam a Donato collectam.

IN-

INCIPIT PROLOGVS

REGVLAE A DONATO COLLECTAE

Sanctis, & a me plurimùm venerandis Chriſti virginibus Gauthſtrudæ, omnique ſuæ congregationi in cœnobio a famula Dei Flauia conſtituto DONATVS omnium extremus famulorum famularumque Dei ſeruulus Salutem.

QVamquam vos iuxta normam Regulæ, vaſa Chriſti precioſiſſima, egregie nouerim cotidiè vitam ducere; attamen qualiter magis excellere debeatis ſagaci vultis ſemper intentione perquirere. Quam ob cauſam ſæpius mihi iniungitis, vt explorata S. Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi Regula, quæ ſpecialius Chriſti virginibus dedicata eſt, vna cum beatiſſimorum Benedicti quoque & Columbani Abbatum vt puta quibuſdam, vt ita dixerim, collectis in vnum floſculis ad inſtar Encheridion excerpere vobis, vel coaceruare deberem; & quæ ſpecialius femineo ſexui cuſtodienda competerent, promulgarem: dicentes, quod Regulæ prædictorum Patrum vobis minime conuenirent, cum eaſdem viris potius, & nequaquam femi-

ſeminis edidiſſent. Et licet ſanctus Cæſarius propriè Chriſti, vt eſtis, virginibus Regulam dedicaſſet, vobis tamen ob immutationem loci in nonnullis conditionibus minimè conueniret. Ad hæc ego implenda diu multumque reniſus ſum voluntati veſtræ, non vt peruicaciter durus, ſed mea conſcius impoſſibilitate retentus, dum multorum in hac re minus neceſſitatem rei, atque opportunitatem loci intelligentium iudicium pertimeſco: ne me temere reprehendant, cur de tantorum Patrum inſtitutis audeam quidpiam excerpere, vel mutare. At contra deuotionem compellor, dum inhianter ſalutem veſtrarum cupio animarum. Sed taciturnitatem meam, immo tacendi perſeuerantiam, ſedulæ tandem veſtræ rupere preces; quibus quantum paruitatis meæ ignauia valet, parere omni ambitione feſtino: ſed timeo ne non tam efficaciter, quam libenter. Et rurſus in ancipiti ambiguitate conſtringor, dum me imparem ad indaganda præfatorum Patrum monita fore cenſeo, & cotidiano ſtrepitu ſecularium inquietor. Germano tamen affectu, quia caritas omnia ſuperat, in quantum pro aſſidua corporali infirmitate diuina pietas poſſibilitatem dedit, & ſenſus obtuſi caligo permiſit, quod bonis veſtris deſiderijs placuit, cunctoque ſancto vel veſtro collegio intra ſepta iſtius monaſterij adunata ſuggeſtio flagitauit, ea quæ vobis expediunt, & loci opportunitas, vel corporis poſſibilitas præſtat, & a norma recti dogmatis non diſcordant, elegi pauca è plurimis: quemadmodum regulariter rectum Chriſti tramitem tam vos, quàm cæteræ vobis ſuccedentes, Chriſto opitulante, tenere valeatis. Hæc vero ſchedula, quæ vobis flagitantibus breuiter ſuccinctèque collecta eſt, omnes conditiones monaſterij, cauſſaſque Regulæ ſingillatim determinat, & diſpenſat: & ita per titulos luculentius deflorata eſt, vt quælibet ſit neceſſitas requirendi prius in capitulis cernatur, & facile iuxta ea deſignata in capitulo ſuo reperiatur. Quæ capitula vilitatis meæ apologeticam

ſubſe-

ſubſequuntur. Qua de re vos ſanctas animas, menteſque Deo deditas coram omnipotenti Deo ſpirituali affectu obſecrare compellor, vt hæc eadem veſtræ petitioni ſtatuta, abſque vlla dumtaxat refragatione, & indeſinenti ſtudio, menteque ſagaci, tempore perpetuo conſeruare ſtudeatis: & iuniores, vel etiam negligentes, iuxta tenorem ipſius Regulæ coërceatis, & eam ſæpius coram omni congregatione legatis: vt nulla ſe de ignorantia excuſare poſſit. Iuniores corrigite: anus obſecrate: Præpoſitæ veſtræ in omnibus obedite; negligentias veſtras indeſinenter eis aperite: altera alterius onera portate: inuicem vos omnes puro & caſto amore diligite; vt veniente ſponſo veſtro, Domino Ieſu Chriſto, plenis oleo ac relucentibus lampadibus occurratis: tripudianteſque dicatis ſingulæ: *Inueni quem quæſiuit anima mea.* Hoc ergo ego omnium vltimus ſpecialius almitati veſtræ humili & ſubnixa prece depoſco: vt pro me, qui petitioni veſtræ obtemperans hæc per cola vel commata temperaui, tam in diurnis, quam in nocturnis officijs, dum in hoc luteo corpuſculo dego, creberrimas fundatis preces, & poſtquam Domino iubente migrauero, ſacras pro me hoſtias offerri Domino faciatis: quatenus cum vobis in choro ſacrarum ac ſapientium Virginum, virginitatis palma, beatitudoque tribuetur; ſaltem mihi cunctis onerato peccatis delictorum venia tribuatur.

Cant. 3.

EXPLICIT PROLOGVS.

IN-

INCIPIT REGVLA.

Cap. I. *Qualis debeat eſſe Abbatiſſa.*

MATER monaſterij, quæ præeſſe digna fuerit congregationi, cogitet ſemper quale onus ſuſcepit, & cui eſt redditura rationem villicationis ſuæ: ſciatque ſibi oportere prodeſſe magis, quàm præeſſe. Oportet ergo eam eſſe inſtructam lege diuina; vt ſciat vnde proferat noua & vetera: caſtam, ſobriam, miſericordem; & ſæpius ſuperexaltet miſericordiam iudicio, vt idem ipſa conſequatur. Odio habeat vitia, diligat ſorores. In ipſa autem correctione prudenter agat, & ne quid nimis: ne dum cupit eradere æruginem, frangat vas: ſuamque fragilitatem ſemper ſuſpecta ſit: memineritque calamum quaſſatum non conterendum. In quibus, non dicimus vt permittat nutriri vitia, ſed prudenter, & cum caritate ea amputet, vt viderit cuique expedire, ſicut iam diximus: & ſtudeat plus amari, quam timeri. Non ſit turbulenta & anxia, non ſit nimia & obſtinata: non ſit zelotypa, & nimis ſuſpicioſa; quia nunquam requieſcet. In ipſis imperijs ſuis ſit prouida & conſiderata: & ſiue ſecundum Deum, ſiue ſecundum ſeculum ſit, opera quæ iniungit, diſcernat & temperet. Omnia verò quæ docuerit eſſe contraria, in ſuis factis indicet non agenda: ne alijs prædicans ipſa reproba inueniatur: ne quando illi dicat Deus peccanti: *Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu vero odiſti diſciplinam, & proieciſti ſermones meos poſt te.* Pſal. 49. Non ab ea perſona diſcernatur in monaſterio: non vna plus ametur quam

altera: niſi quam in bonis actibus, aut obedientia inuenerit meliorem. Non præponatur ingenua ex ſeruitio conuertenti; niſi alia rationabilis cauſſa exiſtat. Quia iuxta
1. Cor. 12. Apoſtoli dictum; *ſiue ſeruus, ſiue liber, omnes in Chriſto vnum ſumus*: & ſub vno Domino æqualem ſeruitutis militiam
Rom. 11. baiulamus: & *non eſt apud Deum perſonarum acceptio*. Sic autem omnia ſecundum Deum temperet ac diſcernat, qualiter in die iudicij de credito talento mercedem accipiat; & vt præſentem Regulam in omnibus conſeruet: vt dum bene miniſtrauerit, audiat a Domino quod ſeruus bonus au-
Matt. 25. dire meruit: *Euge ſerue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui*.

Cap. II. *De adhibendis ad conſilium ſororibus.*

Quoties aliqua præcipua agenda ſunt in monaſterio, conuocet Abbatiſſa omnem congregationem: & dicat ipſa vnde agitur: & audiens conſilium ſororum tractet apud ſe, & quod vtilius iudicauerit faciat. Ideo autem omnes ad conſilium vocari diximus, quia ſępe iuniori Dominus reuelat quod melius eſt. Sic autem dent ſorores conſilium cum omni humilitatis ſubiectione, & non præſumant procaciter defendere quod eis viſum fuerit; ſed magis in Abbatiſſæ pendeat arbitrio: vt quod ſalubrius eſſe iudicauerit, ei cunctæ obediant. In omnibus igitur omnes magiſtram ſequantur Regulam, neque ab ea temere declinetur a quaquam. Nulla in monaſterio proprij ſequatur cordis voluntatem. Non præſumat quæquam cum Abbatiſſa ſua proterue contendere. Quod ſi præſumpſerit, regulari diſciplinæ ſubiaceat: ideſt, in cella retrudatur, donec pœnitendo humilietur. Ipſa tamen Abbatiſſa cum timore Dei & obſeruatione Regulæ omnia faciat: ſciens ſe procul dubio de omnibus iudicijs ſuis æquiſſimo iudici Deo rationem redditurам. Si qua vero minora ſunt agenda in mona-ſte-

naſterio vtilitatibus, ſeniorum tantum vtatur conſilio: ſicut ſcriptum eſt: *Omnia fac cum conſilio, & poſt factum non pœniteberis.* Eccl. 32

CAP. III. *Quæ ſunt inſtrumenta bonorum operum.*

INprimis Dominum Deum tuum dilige ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum tanquam teipſum. Deinde non occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiſcere: non falſum teſtimonium dicere. honorare omnes homines: & quod ſibi quiſque facere non vult, alij non faciat. abnegare ſemetipſum ſibi, vt ſequatur Chriſtum. corpus caſtigare: delicias non amplecti: ieiunium amare: pauperes recreare, nudos veſtire, infirmos viſitare, mortuum ſepelire. In tribulatione ſubuenire. dolentem conſolari: a ſeculi actibus ſe facere alienum, nihil amori Chriſti præponere. Iram non perficere, iracundiæ tempus non reſeruare: dolum in corde non tenere, pacem falſam non dare, caritatem non derelinquere: non iurare, ne forte periuret: veritatem ex corde, & ore proferre, malum pro malò non reddere: iniuriam non facere, ſed & factas patienter ſufferre. Inimicos diligere: maledicentes ſibi non remaledicere, ſed magis benedicere: perſecutionem pro iuſtitia ſuſtinere. Non eſſe ſuperbum, non vinolentum, non multum edacem, non ſomnolentum, non pigrum, non murmuroſum, non detractorem. ſpem ſuam Deo committat. bonum aliquid in ſe cum viderit, Deo applicet, non ſibi: malum vero ſemper a ſe factum ſciat, & ſibi deputet. diem iudicij timere, gehennam expaueſcere, vitam æternam omni concupiſcentia ſpirituali deſiderare: mortem cotidie ante oculos ſuſpectam habere: actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire: in omni loco Deum ſe reſpicere pro certo ſcire.. cogitationes malas cordi ſuo aduenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſeniori ſpirituali patefacere.

L 2 re.

re. Os ſuum a malo, vel prauo eloquio cuſtodire: multum loqui non amare: verba vana, aut riſui apta non loqui: riſum multum, aut excuſſum non amare. Lectiones ſanctas libenter audire: orationi frequenter incumbere: mala ſua præterita cum lacrimis, vel gemitu cotidie in oratione Deo confiteri: de ipſis malis de cætero emendare. Deſideria carnis non perficere: voluntatem propriam odiſſe. præceptis Abbatiſſæ in omnibus obedire, etiamſi ipſa aliter, quod abſit, agat: memor illud Dominicum præceptum:
Matt.23. *Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite*. Non velle dici ſanctum, antequam ſit: ſed prius eſſe quod verius dicatur: præcepta Dei factis quotidie adimplere: caſtitatem amare: nullum odire: zelum & inuidiam non habere: contentionem non amare: elationem fugere: & ſeniores venerari: iuniores diligere in Chriſti amore, pro inimicis orare: cum diſcordante ante ſolis occaſum in pacem redire: & de Dei miſericordia nunquam deſperare. Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis, quæ cum fuerint a nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta, & in die iudicij reconſignata, illa merces nobis a Domino recompenſabitur, quam ipſe
1. Cor. 2. promiſit, quod *oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit his qui diligunt eum*. Officina vero vbi hæc omnia diligenter operemur, clauſtra ſunt monaſterij, & ſtabilitas in congregatione.

CAP. IIII. *Qualis eſſe debeat Abbatiſſa*.

QVanta beneuolentia diligatis Matrem quæ omnium veſtrum curam gerit: & Præpoſitæ ſine murmuratione obediatur: ne in illis caritas contriſtetur. Ipſæ vero vobis quæ præſunt, cum caritate & vera pietate diſcretionem & Regulam ſtudeant cuſtodire. Corripiant inquietas, puſillanimes conſolentur, ſuſtineant infirmas: ſemper cogitantes Deo ſe pro vobis reddituras rationem. Vnde & vos magis ſancte

obe-

obediendo, non veſtrum, ſed etiam ipſarum miſeremini: quę inter vos quantum in ordinatione ſuperiores videntur, tantum in periculo maiore verſantur. Pro qua re non ſolum Matri, ſed etiam Præpoſitæ, Primiceriæ, vel Formariæ cum reuerentia humiliter obedite.

Cap. V. *De Præpoſita Monaſterij.*

Præpoſita monaſterij eligatur a matre ſpirituali de congregatione cum cõſilio ſeniorum ſuarum, ſancta, ſapiens, timens Deum, humilitatemque ſuper omnia habens: & in religionis amore deuota, & Regulæ obſeruatione ſit cognita. Quæ Præpoſita ea agat cum reuerentia, quæ etiam a Matre ſpirituali iniuncta fuerint. nihil contra ipſius voluntatem aut ordinationem faciat. quia quantum prælata eſt cæteris ſororibus, tanto magis eam oportet ſolicite obſeruare in omnibus præcepta Regulæ. Quæ Præpoſita, ſi in aliquo reperta fuerit vitio, aut elatione fuerit decepta ſuperbiæ, aut contemptrix ſanctę Regulæ comprobata, admoneatur verbis vſque ter: ſi non emendauerit, adhibeatur ei correctio diſciplinæ regularis: quæ ſi neque ſic correxerit, tunc deijciatur de ordine Præpoſituræ, & alia quæ digna eſt, in loco eius ſubrogetur. Quod ſi & poſt hæc in congregatione quieta & obediens non fuerit, etiam de monaſterio expellatur: aut in cella ob pœnitentiam condignam retrudatur.

Cap. VI. *Vt quæ ad conuerſionem venerit non ſtatim recipiatur.*

Haec igitur inprimis veſtro ſancto cœnobio conſeruanda eſt norma, vt quæcumque Deo inſpirante conuerti voluerit, non ei liceat ſtatim habitum religionis aſſumere, niſi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata:

1 Ioan. 4 ta: ſicut ait Apoſtolus: *Probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt:* & alibi:
1 Theſſ. 5 *Omnia probate; quod bonum eſt tenete*. Ergo ſi perſeuerauerit pulſans, & illatas ſibi iniurias & difficultates viſa fuerit patienter portare, & perſiſtere petitioni ſuæ, annuatur ei ingreſſus: & ſit in cella vbi meditetur, & manducet, & dormiat. Et ſenior ei talis deputetur, quæ ei Regulam ſæpius legat, & curiosè intendat & ſollicita ſit, ſi reuera Deum quærit, ſi prompta eſt ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria ſuſtinenda. Prædicentur ei omnia dura & aſpera, per quæ itur ad Deum: & ſi promiſerit de ſtabilitate ſua perſeuerantiam, tunc demum poſt anni circulum in cœnobium ingrediatur, & obedientia ac ſtabilitate promiſſa in congregatione ſocietur. Et ſi poteſt fieri, aut nuſquam, aut difficile in monaſterio infantula paruula, niſi ab annis ſex aut ſeptem, quæ iam & literas diſcere, & obedientiæ obtemperare poſſit, ſuſcipiatur.

CAP. VII. *De his quæ relictis maritis ad monaſterium veniunt, qualiter recipiuntur.*

QVæ autem viduæ, aut maritis relictis, aut mutatis veſtibus ad monaſterium veniunt, non excipiantur, niſi antea de facultatiola ſua cui voluerint chartas, aut donationes, aut venditiones faciant: ita vt nihil ſuæ poteſtati, quod peculiariter aut ordinare aut poſſidere videantur, reſeruent:
Matt. 19. propter illud Domini præceptum: *Si vis perfectus eſſe, vade*
Luc. 14. *vende omnia quæ habes*: Et, *Si quis non reliquerit omnia, & ſecutus me fuerit, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Illæ verò, quæ adhuc viuis parentibus ſubſtantiam ſuam in poteſtate habere non poſſint, aut adhuc minoris ætatis ſunt, chartas tunc facere compellantur, quando res parentum in poteſtate habere potuerint, aut ad legitimam ætatem peruenerint. Ideo hoc ſanctis animabus veſtris præcipimus, timentes exemplum
Act. 4. Ananiæ & Saphiræ, qui cum totum ſe dixiſſent Apoſtolis

obtu-

obtuliſſe, partem obtulerunt, partem ſibi infideliter reſeruauerunt. quod ſcilicet nec decet, nec licet, nec expedit. Ancillam propriam nulli, nec Abbatiſſæ, liceat in ſuo ſeruitio habere: ſed ſi opus habuerit, Abbatiſſa iubente, de iunioribus in ſolatio ſuo accipiat.

Cap. VIII. *Vt nulli liceat rem propriam poſsidere.*

Hoc præcipuè vitium radicitus amputandum eſt de monaſterio; vt nulla præſumat aliquid proprium habere, nec quicquam dare aut accipere, vel tenere, ſine iuſſione matris, nullam omnino rem, neque tabulas, neque graphium, ſed nihil omnino: quippe quibus nec corpora ſua, nec voluntates licet habere in propria voluntate: omnia verò neceſſaria a matre monaſterij ſperare. Nec quicquam liceat habere, quod ipſa non dederit, aut permiſerit. Omniaque omnibus ſint communia: vt ſcriptum eſt: *Et erant illis omnia communia.* Nec quæq; ſuum aliquid eſſe dicat, aut vindicare præſumat. Quod ſi quæ huic nequiſſimo vitio deprehenſa fuerit delectari, tribus ſuppoſitionibus pæniteat. *Act.4.*

Cap. IX. *Vt nemo peculiare opus ſine iuſsione faciat.*

Nemo ſane cuiuslibet operis vel artificij pro ſuo libito quicquam ſine iuſſione eligat faciendum: ſed quod faciunt in commune faciant, tam ſancto ſtudio, & tam feruente alacritate quaſi ſibi ipſis fecerint; & quod faciunt matri præſentent, & illa cui opus fuerit diſpenſet. Quæ autem contumax extiterit, hoc quod fecit priuetur, & centum percuſſionibus pœniteat. Quæ aliquid habebant in ſeculo, quando ingrediuntur monaſterium, humiliter illud offerant matri, communibus vſibus profuturum. Quæ autem non habuerunt, non ea quęrant in monaſterio, quę nec foris habere potuerunt.

Cap.

Cap. X. *Vt nulla deſpiciat ſororem ſuam.*

Illæ verò quę aliquid habere videbantur in ſeculo, non faſtidiant neque deſpiciant ſorores ſuas, quę ad illam ſanctam ſocietatem ex paupertate venerunt: nec ſic de ſuis diuitijs ſuperbiant, quod eas monaſterio obtulerunt, quaſi eis in ſeculo fruerentur. Quid prodeſt diſpergere, & dando pauperibus pauperem fieri, ſi miſera anima diabolica infletur ſuperbia? Omnes ergo vnanimiter & concorditer viuite, & honorate in vobis inuicem Deum, cuius templum eſſe meruiſtis. Quę autem in hoc iactantię crimine, quod diximus, inuenta fuerit, ſuppoſitionem cum ſilentio faciat.

Cap. XI. *Vt nulli liceat ſemotam habere manſionem.*

Nvlli liceat ſemotam eligere manſionem, nec habebit cubiculum, aut armariolum, aut aliquid huiuſmodi, quod peculiarius cum claui claudi poſſit: ſed omnes diuiſis lectulis in vna maneant domo. Quę verò aliter agere, aut habere pręſumpſerit, ſuppoſitionem ſuſtineat. Quę autem ſenes ſunt, & infirmę, ita illis conuenit obtemperare, & ordinare, vt non ſingulę ſingulas cellas habeant, ſed in vna recipiantur omnes, vbi & maneant, & ſtudium habeant. Nunquam ibi, ſicut & in reliqua congregatione, altiore voce loquantur, vt extra modum a foris audiantur: quod ſi fecerint, ſuppoſitionem ſilentij, aut quinquaginta percuſſiones accipiant.

Cap. XII. *Qualiter ſenes aut infirmæ gubernandæ ſint.*

Illud ante omnia, ſancta Mater, & venerabilis quæcunque fuerit Præpoſita, etiam cuicumque cura committenda eſt infirmarum: Primiceriam etiam, vel Formariam admoneo, & conteſtor, vt vigilantiſſime conſideretis, & ſi ſunt

aliquæ

aliquæ de ſororibus, quæ pro eo quod aut diligentius nutritæ ſunt, aut defectiones forſitan ſtomachi frequentius patiuntur, & ſicut reliquæ abſtinere non poſſunt, aut certè cum grandi labore ieiunant, ſi illæ propter verecundiam petere non præſumunt, vos eis iubeatis a Cellerarijs dari, & ipſis vt accipiant ordinetis. Et certiſſimè confidant, quod quidquid diſpenſante aut iubente ſeniore qualibet hora perceperint, in illa repauſatione Chriſtum accipiant. Et ſicut iam ſuperius diximus, infirmarum cura ante omnia & ſuper omnia adhibenda eſt; vt ſicut reuera Chriſto, ita eis ſeruiatur: quia ipſe dixit: *Infirmus fui, & viſitaſtis me*; Et, *quod feciſtis vni de his minimis fratribus meis, mihi feciſtis*. Sed ipſæ infirmæ ſorores conſiderent in timore Dei ſibi ſeruiri, & non ſuperfluitate ſua contriſtent ſorores ſuas ſeruientes ſibi: quæ tamen patienter portandæ ſunt; quia de talibus copioſior merces acquiritur. Ergo cura maxima ſit Matri, ne aliqua negligentia patiantur. Quibus infirmis ſit cella per ſe deputata: & quæ eis obſequium impendat, timens Deum ac ſolicita ſit. Balnearum vſus infirmis quoties expedit offeratur, ſanis autem, & maximè iuuenibus, tardius concedatur. Carnes verò a nulla vnquam in cibo manducentur: ſi forte aliqua in diſperata infirmitate fuerit, iubente & prouidente Abbatiſſa accipiat. Cum verò vires priſtinas reparauerit, ad feliciorem redeat abſtinentiæ conſuetudinem. Et ſi hoc neceſſitas infirmarum exegerit, & Matri monaſterij iuſtum viſum fuerit, cellariolum & coquinam ſuam infirmæ in commune habeant. *Matt. 25.*

Cap. XIII. *Qualiter ad officium diuinum curratur.*

Ad horam diuini officij, mox vt auditum fuerit ſignum; relictis omnibus quælibet fuerint in manibus, ſumma cum feſtinatione curratur; cum grauitate tamen, vt non ſcurrilitas inueniat fomitem. Nihil tamen operi Dei præ-

M pona-

ponatur. Quæ verò nocturnis vigilijs ad Gloriam primi non occurrerit pſalmi, non ſtet in ordine ſuo in choro, ſed vltima omnium ſtet, aut in loco quem talibus negligentibus ſeorſum conſtituerit Senior: vt videatur ab ipſa, vel ab omnibus, vſque dum completo opere Dei publica ſatisfactione pœniteat. Ea verò, quam ſuperius diximus, horis diurnis obſeruatio conſeruetur.

Cap. XIIII. *De his quæ ad opus Dei vel ad menſam tarde occurrerint.*

Qvæ ſigno tacto tardius ad opus Dei vel ad opera venerit, increpationi, vt dignum eſt, ſubiacebit: quæ ſi ſecundò aut tertiò admonita emendare noluerit, regulari ſubiaceat diſciplinæ. Similiter quæ ad menſam ad primum capitulum orationis non fuerit, & occupata in aliquo per iuſſionem non fuerit, non permittatur ad menſam communis participationis ſedere; ſed ſequeſtrata a conſortio omnium reficiatur ſola, ſublata ei portione ſua de vino. Eadem verò patiatur, quæ non fuerit præſens ad illum verſum qui poſt cibum dicitur.

Cap. XV. *De ſignificanda hora operis Dei.*

Nvncianda hora operis Dei die noctuque ſit cura Abbatiſſæ: aut ipſa nunciare debet, aut alicui ſolicitæ ſorori iniungat hanc curam, vt omnia horis competentibus compleantur. Pſalmos vel antiphonas poſt Abbatiſſam ordine ſuo quibus iuſſum fuerit imponant; cantare autem & legere non præſumat, niſi quæ poteſt ipſum officium implere; vt ædificentur audientes: quod cum humilitate, & grauitate, & timore faciat, & cui iuſſerit Abbatiſſa.

Cap. XVI. *De Oratorio monaſterij.*

Oratorium hoc ſit quod dicitur: nec ibi quicquam aliud geratur aut condatur, excepto opere Dei. Omnes cum ſummo ſilentio exeant: & agatur reuerentia Dei, vt ſoror quæ forte ſibi peculiariter vult orare, non præpediatur alterius improbitate. Sed & ſi altera vult ſibi forte ſecretius orare, ſimpliciter intret & oret, non in clamoſa voce, ſed in lacrimis & intentione cordis. Ergo quæ ſimile opus non facit, non permittatur expleto opere Dei remanere, ſicut dictum eſt, ne alia impedimentum patiatur.

Cap. XVII. *De diſciplina pſallendi in Oratorio.*

Vbique credimus diuinam eſſe præſentiam, & oculos Domini contemplantes bonos & malos: maximè tamen hoc ſine aliqua dubitatione credimus, cum ad opus diuinum aſſiſtimus. Ideo ſemper memores ſimus, quod ait Propheta: *Seruite Domino in timore:* & iterum: *pſallite ſapienter:* &, *In conſpectu angelorum pſallam tibi*. Ergo conſideremus qualiter oporteat in conſpectu diuinitatis & angelorum eius eſſe. & ſic ſtemus ad pſallendum, vt mens noſtra concordet voci noſtræ. Dum in oratorio pſallitur, fabulare omnino non liceat. Cum verò pſalmis & hymnis vacatis Deo, id verſetur in corde quod præfertur in voce. & quæ ſubriſerit in curſu orationum, ſex percuſſionibus; ſi in ſonum eruperit riſus, ſuppoſitionem.

Pſal. 2. Pſal. 46. Pſal. 137.

Cap. XVIII. *De reuerentia orationis.*

Si cum hominibus potentibus volumus aliqua ſuggerere, non præſumimus niſi cum humilitate & reuerentia; quanto magis Domino Deo vniuerſorum cum omni humilitate & puritatis deuotione ſupplicandum eſt? & non in

M 2 multi-

multiloquio, ſed in puritate cordis & compunctione lacrimarum nos exaudiri credamus. Et ideo breuis debet eſſe & pura oratio; niſi forte ex affectu inſpirationis diuinæ gratię protendatur. In conuentu tamen omnino breuietur oratio: & facto ſigno a Priore omnes pariter ſurgant.

Cap. XIX. *Qualiter ſilentio ſtudere debeant ſorores.*

Omni tempore omnique loco ſilentio ſtudere debent ancillæ Chriſti, maximè tamen nocturnis horis. Et ideo exeuntes a completorijs nulla ſit licentia denuo loqui cuiquam aliquid, vſque mane poſt ſecundam celebratam in conuentu: quo in loco veniam petentes, ac ſingulæ confeſſionem dantes pro cogitationibus carnalibus atque turpibus, vel nocturnis viſionibus, demum pariter orantes dicant: *Fiat Domine miſericordia tua ſuper nos, quemadmodum ſperauimus in te.* Sic quoque viciſſim dicant ad ſeniorem: da commeatum veſtimentum mutare, & quod opus fuerit fieri.

Pſal. 32.

Cap. XX. *Quando vacent lectioni.*

A ſecunda hora vſque ad tertiam, ſi aliqua neceſſitas vt operentur non fuerit, vacent lectioni: reliquo verò ſpatio diei faciant opera ſua, & non ſe fabulis occupent, propter illud Apoſtoli: *Cum ſilentio operantes;* & illud: *In multiloquio non effugies peccatum.* Et ideo hoc vobis omnino loquendum eſt, quod ad ædificationem vel vtilitatem animæ pertinet. cum autem neceſſitas operis exegerit, tunc loquantur. Reliquis verò in vnum operantibus vna de ſenioribus legat: de reliquo meditatio verbi Dei de corde non ceſſet. Si autem, vt diximus, aliqua compellit neceſſitas, vt infra hunc terminum operari debeat; in arbitrio ſit Matris, qualiter abſque murmurio fiat. Omnia quæcunque

2. Theſ. 3. Prou. 10.

opera

opera facitis, quando lectio non legitur, de diuinis ſcripturis ſemper aliquid ruminate. Nemo cum murmuratione aliquid faciat, ne ſimili murmuratorum iudicio pereat; ſecundùm illud Apoſtoli: *Omnia facite ſine murmurationibus.* *Phil. 2.* Humiles ſemper inuicem ſitis, non ſolum ſenioribus, ſed & coæqualibus & iunioribus, ne Deus ſuperbis reſiſtat: ne inflatæ per viam anguſtam tranſire non poſſint. Quicquid vobis a ſenioribus fuerit imperatum, ſic accipite tamquam ſi de cælo ſit ore Dei prolatum. Nihil reprehendas, nihil deſpicias, in nullo penitus murmurare præſumas: quia in monaſterio ſeruire veniſti, non imperare: obedire potius, quam iubere. Totum ſanctum, totum iuſtum, totum vtile iudica, quicquid aut tibi, aut alijs videris imperari.

CAP. XXI. *Si omnes æqualiter debent neceſſaria accipere.*

Scriptum eſt: *diuidebatur ſingulis prout cuique opus erat*: vbi non *Act. 4.* dicimus, vt perſonarum, quod abſit, acceptio ſit, ſed infirmarum conſideratio: vt quæ minus indiget, agat Deo gratias & non contriſtetur: quæ verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro miſericordia; & ita omnia membra erunt in pace. Ante omnia ne murmurationis malum pro qualicumq; cauſſa in aliquo qualicumque verbo vel ſignificatione appareat: quod ſi deprehenſa quæ fuerit, diſtrictiori diſciplinæ ſubdatur.

CAP. XXII. *Qualis debeat eſſe ancilla Dei dum caſtigatur.*

Qvæ pro qualibet culpa ammonetur, caſtigatur, corripitur, arguenti reſpondere non præſumat: quod ſi fecerit, regulari ſubiaceat diſciplinæ. Quæ aliquid ex his quę iubentur implere noluerit, a communione orationis, vel a menſa, ſecundum qualitatem culpæ, ſequeſtrabitur.

CAP.

CAP. XXIII. *Qualiter ad confeſſionem omnibus diebus veniant.*

INter cæteras Regulæ obſeruantias hoc magis ſuper omnia tam iuniores quam etiam ſeniores monemus ſorores, vt aſſidue & indeſinenti ſtudio tam de cogitatu, quam etiam de verbo inutili, vel opere, ſeu aliqua commotione animi; confeſſio omnibus diebus, omnibus horis, omnibusque momentis ſemper donetur; & matri ſpirituali nihil occultetur. quia ſtatutum eſt hoc a ſanctis Patribus, vt detur confeſſio ante menſam, ſiue ante lectulorum introitum, aut quandocunque fuerit facile. quia confeſſio pœnitentiæ de morte liberat. Ergo nec ipſa parua a confeſſione ſunt negligenda cogitata, quia ſcriptum eſt: *qui parua negligit, paulatim defluit.* Eccl.1.

CAP. XXIIII. *De his quæ ad lectum ſuum aliquid occultare præſumpſerint.*

QVæ ſoror ad lectulum ſuum, quæ ad manducandum, vel ad bibendum pertinent, præſumpſerit occultare, publicè coram omnibus arguatur: & tunc demum palam cunctis pręſentibus obiurgata ſuppoſitionem ſuſtinere cogatur.

CAP. XXV. *De his quæ non cuſtodierint benedictionem ad menſam, & cætera ſimilia.*

SI comederit vel biberit non petens benedictionem, & non reſpondens, Amen, ſex percuſſionibus: & quæ non ſignauerit cochlear quo lambit, ſex: & quæ locuta fuerit comedens, non in neceſſitate alterius ſororis, ſex: vel pertuderit cultello menſam, ſex: & ſi dixerit ſuum proprium aliquid, ſex percuſſionibus emendet.

CAP.

CAP. XXVI. *De his quæ in coquina aliquid effuderint.*

QVæcunque de ſororibus cui ſolicitudo coquinandi vel miniſtrandi commiſſa eſt, quantulum quid effuderit, oratione in Eccleſia poſt expletum curſum, ita vt ſorores pro ea orent, emendare ſtatuitur. Similiter pœniteat quæ humiliationem in ſynaxi, ideſt in curſu oblita fuerit. hæc eſt humiliatio in Eccleſia poſt finem vniuscuiusque pſalmi. Simili modo quæ perdiderit micas, oratione in Eccleſia emendari cogatur. Ita tamen hæc parua pœnitentia iudicetur, ſi paruum quid effuderit. quod ſi ex negligentia, vel obliuione, ſeu tranſgreſſione ſecuritatis tam in liquidis quam in aridis amplius ſolito perdiderit, longa venia in Eccleſia, dum duodecim pſalmos ad duodecimam canunt, proſtrata nullum membrum mouens pœniteat. & quæ non cuſtodierit ordinem ad ſacrificium, ſex percuſſionibus emendetur.

CAP. XXVII. *De his quæ ſine oratione egrediuntur domo.*

QVæ egrediens domum ad orationem poſcendam non ſe humiliauerit, & poſt acceptam non ſe ſignauerit, & crucem non adierit, duodecim percuſſionibus; & quæ orationem ante opus aut poſt oblita fuerit, duodecim percuſſionibus: aut quæ regrediens domum, orationem petens non ſe curuauerit intra domum, duodecim percuſſionibus emendetur: vel quæ facit curſus non neceſſarios, duodecim percuſſionibus emendetur.

CAP. XXVIII. *Quæ profert fabulas ocioſas ad aliam, & quæ ſe excuſauerit, & dicit conſilium contra conſilium.*

FAbulas ocioſas proferens ad alteram, & ſtatim ſemetipſam reprehendens, venia tantum ſufficit: ſi autem non

ſe re-

ſe reprehenderit, tractantes eas ſuppoſitione ſilentij aut quinquaginta percuſſionibus pœniteant. excuſationem proferens cum ſimplicitate, quando in aliquo diſcutitur, & non dicit ſtatim veniam petens, mea culpa, pœnitet me: conſilium contra conſilium cum ſimplicitate promens, quinquaginta percuſſionibus pœniteat.

Cap. XXIX. *De his quæ reprehendunt aliarum opera, & cætera ſimilia.*

Reprehendens aliarum ſororum opera aut detractans: proferens correctionem contra correctionem, hoc eſt caſtigans caſtigantem ſe, tribus ſuppoſitionibus pœniteat. Quæ ſoror abſcondit aliquod crimen in ſorore ſua, vſque dum corrigatur de alio vitio vel de ipſo, & tunc prius profert illud aduerſum ſororem ſuam, tribus ſuppoſitionibus: vel quæ detrahit alicui ſorori, aut audit detrahentem non corrigens eam, tribus ſuppoſitionibus: & quæ aliquid cum contradictione aut triſtitia promit, ſimili modo tribus ſuppoſitionibus pœniteat. Quæ aliquid reprehendens Præpoſitæ non vult indicare, vſque dum matri ſeniori indicet, ſimiliter pœniteat. Quæ ſoror vituperat alicui ſorori obſequium dandum, murmurat & dicit, non faciam niſi dicat ſenior aut ſecunda, ſimiliter tribus ſuppoſitionibus. Quæ conſanguineam ſuam docet aliquam decentem artem, & aliud quodlibet a ſeniore fuerit impoſitum, dixerit, melius vt lectionem diſcat, tribus ſuppoſitionibus pœniteat.

Cap. XXX. *De his quæ cum Præpoſita ſua ſuperbe contendunt.*

Qvæ ad Præpoſitam ſuam audet dicere; non tu iudicabis cauſſam meam, ſed noſtra ſenior aut cæteræ ſorores, quadra-

quadraginta diebus pœniteat: niſi ipſa humiliter dicat, pœnitet me quod dixi.

Cap. XXXI. *De his quæ non poſtulant veniam correctæ, & cætera ſimilia.*

Qvæ non poſtulat veniam correcta, ſuppoſitione: quæ viſitauerit alias in cellis earum ſine interrogatione, ſimili modo pœniteat: aut in coquinam poſt nonam ierit, ſuppoſitione; aut extra vallum, ideſt extra ſepta monaſterij ſine interrogatione ierit, ſuppoſitione pœniteat.

Cap. XXXII. *Vt nulla alterius teneat manum, nec iuuenculæ ſe inuicem appellent.*

Prohibetur ne pro dilectione aliqua vlla alterius teneat manum, ſiue ſteterit, ſiue ambulauerit, ſiue ſederit; Quod ſi fecerit, duodecim percuſſionibus emendetur. Iuuenculæ, quibus imponitur terminus, vt non ſe appellent inuicem: ſi tranſgreſſæ fuerint, quadraginta percuſſionibus pœniteant.

Cap. XXXIII. *Vt ſedentes ad menſam taceant.*

Sedentes ad menſam taceant, & animo lectioni intendant. Cum autem lectio ceſſauerit, meditatio ſancta de corde non ceſſet. Si verò aliquid opus fuerit, quę menſæ præeſt ſolicitudinem gerat, & quod eſt neceſſarium nutu magis quam voce petat. Nec ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures audiant Dei verbum. Nam quæ loqui præſumpſerit, vel viginti vel triginta percuſſiones accipiat. Pœnitentias verò minutas iuxta menſam ſi fecerit Præpoſita menſæ imponat. amplius quam vigintiquinque percuſſiones ſimul non dentur.

N Cap.

Cap. XXXIV. *Qualiter aut quibus temporibus genua flectantur.*

Poenitentes ſorores,& indigentes pœnitentia pſalmorum, hoc eſt, quibus neceſſe eſt vt pſalmos adhuc pro viſione nocturna decantent: quia pro illuſione diabolica,ac pro modo viſionis viginti ſex pſalmos in ordine, aliæ quindecim, aliæ duodecim indigentes pœnitentia pſalmos decantare debent: quamuis ergo in nocte dominica, & tempore Quinquageſimæ genuflectant. In commune autem omnes ſorores omnibus diebus & noctibus tempore orationum in fine omnium pſalmorum genua ad orationem, ſi non infirmitas corporis offecerit, flectere æquo moderamine debent, ſub ſilentio dicentes: *Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me feſtina.* Quem verſiculum poſtquam in oratione tacitè decantauerint, æqualiter a flexu orationis ſurgant, excepto diebus dominicis, & a prima die ſancti Paſchæ, vſque ad Quinquageſimum diem, in quo moderatè tempore pſalmodiæ humiliantes, genua non flectent. Et quando ad communionem altaris accedunt, ter ſe humilient.

Cap. XXXV. *Vt iurare omnino non liceat.*

Ivramentum vel maledictum, velut venenum diaboli fugere & vitare contendat. quod ſi fecerit, duabus ſilentij ſuppoſitionibus, & centum percuſſionibus pœniteat.

Cap. XXXVI. *De Quadrageſimæ obſeruatione.*

Licet omni tempore vita monachæ Quadrageſimæ debet obſeruationem habere, tamen quia paucorum eſt iſta

virtus, ideo ſuademus iſtis diebus Quadrageſimæ omni puritatę vitam ſuam cuſtodire; omnes pariter ſordes, & negligentias aliorum temporum his diebus ſanctis diluere. Quod tunc dignè fit, ſi ab omnibus vitijs temperamus; orationi cum fletibus, lectioni, & compunctioni cordis, atque abſtinentiæ operam damus. Ergo his diebus augeamus nobis aliquid ſolito penſo ſeruitutis noſtræ orationes peculiares, ciborum & potus abſtinentiam: vt vnaquæque ſuper menſuram ſibi indictam aliquid propria voluntate cum gaudio ſancti Spiritus offerat Deo: id eſt, ſubtrahat corpori ſuo de cibo, de potu, de ſomno, de loquacitate, de ſcurrilitate; & cum ſpirituali deſiderio gaudium ſanctum Paſchæ expectet. Hoc ipſum tamen quod vnaquæque offert, Abbatiſſæ ſuæ ſuggerat, & cum eius faciat oratione & voluntate. Quicquid ſine matris ſpiritualis permiſſione fit, præſumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi.

Cap. XXXVII. *Quot ſunt gradus humilitatis.*

PRimus humilitatis gradus eſt, obedientia ſine mora. Hæc conuenit his, quæ nihil ſibi a Chriſto carius aliquid exiſtimantes, propter ſeruitium ſanctum quod profeſſæ ſunt, ſeu propter metum gehennæ, vel gloriam vitæ æternæ, mox vt aliquid imperatum a maiore fuerit, acſi diuinitus imperetur, moram pati neſciunt in faciendo. de quibus Dominus dicit: *Obauditu auris obaudiuit mihi*. Et idem dicit doctoribus: *Qui vos audit me audit*. Ergo tales relinquentes ſtatim quæ ſua ſunt, & voluntatem propriam deſerentes, mox exoccupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientes pede, iubentis vocem factis ſequuntur, vel vno momento prædictæ ſenioris iuſſione etiam contraria ſuſtinere debere. Dicit ex perſona ſufferentium: *propter te mortificamur tota die, æſtimatæ ſumus vt oues occi-* *ſionis*

Pſal. 17.
Matt. 10.
Pſal. 43.

ſionis . & ſecuræ de ſpe retributionis diuinæ , ſubſequuntur
Rom. 8. gaudentes, & dicentes : *Sed hæc omnia ſuperamus propter eum ,*
Pſal. 65. *qui dilexit nos* . & eadem alio loco ſcriptura dicit : *Probaſti nos Deus, igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum: & induxiſti nos in laqueum , poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro* . Et vt oſtendat ſub Priore debere nos eſſe, ſubſequitur dicens : *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra* . Ideo anguſtam viam arripiunt, vnde
Matt 7. de Dominus dicit: *Anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam*. Vt non ſuo arbitrio viuentes, vel deſiderijs ſuis & voluptatibus obedientes, ſed ambulantes alieno iudicio & imperio, in cœnobio degentes ſeniorem ſibi præeſſe deſiderant. Sine dubio hæ tales illam Domini imitantur ſententiam, quæ dicit :
Ioan. 5. *Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me* . Sed hæc ipſa obedientia tunc acceptabilis erit Deo , & dulcis hominibus , ſi quod iubetur non trepidè, non tardè, aut cum murmurio, vel cum reſponſione nolentis efficiatur : quia obedientia quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur. ipſe
Matt. 10. enim dixit : *qui vos audit , me audit* . Nam ſi talis non fuerit
Luc. 14. obedientia, non erit acceptabilis Deo , qui ait ; *& qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus* . Et ideo di-
Ioan. 12. cit de digno diſcipulo : *vt vbi ego ſum , ibi & miniſter meus mecum erit* .

CAP. XXXVIII.

SEcundus humilitatis gradus eſt, propriam quæque non amare voluntatem , & deſideria ſua non debet implere :
Ioan. 6. ſed vocem illam Domini factis imitetur, dicentis : *Non veni facere voluntatem meam , ſed eius qui me miſit* . item dicit ſcriptura : *Voluntas habet pœnam, & neceſsitas parit coronam* .

CAP. XXXIX.

Ter-

Tertius humilitatis gradus eſt, vt quæque pro Dei amore omni obedientia ſe ſubdat maiori: imitans Dominum, de quo dicit Apoſtolus: *factus obediens vſque ad mortem*. *Phil.2.*

Cap. XL.

Qvartus humilitatis gradus eſt, ſi in ipſa obedientia duris & contrarijs rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniurijs, tacita conſcientia pœnitentiam amplectatur; vt ſuſtinens non laſſeſcat vel diſcedat, dicente ſancta ſcriptura: *Qui perſeuerauerit vsque in finem, hic ſaluus erit.* & item; *Confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.* *Matt 10.* *Pſal.26.*

Cap. XLI.

Qvintus humilitatis gradus eſt, ſi omnes cogitationes malas cordi ſuo aduenientes, vel mala a ſe abſconsè commiſſa per humilem confeſſionem ſeniori ſuæ non celauerit. hortans nos de hac re ſcriptura dicit: *Reuela Domino* *Pſal. 36.*
viam tuam, & ſpera in eum. Et iterum dicit: *Confitemini Do-* *Pſal. 105.*
mino quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius. Et idem *Pſal.31.*
propheta. *Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitias meas non abſcondi. Dixi, pronunciabo aduerſus me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.*

Cap. XLII.

Sextus humilitatis gradus eſt, ſi omni vilitate vel extremitate contenta ſit monacha, & ad omnia quæ ſibi iniunguntur, velut operariam malam ſe iudicet & indignam: dicens ſibi cum propheta: *Ad nihilum redacta ſum, & neſciui: vt iumentum facta ſum apud te, & ego ſemper tecum.* *Pſal.72.*

Cap.

Cap. XLIII.

Septimus humilitatis gradus eſt, ſi omnibus ſe inferiorem & viliorem, non ſolum ſua lingua pronunciet, ſed ex intimo cordis credat affectu humilians ſe, & dicat cum Propheta: *Ego autem ſum vermis, & non homo, obprobrium hominum, & abiectio plebis. Exaltata ſum, & humiliata, & confuſa.* & item: *Bonum mihi quia humiliaſti me, vt diſcam mandata tua.*

Pſal. 21. Pſal 87. Pſal. 118

Cap. XLIII.

Octauus humilitatis gradus eſt, ſi nihil agat monacha, niſi quod communis monaſterij Regula, vel maiorum cohortantur exempla.

Cap. XLV.

Nonus humilitatis gradus eſt, vt linguam ad loquendum prohibeat monacha, & taciturnitatem habens vſque ad interrogationem non loquatur: dicente ſcriptura, quia *in multiloquio non effugietur peccatum.* & quia *vir linguoſus non dirigetur ſuper terram.*

Prou. 10. Pſal. 139.

Cap. XLVI.

Decimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſit facilis ac prompta in riſu. quia ſcriptum eſt: *Stultus in riſu exaltat vocem ſuam.*

Eccl. 21.

Cap. XLVII.

Vndecimus humilitatis gradus eſt, ſi cum loquitur monacha, leniter & ſine riſu, humiliter & cum grauitate vel pauca verba & rationabilia loquatur: & non ſit

cla-

clamoſa in voce, ſicut ſcriptum eſt: *Sapiens verbis innoteſcit paucis*.

Cap. XLVIII.

Dvodecimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſolum corde, ſed etiam corpore monacha humilitatem videntibus ſe ſemper indicet: ideſt, in opere, in oratorio, in monaſterio, in horto, in via, vel vbicumque ſedens, ambulans, vel ſtans inclinato ſit ſemper capite, defixis in terra aſpectibus, ream ſe omni hora de peccatis ſuis exiſtimans, iam ſe tremendo iudicio Dei repræſentari exiſtimet: dicens ſibi in corde ſemper illud, quod publicanus ille Euangelicus fixis in terram oculis dixit: *Domine non ſum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum*. Luc. 18. Et item cum Propheta: *incuruatus & humiliatus ſum vſquequaque*. Pſal. 118 Ergo his omnibus humilitatis gradibus aſcenſis monacha ad caritatem Dei perueniat illam, quæ *perfecta foras mittat timorem*: per quam vniuerſa, 1. Ioã. 4. quæ prius non ſine formidine obſeruabat, abſque vllo labore velut naturaliter ex conſuetudine incipiet cuſtodire: non iam timore gehennæ, ſed amore Chriſti, & conſuetudine ipſa bona, & dilectione virtutum: quam Dominus iam in operarium ſuum mundum a vitijs & peccatis Spiritu ſancto dignatus eſt demonſtrare.

Cap. XLIX. *De taciturnitate*.

Silentij regula diligenter cuſtodienda decernitur; quia ſcriptum eſt: *Cultus autem iuſtitiæ ſilentium & pax*. & ideo Iſa. 32. ne reatus de verboſitate conquiratur, exceptis vtilitatibus ac neceſſarijs, opus eſt vt taceatur. Quia iuxtà ſcripturam, *in multiloquio nõ deerit peccatum*. & alibi ait: *Poſui ori* Pro. 10. *meo cuſtodiam: obmutui & humiliatus ſum, & ſilui a bonis*. Pſal. 38. Hic oſtendit Propheta, ſi a bonis eloquijs interdum propter taciturnitatem

citurnitatem debet tacere, quanto magis a malis verbis propter pœnam debet ceſſare? Tacendum igitur eſt, & cum cautela & ratione loquendum: nè aut detractiones, aut tumidæ contradictiones in loquacitatem vitioſam ac ſuperfluam prorumpant. Ergo quamuis de bonis & ſanctis ædificationum eloquijs, perfectis Chriſti ſororibus propter taciturnitatis grauitatem rara loquendi concedatur licentia.
Prou 10. Quia vt ſuperius diximus; *in multiloquio non effugies peccatum*.
Prou 14. & alibi: *Mors & vita in manibus linguæ*. Et ſi altiori voce præſumpſerit, duabus ſilentij ſuppoſitionibus, aut quinquaginta percuſſionibus pœniteat: & ſi iterare præſumpſerit, centum. Scurrilitates vero, vel verba otioſa & riſum mouentia ęterna clauſura in omnibus locis damnamus,& ad tale eloquium famulæ Chriſti aperire os non permittimus.

CAP. L. *De cuſtodia oculorum*.

NVlla in vobis concupiſcentia oculorum cuiuscunque viri diabolo inſtigante conſurgat. Ne dicatis vos animos habere pudicos, ſi oculos impudicos habeatis: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius. Nec putare debet quæ in virum non ſimpliciter conuertit aſpectum, ab alijs ſe non videri cum hæc facit. Videtur omnino a quibus videri ſe non arbitratur. Sed etſi lateat, vt a nemine hominum videatur, quid faciet de illo ſuperinſpectore, cui latere omnino non poteſt? Timeat ergo diſplicere Deo, cogitet ne male placeat viro. Quando ergo ſimul ſtatis, ſi aut Prouiſor monaſterij, aut aliquis cum eo virorum ſuperuenerit, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam iſto vos modo cuſtodit. Non ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus, quod veſtrum decet propoſitum.

CAP

Cap. LI. *Vt peccatum alterius non celetur.*

SI quam verò liberius quàm decet agere videritis, matri in notitiam ponite. Nec vos iudicetis eſſe maleuolas, quando hoc ſancto animo indicatis. magis enim innocentes non eſtis, & peccatis ipſius participes vos facitis, ſi ſororem veſtram, quam caſtigando corrigere potuiſtis, tacendo perire permittatis. Si enim vulnus haberet in corpore, aut eſſet a ſerpente percuſſa, & vellet hoc occultare, dum timet ſecari, nonne hoc crudeliter taceretur, & miſericorditer proderetur? Quanto magis ergo conſilia diaboli & inſidias illius manifeſtare debuiſtis: ne in deterius vulnus peccati augeatur in corde, & concupiſcentiæ malum diutius nutriatur in pectore? Et hoc facite cum dilectione ſororum, & odio vitiorum.

Cap. LII. *Vt inter ſe litigare, vel conuicia dicere non debeant.*

ET quamuis non ſolum cogitari, ſed omnino nec credi debeat, quod ſanctæ Virgines duris ſermonibus per conuicia mordeant ſe: tamen ſi forte, vt ſe habet humana fragilitas, in tantum nefas aliquæ de ſororibus auſæ fuerint diabolo inſtigante prorumpere, vt aut furtum faciant, aut in ſe inuicem manus mittant, iuſtum eſt, vt legitimam diſciplinam accipiant, a quibus Regulæ inſtituta violantur. Neceſſe eſt enim, vt in eis impleatur illud, quod de indiſciplinatis filijs per Salomonem prædixit Spiritus ſanctus: *Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagellum*. Et iterum: *tu virga eum cadis, animam illius de inferno liberabis*. Diſciplinam tamen ipſam in præſentia congregationis accipiant, pro illo Apoſtoli: *Peccantes coram omnibus corripe*. Lites nullas habeatis, ſecundum illud Apoſtoli: *Seruum Domini non oportet litigare*. Si ſeruum Domini litigare non conuenit, quanto magis an-

Eccl. 30. *Prou. 23.* *1. Tim. 5.* *2. Tim. 2.*

cillam Dei non expedit? cuius quo verecundior eſt ſexus, tanto animus debet eſſe modeſtior. Aut ſi fuerint, quam celerius finiantur: ne ira creſcat in odium, & feſtuca conuertatur in trabem, & efficiatur anima homicida. Sic enim legitis: *Qui odit fratrem ſuum homicida eſt*. Et, *leuantes ſanctas manus ſuas ſine ira & diſceptatione*. Quæcunque conuicio, vel maledicto, vel etiam crimine obiecto læſerit ſororem ſuam, meminerit culpam ſatisfactione purgare. Quod vitium ſi iterare præſumpſerit, diſtrictione ſeueriſſima feriatur, vſquequo per ſatisfactionem recipi mereatur. Iuniores præcipue ſenioribus deferant. Si autem, vt fieri ſolet, ſtimulante diabolo inuicem ſe læſerint, inuicem ſibi veniam petere, & debita relaxare debebunt: propter orationes, quas vtique quantum crebriores, tantum puriores habere debent. Quod ſi illa, cui veniam petierit, indulgere ſorori ſuæ noluerit, a communione ſeparetur, & timeat illud: *Quod ſi non dimiſerit, non dimittetur ei*. Quæ autem nunquam vult petere veniam, aut ex animo non petit; aut cui petitur, ſi non admittat, ſine cauſa in monaſterio eſſe videtur. Attamen vſquequo ſatisfaciat pœnitendo, & ſorori ſuæ relaxet, nunquam in congregatione ſocietur. Proinde vobis a verbis durioribus parcite: quæ ſi emiſſa fuerint, non pigeat ex ipſo ore proferre medicamentum, vnde facta ſunt vulnera. Quando autem vos, quæ Præpoſitæ eſtis, neceſſitas diſciplinæ pro malis moribus coercendis dicere verba dura compellit, ſi etiam in ipſis modum vos exceſſiſſe fortaſſe ſentitis, non a vobis exigitur vt veniam poſtuletis; ne apud eas, quas oportet eſſe ſubiectas, dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda venia eſt ab omnium Deo, qui nouit etiam, quam plus iuſte corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

(Margin notes: 1. Ioan. 3. — 1 Tim. 2. — Matt. 6.)

CAP.

Cap. LIII. *Vt nulla a parentibus ſuis ſine iuſsione aliquid accipiat.*

Nvllatenus liceat ſorori a parentibus ſuis, neque a quoquam hominum, nec ſibi inuicem literas, eulogias, vel quælibet munuſcula accipere aut dare ſine præcepto Abbatiſſæ. Quod ſi etiam a parentibus ſuis ei quicquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere illud, niſi prius indicatum fuerit matri. quod ſi iuſſerit ſuſcipi, in ipſius ſit poteſtate, aut ei, ſi neceſſe eſt, aut cui illud iubeat dare. Quæcunque autem, quod Deus non patiatur, in tantum progreſſa fuerit malum, vt occulte literas ab aliquo, aut quælibet mandata aut munuſcula accipiat, ſi hoc vltrò confeſſa fuerit, indulgentiam mereatur, & oretur pro ea. Si autem celans proditur vel conuincitur, ſecundum inſtituta monaſterij Regulæ grauius emendetur. Simili etiam diſtrictioni ſubiaceat, ſi vel ipſa cuicunque literas, aut munuſcula transmittere ſacrilego auſu præſumpſerit. Pro affectu tamen parentum aut cuiuſque notitia, ſi aliquas tranſmittere voluerit literas, aut eulogias panis, matri ſuggerat, & ſi ipſa permiſerit, per Poſticiarias det: & ipſæ de nomine illius tranſmittant cui voluerit ipſa. ſine Præpoſita, aut Poſticiaria per ſe nulla præſumat nec dare, nec accipere a quoquam: quod ſi præſumpſerit, tribus ſuppoſitionibus pœniteat.

Cap. LIIII. *Vt nulla cuiuslibet alterius filiam in Baptiſmo excipiat.*

Nvlla cuiuslibet filiam in Baptiſmo neque diuitis neque pauperis præſumat excipere. Neque ad enutriendum, neque ad docendum nobilium vel pauperum filiæ recipiantur, niſi quæ in monaſterio ſub habitu religionis, ſicut & reliquæ, perſeuerent.

CAP. LV. *Qualiter Prouiſores monaſterij, vel reliqui viri intra monaſterium debeant introire.*

ANte omnia propter cuſtodiendam famam veſtram nullus virorum in ſecretam partem monaſterij, aut in oratorium introeat, excepto Epiſcopo, Prouiſore, & Presbytero, & Diacono, & vno vel duobus Lectoribus, quos & ætas & vita commendat, qui aliquoties Miſſas facere debeant. Cum verò aut tecta retractanda ſunt, aut oſtia, aut feneſtræ ſunt componendæ, aut aliquid huiuſmodi reparandum, artifices tantum & ſerui ad operandum, ſi aliqua neceſſitas extiterit, cum Prouiſore introeant: ſed nec ipſi ſine ſcientia aut permiſſu matris. Ipſe vero Prouiſor in interiorem partem monaſterij, niſi pro his vtilitatibus quas ſuperius diximus, nunquam introeat; & aut nunquam aut difficile ſine Abbatiſſa, aut alio honeſtiſſimo teſte: vt ſanctæ ſecretum ſuum, ſicut decet & expedit, habeant.

CAP. LVI. *Vt neque matronæ ſeculares ingredi permittantur, vel puellæ.*

MAtronæ etiam ſeu puellæ ſeculares, ſiue viri nobiles atque ignobiles in ſeculari habitu conſtituti, qui vel ob viſitationes parentum, vel orandi ſeu inuiſendi gratia ad monaſterium veniunt, intus aliter introire non permittantur, niſi hi, qui religioſi & Deum timentes eſſe videntur, & quos mater monaſterij ob vitæ meritũ dignos iudicauerit. Cumque partes quas ipſa voluerit circumierint, protinus aut in ſalutatorium, aut ad portam redeant; vbi deinceps, ſi Abbatiſſæ viſum fuerit, illa ſi voluerit præſente vel reliquis, eulogias accipiant, aut reliquum quod offerre decreuerint. Hæ vero quæ miniſtrant & omnes non alibi niſi in refectorio, vbi decretum eſt, aliquid accipere præſumant.

CAP.

Cap. LVII. *Qualiter Abbatiſſa in ſalutatorium ad ſalutandum exeat, vel qualiter ancillæ Domini ſuos parentes debeant ſalutare.*

Obſeruandum eſt etiam ne Abbatiſſa ad ſalutandum in ſalutatorium ſine digno honore ſuo, hoc eſt, ſine duabus aut tribus ſororibus ſenioribus procedat. Similiter & reliquæ ſorores ad ſalutandum parentes vel quoslibet religioſos, ſine duabus aut tribus teſtibus, quas Abbatiſſa iuſſerit, non procedant. Nec ſola cum ſolo loqui vel momento temporis permittatur. nec veſtimenta eorum ad lauandum vel tingendum, aut cuſtodiendum, vel ad conſuendum accipiant. Si quæ tamen de alia ciuitate ad requirendam filiam ſuam, aut ad monaſterium viſitandum venerit, ſi religioſa eſt, & Abbatiſſæ viſum fuerit, debet ad conuiuium vocari; reliquæ verò penitus nunquam. Quia ſanctæ Virgines & deuotæ magis Chriſto vacantes pro vniuerſo populo orare debent, quam corporalia conuiuia præparare. Si quis vero germanam aut filiam ſuam, vel quamlibet parentem aut ſibi cognatam videre voluerit, præſente Præpoſita vel qualibet ſeniore ei colloquium non negetur. Epiſcopi, Abbates, vel reliqui religioſi, quos magna vita commendat, ſi petierint, debent cauſſa orationis introire. Obſeruandum eſt etiam, vt ianua monaſterij oportunis horis ſalutantibus pateat.

Cap. LVIII. *Vt conuiuium nulli præparetur.*

Conuiuium etiam his perſonis, hoc eſt, Epiſcopis, Abbatibus, monachis, clericis, ſecularibus viris; mulieribus in habitu ſecularium, nec Abbatiſſæ parentibus nec alicuius ſanctimonialis, nunquam nec in monaſterio, nec extra monaſterium præparetis. Nec Epiſcopo huius ciuitatis, nec Prouiſori quidem ipſius monaſterij conuiuium faciatis. neque

que Abbatiſſa, aut quælibet vlla ex ſororibus conuiuium Epiſcopi, aut parentis, vel cuiuslibet perſonæ, nullo vnquam tempore interius ſiue exterius monaſterij adire præſumat. Sed ſi aliquis tam de parentibus propinquis, vel quicunque eis voluerit impendere aliquid, quantum decreuerit per Portarias in monaſterium tranſmittat: & ipſæ per ſe ſecundum ſanctam conſuetudinem ſibi, vt expedit, præparent.

Cap. LIX. *Ne Abbatiſſa extra congregationem reficiat.*

Abbatiſſa, niſi inæqualitate aliqua aut infirmitate, vel occupatione compellente, extra congregationem ſuam penitus non reficiat.

Cap. LX. *Quales ad poſticium eligi debeant.*

Ad portam monaſterij ponatur ſoror ſenex & ſapiens, quæ ſciat accipere reſponſum aut reddere: cuius maturitas eam non ſinat vagari. Quæ Portaria cellam debet habere iuxtà portam, aut duas aut tres iuniores in ſuo ſolatio; vt venientes ſemper præſentem inueniant, a qua reſponſum accipiant. Pro qua re omnes quę poſticium obſeruauerint conteſtor coram Deo & angelis eius, vt nihil de monaſterio permittant dari, vel a foris in monaſterium intus acquieſcant excipi, extra conſcientiam vel conſilium Abbatiſſæ. Tamen vt aſſolet, Abbatiſſa cum a ſalutatoribus occupata fuerit, Poſticiariæ Præpoſitæ oſtendant quodcunque exhibitum fuerit. Quam rem ſi implere neglexerint, & illæ Poſticiariæ, & illæ quæ excipiunt, propter tranſgreſſionem ſanctæ Regulæ diſtrictionem monaſterij grauiſſimam ſuſtinebunt.

Cap. LXI. *De Cellararia monaſterij qualiter eſſe debeat.*

Cellararia monaſterij eligatur de congregatione ſapiens, maturis moribus, ſobria, non multum edax, non elata, non iniurioſa, non tarda, non prodiga, ſed timens Deum: quæ omni congregationi ſit vt mater. curam gerat de omnibus: ſine iuſſione Abbatiſſæ nihil faciat; quæ iubentur cuſtodiat: ſorores non contriſtet. Si qua ſoror forte aliqua irrationabilia poſtulat, non ſpernendo eam contriſtet; ſed rationabiliter cum humilitate male petenti deneget. Animam ſuam cuſtodiat: memor ſemper illud Apoſtolicum: *Quia qui bene miniſtrat, gradum ſibi bonum acquirit*. Infirmarum, infantum cum omni ſolicitudine curam gerat: ſciens ſine dubio quia pro his omnibus in die iudicij rationem redditura eſt. Omnia vaſa monaſterij cunctamque ſubſtantiam, acſi altaris vaſa ſacrata conſpiciat. Nihil ducat negligendum: neque auaritiæ ſtudeat, neque prodiga ſit, vel extirpatrix ſubſtantiæ monaſterij: ſed omnia menſuratè faciat, & ſecundum iuſſionem Abbatiſſæ. Humilitatem ante omnia habeat; & cui ſubſtantia non eſt, quod tribuatur, ſermo reſponſionis porrigatur bonus; vti ſcriptum eſt: *Sermo bonus ſuper datum optimum*. Omnia quæ ei iniunxerit Abbatiſſa, ipſa habeat ſub cura ſua: a quibus eam prohibuerit, non præſumat. Sororibus conſtitutam annonam ſine aliquo typho aut mora offerat, vt non ſcandalizentur; memor diuini eloquij, quid mereatur, qui ſcandalizauerit vnum de puſillis. Si congregatio maior fuerit, ſolatia ei dentur, a quibus adiuta & ipſa æquo animo impleat officium ſibi commiſſum. Horis competentibus & dentur quæ danda ſunt, & petantur quæ petenda ſunt; vt nemo conturbetur neque contriſtetur in domo Dei.

1. Tim. 3. *Eccl. 8.* *Matt. 8.*

Cap.

Cap. LXII. *De ferramentis, aut alijs rebus monaſterij, vel veſtibus.*

Svbſtantiæ monaſterij in ferramentis vel veſtibus, ſeu quibuslibet rebus, prouideat Abbatiſſa ſorores de quarum vitæ moribus ſecura ſit: & ei ſingula, vt vtile iudicauerit, conſignet cuſtodienda atque recolligenda. Ex quibus Abbatiſſa breuem teneat: & dum ſibi in ipſa aſſignata ſorores vicibus ſuccedunt, ſciat quid dat, aut quid recipit. Quæ cellario ſiue canauæ, ſiue veſtibus, vel codicibus, aut poſticio, vel lanipendio præponuntur, ſuper Euangelio claues accipiant, & ſine murmurio ſeruiant reliquis. Si quæ verò veſtimenta, calceamenta, vtenſilia negligenter expendenda vel cuſtodienda putauerit, tamquam interuerſor rerum monaſterij ſeuerius corrigatur. Indumenta verò cum ipſa noua accipiunt, ſi vetera neceſſaria non habuerint, Abbatiſſæ refundant, pauperibus aut incipientibus iunioribus diſpenſanda.

Cap. LXIII. *Vt ornamenta, vel varia opera in monaſterio non fiant.*

Moneo ſpecialius, vt veſtimenta lucida, vel cum purpura, vel bebrina nunquam in vſu habeatis, niſi tantum laia & lactena. Plumaria ornamenta & omne polymitum nunquam in monaſterio fiant; nec vlla tinctura, niſi nigra
2. Tim. 2. tantum, ſi neceſſitas fuerit. propter illud Apoſtoli: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus, vt ei placeat cui ſe probauit.* Lectualia verò ipſa ſimplicia ſint. Nam ſatis indecorum eſt, ſi in lecto religioſæ ſtragula ſecularia, aut tapetia picta reſplendeant. Argentum in vſu veſtro non habeatis, absque miniſterio oratorij.

CAP. LXIIII. *Vt capita qua menſura ligentur.*

CApita nunquam altiora ligentur, niſi quomodo in hoc loco menſuram de incauſto fecimus.

CAP. LXV. *Quomodo dormire debent.*

SIngulæ per ſingula lecta dormiant: lectiſternia pro modo conuerſationis ſecundum diſpenſationem matris accipiant. Si poteſt fieri omnes in vno loco dormiant: ſi autem multitudo non ſinit, denæ aut vicenæ cum ſenioribus, quæ ſuper eas ſolicitæ ſint, pauſent. Luminaria iugiter in eadem cella ardeant vſque mane. Veſtitæ dormiant & cinctæ cingellis, vt præparatæ ſint ad opus diuinum ſemper, & facto ſigno abſque mora ſurgentes feſtinent inuicem ſe præuenire ad opus Dei: cum omni tamen grauitate, & modeſtia. Adoleſcentes ſorores iuxta ſe non habeant lectos; ſed permixtæ cum ſenioribus. Surgentes vero ad opus Dei inuicem ſe moderatè cohortentur, propter ſomnolentarum excuſationes.

CAP. LXVI. *De ordine congregationis.*

ORdines ſuos in monaſterio ita conſeruent, vt conuerſionis tempus, vt vitæ meritum diſcernit: atque ſenior non conturbet gregem ſibi commiſſum, neque libera vtens poteſtate iniuſtè diſponat aliquid; ſed cogitet ſemper quia de omnibus iudicijs & operibus ſuis redditura eſt Deo rationem. Ergo ſecundum ordines, quos conſtituerit, vel habuerit, ipſæ ſorores ſic accedant ad pacem, ad vnionem, ad pſalmum componendum, in choro ſtandum, & in omnibus omnino locis ætas non diſcernatur in ordine, nec præiudicet: quia Samuel & Daniel pueri presbyteros iu-

dicauerunt. Ergo extra has, quas vt diximus altiori conſilio Mater prætulerit, vel degradauerit certis ex cauſis, reliquæ omnes vt conuertuntur, ita ſint. vt verbi gratia,quę ſecunda hora diei venerit in monaſterium, iuniorem ſe nouerit eſſe illa quæ prima hora venerit diei,cuiusq;ætatis aut dignitatis ſit. Iuuenculæ per omnia ab omnibus diſciplina teneantur. Iuniores igitur priores ſuas honorent: priores iuniores ſuas diligant. In ipſa appellatione nominatim nulli liceat aliam puro nomine appellare: ſed priores iuniores ſuas Sorores nominent: iuniores priores ſuas Nonnas vocent: quod intelligitur materna reuerentia. Vbicunque autem ſibi obuiant ſorores, iunior a priore benedictionem petat: tranſeunte maiore minor ſurgat, & det ei locum ſedendi, nec præſumat iunior conſedere, niſi ei præcipiat ſenior: vt fiat quod ſcriptum eſt: *Honore inuicem præuenientes*. Rom. 12.

Cap. LXVII. *De ſeptimanarijs coquinæ.*

Sorores ſibi inuicem ſeruiant. In omnī miniſterio corporali, tam in coquina, vel quicquid quotidianus exegerit vſus, vicibus ſibi, excepta Matre ſeu Præpoſita, ſuccedere debent. Nulla excuſetur a coquinæ officio, niſi aut ægritudine, aut in cauſſa grauis vtilitatis aliqua occupata fuerit, quia exinde maior merces conquiritur. Imbecillibus autem procurentur ſolatia, vt non cum triſtitia hoc faciant: ſed habeant omnes ſolatia, ſecundum modum congregationis, aut poſitionem loci. Egreſſura de coquina vaſa miniſterij munda & ſana Cellarariæ conſignet. quæ Cellararia iterum intranti conſignet, vt ſciat quod dat, aut quod recipit. Septimanariæ autem ante vnam horam refectionis accipiant ſingulos biberes & panem, vt hora refectionis ſine murmuratione & graui labore ſeruiant ſororibus ſuis. In diebus autem ſolemnibus vſque ad Miſſas ſuſtineant.

Cap. LXVIII. *Si ſorori impoſsibilia iniunguntur.*

Si ſorori aliqua forte grauia aut impoſſibilia iniunguntur, ſuſcipiat quidem iubentis imperium cum omni manſuetudine & obedientia. Et ſi omnino virium ſuarum menſuram viderit pondus oneris excedere, impoſſibilitatis cauſſas ei quæ ſibi præeſt patienter & opportunè ſuggerat, non ſuperbiendo, aut reſiſtendo, vel contradicendo. Quod ſi poſt ſuggeſtionem ſuam in ſua ſententia prioris imperium perdurauerit, ſciat iunior iſta ſibi expedire, & ex caritate confidens de adiutorio Dei obediat.

Cap. LXIX. *Qualis debet eſſe modus excommunicationis.*

Secundum modum culpæ, & excommunicationis vel diſciplinæ debet extendi menſura. Qui culparum modus in Abbatiſſæ pendeat iudicio. Si qua tamen ſoror in leuioribus culpis inuenitur, a menſæ participatione priuetur. Priuatæ autem a menſæ conſortio iſta erit ratio, vt in oratorio pſalmum aut antiphonam non imponat, neque lectionem recitet, vsque ad ſatisfactionem: refectionem autem cibi poſt ſororum refectionem ſola accipiat; vt ſi, verbi gratia, ſorores reficiunt ſexta hora, illa nona: ſi vero ſorores nona, illa veſpera, vsque dum ſatisfactione congrua veniam conſequatur.

Cap. LXX. *De grauioribus culpis.*

Si qua autem ſoror grauioris culpæ noxa tenetur, ſuſpendatur a menſa ſimul & ab oratorio: & nulla ei ſoror in vllo coniungatur conſortio, neque in colloquio. ſola ſit ad opus ſibi iniunctum perſiſtens in pœnitentiæ luctu; ſciens illam terribilem Apoſtoli ſententiam, dicentis: *traditum huiuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus* 1. Cor. 5.

P 2 *ſaluus*

ſaluus ſit in diem Domini. Cibi autem perceptionem ſola percipiat, menſura vel hora qua prædixerit Abbatiſſa ei competere; neque a quaquam benedicatur tranſeunte, nec cibus qui ei datur.

CAP. LXXI. *De his quæ iunguntur ſine iuſſione excommunicatis*.

SI qua ſoror præſumpſerit ſine iuſſione Abbatiſſæ ſorori excommunicatæ quolibet modo ſe iungere, aut loqui cum ea, vel mandatum ei dirigere, ſimilem ſortiatur excommunicationis vindictam.

CAP. LXXII. *Qualis debet eſſe ſolicitudo circa excommunicatas*.

OMnem ſolicitudinem & curam gerat Mater circa delinquentes ſorores: quia *non eſt opus ſanis medicus, ſed male habentibus*. (Matt. 9.) & ideo vti debet omni modo vt ſapiens medicus: immittere quaſi occultas conſolatrices, ideſt ſeniores & ſapientiores ſorores, quæ quaſi ſecretè conſolentur ſororem fluctuantem, & prouocent illam ad humilitatem & ſatisfactionem; & conſolentur eam, *ne abundantiore triſtitia abſorbeatur*: (2. Cor. 2.) ſed ſicut ait Apoſtolus, *conſummetur in ea caritas*, & oretur pro ea ab omnibus.

CAP. LXXIII. *De his quæ ſæpius correcta non emendauerint*.

SI qua ſoror pro qualibet culpa frequenter correpta, ſi etiam excommunicata non emendauerit, acrior ei accedat correctio; id eſt, vt verberum in eam vindicta procedat. Quæ ſi nec ita correxerit, aut forte quod abſit in ſuperbiam elata etiam defendere voluerit opera ſua, tunc mater faciens

ciens vt ſapiens medicus, ſi exhibuit fomenta, ſi vnguenta adhortationum, ſi medicamenta ſcripturarum diuinarum, ſi ad vltimum vltionem excommunicationis, vel plagas virgarum; etiamſi viderit nihil ſuam præualere induſtriam, adhibeat etiam quod maius eſt, ſuam & omnium ſororum orationem pro ea: vt Dominus qui omnia potens eſt operetur ſalutem circa infirmam ſororem. Quæ ſi nec iſto modo ſanata fuerit, tunc iam vtatur ferro abſciſſionis, vt ait Apoſtolus: *Auferte malum ex vobiſipſis*. Et iterum: *infidelis ſi diſcedit, diſcedat*; vt ne vna ouis morbida totum gregem contaminet. Aut tamdiu in cella retrudatur, quouſque bona voluntas illius cognoſcatur.

1. Cor. 5.
ibid. 7.

Cap. LXXIIII. *Vt non præſumat altera aliam defendere.*

Caueatur omnino, ne qualibet occaſione præſumat altera aliam defendere ſororem in monaſterio, aut quaſi tueri, etiam ſi qualibet conſanguinitatis propinquitate iungantur. nec quolibet modo id a ſororibus præſumatur: quia exinde grauiſſima occaſio ſcandalorum oriri poteſt. Quod ſi qua hæc tranſgreſſa fuerit, tribus ſuppoſitionibus pœniteat.

Cap. LXXV. *De ordine quo pſallere debeant.*

De Synaxi, ideſt, de curſu pſalmorum & orationum modo canonico iuxta normam Regulæ noſtræ quædam in breue ſunt diſtinguenda. Ab octauo Kalend. Octobris creſcit curſus vſque ad ſummum eius viginti quinque choris: quas tota hyeme, quæ a Kalendis Nouembris incipit, & finit in Kalendis Februarij cantandas in nocturnis vigilijs per noctem Sabbati & Dominicæ patres noſtri ſanxerunt. Duodecim verò choræ in hyeme omni nocte cantan-

cantandæ ſunt, vsque ad octauo Kalendas Aprilis: & poſt hyemem quindecim choræ in ſacris Martyrum vigilijs. Et ſicut creſcit, ita etiam decreſcit quinque choris: quæ in primo ſabbato quinque choræ augendæ ſunt, vt ſint viginti. per alium autem ſabbatum vna chora augenda eſt vsque ad Kalendas Nouembris, vsque totus curſus compleatur, ideſt, viginti quinque choræ pſalmorum: qui per tres menſes hyemis numerus complendus eſt in duabus ſupradictis noctibus, & poſt hos decreſcit per ſabbatum. Primo ſabbato quinque choræ, & ſingula per alterna ſabbata: quia longius ſpatium eſt ad finem hyemis vsque ad æquinoctium veris, in curſu decreſcendo, quam creſcendo, ideo per alterna ſabbata ſingulæ decidant choræ, vsque octauo Kalendas Aprilis. Duodecim namque choræ tempore æſtatis in ſanctarum noctium curſu, ideſt ſabbati & Dominicæ, cantandæ ſunt. Octo verò ſemper reliquis noctibus de æquinoctio in æquinoctium cantandæ ſunt, ideſt, per ſex menſes. De æquinoctio veris in æquinoctium auctumni, viginti quatuor pſalmi canendi ſunt. In omni loco & opere ſilentij regula magnopere cuſtodire cenſetur, vt omni, quantum valuerit humana fragilitas, quæ ad vitia præcipitare ſolet curſu oris, mundemur vitio: ædificationemque potius proximorum ſiue proximarum, pro quibus Saluator noſter Ieſus Chriſtus ſanctum effudit ſanguinem, quam dilacerationem abſentium in pectore conceptam, & quam ocioſa paſſim verba ore promamus, de quibus iuſto ſumus retributori rationem reddituri.

Cap. LXXVI. *Quibus horis reficiant ſorores.*

A Sancto Paſcha vſque ad Pentecoſten ad ſextam reficiant ſorores, & ad ſeram cœnent. A Pentecoſte autem tota æſtate, ſi labores manuum graues non fuerint, aut nimius feruor æſtatis non perturbat, quarta & ſexta feria

ria ieiunent vſque ad horam nonam; reliquis diebus ad ſextam prandeant: qua menſura prandij in Abbatiſſæ ſit prouidentia & arbitrio, & ſic omnia temperet atque diſponat, qualiter animæ ſaluentur, & quod faciunt ſorores abſque vlla murmuratione faciant. A Kalendis autem Februarij vſque ad Kalendas Nouembris ſecunda, quarta, ſexta ieiunandum eſt. a Kalendis autem Nouembris vſque ad Natalem Domini, exceptis feſtiuitatibus, omnibus diebus ieiunare oportet. A ſancta verò Epiphania vſque ad caput Quadrageſimæ, quarta & ſexta feria ieiunandum eſt. A Quadrageſima verò vſque in ſanctum Paſcha ad veſperum reficiant. Ipſa autem veſpera ſic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes, ſed luce adhuc diei omnia conſummentur.

Cap. LXXVII. *De electione Abbatiſſæ.*

QVoties ſancta Abbatiſſa ad Deum migrauerit, nulla ex vobis carnali affectu, aut pro natalibus, aut pro facultatibus, aut pro parentela aliquam minus efficacem fieri velit; ſed omnes inſpirante Deo vnanimiter ſacram ac ſpiritalem eligite, quæ & Regulam monaſterij poſſit efficaciter cuſtodire, & ſuperuenientibus reſponſum cum ædificatione & compunctione, & cum ſancto affectu ſapienter valeat reddere. Vt omnes homines, qui vos cum grandi fiducia pro ſua ædificatione expetunt, Deum vberius benedicant, & de veſtra electione, & de illius quam elegiſtis conuerſatione ſpiritaliter gratulentur. Illud etiam, quod non credo, nec Deus pro ſua miſericordia fieri patiatur, ſi quocumque tempore quælibet Abbatiſſa de huius Regulæ inſtitutione aliquid immutare aut relaxare tentauerit; vel pro parentela, vel pro qualibet conditione ſubiectionem vel familiaritatem Pontificis huius ciuitatis habere voluerit, Deo vobis inſpirante ex noſtro permiſſo in hac parte

cum

cum reuerentia & grauitate reſiſtite, & hoc fieri nulla ratione permittite. Te verò ſanctam ac venerabilem monaſterij Matrem, & te Præpoſitam ſacræ congregationis coram Deo & angelis eius admonemus & conteſtamur, vt nullius vnquam vel minæ, vel oblocutiones, & blandimenta molliant animam veſtram, vt aliquid de ſanctæ ac ſpiritalis Regulæ inſtitutione minuatis. Credo tamen de Dei miſericordia, quod non pro aliqua negligentia reatum incurrere, ſed pro ſancta & Deo placita obedientia ad æternam beatitudinem poſſitis feliciter peruenire. Amen.

EXPLICIT REGVLA A DONATO COLLECTA.

CVIVS-

CVIVSDAM PATRIS
Regula
AD VIRGINES.

DE CVIVSDAM PATRIS REGVLA veterum teſtimonia.

S. BENEDICTVS *Anianæ Abbas in concordia Regularum ſingulis ferme capitibus* REGVLAM CVIVSDAM, *vel vt cap.*LV.§.26. REGVLAM CVIVSDAM PATRIS *laudat*.

SMARAGDVS *Abbas in expoſitione Regulæ S. Benedicti capp.* XXIII. XXVIII. & XXIX. *ex eadem Regula Cuiuſdam Patris teſtimonia affert*.

IOANNES TRITHEMIVS lib. de propr. Mon. cap. V. hanc Regulam ita citat.

Item in Regula SERVI DEI *ad Sorores capitulo* XVII *ſcribitur:* Proprij aliquid in monaſterio &c.

INCI-

INCIPIVNT CAPITVLA
REGVLAE CVIVSDAM S.

I. *Abbatiſſa monaſterij qualis eſſe debeat.*
II. *Qualis debeat eſſe Præpoſita monaſterij.*
III. *De monaſterij Portaria.*
IIII. *Qualis debeat eſſe Cellararia monaſterij.*
V. *De ſe inuicem diligendo, vel ſibi inuicem obediendo.*
VI. *De aſsidue danda confeſsione.*
VII. *De non manifeſtandis ſororum confeſsionibus.*
VIII. *Qualiter ad ſignum Dominicum ſurgendum eſt.*
IX. *Qualiter in monaſterio ſilentij regulam vel diurno opere, vel ad menſam debeant cuſtodire: vel ad menſam quomodo ſit legendum.*
X. *De ratione menſæ qualiter adminiſtrandum vel obſeruandum ſit.*
XI. *Quibus congruentibus horis hyeme vel æſtatis tempore ſit reficiendum.*
XII. *Quomodo cotidianis diebus manibus ſit operandum.*
XIII. *De vtenſilibus vel ſupellectibus.*
XIIII. *Qualiter in ſchola debeant dormire.*
XV. *De cura infirmantium qualis eſſe debeat.*
XVI. *De caſibus qui per negligentiam aut euentu ſuperueniunt.*
XVII. *De eo quod nulla monacha in monaſterio debet proprium aliquid vindicare.*
XVIII. *De culparum excommunicatione.*
XIX. *Qualis debeat eſſe excommunicatio.*
XX. *De his quæ per ſedulam correptionis curam ſæpius correptæ emendare nolunt.*
XXI. *De receptione ſororis.*
XXII. *Qualiter inuicem ſe humilient, vel ordines ſeruent; vel in minutis actibus qualiter ſint ſeruanda præcepta.*
XXIII. *De non defendenda proxima vel conſanguinea in monaſterio.*
XXIV. *De nutriendis infantibus.*

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INCIPIT REGVLA CVIVSDAM AD VIRGINES.

CAP. I. *Abbatiſſa monaſterij qualis eſſe debeat.*

ABBATISSA monaſterij non tam genere quam ſapientia & ſanctitate nobilis eſſe debet: vt quæ ſermonem ad erudiendas animas iuſta eruditione lucubrat, proprijs actibus non contradicat. Plus etenim ſubiugatæ prælalatorum actuum formam imitantur, quam doctrinæ illatæ aurem accommodant. Debet enim ſacris eloquijs opera nectere ſacra: vt quæ eius imitatur doctrinam ex voce, imitetur cultum ex opere: ne ſi in aliquo voci opus contradixerit, fructus vocis non obtinere valeat effectum. Sic ergo ſit & voce ornata & opere, vt & opus voci, & vox conſentiat operi. ſit continentiæ & caſtitatis flore compta, & omnium ore laudabilis, omnium deſiderijs imitabilis exemplo. Sit caritatis beneuolentia ornata, vt omnium fidelium lætificet corda. Erga peregrinorum & hoſpitum ſolicitudinem præſta: erga infirmantium curam ſolicita: erga inopum & egenorum iuuamen opulenta. Sic delinquentium ignauiam corrigat, vt ad cultum religionis laſciuas & feſſas mentes reducat. Sic miſericorditer bonitatis dona diſtribuat, quatenus ex nimia bonitate facinorum fomenta non nutriat. Sit ergo bonis bona per meritum, ſit malis mala

per

per flagellum. quod mediante ſcientia agendum eſt, iuxta pſalmiſtæ orationem dicentis: *bonitatem, & diſciplinam & ſcientiam doce me Domine*. In vtroque etenim Abbatiſſæ cauendum eſt, ne aut nimia bonitate in ſubiectarum cordibus vitia nutriat, aut nimia diſciplinæ auſteritate ea quæ leni increpatione ſananda fuerant, rigida correptione diripiantur. Incautis etenim ſic blanda perſuaſione ſubueniat, vt eorum ſaniei antidoti quodammodo medendo curam infundat: ſanis vero moribus ea hortando præbeat, vt quæ agere cœperunt, meliorando vſque ad finem perducant. Nihil etenim prodeſt cœpiſſe, ſi in opere bono quod cœperant non ſtudeant perſeuerare. Habeat ergo tot animos mater, quot habet in ſuo regimine filias; vt iuxta omnium mores omnium nouerit vitia coercere. Tanta ſit in omnes prouidentia, vt nec pietas diſciplinæ, neque diſciplina pietati locum tollat. Agat omnium curam, vt de omnium profectu mercedis recipiat lucra; vt ex corruptione præſentis vitæ quandoque erepta tantum laboris recipiat præmium, quantis ad vincendum inimicum præſidijs præbuit ſupplementum. *Pſal.118.*

Cap. II. *Qualis debeat eſſe Præpoſita monaſterij.*

Præpoſita monaſterij non ætate ſenili, ſed moribus conſtituenda eſt. Multas etenim prolixitas annorum attollit, ſed dedecus torpentis vitæ ad infantiæ immaturitatem tepeſcendo reducit. Conſtituenda ergo eſt Præpoſita moribus grauis, ſermone ſolers, ingenio fortis, conſideratione vigil, curſu impigra, correptione pia, diſciplina moderata, actu caſta, moribus ſobria, diſpenſatione æqua, humilitate ornata, patiens, mitis, non turbulenta, non iracunda, non ſuperbiæ vel arrogantiæ vitio maculata, non prodiga, non garrula, ſed omni actu religionis ornata: quæ ſciat languentium moribus ſubuenire, & tepeſcentium ignauiam excitare:

citare: ſuper quam Abbatiſſa requieſcat, vt in nullo ab eius præceptis deuiet; ſed in omnibus ſubdita, & in iuſſis ſenioris detenta, nihil quod Abbatiſſæ voluntati ſit contrarium aut faciat, aut ordinet faciendum, ſed omnia per eius inter-
Deut 32. rogationem; iuxta illud quod ſcriptum eſt: *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; maiores tuos, & dicent.* Interrogandum ſemper eſt, vt in nullo a ſeniorum conſilio animæ ſubditæ diſcrepent; in nullo oues a paſtoris voluntate declinent. Spreuit namque ſeniorum conſilia Roboam, iuuenum vſus conſilio. Quæ res qualis diſpendij fuerit oc-
3.Reg.14. caſio ſcripturæ veritas atteſtatur. qui omiſſa dominatione vndecim tribuum vix cum vna tribu inter tot preſſurarum diſpendia absque mortis crudelitate reliquum vitæ peregit. Debet namque eſſe omnium neceſſitatum tam corporis quam animæ prouida: vt & ſubſidia præſentis neceſſitatis porrigat, & corda ſubditarum ad laudem creatoris intonandum ex ſedula admonitione excitando erigat; humiles & propter Chriſtum ſubiectas honorando in ſublime prouehat: ſeſe vero attollentes caſtigationis flagello ad gradus humilitatis retrahat. Curam in rebus monaſterij, ſeu vaſis, ſeu ſupellectibus ita habeat intentam, vt in nullo negligentiæ tenebris reperiatur fuſcata: vt dum ſacri laboris omnem curam adhibet, ab omnipotente fructum laboris recipiat. Omnibus Sabbatis poſt horam orationis nonam tam ſenior quam iuniores Præpoſitæ lectos omnium ſororum viſitent, & faciant propter earum negligentias inquirendas, aut ſi aliquid inueniatur illicite & ſine commeatu retentum. Itemque poſt Completam lectos omnium cum luminaribus viſitent, vt omnium expergiſcentem ſenſum vel tepeſcentem ex oratione agnoſcant. Similiter ad omnes curſus nocturnos hoc eſt faciendum, vt ſciant quæ cum feruore, vel quæ cum tepiditate ad curſum aſſurgunt: & eas quas tarditate vel ſegnitia culpabiles repererint, prout culpa vel ætas fuerit, aut increpatione aut flagello corripiant.

CAP.

Cap. III. *De monaſterij Portaria.*

Portaria ſeu oſtiaria monaſterij tales eſſe debent, quæ omnium ſimul mercedem ædificent, ætate ſenili, quibus mundus ſilet; quæ iam ex præſentibus pompis nihil deſiderent: ſed in toto cordis affectu creatori inhærentes ſingulæ dicant: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Deo ſpem meam.* Quid enim ex præſentibus phaleramentis deſiderent, quæ perfunctorijs contemptis Chriſtum amare cœperunt; in quem ſummum bonum contemplatione mentis manere conſpexerunt? Sint ergo mentis ſuæ ſtatu firmiſſimæ; vt Domino cum propheta orando dicant: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem, in via tua viuifica nos.* Tale ſemper ſuperuenientibus oſtendant exemplum, vt & foris ab extraneis nomen Domini glorificetur; iuxta quod Dominus ait: *Sic luceat lux veſtra coram omnibus hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt*: & intus a conſodalibus ſuis mercedis præparent lucra, dum omnium vice foris gerunt curam. Sic cautæ moribus cum virtutum magiſtra humilitate exiſtant, vt omnis patientiæ blandimenta ex colloquio affabili oſtendant. Nunquam ſingulæ vel binæ ſine tertia teſte loquantur. Nunquam oculos in ſublime attollentes laicos vel clericos intente aſpiciant: ſed remiſſo cum humilitate vultu inclinatis oculis neceſſaria colloquantur. Pauperum, peregrinorum, & hoſpitum curam inter omnia habentes: quia in his Chriſtus recipitur, ſicut ipſe ait: *Quæcunque his minimis feciſtis, mihi feciſtis.* Foras aliquid dare, vel cuilibet miniſtrare, vel a foris aliquid accipere, nullatenus ſine commeatu Abbatiſſæ facere præſumant. Et quodcunque a foris accipiunt ex donis vel eleemoſynis aliorum, nullatenus antea ad cellarium portent, quam ante oratorium deferentes omnis ſimul congregatio pro eo orent, qui hoc exhibuit. Fabulis, quas ad portam vel a ſecularibus, vel a qui-

Pſal. 72.

Pſal. 110.

Matt 5.

Matt. 25.

quibuslibet audierint, nullatenus aurem accommodent: & ſi nolentes audierint vel intellexerint, nullatenus cõſodalibus ſuis referant. Si horum aliquid, quæ diximus, transgreſſæ fuerint, regulari pœnitentia caſtigentur. Si humili ſatisfactione patefaciant; prout humilitas confitentis cernitur, ita delinquentis culpa iudicetur. Si verò contumaciæ crimen occurrit, & modum pœnitentiæ augebit. Claues oſtiorum vel portæ nullatenus penes ſe nocte retineant, ſed ad Abbatiſſam nocte deferentes præſentent, & mane poſt ſecundam recipiant. Idipſum & Cellarariæ, & piſtrices, & cocæ implere ſtudeant; vt ab occaſu ſolis, vel cum fuerit opus neceſſitatis perfectum, vſque ad ſecundam Abbatiſſa claues retineat: niſi neceſſitas euenerit, vt per commeatum Abbatiſſæ nocte retineantur, & poſt ſecundam denuo tribuantur. A ſigno veſpertino vſque ad ſecundam impletam nullatenus portarum fores aperiantur: neque vllus a foris introitus patefiat: ſed ſi neceſſitas talis aduenerit, vt poſt veſperam ſit deliberandum, per feneſtram quæ in eadem porta fuerit totum deliberetur. Si talis neceſſitas hoſpitum vel peregrinorum aduenerit, vt hora refectionis cum ſororibus eſſe non poſſint, poſt cum cocis vel miniſtris, vel cum reficiendi ſpatium habuerint, reficiant. Vaſa vel reliqua vtenſilia, quæ ad opus hoſpitum baiulant, acſi ſacrata Deo gubernent atque cuſtodiant: ne per ipſarum neglectum ab ipſo mercedem non recipiant, cuius res diripiendo non reſeruant. Intra ſepta monaſterij vel oſtia nullum virorum omnino vel feminarum edere vel bibere permittant: ſed omnibus aduenientibus foris in hoſpitali, prout honor exigit, per Abbatiſſæ ordinationem miniſtrent. Intus verò tantummodo quæ ſacram Deo vouerunt religionem, & in vnitate obedientiæ ſub vna Regula ſunt ligatæ, edere vel bibere cenſemus. Sic ſemper oſtiariæ agant, vt in omnibus zelum Dei habentes Regulæ tenorem conſeruent; vt pro ſtudij ſui vel curæ labore incorruptam recipiant mercedem.

Cap. IIII. *Qualis debeat eſſe Cellararia monaſterij.*

Monaſterij Cellararia ſapiens & religioſa ex omni congregatione eligenda eſt: quæ nec ſibi, nec ſuis voluntatibus, ſed toti congregationi æquanimiter & pie placeat diſpenſando. Nec inde placere ſtudeat, vnde & ſe in ruinam peccati, & alias per tranſgreſſionis noxam conſentiendo introducat: ideſt, nihil extra debitam menſuram pro qualibet familiaritate, pro gratia meriti diſpenſando diſtribuat: ſciens, quia *iuſtus Dominus iuſtitiam a ſeculo dilexit, æquitatem vidit vultus eius*. Pſal. 10. Sit ergo omnibus iuſta diſpenſatione grata: ſit moribus matura, ſit ſobria, non edax, non elata, non turbulenta, non iniurioſa, non tarda vel pigra, ſed in omnibus actibus bene compoſita: quæ congregationi omni, ideſt, tam ſenioribus quam etiam iunioribus pro affectu & materno ordine debeat miniſtrare. Curam de omnibus ſibi commiſſis rebus habeat: nihil tamen ſine commeatu Abbatiſſæ facere præſumat. Sorores tam ſeniores ætate quam iuniores nullatenus conturbet. & ſi aliqua ſororum ab ea irrationabiliter aliquid popoſcerit, leni reſponſione cum voce humilitatis contra rationem petenti deneget. In infirmitate poſitis ſororibus diligenti cura & promptiſſimo affectu miniſtret. Similiter pauperum curam gerat: in omnibus timorem Domini proponens, & ſciens ſe illi exinde rationem reddituram, ſi non pro eius præceptis implendis hæc omnia faciat, memor ſemper illius qui dixit: *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur*. Ioan. 12. Omni ergo operi bono quod facimus, Domini timorem iungamus. Sic in omnibus curam agat, vt in nullo negligentiæ damna incurrat. Auaritiæ & cupiditatis peſtem omnino fugiat. Similiter ſicut non auara, ſic non ſit prodiga: ideſt, ſicut dona omnipotentis Dei ſub auaritiæ vitio occultando ſubtrahere non debet, ſic ſine iuſta diſpenſatione nimis fœnerando communem ſubſtantiam non debet diripere; ſed omnia per diſcretionem

temperando penſare.. Et ſi non habeat quod ab ea quæritur, quod tribuat, ſermone leni ſine vlla aſperitate in reſponſione procedat; vt dulcedo cordis & vocis reſponſione pateſiat: iuxta quod ſcriptum eſt: *Fauus mellis ſermones boni*. Et illud: *Sermo bonus ſuper datum bonum*. Ita ſibi commiſſum opus ad mercedem nouerit pertinere, ſi omnia cum humilitate & pietate ſtuduerit facere. Et quamuis quod petitur non ſit vnde tribuatur, nullatenus reſpondeat ſe non habere; ſed dicat fideli voce, *Dominus dabit*. Ea vero quæ danda ſunt, ſine mora tribuantur; ne ſcandali occaſio, aut offenſionis caſus ex ipſa tarditate generetur; memor ſemper præceptorum Domini, qui neminem ſuorum patitur ſcandalizari.

Prou. 16. Eccl. 18. Mat. 18.

CAP. V. *De ſe inuicem diligendo, vel ſibi inuicem obediendo.*

Diligere ſe adinuicem in Chriſto monachæ in monaſterio quanta cura debeant, per Euangelium Ioannis Dominus demonſtrat, cum dicit: *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem. Maiorem dilectionem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Et illud: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei diſcipuli eſtis, ſi inuicem diligatis*. Diligere ergo præcipimur adinuicem, vt inuicem ſaluemur: vt per mutuam dilectionem eum imitemur, *qui nos dilexit*, iuxta Apocalypſin, *& lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo*. Sic ergo ſoror ſororem propter Chriſtum diligat, vt Chriſtum a ſe per temporalem dilectionem non repellat. Quia vera & ſecundum Chriſtum dilectio eſt, proximæ malum non operari. Diligatur ergo proxima non carnis affectu, ſed pietatis miniſterio: diligatur puritate, diligatur religione, diligatur manſuetudine, diligatur caritate: vt in omni ſemper amore Chriſtus inueniatur; & non ſecundum ſeculum, ſed ſecundum Deum maneat amor. Sic enim a Domino præcipitur: *Diliges proximum tuum ſicut & te ipſum*. Si

Ioan. 15. Ibid. 13. Apoc. 1. Matt. 22.

ſoror

ſoror ſororem diligat ſicut ſemetipſam, nunquam peccati maculam incurret, ſed cultu pietatis ac dilectionis ornata æterna præmia accipiet. Maneat ergo ſemper in corde dilectio, vt antiqui hoſtis liuoris virus extinguat; per quem in primordio protoplaſto decepto mortis patefecit introitum, ſicut ſcriptum eſt: *Inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Sap. 2. Diligatur proxima, ne odij macula cruenta homicidij crimen incurrat, ſicuti Ioannes Apoſtolus teſtatus eſt dicens: *Qui odit fratrem ſuum homicida eſt.* Diligatur 1. Ioan. 3 proxima, ne per aliqua diſcordiæ fomenta retenta proprij facinoris vinculo non ſoluatur: ſicut Dominus in Euangelio teſtatus eſt, dicens: *Si non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra.* Matt. 6. Remittamus proximis, vt ab omnipotente remittatur nobis. *Date*, inquit, *& dabitur vobis.* O quam iuſta commutatio! Luc. 3. ò quam pia miſeratio, dando accepiſſe, accipiendo donaſce! Nulla iurgiorum incrementa, nullaue nutrimenta retineantur. Sic & Apoſtolus hortatur dicens: *Eſtote inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis.* Col. 3. Nihil aliud dare præcipimur, niſi quod nobis dari petimus. Sic & orando dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Matt. 6. Debitoribus dimittendo nos relaxamur a debito. Soluamus ergo per dilectionem & amorem proximos, vt nos à noſtris criminibus pietate & miſericordia ſoluat Deus. Amen.

Cap. VI. *De aſsidue danda confeſsione.*

Confeſſio quam crebra & ſagaci cura danda ſit, multorum Patrum iuxta ſcripturarum ſeriem traditio demonſtrauit. Danda ergo confeſſio ſemper eſt, vt vetereſcentem mentis ſtatum, & peccatorum tenebris cotidianis illecebris fuſcatum, rudem ſemper cuſtodiat: ſicut ſcriptura docuit dicens: *Omni cuſtodia ſerua cor tuum: quia ex ipſo vita* Pro. 4.

procedit. Sic quippe beatus Dauid orando Domino dicebat:
Pſal. 31. *Delictum cognitum tibi feci, & iniuſtitias meas non operui: Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Quantum valet pura & non tarda confeſſio, vt ſic ſecura eam ſubſequatur impetratio! Confeſſus ſe aduerſum, vt facinorum molem pelleret; de ſe ingemuit confitendo, glorificauit remiſſionem recipiendo: dolendo patefecit crimen, dando redintegrauit ſpem. Non enim præceſſit ſpei fiduciam, quia meminerat ſe olim per Spiritum
Pſal. 129. ſanctum a Domino illuminatum dixiſſe: *Quia apud te eſt propitiatio, & propter legem tuam ſuſtinui te Domine*. Et iterum: *quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio*. Apud quem miſericordiam perennem agnoſcit, apud eum copioſam & redemptionem. Quæramus ergo ibi miſericordiam, vbi redemptionem manere iam nouimus copioſam. Creſcat dolor poſt ruinam, vt culpę inueniatur medicina. Confitemini inuicem delicta, vt noſtra nobis omnipotens dimittat peccata. Sic nos ſcriptura dicendo hortatur:
Iac. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro inuicem*. Quanta clementis iudicis pietas erga nos diffuſa dignoſcitur, vt quod actibus ærumnoſis facinus contractum fuit, mutua prece ſoluatur! Detur ergo mutuæ orationis ſolatium; vt inuicem orando capiatur præſidium. Magis etenim copia fructuum habetur, quando ex reuelatione delictorum ſalus
Pſal. 36. acquiritur. *Reuela*, inquit pſalmiſta, *Domino viam tuam, & ipſe te enutriet*. Si reuelando peccata nutritur anima, quotidiano ergo ſtudio per confeſſionem reuelentur, vt quotidiana medicina vulnera ſanentur. Sed quibus horis congruentibus quotidiana delicta ſunt abluenda, a nobis inferendum eſt. Quicquid poſt completorium per opacæ noctis ſpatia mens vel caro per facilitatem deliquerit, poſt ſecundam per confeſſionem curandum eſt expiari. Quicquid vero diurno actu, vel viſu, auditu, cogitatu, tepeſcendo deliquit, nonæ horæ expleto curſu vt purgetur cenſendum eſt.

eſt. Poſt vero quicquid ab hora nona mens maculæ attraxerit, ante completam confitendum eſt. Illud tamen Abbatiſſa ſtudere debet, vt poſt ſecundam ſcholam ingrediens peracta oratione nullam foras egredi permittat, niſi prius detur confeſſio. Similiter & poſt nonam, vel ante completorium faciendum eſt. Hæ verò ſorores, quæ pro grauibus culpis in pœnitentia detinentur, in Eccleſia cum cæteris quæ communicant non ſtent; ſed in alia Eccleſia ſecrete curſum cantent: & expleto curſu egredientes ante fores Eccleſiæ, in qua communicantes curſum explent, ſtare præcipiantur: & egrediente congregatione ſupra humum proſtratæ rogent pro ſe Dominum exorari, vt grauia commiſſa contritione deleantur cordis; meminentes illud: *Cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit*. Et, *in humilitate noſtra memor fuit noſtri Dominus*. In oratione poſita ſemper pœnitens dicat: *Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele*. vt ira arguentis iudicis, & in proximo vindictam reddentis, per piæ mentis affectum hac humili oratione ſedetur.

Pſal. 50. Pſal. 135. Pſal 50.

Cap. VII. *De non manifeſtandis ſororum confeſſionibus.*

Abbatiſſa vel Præpoſita, vel quælibet ſeniorum ſororum, cui ab Abbatiſſa fuerit commiſſum vt confeſſiones recipiat, crimina minora vel maxima nullatenus manifeſtent, niſi ſolo iuſto iudici, qui omnium confitentium crimina lauat. Illa enim quæ confeſſa eſt ſua vulnera verecunde, non ad opprobrium recipiendum, ſed ad ſalutem redintegrandam confeſſa eſt, iuſtum habens teſtem Deum, a quo & mederi expectat. Ea verò ſenior quæ recipit, cum grauitate & moderatione penes ſe occultando honeſtiſſimè teneat, ne dum alterius vulneri medicinam infundit, ſuæ mentis corrumpat nitorem. Nulla tamen monacharum vel confeſſionem recipere, vel pœnitentiam dare ſine ordina-

tione

tione Abbatiſſæ præſumat; ne vitium commiſſum Abbatiſſæ celetur, ſed omnia per eius notitiam agantur. Si vero inuenta fuerit, quæ hoc propoſitum Regulæ violare conetur, graui pœnitentiæ ſententia corripiatur; quia delicti fomitem Abbatiſſæ voluit occultare.

Cap. VIII. *Qualiter ad ſignum Dominicum ſurgendum eſt.*

Qvandocunq; vel diurnis vel nocturnis horis ad opus diuinum ſignum inſonuerit, mox cũ ſumma feſtinatione ſurgendum eſt, acſi præco regis inſonet, omni opere quod in manibus habebatur poſtpoſito; vt nihil operi Dei præponatur: ſed mens ad ſonitum præconis intenta, & operi Dei innixa, cum omni grauitate & manſuetudine ad intonandam gloriam maieſtatis eius, & pietati eius gratias referendas feſtina currat. Et ſi moroſe & ſegniter veniet poſt primi pſalmi qui in curſu canitur finem, nouerit ſe à ſuo ordine dum curſus expletur reuocari, & in loco vltimo poſitam, id eſt, in eo loco qui talibus negligentibus fuerit deputatus, aſtare, & ibi cum verecundiæ metu expectare, & poſt expletum curſum prolixa venia ante cœtum ſororum egredientium ſatisfacere. Nam foris omnino non ſegregentur, ne a ſomno detentæ dormiant, aut in aliquò maligno hoſti adeundi detur occaſio. Intus etenim poſita nec totum perdit quod cœperat, & verecundia ac metu frangitur, dum ab omnibus videtur. Et quando cæteræ expleto officio foras egrediuntur, illa in Eccleſia pro ipſa tarditate poſita duodecim pſalmos ſuper curſus ſeriem cantet. Si verò ex toto curſum ſuum perdiderit, pręcipue nocturnis horis, in quibus nullum aliud opus impendit, ſuppoſitione damnetur. Horas verò ad curſum procurare iuxta diſpenſationem Abbatiſſæ debet, cuicunque ordinatum fuerit; ideſt, quæ mente ſolicita & impigra fuerit ad hoc opus idonea inuenta, vt opus Dei non tardetur. Si verò qualibet

occa-

occaſione a iuſto ordine deuiatum fuerit, vt non ſecundum ſuum ordinem horæ cuſtodiantur, ſuppoſitione damnetur.

Cap. IX. *Qualiter in monaſterio ſilentij regulam vel diurno opere, vel ad menſam debeant cuſtodire: vel ad menſam quomodo ſit legendum.*

Regulam ſilentij omni tempore ſeruandam ſanctarum ſcripturarum ſeries declarauit, dum per Prophetam dicitur: *Cultus iuſtitiæ ſilentium & pax*. Tacendum namque eſt ab otioſis & friuolis, & ſcurrilibus, & prauis & malitioſis fabulis; de quibus Propheta orabat dicens: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis. Non declines cor meum in verba mala*. Ceſſandum quippe eſt a fabulis ſuperfluis, ne damnationis per ineffrænatæ mentis ignauiam anima fructum capiat: quia non ſolum de ſcurrili & iniurioſo ſermone, ſed etiam de otioſo, iuxta Domini præceptum, rationem ſumus reddituri. Quid aliud debeat monacha ſtudere, quam ſoli Deo, in quo ſemel deſiderium fixit, & oris ſermone & animę deſiderio vacare? Omnibus ergo horis diurnis, præterquam ad menſam, ab hora ſecunda vsq; ad completam quicquid vtilitas ſacræ Regulæ popoſcerit, per Abbatiſſæ commeatum loquendum eſt. Ab hora verò completionis, cum oratio ad ſomnum capiēdum datur, nulla omnino loqui præſumat, niſi grandis neceſſitas monaſterij popoſcerit. Cui ab Abbatiſſa fuerit ordinatum, loqui ſtudeat, vel etiam a Præpoſita, quæ curam aliarum portat. Ad menſam verò nulla penitus præter Abbatiſſam, vel cui Abbatiſſa præceperit, pro communi neceſſitate ſororum loqui præſumat: ſed omnes intento animo gratias reddentes creatori in cordibus ſuis cibi ac potus ſolidæ menſuræ largitione fruantur. Portaria verò quæ pro neceſſarijs cauſſis alloquium expetierit Abbatiſſæ, loqui permittatur:

Iſa. 32.
Pſal 140.

tatur : quia forſitan talis ſuperuenerit neceſſitas, quæ moram habere non debeat. Ante menſam vero ſemper Capitulum regulæ vnum aut amplius, ſi Abbatiſſæ placuerit, legatur : vt cum cibus carnem reficit, lectio animam ſatiet. Hæc omnia cum grauitate animi & moderatione leni fiant, quatenus in his omnibus Dominus delectetur. Feſtis vero Domini diebus, id eſt, Natiuitate Domini, vel Paſchæ ſolemnitate, ac Theophania, vel Pentecoſtes, vel ſi qua ſunt alia Domini vel ſanctorum Martyrum præcipua ſacra celebranda, ſi ex permiſſo Abbatiſſæ fuerit, ad menſam loqui non negamus : ſic tamen, vt preſſa non diſſoluta voce loquantur ; ne garrula voce in ſonum prorumpentes, magis deſidia quam lætitia iudicetur. Et ipſa confabulatio talis ſit ex colloquio ſcripturarum, quæ animæ lucrum faciat, non damnum. Silentium vero in pœnitentia accipientes omnimodis ſtudeant cuſtodire, vt de vera mortificatione mereantur fructum recipere. Duæ vero, in quocunque loco fuerint poſitæ, nullatenus ſine tertia teſte loqui præſumant : ſed tres ſemper poſitæ neceſſaria colloquantur.

Cap. X. *De ratione menſæ qualiter adminiſtrandum vel obſeruandum ſit.*

Menſæ adminiſtratio vel obſeruatio quanta æqualitate vel ſobrietate percurrere debeat, Abbatiſſæ ſcientia eſt trutinandum : vt in omnibus, ſicut decet Dei miniſtras, religionis vigeat fomes. Miniſtrandum namque eſt omnibus æquali libratione tam potus quam cibus, prout tempus, ſiue ſolemnitates, ſiue abſtinentiæ, ſiue quotidiani vſus popoſcerint. Quotidianis etenim diebus ſufficere decernimus duo fercula, exceptis pomorum donis, de leguminibus vel de oleribus conferta, ſeu farinæ qualibet conſperſione. Omnibus etenim æqua menſura miniſtrandum ; præter ſi ætas infirmior, quæ ſuſtinere non valeat, aut ægritudo cor-

poris,

poris, aut nouellæ conuerſionis nouitas improbata ſufferre non queat, quod Abbatiſſæ iudicio penſandum eſt. Potus vero ſi ſiceræ liquoris, id eſt, ceruiſiæ menſura ſolita tribuatur: ſi voluntas Abbatiſſæ fuerit, ſi labor, vel feſtus dies, vel hoſpitis aduentus pia precatio exagitauerit, vini potio augenda eſt. Et ſi duabus vicibus reficiendum ſit, præter vini potionem ſimilis regula ſeruetur. Feſtis verò diebus, pro reuerentia ſacræ ſolemnitatis, pluribus cibis, id eſt, ternis vel quaternis ferculis ſunt corpora reficienda: ſic tamen, vt ſi plura ſunt cibaria numero, ſint minora; vt corpora neceſſario cibo reficiantur, non nimia ſaturitate damnentur. Sedentes verò ad menſam ſorores nulla alteram comedentem ſublimatione oculorum reſpiciat, nec alterius menſuram cibi vel potus iniqua conſideratione intueatur. Quando in menſam cibus adminiſtratur, nulla prius cibum comedat, quam ſignum ad benedicendum inſonet. Abbatiſſa verò vigilet, vt confeſtim cum cibus miniſtratus fuerit, ſignum tangere procuret; & omnes cum ſignum audierint, vna voce benedictionem rogent. quarum vocem Abbatiſſa ſubſequatur dicens: *Dominus dignetur benedicere*. Hoc ad omnia fercula, vel pomorum ac potus adminiſtrationem obſeruandum eſt. Illud præcipue decernimus, vt nulla alteri dare ex menſura ſua, vel accipere ab altera præſumat, præter Abbatiſſam, vel Præpoſitam, cui ab Abbatiſſa commiſſum eſt. Si verò aut nouitate, aut temeritate aliqua hæc, quæ ſupra diximus, fuerit tranſgreſſa, diſciplina Regulæ corrigatur pro præſumptæ temeritatis audacia.

CAP. XI. *Quibus congruentibus horis hyeme, vel æſtatis tempore ſit reficiendum.*

Ab aduentu ſacratiſſimæ ſolemnitatis, ideſt, ab introitu ſancti Paſchæ, quo immaculati agni reſurrectio celebratur, vſque ad ſacratam ſolemnitatem Pentecoſtes, qua

Apoſtolis Spiritus ſanctus fuit diffuſus, ideſt, quinquaginta dierum ſpatio, ad ſextam horam eſt reficiendum: ſimiliter & veſperi erit cœnandum. Quia ſacri temporis ratio exigit, vt nullus nec in Eccleſia poſitus triſtitiam demonſtret. A Pentecoſte verò, ſi grauis labor non exigat, aut hoſpitum non cogat aduentus, vsque ad Quadrageſimæ inchoationem,ad nonam, id eſt, ſemel reficient; exceptis magnarum ſolemnitatum euentibus, aut ſi labor grandis exegerit, vt duabus reficiant vicibus. Ab inchoatione quadrageſimæ vsque ad ſacratiſſimam ſolemnitatem Paſchæ, exceptis Dominicis diebus, ad veſperum reficiendum eſt; vt ante noctis inchoationem cum ſtatione lucis refectionis impleatur hora. Quando verò adminiſtrandum eſt, ſingulæ ex ſingulis menſis aſſurgant, & ſic ad coquinæ feneſtram cum ſobrietate venient, vt nullum ſtrepitum pedum, vel vaſorum, vel cuiuslibet ſoni excitent. & primum ad ſeniorum menſam ſimul omnes miniſtrent, ſic demum ad ſuam menſam qua ſederint deferant fercula. Præpoſita menſæ gubernet, quomodo ex ipſa menſa mutuatim vicibus, vel ætate iuniores ſi fuerint, debeant miniſtrare.

Cap. XII. *Quomodo quotidianis diebus manibus ſit operandum.*

Operandum namq; eſt omni tempore præter dies feſtos; vt habeatur vel propriæ neceſſitatis vſus, vel egenis vnde detur ſuffragium. Sic tamen operi manuum inſiſtendum eſt, vt lectionis fructus non omittatur, ſed ſtatuto tempore operi detur intentio, ac deinceps lectioni diuinæ vacetur. Operatio manuum ab hora ſecunda ſumat exordium, & in horam nonam finem accipiat: ab hora verò nona lectio vſitetur. & ſi aliquando proprium aliquod opus faciendum aut veſtimenti conſuendi vel lauandi, aut quodlibet aliud opus, per Abbatiſſæ vel Præpoſitæ commeatum faciet.

Et

Et ſi fortè opus fortius ſuperuenerit, vt maturius arripiant operari, vel propter feruentem æſtum,hoc Abbatiſſæ arbitrio conſiderandum eſt, vt ſecundum quod tempus exigit, aut fortioris laboris pondus, vel ad ſextam, vt iuſte iudicauerit, ab opere ſit quieſcendum, & poſt quietem vel refectionem vsque ad veſperum ſit operandum. Illud inter omnia vel Abbatiſſa ſi præſens fuerit coerceat, aut Præpoſita quæ eius vice relinquitur, vt nullam penitus monacham fabulis otioſis prȩter neceſſariam interrogationem vacare permittat; ſed in ipſo opere manuum operis Dei recordatio teneatur: id eſt, vt dum exterius per tẽporalem opportunitatem manus operibus occupantur, interius mens cum linguæ meditatione pſalmorum ac ſcripturarum recordatione dulceſcat. Ac ſi violatrix huius Regulæ fabulatione delectetur, ſilentij pœna caſtigetur. Focos verò in ſchola pœnitentes, ſi fuerint, binæ & binæ per hebdomadas facient. Similiter ad caput ſororum lauandum per ſingula ſabbata, vel balnearum vſus per feſtas ſolemnitates præparent, aut ſi ſunt alia extrema facienda, pœnitentes facient: vt dum mente humili & contrito corde hæc propter timorem Domini faciunt, ab omnipotentis Dei miſericordia celerius a ſuis delictis lauentur. Quando ad opera eundem eſt, iſtud capitulum pſallatur: *Sit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos; & opus manuum noſtrarum dirige.* Quando verò finitur opus, iſtud dicatur capitulum: *Benedicat nos Deus Deus noſter, & benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.* Piſtrices verò alternatim per vices opus commune faciant: ſic tamen, vt minus tribus non ſint propter loquendi neceſſitatem. Et ſi neceſſe fuerit vt ibidem maneant, minus quatuor non ſint, & vna ex eis ſenior ſit Præpoſita, cuius religioni credatur, quȩ & loquendi licentiam habeat. Et panem quem faciunt per vices ſenior quæ ex eis eſt Cellarariæ repræſentet; vt omni cuſtodia tutæ in nullo reprehenſibiles reperiantur. Similiter &

Pſal. 89.

Pſal. 66.

quæ in bracifiatorium ad ceruiſiam faciendam inhabitauerint, vna ex eis ſenior ſit Præpoſita, quæ ſecundum regulam piſtricis omnia cuſtodiat. Cocæ verò per hebdomadas cocinent; vt in vnaquaque hebdomada tres vel amplius, ſi neceſſe fuerit, ad coquinandum deputentur; ne impoſitus ſine diſcretione labor, vnde mercedem mercari debuit, inde murmurij fructum reportet. Ingredientes autem pro ſe orari rogent omnem cœtum ſororum, orantes in oratio-
Pſal. 123. ne dicant: *Adiutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum*
Pſal. 78. *& terram*. &, *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter*. Exeuntes verò lauent omnium ſororum pedes: & omnia vaſa quæ ad neceſſarium vſum habuerunt, lauata Præpoſitæ repræſentent. Similiter pro ſe orari rogent, & hunc verſum in oratione
Pſal. 83. dicant: *Quoniam tu Domine adiuuiſti me, & conſolatus es me*. Propter ſingulas negligentias tam cocæ quam cellarariæ viginti quinque palmarum percuſſionibus quotidianis diebus emendentur, ne minimas parui pendentes culpas in maioribus procliuiores reperiantur.

CAP. XIII. *De vtenſilibus vel ſupellectibus.*

Vtenſilia monaſterij, & quæcunq; ſunt ad commune opus neceſſaria, Abbatiſſæ cura diſponantur. Et tales in congregatione quærantur, quarum & ſolicitudo animi viget, & conſcientię firmitas ſit probata; & ipſis cura committatur, vt quæ cuique neceſſaria fuerint oportunitate exigente tribuantur. Et ſic ipſa vtenſilia, ſeu quæcunque eis ab Abbatiſſa commiſſa fuerint, cum ſolicito timoris ſtudio gubernentur, vt mercedem commiſſæ curæ recipiant, & non iudicium damnationis incurrant, anteponentes illud mentis
Ierem. 48 oculis: *Maledictus qui facit opus Dei negligenter*.

CAP.

Cap. XIIII. *Qualiter in ſchola debeant dormire.*

Cvm ſemper religioſæ & Deo dicatæ animæ, tam diurnis quam nocturnis horis paratam Deo mentem præparant, vt quamuis ſopore membra torpeſcant, anima vigore creatoris intenta præconijs peruigil maneat, iuxta illud; *Ego enim dormio, & cor meum vigilat*: tamen ſolerti cuſtodia ſpecialiter intuendum, ne per negligentiam maternæ ſolicitudinis ſubiecta membra damna capiant imbecillitatis. Cant.5.
Proinde ergo decernimus, vt binæ & binæ, præter infirmas & ſeniores, in lectulis dormiant. ſic tamen, vt ad inuicem non loquantur, neque ſe ad inuicem, ideſt, facie ad faciem reſpiciant; ſed vna poſt aliam quieſcens dormiat, ne antiquus hoſtis, qui ore libenti animas vulnerare cupit, aliquid fraudis iaculando immittat, vt colloquendo mortalia excitet deſideria. Sic tamen fiat, vt vna ex illis ſemper ſenior ſit, de cuius religione non dubitetur. Iuuenculas vero nullatenus ſimul quieſcere cenſemus, ne in aliquo carnis aduerſitate æſtu delicto rapiantur. Omnes enim, ſi fieri poteſt, vna domus ad dormiendum capiat, præter ſi infirmitas aut ſenilis ætas popoſcerit, aut culpa damnauerit, aut nouitas probata non fuerit, vt in cella ſeparentur. Omnes veſtitæ & cinctæ dormiant. In ſchola qua dormitur per totam noctem lucerna ardeat. Ad curſum verò cum feſtinatione ſurgentes, ſignum Crucis fronti inferatur: ſimulque ſub ſilentio dicatur: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina.*

Cap. XV. *De cura infirmantium qualis eſſe debeat.*

Harum cura quæ infirmitatibus detinentur qualis eſſe debet, proprietas auctoris declarat, cum dicit: *Quæcunque vultis vt vobis faciant homines, & vos facite eis ſimiliter.* Licet hoc in omnibus ſit agendum, præcipue tamen in infirman- Matt.7.

tium

tium cura hæc præceptio eſt exhibenda; quia Dominus dixit: *Infirmus fui, & veniſtis ad me.* Ita ergo cura infirmis quęrenda eſt, acſi præſenti Chriſto miniſtrare putetur. Reuera etenim quæcunque pro Chriſto infirmis curam impendit, Chriſto in infirmis miniſtrat. Sit tamen Abbatiſſæ curæ, vt ſeparatim cellam habeant cum omnibus oportunitatibus; vt nullum exteriorem laborem ſentiat, quæ in infirma carne pœnam portat. Et ſi tempus popoſcerit, ſicut tempus quadrageſimæ, vt cœteræ vitam immutent, infirmis ſemper cedendum eſt; vt tam potus quam cibaria vberius miniſtrentur. Balnearum vſus, vel cura medendi ſummo adhibeatur ſtudio. Sanis verò, præcipue verò iuuenculis, tardius concedatur. Abbatiſſa talem curam de infirmis habeat, qualem ſe recipere a Domino ſperat; vt nec a Cellararia, nec a miniſtra aliquam negligentiam infirmæ ſentiant. Decrepita verò ætate feſſis talis ſit cura, quatenus nulla in eis negligentia, ſed iuxta arbitrium Abbatiſſæ, prout cuicunque neceſſarium eſſe viderit, conſideratione pia earum imbecillitati concedatur. Non enim hæ poſſunt Regulæ tenori ſubiacere, ſed potius pietatis in eas impendendus eſt affectus.

Matt. 25.

Cap. XVI. *De caſibus qui per negligentiam aut euentu ſuperueniunt.*

Negligentiæ culpa, qua per multos caſus in multis delinquitur, Abbatiſſæ iudicio penſanda eſt. ideſt, in refectorio, in coquina, in dormitorio, vel in qualibet vtilitate aut fregerit, aut perdiderit, aut negligenter dimiſerit, omnia ſecundum ſuum modulum ſunt penſanda, & iuxta ætatem vel teneram, vel ſenilem, vel viridem ſunt corrigenda. Quia ſi in minimis negligentiæ vitium non corrigitur, mens vitiata in minoribus culpis, in maiora dilabitur delicta. Si ſoror, quæ in his caſibus dilapſa, ſtatim Abbatiſſæ

vel

vel Præpoſitæ puram dederit confeſſionem; & compertum fuerit non ſuæ voluntatis fuiſſe, quod caſu accidit; hoc tantummodo ſufficiat, vt hoc quod deliquit & perpetrauit, ſi poſſibile fuerit, non deneget, & emendet cum veniæ ſatisfactione. Si verò non ſua confeſſione, ſed alterius proditione cognitum fuerit, prout culpæ magnitudo popoſcerit, pœnitentiæ ſubiacebit; quia culpam per puram confeſſionem non manifeſtauit. Si verò ex maioribus culpis, quod ad animæ maiorem pertinet damnationem, aliquam commiſerit, hoc ſecretius per puram confeſſionem volens ſuę manifeſtet Abbatiſſæ: ne dum tepore animi culpam detegere verecundat, cum reatu culpæ faciem diaboli interius recondat.

Cap. XVII. *De eo quod nulla monacha in monaſterio debeat proprium aliquid vindicare.*

Proprij aliquid in monaſterio nihil habendum: ſed potius propter nomen Domini omnia contemnenda. Quid enim proprium aliquid ſuum fidelis anima de rebus mundi vindicet, cui mundus crucifixus eſt, & ipſa mundo? Quæ ſemel mundo mortua, cur per aliquam temporalium rerum cupiditatem, vel deſiderium ærumnoſum denuo incipiet viuere mundo, quæ contemto mundo cœperat iam viuere Deo? Amputandum ergo eſt hoc vitium radicitus ab omni monacha, vt nullam rem vel in veſtimentis, ſeu in calceamentis, vel in quibuslibet rebus ſibi vindicet, vel ſuum eſſe dicat, niſi quantum ex Abbatiſſæ iuſſione penes ſe præcipitur retinere, ac ſi cuſtos alterius, non propriæ rei domina. Et ea quæ ſibi ab Abbatiſſa fuerint commendata, id eſt, ad neceſſitatem præſentem, aut in veſtimento, aut in qualibet re, nihil exinde aut dare aut commodare cuiquam præſumat; niſi tantum ab Abbatiſſa illi fuerit ordinatum. Quid enim de rebus mundi alteri ſorori conferat, quæ ſuas in omnibus voluntates propter Chriſtum in Abbatiſſæ tradidit

didit poteſtatem? Omnia ergo quæ in monaſterio habentur ſint omnibus communia; iuxta quod in actibus Apoſtolorum legimus: *Et erant*, inquit, *eis omnia communia*. Sic tamen communia ſunt habenda, vt nulla aut dare aut accipere, niſi Abbatiſſa ordinante, præſumat: ne cupiditatis aut temeritatis malum incurrens in laqueum, Iudæ proditoris conſortio numeretur, qui ſolus in numero Apoſtolorum loculos habuiſſe refertur, vbi commutantium ac vendentium commercia ponebantur. Quod ſi huic vitio aliqua ſororum delectari fuerit deprehenſa, & poſt primam, ſecundam vel tertiam correctionem emendare noluerit, diſciplinæ regulari ſubiacebit.

Act.4.

Cap. XVIII. *De culparum excommunicatione.*

Si qua verò ſoror inſtigante diabolo contumax, vel ſuperba, ſeu inobediens, vel murmurans apparuerit; vel etiam in quocunque caſu lapſa ſeniorum præcepta vel ſanctæ Regulæ normam violare tentauerit; hæc ſecundum præceptum Domini, ſecretò à ſenioribus ſemel vel bis corripiatur. Si emendare noluerit, tunc ſimul ab omni congregatione obiurgetur. Et ſi ſic emendare noluerit, tunc prout culpæ magnitudo popoſcerit, ſecundum Regulam iudicetur: id eſt, aut excommunicationi ſubiaceat, ſi eius antea intellectus viguit: aut ſi obſtinata & duræ mentis tenacitas culpæ & improbatis perſeueret, tunc corporali diſciplinæ ſubiacebit.

Matt.18.

Cap. XVIIII. *Qualis debeat eſſe excommunicatio.*

Excommunicationis menſura qualis eſſe debeat, iuſtum ſcientibus librare iudicium culpæ modus oſtendit. Leuioribus enim culpis leuior eſt adhibenda correctio; grauioribus verò feruentior eſt adhibenda damnatio. Proinde

Abba-

Abbatiſſæ ſtudio eſt penſandum, vt ſi aliqua ſoror in leuioribus inueniatur obnoxia culpis, vsque ad indictam ſibi horam menſa priuetur. De grauioribus vero ſeu dierum vel hebdomadarum vel menſium definitio in longius protracta correctione finiatur: ea tamen regula, vt ſi amplius quam ſeptem dierum ſpatium excommunicationis percurrerit, quamdiu pœnitentiæ ſub ſtatuto tempore ordo retentus fuerit, ſicut a menſa loco ſuo priuetur, ita & in Eccleſia ſegregetur; vt in loco in quo ante fuit, nec pſalmum cantet, nec vllum ordinem teneat, vsque dum ſatisfactione humili cum cordis contritione ab Abbatiſſa vel a ſenioribus veniam mereatur. Excommunicata vero ſoror, quæ culpis grauioribus exiſtentibus aut cellula recluditur, aut a conſortio congregationis ſeparatur, a nullo penitus colloquia aut viſitationis munus fruatur, niſi tantummodo cui præceptum ab Abbatiſſa fuerit. Si qua tranſgreſſa hanc regulam fuerit regulari pœnitentiæ ſubiacebit.

Cap. XX. *De his quæ per ſedulam correptionis curam ſæpius correctæ emendare noluerunt.*

Soror ſi ſæpius correpta emendare noluerit, excommunicatione pro modo culpæ corrigatur. Si nec ſic aliquid proficiat increpantis correctio, tunc verberū vindictæ ſubiacebit. Quod ſi ſic emendare noluerit, ſed magis in tumorem ſuperbiæ elata, opera vel actus, de quibus corrigitur, defenderit, tunc Abbatiſſæ ſcientiæ regimine corrigatur: quia ſcriptum eſt: *Qui abijcit diſciplinam, infelix eſt.* Moderante ergo ſcientia ſaniei medendi cura adhibeatur. Si letale vulnus per fomenta caſtigationum, & pietatis ac lenitatis vnguenta ſoſpitati non redditur, ſaltem inciſionibus amputetur. Et ſi ſic ſanies deſecta tumorem non amiſerit, tunc excommunicationis ſententiam, vel diſciplinæ corporalis pœnam incurrat. Et ſi nec excommunicationis metu, nec fla- Sap. 3.

gelli pœna frangitur, augeatur adhuc pietatis fomes; ita vt ab omni congregatione pro ea communis Dominus orationum officio deprecetur: vt quæ laqueo diaboli irretita tenetur, Domini miſericordia ac pietate curetur. Quod ſi nec ſic corrigi voluerit, intra ſepta monaſterij ſub pœnitentiæ tenore ab omnibus, præter cuſtodibus, ſegregata, tamdiu caſtigetur diuerſis correctionibus, vsque dum eius humilitas omnibus vera credulitate pateſiat: quoniam & inuitis ſæpe ſalus præſtatur. Nam ideo ſeparanda eſt a congregatione, vt ſuo vitio non maculet innocentes. Tenera verò ætas, quæ excommunicata vim neſcit, non excommunicatione, ſed flagello corrigenda eſt.

Cap. XXI. *De receptione ſcroris.*

Si in vllo tempore, quod abſit a Chriſtiana religione, ſoror a ſeptis monaſterij diſceſſerit, & foras fugiens poſtea recordata priſtinæ religionis, & æterni iudicij perculſa timore reuerſa fuerit; prius omnem monaſterio emendationem polliceatur: poſtea ſi probabilis eius pœnitentia agnoſcatur, tunc demum intra ſepta monaſterij recipiatur. Et ſi bis aut tertio hoc fecerit, ſimili pietate foueatur; ſic tamen vt in extremo loco inter pœnitentes recepta tam diu examinetur, vsque dum probabilis eius vita inueniatur. Si verò poſt tertiam receptionem fugæ culpa maculata fuerit, ſciat omnem reuerſionis aditum eſſe in poſtmodum denegandum.

Cap. XXII. *Qualiter inuicem ſe humilient, vel ordines ſeruent: vel in minutis actibus qualiter ſint ſeruanda præcepta.*

Qvanto ſe affectu, vel caritatis miniſterio in monaſterio animæ poſitæ debeant diligere, ſanctorum Patrum inſtituta ſanxerunt: ſed in quibus ſit actibus vel officijs demon-

monſtrandum, a nobis pro parte indicandum eſt. Habet denique latiſſimum virtutum copia ambitum, quo circumſepta facile hoſtem ſibi ſuperet aduerſantem. Sunt etenim nonnulla, quæ in actu videntur exigua, & tamen vel cuſtodita vel neglecta, aut tepeſcente, aut feruente animi motu demonſtrantur: vt eſt humiliatio capitis, vel ſermonum affabilis ſalutatio; quæ aut rigidæ mentis vel concordæ, aut ſi certe piæ, puriſſimum patefacient affectum. Seruandum ergo eſt famulis vel famulabus Chriſti, vt ſemper intra mentis ſtatum ea nutriant, quæ a vera humilitate & caritate non diſcedant: in quibus ſumma conſtat virtutum. Nam ſicut nunquam ſine vera humilitate vera manet caritas; ita nunquam abſque vera caritate vera manet humilitas. Arripiamus ergo inſtruere fundamentum, vt ad culmen perueniamus virtutum. Sic prius humilitas monſtranda tam actu quam affectu, vt poſt caritatis copia ædificetur. Et quando ſibi mutuatim in via vel in quocunque loco occurrerint, cum omni humilitate abinuicem flectentes benedictionem rogent. Et ſi ex eis vna ſenior fuerit, prius iunior benedictionem poſtulet; tunc demum ſenior proſequatur. In curſu verò poſitæ, prout ab Abbatiſſa fuerint ordinatæ, vel ad pſalmum canendum, vel lectiones recitandas, vel etiam ad communicandum euntes, ſuum ordinem cuſtodiant: ne conſtitutum ſibi locum tranſilientes in ambitionis vel arrogantiæ vitio demergantur. Abbatiſſæ verò ſtudendum eſt, vt per ordinem ſicut conuerſæ in monaſterio fuerint, ita in ſuo ordine conſtituantur: præter ſi vberis conuerſatio religionis meruerit, vt inantea promoueatur; vel ſi grauis culpa exegerit, vt retro regradetur. Si vero aliqua ex ſororibus cognoſcatur ſeniorem affectare locum, cum verecunda caſtigatione refellatur: quia non debiti honoris locum præſumpſit, nec religionis commercio, ſed ambitionis honorem indebitum conata eſt arripere. In conſeſſu ſororum, ſi alia ſuperuenerit, quæ iuniores

ſunt ordine, aſſurgant, & ſeniori locum præbeant. Iuniores verò ſenioribus nullatenus ſuperbiendo contradicant; ſed cum omni humilitate vel interrogatæ, vel correptæ reſpondeant. Si labentem in quodlibet delictum iunior ſeniorem aſpexerit, non exprobrando, ſed magis dolendo ad confitendum Abbatiſſæ vel Prępoſitæ dirigat: ſimiliter ſenior iuniori faciat. Ad confeſſionem veniens, prius proſtrata ſupra humum, ſuam culpam eſſe dicat: ſic poſtquam ſurgere iubetur, ſuam confeſſionem maniſeſtet. Quando ad aliquod opus fieri commeatus rogatur, venia prius petatur, & ſic de opere quod faciendum eſt commeatus rogetur. Quando ad Abbatiſſam venitur, cum omni humilitate veniam petendo accedatur. ſimiliter quando egreditur, cum veniæ petitione benedictio quæratur. Nulla monacharum per ſemetipſam de propria neceſſitate Abbatiſſæ ſuggerat, ſed omnes per Præpoſitam quicquid neceſſitatum fuerit Abbatiſſæ ſtudeant intimare. Si ſacerdos vel quilibet religioſus venerit, vt ei per Abbatiſſę commeatum ſit occurrendum, a longe aſtantes, cum humilitate flectentes genu ſub ſilenti voce benedictionem rogent. Et ſi ordinatum fuerit ab Abbatiſſa, vt cum his aliqua ſororum loquatur, cum omni humilitate & modeſtia ac ſobrietate loquendum eſt: vt in omnibus his virtus humilitatis ac ſobrietatis inueniatur.

Cap. XXIIII. *De non defendenda proxima vel conſanguinea in monaſterio.*

Defendere proximam vel conſanguineam in monaſterio nullo modo permitti cenſemus. Quid enim aliam defendat, quæ iam ſibi non viuit, ſed Chriſto, quem imitata manet crucifixa? quæ propriam animam, vt vberius ſaluti iungeret, prius perdidit? Quæ ergo proprias perdidit voluntates, vt Chriſti in ſe voluntatem impleret, cur aliarum delicta defendat, quæ propria crucifixit? Et ſi in veritate

cruci-

crucifixit,& non mundo iam, ſed Chriſto viuit, cur in mundo facinoribus labentes pro qualibet familiaritate defendat? Sit ergo ei æquus amor tam in conſanguinea, quam in cætera ſorore, quæ ei ſanguinis affinitate non iungitur. Maneat ergo in omnibus amor corde clauſus, nec quamquam ſub diſciplinæ moderamine poſitam tueri ſtudeat: ne vitium defendendi in alias dimittat. Sit ergo in arbitrio corrigentis, vt quas corrigit ſub amoris ſtudio, non propriam implendo voluntatem, ſed vitia corrigendo, inferat diſciplinam.

Cap. XXIIII. *De nutriendis infantibus.*

Infantes in monaſterio quanta cura & diſciplina ſint enutriendæ, multis didicimus documentis. Debent enim nutriri cum omni pietatis affectu, & diſciplinæ miniſterio: ne deſidiæ vel laſciuiæ vitio ſub tenera ætate maculatæ, aut vix, aut nullatenus poſſint poſtea corrigi. Sit ergo in eis tanta cura, vt nunquam ſine ſeniore huc atque illuc liceat deuiare: ſed ſemper ab eius diſciplina retentæ, & timoris Dei ac amoris doctrina imbutæ, ad cultum inſtruantur religionis. Habeant lectionis vſum; vt ſub puerili ætate diſcant, quod ad perfectam deductis proficiat. In refectorio per ſe menſam habeant iuxta ſeniorum menſam poſitam. Seniores tamen vel duæ, vel amplius, de quarum religione non dubitatur, cum eis ſedeant: vt ſemper timore antepoſito, ſub metu ſeniorum nutriantur. Quibus verò horis reficiant, vel ſomnum capiant, Abbatiſſæ arbitrio penſandum eſt: vt in omnibus virtutum cuſtodia diſcretio reperiatur.

EXPLICIT REGVLA CVIVSDAM S. AD VIRGINES.

LE-

LECTORI.

In veteri codice, qui ſanctorum Patrum monaſticas ſanctiones continet, etiam ſequentes duæ conſtitutiones, altera neſcio cuius Regulæ deuotarum, altera Concilij Hiſpalenſis ſecundi, poſt regulam S. Iſidori legebantur. Eas quoque, quia ad virginum ſanctimonialium curam ac diſciplinam veterem pertinent, hoc loco placuit exhibere; vt omnes ſacræ antiquitatis reliquias quam fieri poteſt religioſiſſime, etiam cum ramenta & puluiſculo, repræſentarem.

SEN-

SENTENTIA DE REGVLIS

DEVOTARVM.

NEMO ad eas vadat viſitandas niſi qui habebit ibi matrem, vel ſororem, aut filiam, & propinquas, & conſobrinas, ſiue matrem filiorum ſuorum. Si autem neceſſitas fuerit vt videant eas, vt antequam renunciarent ſeculo, & intrarent in monaſterium, paterna debetur eis hereditas, aut aliqua cauſſa manifeſta eſt, mittent cum eis probatæ virum ætatis ac vitæ: videbunt eas, & pariter reuertentur. Nemo vadat ad illas, niſi quos ſupradiximus. Si eas videre voluerint, primum facient renuntiare Patri monaſterij, & ille mittet ad ſeniores, qui in miniſterium virginum delegati ſunt: qui occurrent eis, & cum ipſis videbunt quas neceſſe habuerint, cum omni diſciplina & timore Dei. Cumque eas viderint, non eis loquentur de rebus ſecularibus. Quicunque de his mandatis præterierit, absque vlla recraſtinatione negligentiæ atque contemptus, aget publice pœnitentiam, vt poſſidere valeamus regna cœlorum.

CONCILIVM SPALENSE CAP. XI.

VNdecima actione cum conſenſu cōmuni decreuimus, vt monaſteria virginum in Prouincia Bætica condita monachorum adminiſtratione ac præſidio gubernentur. Tunc enim ſalubria Chriſto dicatis virginibus prouidemus, quando eis patres ſpirituales eligimus, quorum non ſolum guber-

bernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint. Hac tamen circa monachos cautela ſeruata, vt remoti ab earum peculiaritate nec vsque ad veſtibulum habeant accedendi familiaritate permiſſum. Sed neque Abbati, vel ei qui præficitur extra eam quæ præeſt loqui virginibus Chriſti aliquid, quod ad inſtitutionem morum pertinet, licebit. Nec cum ſola quæ præeſt frequenter eos colloqui oportet; ſed cum teſtimonio duarum aut trium ſororum: ita vt rara ſit acceſſio, breuis locutio. Abſit enim vt monachos, quod etiam dictu nefas eſt, Chriſti virginibus familiares eſſe velimus: ſed iuxta vt iuſſa Regularum vel canonum admonent, longe ſegregatos atque ſeiunctos, eorum tantum eaſdem gubernaculis deputamus: conſtituentes, vt vnus monachorum probatiſſimus eligatur, cuius curæ ſit prædia earum ruſtica vel vrbana intendere, fabricas inſtruere, vel ſi quid aliud ad neceſſitatem monaſterij prouidere: vt Chriſti famulæ pro animæ ſuæ tantum vtilitate ſolicitæ, ſolis diuinis cultibus viuant, operibusque ſuis inſeruiant. Sanè is qui ab Abbate præponitur, iudicio ſui Epiſcopi comprobetur. Veſtes autem illæ ijsdem cœnobijs faciant, a quibus tuitionem expectant, ab ijſdem denuo, vt prædictum eſt, laborum fructus & procurationis ſuffragium recepturæ.

EXPLICIT.

S. LEANDRI

HISPALENSIS EPISCOPI

Regula,

Siue

DE INSTITVTIONE VIRGINVM

ET CONTEMPTV MVNDI

AD FLORENTINAM SORОREM

Liber.

DE S. LEANDRO HISPAL. EIVSQ.
REGVLA AD FLORENTINAM SOROREM
veterum teſtimonia.

MARTYROLOGIVM ROM. die XXVII. Febr. item Beda, Vſuardus, Ado, & alij.

Hiſpali in Hiſpania natalis Sancti LEANDRI eiuſdem ciuitatis Epiſcopi, cuius prædicatione & induſtria VViſigothorum gens, adiuuante Reccaredo eorum rege, ab Ariana impietate ad Catholicam fidem conuerſa eſt.

IDEM MARTYROLOG. Rom. die XX. Iunij.

Hiſpali in Hiſpania depoſitio ſanctæ FLORENTINAE virginis, ſororis Sanctorum Leandri & Iſidori Epiſcoporum.

ISIDORVS Hiſpal. de ſcript. Eccleſ. cap. XXVIII.

LEANDER genitus patre Seueriano Carthaginenſis prouinciæ Hiſpaniæ, profeſſione monachus, & ex monacho Hiſpalenſis Eccleſiæ prouinciæ Baticæ conſtitutus Epiſcopus: vir ſuauis eloquio, ingenio præſtantiſſimus; vita quoque tantum atque doctrina clariſſimus, vt etiam fide eius atque induſtria populi gentis Gothorum ab Ariana inſania ad fidem Catholicam reuerterentur. Hic namque in exilij ſui peregrinatione compoſuit duos aduerſus hæreticorum dogmata libros, eruditione ſanctarum ſcripturarum ditiſsimos. &c. Præterea edidit vnum ad FLORENTINAM ſororem de inſtitutione virginum, & contemptu mundi libellum, titulorum diſtinctionibus prænotatum. Floruit ſub Reccaredo, viro religioſo ac Principe glorioſo: cuius etiam temporibus mirabili obitu actualis vitæ terminum clauſit.

S. GREG.

S.GREGORIVS MAG. PP. Dial. lib. III. c. XXXI.

Sicut multorum, qui ab Hiſpaniarum partibus veniunt, relatione cognouimus, nuper Ermigildus rex, Liuigildi regis VViſigothorum filius, ab Ariana hæreſi ad fidem Catholicam viro reuerentiſſimo LEANDRO Hiſpalitano Epiſcopo, dudum mihi in amicitijs familiariter iuncto, prædicante conuerſus eſt.

IDEM Præfatione in librum Iob.

Reuerendiſſimo & ſanctiſſimo fratri ſuo LEANDRO Coëpiſcopo Gregorius S. S. D. Dudum te, frater beatiſſime, in Conſtantinopolitana vrbe cognoſcens, cum me illic Sedis Apoſtolicæ reſponſa conſtringerent, & te illuc iniuncta pro cauſſis fidei VViſigothorum legatio perduxiſſet; omne in tuis auribus, quod mihi de me diſplicebat, expoſui. &c. Tunc eiſdem fratribus, etiam cogente te, placuit, ſicut ipſe meminiſti, vt librum beati Iob exponere importuna me petitione compellerent.

IDEM lib. I. Epiſt. XLI. ad LEANDRVM Epiſcopum.

Ea quæ in beati Iob expoſitione dicta fuerant, & vobis dirigenda ſcribitis, niſi portitoris præſentium me feſtinatio coanguſtaſſet, cuncta vobis tranſmittere ſine aliqua imminutione voluiſſem: maxime quia & hoc ipſum opus ad veſtram reuerentiam ſcripſi: vt ei quem præ cæteris diligo, in meo iudicer labore deſudaſſe. Præterea ſi vobis indulgeri tempora ab Eccleſiaſtica occupatione cognoſcetis, quid ſit iam faciendum ſcitis: quamuis etiam abſentem corpore, præſentem mihi te ſemper intueor, quia vultus tui imaginem intra cordis viſcera impreſſam porto.

IDEM lib. IV. Epiſt. XLVI. ad eundem.

Quanto ardore videre te ſitiam, quia valde me deligis, in tui tabulis cordis leges. Sed quia longo terrarum ſpatio diſiunctum te videre nequeo,

vnum quod mihi de te dictauit caritas feci, vt librum regulæ paſtoralis, quem in Epiſcopatus mei exordio ſcripſi, & libros quos in expoſitionem beati Iob iamdudum me feciſſe cognouiſti, Sanctitati veſtræ tranſmittere curaui.

IDEM lib. VII. Epiſt. CXXVI. ad eundem.

Sanctitatis tuæ ſuſcepi epiſtolam, ſolius caritatis calamo ſcriptam. Ex corde enim lingua tinxerat, quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem ſapienteſque viri cum legeretur affuerunt, quorum ſtatim viſcera in compunctione commota ſunt. Cœpit quiſque amoris manu in ſuo corde te rapere: quia in illa epiſtola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, ſed cernere. Accendebantur & mirabantur ſinguli, atque ipſe ignis audientium demonſtrabat qui fuerat ardor dicentis. Niſi enim prius in ſe faces ardeant, alium non ſuccendunt. Ibi ergo vidimus quanta caritate tua mens arſerit, quæ ſic & alios accendit. Vitam vero veſtram, cuius ego ſemper cum magna veneratione reminiſcor, minime nouerant, ſed eis altitudo veſtri cordis patuit ex humilitate ſermonis.

INCI-

INCIPIT IN CHRISTI NOMINE

S. LEANDRI HISPALEN. EPISCOPI de Inſtitutione Virginum & contemptu mundi

AD FLORENTINAM SOROREM LIBER.

LEANDER Dei miſericordiam pergratæ in Chriſto mihi filiæ & ſorori FLORENTINAE.

PERQVIRENTI mihi, ſoror cariſſima Florentina, quibus te diuitiarum cumulis heredem facerem, qua te patrimonij ſorte ditarem; multæ rerum fallacium occurrebant imagines: quas cum ego vt importunas muſcas manu mentis abigerem, tacitus aiebam: Aurum & argentum de terra eſt, & in terram reuertitur; fundus & patrimoniorum reditus vilia & tranſitoria ſunt. *præterit enim figura huius mundi*. Quidquid enim ſub ſole conſpexi, nihil te dignum, ſoror, arbitratus ſum; nihil muneri tuo credidi eſſe gratiſſimum. omnia mutabunda, caduca, & vana fore conſpexi. Vnde veram eſſe attendi Salomonis ſententiam, dicentis: *Magnificaui opera mea, ædificaui*

1. Cor. 7.

Eccl. 2.

caui mihi domos, plantaui vineas, feci hortos & pomaria, & conſeui cunctis generibus arborum: inſtruxi mihi piſcinas aquarum, vt irrigarem ſiluam germinantium lignorum. Poſſedi ſeruos & ancillas, multamque familiam habui; armenta quoque & agnos ouium, greges quoque caprarum, vltra omnes qui fuerunt ante me in Ieruſalem. Coaceruaui mihi argentum & aurum, & ſubſtantias regum ac prouinciarum: feci mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum: ſcyphos & vrceos in miniſterio ad vina fundenda. Et ſupergreſſus ſum opibus omnes qui fuerunt ante me in Ieruſalem. Quam igitur omnem mortalium pompam tali termino concluſit, vt diceret: *Cumque me conuertiſſem ad omnia quæ fecerant manus meæ, & labores in quibus fruſtra ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole.* Et iterum ipſe dicit: *Deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, quam ſub ſole ſtudioſiſsime laboraui, habiturus heredem poſt me, quem ignoro, vtrum ſapiens aut ſtultus futurus ſit. dominabitur in laboribus meis quibus deſudaui & ſolicitus fui. & eſt quidquam tam vanum? Vnde ceſſaui renunciauitque cor meum vltra laborare ſub ſole.* Tali quoque informatus oraculo, non eſſe me parentem verum exiſtimares, ſoror, ſi te ijs ditarem rebus, quæ ſtabilitate nulla conſiſterent: quæ mundanis ſubiectæ caſibus te deſtituerent, nudamque relinquerent. Aerumnis quoque te cumularem, & timori metuique ſubijcerem, ſi ea quæ fur auferre poterat, ſulcare tinea, ærugo vorare, ignis abſumere, terra obruere, aqua delere, ſol torrere, imber fedare, glacies ſtringere, tuæ germanitati conferenda eſſe putarem. His certe rebus humanis implicatus animus a Deo auertitur, & ab illa immobili ac permanentis veritatis forma recedit. Nec poteſt ad ſe admittere diuini verbi dulcedinem, aut Spiritus ſancti ſuauitatem, pectus quod tot mundanis agitatur moleſtijs, tot curarum temporalium ſtimulis verberatur. Si ergo te his nexibus alligarem, talibusque onerarem ponderibus, & mole terrenæ cogitationis opprimerem, inimicum me, non parentem deberes æſtimare; interemptorem, non

fratrem

ſratrem eſſe ſentires. Eia ſoror cariſſima, quoniam quidquid axe cæli concluditur, terrena ſuſtinent fundamenta, & telluris ſuper faciem voluitur, nihil dignum quo ditari poſſes inuenimus; ſupra cælos quærendum eſt, vnde munus virginitatis auxiſti; vt ibi præmium & patrimonium virginitatis inuenias. Ex compenſatione enim integritatis meritum agnoſcitur, & de ſua retributione penſatur. Quanto enim vilis putaretur, ſi tranſitorijs terreniſque ditaretur muneribus; tanto præclara eſt virginitas & excellens, quæ calcatis abdicatiſque mundanis voluptatibus, dum in terris angelorum ſeruat integritatem, Dominum angelorum ſortita eſt portionem. Quæ ergo eſt virginitatis hereditas? nonne ea, quam dicit pſalmiſta: *Dominus pars hereditatis meæ?* *Pſal. 15.* Et iterum: *Portio mea Dominus?* Vide ſoror quantum profeceris: *Pſal. 118.* vide quam ſummum teneas apicem: vt multorum gratiam beneficiorum in vnum eundemque inueneris Chriſtum. Sponſus eſt, frater eſt, amicus eſt, hereditas eſt, precium eſt, Deus & Dominus eſt. Habes in eo ſponſum, quem diligas: *Speciosus eſt enim forma præ filijs hominum.* Eſt *Pſal. 44.* verus frater quem teneas: adoptione enim & tu eius filia, cuius filius eſt ille natura. Eſt amicus de quo non dubites: ipſe enim dicit: *Vna eſt amica mea.* Habes in eo hereditatem *Cant. 6.* quam ambias: pars enim hereditatis tuæ ipſe eſt. Habes in eo precium quod agnoſcas: quia ſanguis eius redemtio tua eſt. Habes in eo Deum a quo regaris: Dominum quem metuas & honores. Totam ſibi in Chriſto prærogatiuam virginitas vindicat: vt ante quem tremunt angeli, cui ſeruiunt poteſtates, cui virtutes obtemperant, cui celeſtia & terreſtria genuflectunt; hunc ſibi virgo ſponſum vindicet; ad huius thalamum ornata virtutibus properet: hunc cubili cordis, caſto cubili confoueat. Et quid amplius ei conferre potuit, cui ſe Chriſtus ſponſum tribuit, ſanguinem ſuum dotis ac muneris titulo compenſauit? Solent ergo qui vxores ducunt dotes tribuere, conferre præmia, &

ad

ad vicem perdendi pudoris ſua tradere patrimonia; vt emiſſe potuis quam duxiſſe videantur vxores. Tuus, virgo, ſponſus dotem tibi ſanguinem ſuum dedit: eo te redemit; eo te ſuæ copulæ ſociauit: vt pudorem non perdas, & habeas præmia. Quanto enim munificentius eſt dotis præmium, tanto eſt amor immenſior. Multum enim diligit, quam proprio ſibi ſanguine deſponſauit. Et ob hoc ſuum corpus vulneris ictu & telo gladij maluit aperiri, vt tuam ſibi integritatem emeret, pudicitiam conſeruaret. E contrario enim curauit hominem: vt ſicut mors eius vita eſt noſtra, eiuſque humilitas noſtræ eſt ſuperbiæ medicina; ſic & vulneribus ipſius noſtra integritas empta eſt. qui ideo feriri ſe vulnere voluit, ne malleo vniuerſæ terræ nos ferire ſineret. *Precio*
1. Cor. 7. *enim empti eſtis*, ait Apoſtolus, *nolite fieri ſerui hominum*. Cur virgo dare vis corpus viro, quod iam eſt redemptum a Chriſto? Alius te redimit, & alij nubere cupis? alterius precio libertatis militas, & ſpontanea te ſeruitute condemnas? Si mundus omnis titulo dotis ſcribitur, quid precioſius ſanguine Chriſti, quo redemptus eſt mundus? Appende mercedem & precium, vt videas plus valere qui redemit, quam id quod redemit. Quanto itaque praue intelligit virgo, quæ contempto emptore mercem ſequitur: & ſanguine Chriſti poſtpoſito, mundum qui redemptus eſt amplexatur. Non ſum idoneus eloqui, ſoror amantiſſima, præmia virginitatis: eſt enim ineffabile donum, abſconſum oculis, celatum auribus, intelligentiæ obſeratum. Quod omnes eſſe ſperant Sancti, & poſt reſurrectionem cuncta præſtolatur Eccleſia
1. Cor. 15. fieri, vos iam eſtis. *Corruptibile hoc*, ait Apoſtolus, *induet incorruptionem*: ſed reuera poſt reſurrectionem corporis. Ecce vos incorruptionis gloriam iam ſcitis. Vos iſtam iam in præſenti ſeculo parte gloriæ poſſidetis. Quanta eſt enim beatitudo, quę vobis reponitur in futurum? quę vobis corona manet in ęternũm: quę incorruptionis gratiam, ad quam multi peruenire deſiderant, hic habetis? Gaude ergo talem te eſſe,

te eſſe, qualis Dei formata es manibus. Ille ergo integram condit vtique, quam integritate ditauit; quam ad integritatis præmia præparauit. Peruerſi enim naturam corrumpunt homines, quam Deus formauit integram. Et hæc offenſa humani generis prima: hæc damnatæ originis cauſſa; dum protoplaſti eſſe noluerunt. quod fuerant conditi: idcirco meruerunt in ſe & in prole damnari. Reparatæ caſtimoniæ in vobis retentaculum, o virgines, quod perdiderunt in paradiſo primi homines. Vos enim conditionem ſeruaſtis primigenarum hominum, quæ tales perſeueraſtis, quales illi ſunt inſtituti. Sed cauete exempla eorum. Heu proh dolor, ſoror cariſſima, fuge primorum hominum exempla: horreſce ſerpentis antiquiſſimi ſibila; ne incipiat tibi germinare ſpinas & tribulos vitiata terra. & quæ pro inſigni virginitatis lilia roſasque parturire debet, vrticam & paleam producat: iſtam, quæ vrat, illam quæ laceret. Vos enim eſtis prima delibatio corporis Eccleſiæ. Vos itaque ex tota Chriſti corporis maſſa oblationes Deo acceptæ, & in ſupernis altaribus conſecratæ. Pro veſtro enim propoſito, & pro fide ſua, omnis Eccleſia nomen virginitatis indepta eſt: dum in ea melior pars & propenſior vos eſtis, quæ animæ corporisque veſtri integritatem Chriſto dedicaſtis. Et licet in omnibus ſuis generaliter membris fide maneat virgo, tamen ſuorum parte membrorum, quod eſtis vos, non incongrue virgo etiam corpore: genere ſcilicet illius locutionis, quo aut totum a parte, aut pars nominatur a toto. Meditare vt columba, ſanctiſſima virgo, & mente pertracta, quæ in futuro tibi maneat gloria; quæ non adquieuiſti carni & ſanguini; neque corpus illud ſanctiſſimum proſtraſti corruptioni. Age ergo, cogitare præſume, intellige, quibus te amplexibus cupiat Chriſtus, quæ mundi calcaſti illecebras: quo te deſiderio chorus ille expectet virgineus, quam ipſis gradibus properantem cælorum ardua vident, quibus chorus ipſe virginalis peruenit ad Chriſtum. Gaudet & Maria

mater Domini, apex & ſpecimen virginitatis, incorruptionis mater, quæ vos exemplo ſuo genuit, & manet integra: vos documento ſuo peperit, & dolores neſciuit: genuit ſponſum, & virgo eſt. Felix ille venter, qui nouit gignere, non corrumpi. Beata illa fœcunditas, quæ pariendo impleuit mundum, hereditauit cælos, nec amiſit velamina virginitatis. Ardeat cor tuum, ſoror, igne illo, quem Chriſtus miſit in terram. Excitet te flamma ignis eius, & chorus ille virgineus proſequens Mariam. Ipſam ergo oculo mentis ſuſpice: ipſos comitare choros: ipſis te animi deſiderio
2.Tim.4. iunge. ibi feſtina; ibi propera: ibi *repoſita eſt corona iuſtitiæ, quam reddet tibi Dominus iuſtus iudex in illa die*. Senti fratris animum tuos deſiderare profectus. ſenti fratris concupiſcentiam velle te eſſe cum Chriſto. Qui etſi in me non habeo, quod in te perficere volo, perdidiſſe me doleam, quod te tenere deſidero: erit mihi interim quædam portio remiſſionis, ſi tu quæ pars melior noſtri es corporis, in via peccatorum non ſteteris; ſi quod tenes, firmiſſime teneas. Heu mihi, ſi alius accipiat coronam tuam. Tu apud Chriſtum tutamen meum; tu cariſſima meum pignus; tu hoſtia mea ſacratiſſima, qua expiari a colluuione peccati non dubito. Si tu accepta es Deo; ſi tu caſto cubili cum Chriſto cubaueris; ſi tu Chriſti amplexibus fragrantiſſimo virginitatis odore inhæſeris, profecto peccatoris memor fratris obtinebis pro reatu germani indulgentiam, quam popoſceris.
Cant.2. Non te contriſtabit, qui te ſuæ copulauit ſocietati. Siniſtra eius, in qua eſt honor & gloria, ſub capite tuo: & dextera eius, in qua eſt longitudo vitæ, amplexabitur te. Talibus ſponſi oblata amplexibus, meam veniam poſtulans obtinebis. Amor tuus in Chriſto erit indulgentia mea: & quantulamcunque ſpem remiſſionis habeo, ſi ſoror quam diligo, ad nuptias Chriſti tranſierit; atque in illo terribili metuendoque iudicio reſpiramentum aderit, vbi de factis, actibus, vel de commiſſis diſcuſſio fuerit: vbi de meis diſpen-

dijs.

diis, heu mihi, ſum cogendus reddere rationem, tu ſolatium meum, tu reſpiramentum meum. Et vindicta quæ mihi debetur pro negligentia mea, forte caſtitatis tuæ ſedabitur interceſſione. Defendes me profectu tuo a meo reatu operis, ſi tu Chriſto adhæſeris. & ſi tu illi placueris, ego vnde ei diſpliceo non grauabor. dum tibi indulget, mihi parcet; nec perire fratrem ſinet, cuius ſpondit ſororem. Per te forte mihi donabitur chirographum quod contraxi: dum te Chriſtus fouet caritate, me non punit pro crimine. Miſerere ſoror non tantum tui, ſed & mei; vt vnde tibi reſtat gloria, ſaltem mihi vel venia concedatur. Multæ in tuo erunt virgines comitatu: cum iis facile impetrabis pro me quod popoſceris. Immo ipſa mater & dux virginum Maria ſuum interpellabit pro tuo merito filium: & ne te contriſtet pro me orantem, me eriget forte iacentem, & conſcientiæ reatu merentem conſolabitur. Non confundatur ſpes mea per te ad Deum. Meo igitur hortamento, meo miniſterio, Dei quidem dono, ſed meo obſequio hanc tenes profeſſionem. Sit ergo mihi integritas tua cauſſa veniæ, quæ tibi erit cauſſa coronæ. Auerte quæſo oculos a mundi falſis inanibus. Cælos aſpice, vbi eſt ſponſus tuus. Illuc animum dirige, *vbi Chriſtus eſt in Dei dextera ſedens. Omne enim quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum eſt.* Quę ſurſum ſunt quęre: vbi eſt vita tua, illic ſint & deſideria tua: vbi eſt ſponſus tuus, ibi ſit & theſaurus tuus. Nolo te moueri voluptate ſeculi: nolo te fulgore carnis decorari. Cito mouet alienā libidinem caro ornata: & aſpectus iuuenum in ſe prouocat, quæ ſe cōponit vt ornata procedat. Placere velle oculis alienis, affectus eſt meretricis: & ad ſponſi cæleſtis refertur iniuriam, ſi ita incedas vt oculis libidinoſis placeas. Eſto quæſo iudex inter nubentes & virgines: ſpem vtriusque conſidera: quis quam teneat viam æſtima. Virgo ſtudet placere Deo; nupta ſeculo. Virgo ſeruat integritatem qua nata eſt; nupta corrumpitur. Et quale eſt, vbi non permanet integra, vt cæpit

Col. 3.
1. Ioan. 2.

eſſe natura? Primum diuino operi irrogatur iniuria, dum quod ille formauit integrum, libidine corrumpitur, libidine maculatur. In vos Deus cognoſcit opus ſuum; quas tenet ſeculum, & non corrumpit; quas tales Deus recipit, quales fecit. Omnia itaque reſtauranda ſunt in reſurrectione, quæ nunc pereunt de corpore. Virginitas ſemel perdita, nec hic reparatur, nec in futuro recipitur. Verum eſt quod Deus præceperit nuptias; ſed idcirco, vt inde naſceretur virginitas: vt multiplicata virginum ſucceſſione, lucraretur in prole, quod perdiderant nuptiæ. Et radix & fructus nuptiarum virginitas eſt. De coniugio certe naſcitur virgo: quæ ſi non corrumpitur, ad nuptiarum additur præmium. Habent nuptæ vnde lætentur, ſi ſui fructus cæleſti horreo reponantur. Tu quoque communium parentum cumulabis merita: tuis vtrique honoribus munerabuntur: te prole Chriſto adhærente, ipſi recipient in fructu, quod in ceſpite perdiderunt. Recole, mi ſoror, humanarum nuptiarum ærumnas, & claude oculos, ne videas vanitatem. Prima pericula nuptiarum hæc ſunt: corruptio, corruptionis faſtidia, pondus vteri grauidati, dolor partus plerumque ad diſcrimen mortis perueniens: vbi & munus nuptiarum perit & fructus; dum ſimul mater cum prole deficit, & omnis illa pompa nuptialis mortis fruſtratur termino. Quam putabant cauſſam eſſe læticiæ, quis eam occaſionem interimendi inuenit? Quid aget poſt mortem, quæ totam lætitiam nuptijs deputauit? Quæ viro placere voluit, non Deo, quid aget dum exit à ſeculo? Quæ ſolicita fuit quomodo placeret mundo, quam poterit habere partem cum Chriſto? Quæ primum non bene viris ſe diſtrahunt, ſimulque cum pudicitia libertatem perdunt, quando captiuam virginitatem ſuſcepta dote addicunt. Quid miſeræ illi remanet, quæ pudorem venditat? Quod ſi forte mundi, vt fieri ſolet, caſu perdat donationem, tunc & pudore caruit, & amiſit precium. Vides quam nuda & deſtituta in vtroque remanſit?

Pro

Pro viro certe gemino timoris addicta periculo, timet bonum perdere, timet malum habere. Quis ergo inter hæc medius eſt locus lætitiæ? Quas formas lenocinij meditatur vt placeat oculis? quibus peregrinis odoribus inficit veſtem? & vt oblectet ſenſus, cutem mentitur alienam. Quæ fuco illitam vario adulterat figmento faciem: ne ſit ipſa quę nata eſt; & decipiat virum ſpecie aliena, non propria. Vide ſi non maleficij genus eſt, excogitare artem qua prouocet libidinem alienam. Et quæ ſic corrumpit faciem, quam putas corruptam habet mentem? Triplex commiſit adulterium: mentis, quæ talem meditata eſt fraudem: corporis, quæ figmento mutauit ſpeciem: veſtitus, quæ non proprio, ſed alieno fragrat odore. His malis virgo neſcia, ſexum habet, & ſexus neceſſitatem ignorat. Femineæ fragilitatis oblita rigore virili ſubſiſtit, atque infirmum ſexum virtute ſolidauit; nec addixit ſeruituti corpus, quod lege naturæ viro ſubiacet. Felix virgo, quæ corpus trahit ex Eua, non pœnam! Illa peccati merito audit; *Sub viri poteſtate eris, & in doloribus paries*. Tu virginitatem adepta, a tali iugo excuſſiſti ceruicem: nec preſſa iugali neceſſitate curuaberis ad terram, ſed in ſublimi erecta cælos ſuſpicis: vt vnde illa vetitum præſumendo cecidit, ibi tu licita contemnendo conſcenderes. Eua guſtauit de illicito, & virginitatem perdidit. Licebat nubere virgini: ſed quæ non nupſit, angelis adhæſit: *In reſurrectione enim non nubunt, neque vxores ducunt: ſed erunt ſicut angeli Dei*. Vide, virgo quæ non nubit, angelis comparatur. Licet enim gignere filios: ſed quæ hanc ſpreuerunt neceſſitatem, Chriſtum dicentem audiunt: *Beatæ ſteriles quæ non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt*. E contrario illic dicitur nuptis: *Væ prægnantibus & nutrientibus in illa die*. Itaque virginei ſenſus pro filijs reputantur. Quid ergo quærit quos pariendo doleat, quæ pios habet ſenſus, quibus meditando congaudeat? *Propter timorem tuum Domine*, inquit, *in vtero accepimus, & parturiuimus Spiritum ſalutis*.

Gen. 3. *Matt. 22.* *Luc. 23.* *Iſa. 26.*

Ecce

Ecce felix conceptio, incorrupta progenies, vtilis partus? vbi & proles bonæ cogitationis editur, & ignoratur dolor. Tot felicia germina, quot ſanctæ cogitationes. totiens concipit, quotiens ſancta meditatione Spiritum diuinum capit. Conceptio enim ſuperna virtutes parit. Et ne putes te eſſe ſterilem, tot filios habebis, quot virtutes protuleris. Vna ſancti Spiritus conceptione multos edes partus. Primus partus virginis, verecundiæ virtus; ſecundus patientiæ, tertius ſobrietatis, quartus temperantiæ, quintus caritatis, ſextus humilitatis, ſeptimus caſtitatis. vt impleatur quod legitur; quia *ſterilis peperit ſeptem*. Ecce vna ſeptiformis Spiritus conceptione ſeptem partus edidiſti. Non dicas, *ecce ego lignum aridum. quia hec dicit Dominus eunuchis: qui cuſtodierint requiem meam, & elegerint quæ volui, & tenuerint foedus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius a filijs & a filiabus: nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit*. Vides, amantiſſima ſoror, quod principalem in regno Dei virgines tenent locum? Et non immerito. Mundi enim contemſerunt habitum, ideo peruenerunt ad cæleſte regnum. Vitæ cæleſtis beatitudinem hic incipiunt; quæ generare in doloribus filios neſciuerunt: & quæ contagia libidinis, & feda coniugum figmenta reſpuunt, recte Chriſti nuptias impetrarunt. Nolo mouearis pompaticis nuptarum inceſſibus, clientumque ſtipato comitatu. Hos incurrunt plerumque inſidiatores pudicitiæ, quos cuſtodes caſtitatis putabant. Et cum ſe ambiri tot virorum formis vident, hoc in mentem venit, quod cum viris in lectulis agunt proprijs: & quod expertæ ſunt in ſingulis, hoc in plurimis meditantur. Non verebor inuidiam, ſi locutus fuero veritatem. Feriant me liuore, quas momorderit conſcientia, dummodo proficientibus loquar, quid cauere debeant in eis, quæ ſolo nitent opere carnis. Certum eſt, mi ſoror, quæ nitorem veſtium compoſuerit, odore peregrino fragrauerit, fuco mutauerit oculos, faciem candore alieno obduxerit,

1. Reg. 2.

Iſa. 56.

bra-

brachia circulis inſtruxerit aureis, digitis anulos inſeruerit,
& diſtinctione gemmarum ſidereo radiauerit fulgore manibus, aures metallo adgrauauerit, colla margaritis & vario
gemmarum abſconderit tegmine, caput ponderauerit auro;
certum, inquam, eſt, hanc non eſſe caſtam: quæ ad hoc ſe
ita compoſuit, vt multorum feriat oculos, multorum animos moueat, illiciatque mentes. Quæ etſi metu viri non
gerat ſtuprum in aperto, fornicatur tamen interius animo.
Illa verò caſta eſt, quæ de ſimplici habitu boniſque moribus
placet viro, & de bono caſtimoniæ Deo. Harum habitum
exprimit Petrus Apoſtolus, & cultum veſtium, vel æquitatem morum ſua pingit præceptione, cum dicit; *Sit in mulie-* 1. Pet. 3.
re non exterior ornamenti aut auri, aut veſtis cultus, ſed cultus cordis.
Eadem ergo & Paulus Apoſtolus intulit, dicens: *Similiter &* 1. Tim. 2.
mulieres cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte precioſa: ſed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Quas diſſonare ab ijs
præceptionibus & diſcrepare compereris, velut gehennæ
duces, & inferni comites, fuge. Hoc enim ſuadebunt quo
plenæ ſunt, quæ etſi non verbo, ipſo tamen habitu loquuntur flagitia. Et quæ auro coruſcauerit, & radiauerit gemmis, tanquam ſimulacra declina, idolumque æſtimato, non
hominem, quæ a Deo bene conditam formam vario præſumpſit ſtuprare figmento. Vnde & ſcriptura dicit: *Fallax* Prou. 3.
imago, & vana eſt pulchritudo. mulier timens Deum ipſa laudabitur.

Cap. I. *Vt vitentur laicæ mulieres.*

Precor te, ſoror Florentina, vt feminæ quæ tecum non tenent profeſſionem vnam, ad tuam non accedant ſocietatem. Quod enim amant, hoc ſuggerunt: & eas res tuis inſinuabunt auribus, quæ in eorum verſantur deſiderijs. Heu
mihi ſoror, *corrumpunt mores bonos colloquia mala. Cum ſancto* 1. Cor. 15
ſanctus eris; longe a te ſit ſoror, *& cum peruerſo peruerteris.* Pſal. 17.

Quid

Quid in vnum agit nupta, & virgo? Illa te non ſequitur, quæ virum diligit. Propoſitum tuum fugit: quod etſi amare ſe finxerit, mentitur vt decipiat. Quid tecum agit, cum qua communi collo Chriſti iugum non ducis? diſpar habitu, diſpar affectu. Organum ſatanæ hoc tibi canet, quod illecebris ſeculi moueat, & ſemitas diaboli impinguat. Fuge Sirenum cantus, mi ſoror: ne dum prurientibus auribus oblectamenta delectaris audire terrena, auertaris a recto itinere: & aut in dexteram illidaris ſcopulo, aut in ſiniſtram Charybdis deglutiaris rictu. Fuge Sirenum cantus, & a lingua maleſuadentis ſepi aures tuas. Muni cor tuum ſcuto fidei, dum tui propoſiti diſparem videris; & frontem tuam trophęo arma crucis contra eam quę profeſſioni tuę diſpar eſt.

Cap. II. *Vt viri ſancti vitentur.*

IAm quali fuga viros fugias, ſoror Florentina, tu iudica, ſi tam ſolicite feminas ſeculi declinabis. Quiſque vir, ſi ſanctus eſt, nullam tecum gerat familiaritatem; ne videndi iugitate aut infametur vtriuſque ſanctitas, aut pereat. Decidet enim a caritate Dei, quæ perpetrandi mali operis occaſionem præbuerit. decidet a caritate proximi, quæ etſi malum non agit, opinione tamen peſſimam famam nutrit. Diſpar enim ſexus in vnum locutus, eo titillatur inſtinctu quo naſcitur: & naturalis mouetur flamma, ſi incompoſita attigerit. Quis colligauit ignem in ſino ſuo, & non comburetur? Ignis & ſtupa ſibi vtraque contraria, in vnum redacta flammas nutriunt. Viri ſexus & feminæ diuerſus, ſi coniungitur, quo lex naturæ prouocat, commouetur.

Cap. III. *Vt declinare virgo debeat iuuenes.*

ET ſi taliter viri declinandi ſunt ſancti, ne vtrorumque bonis moribus offenſio ſubrepat; qualiter fugiendi ſunt iuue-

iuuenes,& tenebroſas vias temporalis vitæ ſequentes? quos ad hoc diabolus objicit, & virgineis opponit oculis, vt formas eorum,quos per diem viderit,virgo meditetur in nocte. Quod ſi & contradicat mentis ratio, talesque imaginationes ab animo reſpuat, recens tamen viſio & corporalis inſpectio exhibet memoriæ formas, quas videndo didicit. vt etſi paululum talis imaginatio oblectet mentem, occurret etiam per ſomnium, quod viderit oculis. Sic diaboli ſagittis pectus virginis vulneratur, & infigitur cordi amor noxius; vt quod in nocte recordata eſt, cum amore velit iterum videre in craſtinum. Et ſic intrat ſathanæ ſagitta vsque ad intimum cordis per ianuas oculorum: ſicut dicit propheta: *Intrauit mors per feneſtras noſtras*. Nec enim ſubrepit diabolus ad interiora mentis, niſi per ſenſus cordis. Si pulchrum aliquid videas,quod concupiſcentiam moueat; ſi oblectet aures turpis cantus; ſi odoratum nidor attigerit fragrans; ſi guſtum illecebroſus ſapor commouerit;ſi tactus mollem & nitidam contigerit formam, tunc oblectatione ſenſibili carnis mouetur illecebra. Dei enim opus vterque eſt ſexus. Amandi ſunt certe viri,vt opus Dei; ſed abſentes, pro operibus bonis, & propter Deum qui eos fecit; non propter pulchritudinem corporis. *Ier. 9.*

Cap. IIII. *De abſtinentia.*

Qvid ad te de cibis, ſoror Florentina, puto loquar; quæ fragilitate corporis nec tantum accipis, quantum ratione doceris? Maneat tamen in animo,vt etſi infirmo corpori aliquid relaxandum eſt a rigore, interim non ſoluatur animus, ſi corpus infirmum meretur aliquid indulgentius. Nullus eſt enim vſus edendi culpabilis, ſed concupiſcentia, ſed immoderatio: ſi plus quam opus eſt ſumpſeris; ſi deſideres ſine quo viuere poſſis. Triplex certe eſt gulæ intemperantia: ſi quod non licet auidius appetas; ſi licita quæ-

que exquiſitis impendijs præparata accuratius quæras; ſi tempus edendi licitum non ſuſtineas. Primi generis homines ob hoc Paradiſi delicias & immortalitatis præmia perdiderunt, quia illicita concupierunt. Eſau verò pro eo quod auidius ambijt licita, primogeniti perdidit primitiua. Et quia edendi tempus non ſeruant animalia, ideo ſunt irrationabilia. Probauimus ergo triplicem exceſſum intemperantiæ: dum primi homines guſtauerunt de illicito: dum Eſau lenticulæ appetitu perdidit primogenita: dum edendi tempus non ſeruant animalia, & ſunt irrationabilia. Non eſt igitur abſtinens, auide vorans etiam viles cibos.
Pſal. 5. *Sepulcrum patens eſt guttur eorum*, ait Pſalmiſta. Namque & ille mollis & diſſolutus eſt, qui contemptis præſentibus, precioſis ac peregrinis epulis delectatur. Piſcis per illecebram hamo capitur. Auis obiectu eſcæ in decipulam cadit. Beſtiæ quæ naturali virtute ſunt rigidæ, cupiditate cibi in foueam proruunt: & quas non emollit natura, decipit eſca. Tu verò temperantiam & parſimoniam ſeu oraculo, ſeu exemplis diſce maiorum. Oraculo: quia dicit
Luc. 21. Dominus: *Non grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate*.
2. Reg. 23. Exemplis; quia Dauid cupitam aquam noluit bibere, quam
Dan. 14. periculum alieni eſſe ſanguinis intellexit. vel quia Daniel contemptis dapibus regis, leguminibus vixit. Sint tibi accepta quæ ſunt comitibus tuis communia, & aliorum non ſis intemperationis cauſſa: & quibus forma eſſe debes hortamento ac vitæ bonæ documento, ſcandali non efficiaris occaſio.

CAP. V. *Vt virgo ſingula non loquatur cum ſingulo.*

NVllus te ſingularem alloquatur: nec tu præter duarum aut trium teſtimonium alloquaris aliquem ſingularem. Memento ſponſi tui Saluatoris noſtri, qui certe non verebatur

tur labem peccandi, attamen in montibus cum Moyſe & Helia coram tribus, Petro & Iacobo & Ioanne, locutus eſt teſtibus. Sic & cum ſuſcitaret archiſynagogi filiam, eos adhibuit teſtes, vt falſi rumoris non daret occaſionem. Mirabantur autem & diſcipuli, quod ad puteum Iacob loqueretur cum muliere. Et reuera non mirarentur, niſi quid viderent inuſitatum: & niſi illi abijſſent cibos emere, non loqueretur citra eos Chriſtus cum muliere.

Cap. VI. *Vt iugiter virgo oret & legat.*

Lectio tibi ſit aſſidua, iugiſque oratio. Diuidantur tibi tempora & officia, vt poſtquam legeris ores, poſtquam oraueris legas. Sic alternes perpetim hæc duo bona, vt ab ijſdem nullo ſis tempore otioſa. Quod ſi aliquid manibus operandum eſt, vel certe ſuſtentaculis ciborum corpus reficiendum, alia tibi legat: vt dum manus vel oculi intenti ſunt operi, paſcat aures gratia ſermonis diuini. Si quidem oramus & legimus, & lubricam mentem a ſurreptionibus diaboli vix retrahimus; quanto procliuius humanus animus reptat ad vitia, ſi lectionis & orationis aſſiduæ retentaculo non frænetur? Lectio te doceat, quid orando petas: poſtquam vero oraueris, iterum legendo inquire quod poſtules.

Cap. VII. *Vt carnaliter non legi debeat vetus teſtamentum.*

Vetus teſtamentum legens non temporis illius nuptias, ſed prolis numeroſitatem conſidera; non eſum carnium & ſacrificia ſanguinolenta, crimina morte carnis expiata, vni viro multarum vxorum permiſſa conſortia. Licuit enim illo tempore, quod iſti non licet. & ſicut per legem conceſſæ ſunt nuptiæ, ſic per Euangelium virginitas prædicata. Gens enim erat Hebræa ab omni diſcreta con-

ſortio populorum, & ad prophetandum Chriſtum Eccleſiæ deputata. Ne periret, cunctis permiſſæ ſunt nuptiæ, cauſſa prolis propagandæ. Et quia carnalis erat populus, carnium crapula paſcebatur. Sacrificia certe idcirco pecudum litabantur, quia verum ſacrificium, hoc eſt, Chriſti corpus & ſanguinem figurabant. Venit veritas, vmbra diſceſſit: venit verum ſacrificium, & ceſſauit hoſtia pecudum. Venit virgo virginis filius, & virginitatis præbuit documentum. Omne enim quod in veteri teſtamento legeris, quamuis opere geſtum fuerit, ſpiritaliter tamen intellige, & de hiſtoriæ veritate intelligentiæ ſpiritalis ſenſum cape. Iam pro peccato non occiditur homo corpore: ſed necem quam illi carni dabant per gladium, nos carnalibus vitijs imponimus per pœnitentiæ vſum. Cantica canticorum iuxta auditum aurium ne ſentias: quia carnalem illecebram terreni amoris inſinuant, quæ per ſpecies actionis corpus Chriſti, & Eccleſiæ caritatem figurant. Merito a veteribus iſti libri prohibiti ſunt legere carnalibus: hoc eſt, Heptateuchum, & Cantica canticorum: ne dum eos ſpiritaliter neſciunt, libidinis ac voluptatum incitamento ſoluantur.

Cap. VIII. *De ieiunij modo.*

Ieiunia certe valido corpori imponenda ſunt: & quos rebellis caro lege vitiorum impugnat, ieiunio attenuandi ſunt iugi. Subiuganda eſt ieiunijs caro rigida, & eatenus refrænanda, vt legi mentis & imperijs animæ ſubiaceat vt ancilla. Et quam debilitauit iugis infirmitas, ſi eam ieiunijs temperes, tantumque ſumas, quantum ſaluti ſufficiat, non peccabis. Meliorem tamen iudica eam, quæ ſalutis robore infirmitatis non egeat remedio. Nec debet ſcandalizari quæ ſana eſt, ſi remiſſius vel indulgentius quæ infirma eſt alitur: ſed magis eo ſe meliorem ſanctioremque eſſe conſideret, quod fragilibus rebus non indiget, quibus eget infirmi-

tas. Illa autem quæ infirmitatis obtentu meretur aliquid lenius, ſit præ cæteris humilis: doleatque ſe non poſſe, quæ aliæ poſſunt: & abſtinentiam tempore laxatam non reputet virtuti, ſed infirmitati.

Cap. IX. *De vſu vini.*

Vino ſecundum Apoſtoli vtere regulam. Ait enim Timotheo: *Modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.* Dum enim dicit modicum, medicinaliter bibendum fore monſtratur, non ad ebrietatem. Nam alio loco idem ſic dicit Apoſtolus: *Vinum dixiſti, omne vitium dixiſti.* Ebrietas enim mortale eſt crimen: inter homicidia, & adulteria, vel fornicationes reputatur. Sic eijcit a regno Dei vini temulentia, quemadmodum facinus adulterij, vel homicidij, vel aliorum criminum flagitia. Confirmat hoc dum dicit Apoſtolus: *Nolite errare: neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.* Vide quantum ſit execranda ebrietas, vt etiam a regno Dei ſuos amatores eijciat. Quam etiam terribiliter Propheta increpet vino deditos vide. dicit enim: *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum vſque ad veſperum, vt vino æſtuetis.* Bibit vinum Noë, atque ebrietate ſopitus, parte corporis verecundiori denudatus eſt: vt noueris ſic conſternari animum humanum vino, & rationem humanæ mentis obtundi, ne ſeipſam quidem meminerit, multo minus etiam Deum. Et licet illa Noë ebrietas ac nudatio myſterium Chriſti paſſionis & mortis contineat, tamen ad literam errorem facti inſinuat. Loth vino crapulatus inceſtum intulit filiarum, nec ſenſit errorem: de quo incentiuo concubitu naſcuntur Moabitæ & Ammonitæ. Et Dominus dicit: *Moabitæ & Ammonitæ non intra-*

Tim. 5. *Tit. 1.* *1. Cor. 6.* *Iſa. 5.* *Gen. 9.* *Gen. 19.* *Deut. 23.*

intrabunt in Eccleſiam meam vſque in decimam generationem. Senti quantum ſit fugienda vini ſatietas, vt etiam Patriarchis ſcandali & culpæ cauſſa extiterit. Ergo & virgo quæ virtute corporis viget, bene facit ſi omnino ſe a vino abſtinuerit. Inualidam vero & imbecillem pro medicina decet vti vino, non pro temulentia.

Cap. X. *Quatenus vti virgo lauacro debeat.*

Balneo non pro ſtudio vel nitore vtaris corporis, ſed tantum pro remedio ſalutis. Vtere, inquam, lauacro quando poſcit infirmitas, non quando ſuaſerit voluntas. Quod
Rom. 13. enim neceſſe non eſt, ſi egeris, peccabis. Scriptum eſt: *Et carnis curam ne feceritis in concupiſcentijs*. Cura carnis veniens ex concupiſcentia habetur in vitio: non ea quæ ſaluti reparandæ conuenit. Quapropter non te illiciat lauare ſæpius carnis voluntas, ſed infirmitatis imperet neceſſitas. Caret enim culpa, ſi quod neceſſe eſt egeris.

Cap. XI. *Quod peccatum ſit virgini ridere.*

Eſto in Deo gaudens lætitia animi tranquilla & modera-
Phil. 4. ta: iuxta quod ait Apoſtolus: *Gaudete in Domino ſemper,*
Gal. 5. *iterum dico, gaudete*. Et alio loco dicit: *Fructus autem Spiritus eſt gaudium*. Talis iucunditas non perturbat mentem ridendi feditate, ſed ſubleuat deſiderijs animam ad ſupernam
Matt. 25. quietem: vbi poſſis audire: *Intra in gaudium Domini tui*. Quale ſit cor virginis plerumque riſu monſtratur. Neque enim impudenter virgo rideret, ſi cor caſtum haberet. Speculum cordis facies eſt hominis. non ridet laſciue, niſi quæ
Matt. 12. corde laſciua eſt. *Ex abundantia enim cordis*, ait Dominus, *os loquitur*. ergo ex abundantia vaniſſimi pectoris ridet facies
Eccl. 2. virginis. Quid de hoc legitur vide: *Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid fruſtra decipis?* Et iterum ibidem: *Riſus dolo-*

dolore miſcetur : & extrema gaudij luctus occupat. Et Dominus ait : *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Verum & Apoſtolus inſane lætantibus dicit : *Riſus veſter vertatur in luctum*. Riſum ergo, ſoror, vt errorem fuge, & temporalem lætitiam commuta in luctum; vt beatificeris, ſi peregrina in mundo luxeris: quoniam qui ſecundum Deum lugent, beati ſunt, & ipſi conſolabuntur. Peregrinari te in mundo ſcito; nec hic habere patriam, ſed in celo. Si tali deſiderio ardebat Chriſti ſeruus, vt diceret : *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto* : quanta amoris flagrantia virgo debet accendi, quam vberes lacrimas deſiderio ſponſi ſui effundere, donec ad amplexum Chriſti valeat peruenire? & vbertim flere non deſinat, vſque quo Chriſtum, quem videre cupit, attingat. Lugebat ille ſe peregrinum in hac vita, qui mœrens dicebat : *Heu me, quod incolatus meus prolongatus eſt a me*. Nam exultans te cæleſtis ſponſus & cariſſimis excipiet amplexibus, ſi te ſui deſiderio flagrare didicerit : & ſi abſente eo fleueris, ille te præſens conſolabitur.

Matt. 5.
Iac. 4.
Phil. 1.
Pſal. 119.

CAP. XII. *Qualiter habeantur ancillæ virginitatem profeſſæ.*

QVas tibi fecit, aut fecerit ancillas conditio, & ſorores profeſſio, iam non pro nexu ſeruitutis exulceres, ſed pro paritate profeſſionis honores. Quæ ergo tecum in Chriſto virginitatis ſtipendijs militat, pari tecum libertate exultat. Nec ſic vos prouocamus ad humilitatem, vt illas ſuperbia erigamus : quas dum tu accipis vt ſorores, gratius illæ tibi ſint famulæ, præbeantque obſequium non ſeruitute addictæ, ſed liberæ caritate. Quoniam quidem *non eſt perſonarum acceptio apud Dominum* : ſcilicet, in diſtribuenda fide : vbi pariter conſulitur dominæ & ancillæ; vbi non eligitur domina, & reprobatur ancilla; æqualiter baptizatæ, ſimul Chriſti corpus & ſanguinem ſumunt. Nam & Patriar-

Eph. 6.

triarchæ dum eſſent ſanctiſſimi, quantum ad res terrenas & temporales, diſcernebant inter ſeruos & filios; illos famulos, hos dominos iudicabant: quod vero ad ſpei futuræ munus attinet, ex æquo filijs & vernaculis conſulebant, quos vna circumciſione ſignabant.

Cap. XIII. *De diſcretione ſenioris erga perſonas ſingulas.*

Act. 4. Qvod quidem ſub vna profeſſione manentibus omnia erunt communia omnibus, verum eſt, & legitur: ſcilicet, ſi omnes æqualiter valeant. Attamen intereſt quædam diſcretio ſenioris, prouidentis quid vnaquæque poſcit. Sic enim diuidendum eſt, prout vnicuique opus eſt. Quæ potuit honorari in mundo, & diues fuit in ſeculo, blandius fouenda eſt in monaſterio: & quæ reliquit in ſeculo veſtem precioſam, cultiorem in monaſterio meretur. Quæ vero ſub penuria vixit in ſeculo, & tegumento victuque eguit, grate ferat ſi in monaſterio nec algeat, nec eſuriat: nec murmuret, ſi ea tractetur indulgentius, quæ vixit in ſeculo delicatius. Nam ſi prout cuique opus eſt non diuiditur, fit ſuperba in monaſterio, quæ fuit vilis in mundo; & quæ erat potens in ſeculo, humiliatur in monaſterio. Sic agit, qui diſcrete non ſapit, vt ſuperbire faciat ex vili cenſu conuerſas, & dolore ſtimulet honeſto loco natas. Et ſi ſufficit vnde omnibus tribuatur æqualiter, nulla eſt vnde murmuret: quoniam diſcretio ſenioris diuidet vnicuique prout opus eſt. Sed dicis: cur conuerſa eſt, niſi vt fiat humilis ex potente? Si ergo iſta ex inclito ad humilitatem deſcendit, illa ex paupere quod humiliaretur non habuit, forſitan ſi ſuperbit. Caritas autem omnia temperat, atque ad eundem pacis pertrahit limitem; vt nec illa infletur, quæ reliquit potentiam; nec illa frangatur, quæ fuit pauper, vel ancilla. Laudanda tamen eſt ſenior, ſi diſcrete cum ſingulis ſe geſſerit, & vnicuique

que prout opus eſt, diuiſerit. Iſta ſint dicta de veſte, cibo, potu, vel opere pro inualidis ac delicatis: vt quæ durius ferre non poteſt, tractetur lenius. Cæterum ſi circa eas quæ ferre potuerint, factura eſt ſenior prout viderit, & quibus conſulit pro vſu delicatæ vitæ, vel corporis fragilitate, non eas præferat honore ſeniorum, ſi poſteriore conuerſæ ſunt tempore. Dum ergo ad te meus, ſoror Florentina, ſermo dirigitur, deriuauimus orationem ſtudijs plurimarum; nulli tamen iugum imponimus, ſed quod honeſtum eſt ſuademus.

CAP. XIV. *Vt virgo æqualis ſit & in paupertate & in abundantia.*

Nunc ad te loquendo reuertar, ſoror Florentina, pro qua me familiaris cura ſolicitat. Hortor itaque æqualem te & vniformem habere ſemper animum: vt nec aduerſitate frangaris, quæ patientiam & penuriam Iob ſapis: nec eleueris proſperitate, quæ Patriarchas diuites opibus, ſed humiles animo fuiſſe legis. Beata enim eris, ſi & in aduerſis & proſperis ſemper Deo gratias egeris; & vitæ iſtius proſperitatem fumum vaporemque ilico euaneſcentem credideris. Dauid certe regnabat, & cum abundaret theſauris, ac manu forti infinitis populis imperaret, humilem ſe canit, & dicit: *Pauper ſum ego, & in laboribus a iuuentute mea*. Et ipſe iterum ad filiam Saul dicit: *Vilis incedam, & vilis apparebo ante Deum qui elegit me, potius quam patrem tuum*. Similiter idem dicit: *Incola ego ſum in terra & peregrinus, ſicut omnes patres mei*. Terrenis ergo nunquam delectata rebus, etiamſi ſe vitæ commoda ingerant, non eis animo innitaris, nec de mundanis gaudeas lucris; & non contriſtaberis damnis. Etenim ſcriptum eſt: *Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*. Cum amore enim poſſeſſa cum dolore vtentis pereunt: & inde tribulari quemquam neceſſe eſt, vnde carnaliter gaudet. Tu adinſtar cœleſtis ſponſi honorari in ſeculo fuge. Ne velis ab alijs dici, aut eſ-

Pſal. 87. *2. Reg. 6.* *Pſal. 117* *Pſal. 51.*

Matt. 20. ſe prælatior, quæ legis: *Si quis vult inter vos eſſe maior, ſit veſter ſeruus.* quoniam & ipſe Saluator, dum a turbis vt rex fieret quæreretur, ſeipſum abſcondit. Quomodo enim ab homine regnum acciperet, cui cum Patre regnum perpetuum manet? Sed quia venerat docere humilitatem, hominum
Phil. 2. declinauit honorem. In forma enim Dei manens ſemetipſum pro nobis humiliauit: & cui cœleſtia ſeruiunt ac terreſtria, pro mortalibus factus eſt pauper; vt eius inopia nos ditaremur. Tu ergo inſiſte veſtigijs, quibus præceſſit ſponſus: & paſſibus indefeſſis ducem ſequere cœleſtem: ne dum factis ſuis probat eſſe diſſimilem, in cœleſtibus regnis nolit habere conſortem. Etenim iſta dicimus, vt paruipendas, aut ne pro magno cupias lucra terrena: vel ne æſtimes magnos, quos in ſeculo proſpicis diuites. Quod enim habere poſſunt & mali, libenter debent contemnere boni. Dat enim malis Deus temporales diuitias, quibus negat æternas. dat eas certe & bonis, ſed quos nouit non ſuperbiſſe ex eis. Boni propitio Deo fiunt diuites, propitio Deo fiunt pauperes: in vtroque Deo gratias agunt, qui voluntatem Dei libenter accipiunt. Malis quando tribuuntur diuitiæ, pœnaliter tribuuntur, vt male de eis gaudeant: & quando ſubtrahuntur, pœnaliter auferuntur, vt male de eis doleant. vtraque iuſto ad gloriam; vtraque impio ad vindictam. Quid ad te, quæ habes regulam quam ſequaris? Virginitatem itaque & paupertatem Mariæ proſpice: quæ tam diues in Domino fuit, vt mater Domini eſſe mereretur, & tanto rebus paupercula, vt partus tempore nec obſtetricis, nec ancillæ vteretur ſolatio. ipſum quoque diuerſorium tam anguſtum, vt præſepe aſſumeret pro cunabulo. Sed & Ioſeph, cui fuerat deſponſata, cum eſſet iuſtus, erat tamen & pauper: ita vt victum & veſtitum artificio quæreret. Certe faber ferrarius fuiſſe legitur. Habes exempla, normam ſequere: ne te velis diuitiarum periculis committere. *Quoniam*
1. Tim. 6. *qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli;* &

deſi-

deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt hominem in interitum. Has a ſe ſponte auferunt, quibus in Domino deuotus eſt animus. Et plerumque contemtores ſuos magis appetunt diuitiæ, quam ſequaces. *Quærite*, inquit, *regnum Dei, & hæc omnia apponentur vobis.* Matt. 6.

Cap. XV. *De indulgentia & prohibitione carnium.*

Esum carnium infirmitatis tuæ obtentu nec prohibere tibi audeo, nec permittere. Cui tamen ſuppetit virtus, a carnibus ſe abſtineat. Nam dura eſt conditio, nutrire contra quem dimices: & carnem propriam ſic alere, vt ſentias contumacem. Quod ſi talibus vtitur virgo, qualibus & ſeculares vtuntur, dat ſenſum, vt ea agat, quæ a ſecularibus aguntur. Quid poterit caro nutrita carnibus niſi erumpere ad libidinem, miſeramque animam crudelitate luxuriæ debaccare? Vnde & quidam auctor ait: *Deliciarum finis corruptio*. Et Apoſtolus voluptuoſam viduam ſic notat, vt dicat: *Quæ autem in delicijs eſt, viuens mortua eſt*. Quod 1. Tim 5. ſi abſtinentia marcidum corpus vix a lege peccati, quæ habitat in membris noſtris, prohibemus; quid faciet quæ ſic obruit terram carnis ſuæ, vt ei poſſit ſpinas & tribulos germinare? Fomenta vitiorum, eſus carnium: nec ſolum carnium, ſed & nimia ſatietas aliorum ciborum. Quoniam non culpatur eſcæ qualitas, ſed quantitas reputatur in vitio. Quicquid enim accipitur nimis, hoc aggrauat animam: & abundantiori cibo extenſus ſtomachus obtundit animæ ſenſus. Virgo tantum ſana debet eſſe, non rigida: pallida geſtare ora, non rubentia: quæ ſuſpiria cordis emittat ad Deum, non ructet cruditates ciborum. Quibus ergo vires corporis opus ſunt, habeant carnis vſum: ſcilicet, qui metalla effodiunt; qui in agone terreno certant; qui conſtruunt celſorum culmina ædificiorum; vel in diuerſis opificijs labore deſudant corporis; his reparandarum vi-

rium aptus eſt vſus carnis. Virgo quæ magis defectus ſuſtinet corporis, bona virgo eſt. Ad quos vſus carnes ſumet, niſi vt miſerum corpus fæce vitiorum inundet? Verum ſi cogit infirmitas, medicinaliter ſumendæ ſunt carnes. Medicinaliter enim eſt, quod non grauat, ſed releuat: quoniam & ipſam medicinam ita artis ipſius periti impendunt, vt ſenſim adhibita non onerent infirmum, ſed alleuent. Vade & illa vera eſt ſententia philoſophorum; *Ne quid nimis*.

Cap. XVI. *Vt in monaſterio quo cœpit virgo permaneat*.

Vt enim in monaſterio permaneas ſolicite admoneo: multarum enim ſocietate proficies; & virtutes aliarum videndo eris virgo virtutum. Et ſi interdum pro varietate voluntatum oriatur quædam congregationi ſimultas; & nonnunquam murmurijs carnalium triſtentur ſpirituales: non tamen deerunt quas in bonis actibus imiteris. Et certe tolerare carnales, probatæ virtutis eſt: imitari verò ſpirituales, ſpei eſt maximæ. Erudiunt carnales ſpiritualium patientiam, & dant quæ ſanctæ ſunt bonarum documenta virtutum: ac ſic animæ proficienti vtræque ſunt vtiles, & quas patienter tolerat, & quas imitatur ſuauiter.

2.Cor.11. *Libenter*, inquit Apoſtolus, *ſuſtinetis inſipientes, cum ſitis ſapientes*.

Rom.15. Et ipſe idem dicit: *Debetis autem vos qui firmiores eſtis, imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non vobis placere. Vnuſquiſque autem proximo ſuo placeat in bonum ad ædificationem*. Non enim te carnalium ſcandalizent murmuria; ſed conſoletur proficientium vita: & quæ neſcis quantum demoreris in ſeculo, debes eſſe patiens pro cæleſtis gloriæ dono.

Cap. XVII. *Qualiter vita fugiatur priuata*.

Fvge quæſo priuatam vitam; nec velis imitari eas virgines, quæ in vrbibus per cellulas demorantur: quas multimoda

da cura conſtringit: prius placendi ſeculo, ne fœdo prodeant amictu; & domeſtica oppreſſæ ſolicitudine, dum pro vitæ ſubſidio ſatagunt, minus quæ ad Deum pertinent quærunt. Priuatam enim vitam de vſu gentilium traxit Eccleſia. quos dum non quiuerunt Apoſtoli ad normam ſuæ vitæ traducere, Eccleſiæ venienti ex gentibus permiſerunt priuate viuere, proprijsque rebus vti. Ceterum qui ſub Apoſtolis crediderunt ex Hebræis, eandem normam, quam nunc tenent monaſteria, ſeruauerunt. Quære quod legitur in actibus Apoſtolorum, & verum eſſe quod dico probabis. *Multitudinis,* inquit, *credentium erat cor vnum, & anima vna. Nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, ſuum aliquid eſſe dicebat. ſed quotquot poſſeſſores agrorum erant, vendebant, & pretia eorum ponebant ante pedes Apoſtolorum: & diſtruebatur prout vnicuique opus erat.* Vide, quod viuentes in monaſterio regulariter, Apoſtolorum teneant vitam: nec dubitent eorum aſſequi merita, quorum imitantur exempla. *Act.4.*

CAP. XVIII. *Ne peculiare virgo in monaſterio quid poſſideat.*

PEculiare, quod in cœnobijs pro magno habetur crimine, tu pro grandi vita contagione. Adulterium certe eſt; quia conſcientiæ integritatem vſurpatæ rei prauitate maculat. Furti crimen eſt: quoniam dum omnia quæ habentur in monaſterio, omnibus ſunt communia, habere vna latenter præſumit, quod a ceteris ignoratur. & aliud publice cum omnibus vtitur, aliud furtiue abſcondit. Fraus eſt manifeſta: quia non reponit in commune, quod poſſidet; ſed exiguam paruitatem priuatim occultat fraude. Vnum crimen, ſed plura contagia. Tantæ nequitiæ malum velut gehennæ euita præcipitium; & quaſi iter caue ducens ad infernum. Inde vſque ad malum proditionis & Domini traditionem Iudas erupit, quod furti crimen tra-

ctus

ctus cupiditate commiſit. Denique cum haberet cum Apoſtolis quicquid illis eſſet commune, non fuit contentus communionis ſufficientia. Sed quid dicit de eo Euange-
Ioan. 12. lium? *Fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.*
Act. 5. Nec non Ananiæ & Saphiræ exempla recole; qui offerentes Apoſtolo partem pretij, partem vero celantes, præſenti ſunt iudicio damnati; & pro terrore ſequentium non eſt dilata facinoris vltio. Quæ autem a communione monaſterij priuata ſecernitur, neceſſe eſt vt a cœleſtis vitæ conſortio ſeparetur. Quicquid manus tua attigerit, ſeniori oſtende; in commune repone. Noli quidquam tranſportare ſeorſum: quia nimium Iudæ proditoris exempla cauenda ſunt.

Cap. XIX. *Ne virgo iurare debeat.*

Nvnquam iurare, ſed ſemper verum dicere, pari obſerua ſtudio. Nam ſicut carnalibus pro terrore fraudis iurare permiſſum eſt, ſic prohibita ſunt ſpiritalibus, etiam dum ſibi bene conſcij ſunt, ſacramenta. *Sit*, inquit, *ſermo ve-*
Iac. 5. *ſter, Eſt, eſt; Non, non; quod autem plus eſt, a malo eſt.* Caue itaque iurare in bono, quia de malo eſt. Et propterea dicitur eſſe a malo, eo quod iurandi neceſſitas ex infideli ſit conſcientia. Eius autem hominis iurandi extorquetur neceſſitas, cuius fides manet in dubio. Tu vero, quæ ſimplicitatem cordis debes oſtendere labijs, cur te ſpontaneo alliges ſacramento? Tolle iurandi vſum in bono, & non periurabis in malo. Loquere veritatem ex corde, & aberit
Eccl. 23. iurandi neceſſitas. Legimus enim: *Ne aſſueſcas iurationi, quoniam multi caſus in illa.*

Cap. XX. *Ne ſola virgo cum ſola loquatur.*

Noli aſſumere vnam loquendi familiaritate, & declinare alias. Sed quod ſcire vni vtile eſt, ſciatur ab omnibus.

Audi

Audi Dominum quid dicat: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta*. Hoc eſt, ſi quid vobis in ſecreto mentis fuerit reuelatum, palam dicite: & quod corde concepiſtis, omnibus manifeſtate. Si bonum eſt quod loqueris, cur vna tantum, & non omnes potius informentur? Si turpe eſt, nec cogitare, nec loqui debes, quod alias erubeſcis ſcire. Non iam de bono eſt quod ſingulariter virgo loquitur. *Omnis enim qui male agit*, ait Dominus, *odit lucem*. Vnde & ille philoſophorum prudentiſſimus dixit: *Omnia recte facta in luce ſe amant collocari*. O virgo ideo occulte loqueris, quia non eſt vnde publice glorieris. Sed ſi aures & oculos humanos fallis, numquid Dei cognitionem fallere poteris? Pulchre & alius ait: *Quod vis Deum neſcire, nec agas, nec cogites*. Sit ergo tibi conſcientia innocua, ſermo liber a culpa. Reſpuenda nec audire te, nec cogitare delectet; multo minus loqui, vel agere.

Matt. 17.

Ioan. 3.

Cap. XXI. *Ne velit virgo reuerti ad ſeculum.*

IAm ad portum nauem orationis dirigimus, & emenſo dictorum pelago in littore quieſcendi anchoram ponimus. flatu tamen caritatis tuæ iterum in fluctibus verborum reuehor. Te quæſo ſoror Florentina, per beatam quoque Trinitatem vnicæ diuinitatis obteſtor; vt quæ de terra tua & de cognatione tua cum Abraham egreſſa es, cum vxore Loth non reſpicias retro; ne efficiaris exemplo malo documentum aliarum ad bonum: & ne in te aliæ videant, quod in ſe caueant. Illa vero alijs facta eſt condimentum ſapientiæ, ſibi vero ſimulacrum ſtultitiæ. ſibi enim nocuit malefactum, alijs profuit exemplum contrarium. Ne te vnquam reuerti ad genitale ſolum ſolicitet cogitatio: vbi ſi te Deus habitare voluiſſet, non inde eijceret. Sed quia vtile propoſito tuo fore proſpexit, bene ſicut Abraham a Chaldæis, & tanquam Loth te abſtraxit a Sodomis. Denique

Gen. 19.

que errorem meum ipſe fateor, me communem matrem ſæpe allocutum, noſſe cupiens ſi vellet reuerti ad patriam: illa autem, quæ ſe nouerat Dei voluntate cauſſa inde ſalutis exijſſe, ſub diuina obteſtatione dicebat, nec velle ſe videre, nec vnquam viſuram illam patriam eſſe. & cum magnis dicebat fletibus: Peregrinatio me Deum fecit agnoſcere: peregrina moriar; & ibi ſepulcrum habeam, vbi Dei cognitionem accepi. Teſte Ieſu hoc in eius experijſſe deſiderijs memor ſum, vt etiamſi diu viueret, patriam illam non reuiſeret. Tu, quæſo, caue ſoror Florentina quod mater timuit, & malum quod illa experta fugit, tu prudenter euita. Miſerum me doleo, qui ibidem communem fratrem tranſmiſi Fulgentium, cuius pericula iugi formidine pertimeſco. Tutior tamen erit, ſi tu ſecurior & abſens pro illo oraueris. Ea inde ætate abſtracta es, vt vel ſi ibidem nata fueris, non memineris. Nulla eſt recordatio quæ moueat deſiderijs animam: & beata es, quæ ignoras quod doleas. Ego tamen expertus loquor, ſic perdidiſſe ſtatum & ſpeciem illam patriam, vt nec liber quiſquam in ea ſuperſit, nec terra ipſa ſolita ſit vbertate fœcunda. & non ſine Dei iudicio. Terra enim cui ciues erepti ſunt, & conceſſi extraneo, mox vt dignitatem perdidit, caruit & fœcunditate. Vide ſoror Florentina, quod te pauens mœrensque conueniam, ne te ſerpens præripiat a Paradiſo, & in eam ponat terram, quæ ſpinas & tribulos germinat. de qua rurſum ſi velis manum extendere, & lignum vitæ edendum aſſumere, non permittaris attingere. Teſtor enim te cum Propheta, & conſcio Ieſu Chriſto admoneo, dicens: *Audi filia, & vide: & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. quia concupiuit rex ſpeciem tuam: & ipſe eſt Dominus Deus tuus. Nemo mittens manum ſuam in aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Noli ab eo auolare nido, quod inuenit turtur, vbi reponat pullos ſuos. Simplicitatis filia es, quæ turture matre nata es. In eadem vna perſo-

Pſal. 44. *Luc. 9.* *Pſal. 83.*

perſona complurium neceſſitudinum vteris officio. Turturem pro matre reſpice. Turturem pro magiſtra attende, & quæ te Chriſto quotidie affectibus generat, cariorem qua nata es reputa matrem: ab omni procella, ab omni mundano turbine in eius te ſinibus conde. Sit tibi ſuaue eius lateri adhærere. Sit tibi dulce eius gremium iam prouectæ, quod erat infanti gratiſſimum. Poſtremo cariſſimam te germanam quæſo, vt mei orando memineris, nec iunioris fratris Iſidori obliuiſcaris: quem quia ſub Dei tuitione, & tribus germanis ſuperſtitibus parentes reliquerunt communes, læti, & de eius nihil formidantes infantia ad dominum commearunt. Quem cùm ego vt verè filium habeam, nec temporale aliquid eius caritati præponam, atque in eius pronus dilectione recumbam; tantò eum cariùs dilige, tantòque Ieſum exora pro illo, quantò noſti eum a parentibus terrenis fuiſſe dilectum. Certus ſum quod flectat pro nobis aures diuinas tua virginalis oratio. Et ſi pactum quod cum Chriſto pepigiſti ſeruaueris, bene agenti tibi debetur corona, & exhortanti Leandro præſtabitur venia: & ſi perſeueraueris vſque in finem, ſalua eris. Amen.

EXPLICIT REGVLA S. LEANDRI AD FLORENTINAM SOROREM

EPITAPHIVM BEATORVM LEANDRI ISIDORI ET FLORENTINÆ.

CRVX HAEC ALMA GERIT SANCTORVM CORPORA FRATR
LEANDRI ISIDORIQVE PIORVM EX ORDINE VATVM.
TERTIA FLORENTINA SOROR DEVOTA PERENNIS
ET POSITA AMBORVM CONSORS SIC DIGNA QVIESCIT.
ISIDORVS IN MEDIO DISIVNGIT MEMBRA DVORVM,
HI QVALES FVERINT LIBRIS INQVIRITO LECTOR,
ET COGNOSCE ILLOS BENE CVNCTA FVISSE LOCVTOS,
DOGMATE SANCTORVM CERNENS CREVISSE FIDELES
ÆTERNO DOMINO, QVOS IMPIA IVRA TENEBANT.
VTQVE VIROS CREDAS SVBLIMES VIVERE SEMPER
ASPICIENS SVRSVM PICTOS CONTENDE VIDERE.

OBIIT felicis memoriæ LEANDER epiſcopus die III. Kalend. Martias æra DCXLI.

B.AEL-

B. AELREDI
ABBATIS RIEVALLENSIS
Regula
SIVE INSTITVTIO INCLVSARVM.

DE B. AELREDO EIVSQ. REGVLA

CENTVRIATOR ANGLVS libro de Scriptoribus Britanicis cent. II. num. XCIX.

AELREDVS Rhieuallenſis (Ethelredum plures vocant) Ciſtercienſium monachorum in Rhieualle Eboracenſis diœceſis abbas, genere, doctrina, & inculpatæ vitæ moribus, vt Capgrauius habet, præclarus emicuit. Solitariæ vitæ ardore totus inflammatus, talis ac tantus euaſit, vt breui ſocios ſuæ profeſſionis omnes, omnibus vitæ ornamentis ſuperaret: Acceſſit adhæc literarum cognitio, quæ tanto illi ad omne genus doctrinæ incitamento fuit, vt nullum ſcientiæ genus intactum relinqueret. Dauidi Scotorum regi familiariſſimus olim, quum adhuc adoleſcens eſſet, epiſcopatum, & alios mundi honores recuſabat, vt ad exercitia virtutum, maximè ad euangelij prædicationem expeditior haberetur. Varios ad tumultuaria certamina principum motus, potiſſimum vbi nulla ſpes pacis expectabatur, mira ſolebat induſtria compeſcere, atque ad optatum perducere finem. Vir erat idem, atque alter Bernardus, ingenio mitis, actione pius, & conſilio modeſtiſſimus: diuique Aurelij Auguſtini confeſſiones pro immenſo ſemper habebat theſauro. Compoſuit inter cætera, De inſtitutione incluſarum librum I. *qui incipit*: Iam pluribus annis.

Eadem hæc poſtea tranſcripſere Poſſeuinus, Pitſeus, & bibliotheca Ciſtercienſis auctor nuperimus.

B. ÆL-

B. AELREDI ABBATIS RIEVALLENSIS

Regula, ſiue inſtitutio incluſarum ad ſororem.

PRÆFATIO.

IAM pluribus annis exigis à me, ſoror, vt ſecundum modum viuendi quem arripuiſti pro Chriſto, certam tibi formulam tradam, ad quam & mores tuos dirigere, & vitam religionis, & vitæ religioſæ poſſis exercitia ordinare. Vtinam à ſapientiore id peteres & impetrares: qui non coniectura qualibet, ſed experientia didiciſſet quod alios doceret. Ego certè, qui carne & ſpiritu tibi frater ſum, quoniam negare non poſſum quicquid iniungis, faciam quæ hortaris, & ex diuerſis patrum inſtitutis aliqua quæ tibi videntur neceſſaria excerpens, ad componendum exterioris hominis ſtatum certam tibi regulam tradere curabo: pro loco & tempore quædam adijciens; & ſpiritualia corporalibus, vbi vtile viſum fuerit, interſerens.

CAP.

Cap. I. *Quomodo eſt inſtituta eremitica vita.*

Primum oportet te ſcire, qua cauſa, quaue ratione vita hæc ab antiquis vel inſtituta ſit vel vſurpata. Sunt quidam quibus inter multos viuere perniciosum eſt. Sunt & alij, quibus etſi perniciosum non eſt, tamen diſpendioſum eſt. Sunt & nonnulli, quibus & nihil horum timendum eſt; ſed potius habitare magis æſtimant fructuoſum. Itaque antiqui, vel vt vitarent periculum, vel ne paterentur diſpendium, vel vt liberius ad Chriſti anhelarent & ſuſpirarent amplexum, ſingulariter viuere elegerunt. Hinc eſt quod plures in eremo ſoli ſedebant, vitam manuum ſuarum opere ſuſtentantes. Illi vero, qui nec hoc ſecurum ſibi inter ſolitudinis libertatem & vagandi poteſtatem arbitrabantur, includi potius, & intra cellulam obſtruſo exitu contineri tutius æſtimabant.

Cap. II. *Quod non ſufficit reclusio corporis & membrorum, niſi adſit reclusio mentis & ſenſuum.*

Qvid tibi viſum fuit, cum te huic inſtitutioni voueres? Nam multi rationem huius ordinis vel ignorantes, vel non curantes, membra tantum intra parietes cohibere ſatis putant eſſe; cum mens non ſolum per vagationem diſſoluatur, curis & ſollicitudinibus diſſipetur, immundis etiam & illicitis deſiderijs agitetur; ſed etiam lingua tota die per vicos & ciuitates, per foros & nundinas otioſè diſcurrant.

Cap. III. *De periculo & caſu reclusarum ex confabulatione vetularum.*

Vix aliquam incluſarum huius temporis ſolam inuenies, ante cuius feneſtram non anus garrula, vel nugi-

gigerula mulier ſedeat, quæ eam fabulis occupet, rumoribus aut diſtractionibus paſcat, illius vel illius monachi, vel clerici, vel alterius cuiuſlibet ordinis viri formam, vultum, moreſque deſcribat: illecebroſa quoque interſerat, puellarum laſciuiam, viduarum, quibus licet, quicquid libet, libertatem; coniugum in viris fallendis explendiſque voluptatibus aſtutiam depingat: os interea in riſus cachinnoſque diſſoluitur, & venenum cum ſuauitate bibitum per viſcera membraque diffunditur.

Cap. IV. *Qualiter imprimitur in imaginatione quod præceſſit in confabulatione.*

SIc cum diſcedere ab inuicem hora compulerit, incluſa voluptatibus, anus cibarijs onerata recedat. Reddita quieti miſera eas quas auditus induxerat, in corde verſat imagines, & ignem præmiſſa confabulatione conceptum vehementius ſua cogitatione ſuccendit: quaſi ebrius in pſalmo titubat, in lectione cadit, fluctuat in oratione. Refuſa mundi luce citantur mulierculæ addentes noua veteribus, non ceſſant donec captiuam liberius dæmonibus illudendam exponunt. Nam manifeſtior ſermo non iam de accendenda, ſed potius de ſatianda voluptate procedens, vbi, & quando, & per quem poſſit explere quod cogitat, in commune exponunt. Cella vtitur in proſtibulum, & delicato qualibet arte foramine, aut illa egreditur, aut adulter ingreditur. Infelicitas hæc, vt ſæpe probatur, pluribus cauſa viris in hoc noſtro ſeculo communis eſt.

Cap. V. *De loquacitate, & auaritia aliquarum recluſarum congregantium vt diſtribuatur pauperibus.*

SVnt aliæ, quæ licet turpia declinent, loquaces tamen loquacibus aſſidue ſociantur, nimium curioſitati linguam

guam & aures tota die otio rumoribuſque dedentes. Aliæ non multum iſta curantes, quod fere vitium per omnes huius temporis ſerpit incluſas, pecuniæ congregandæ, vel multiplicandis pecoribus inhiant: tantaque cum hac ſollicitudine in his extenduntur, vt eas matres vel dominas familiarum æſtimes, non anachoretas. Quærunt aliquibus paſcua paſtores, qui procurent, qui cuſtodiant greges: fructus vel pretium, vel pondus, vel numerum a cuſtodibus expetunt. Sequitur emptio, & venditio; vt nummus nummo cumulum exigat, & auaritiæ ſitim accendat. Fallit enim tales ſpiritus nequam, pro impertiendis eleemoſynis, vel orphanis alendis, pro aduenientium parentum vel amicorum caritate, & religioſarum feminarum ſuſceptione, hoc vtile ac neceſſarium ſuadens. Non eſt hoc tuum: ad quam magis pertinet, vt pauper cum pauperibus ſtipem accipias, quam relictis omnibus tuis pro Chriſto aliena quærere, vt eroges. Magnæ infidelitatis ſignum eſt, ſi incluſa de craſti-
Matt. 6. 33. no ſit ſollicita: cum Dominus dicat: *Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.* Quapropter prouidendum eſt, vt mens omni rerum temporalium cura exuatur & exoneretur ſollicitudine.

Cap. VI. *Quod recluſa de proprio labore viuat, vel aliunde antequam recludatur ſibi procuret prouideri, nec doceat, nec hoſpites recipiat, nec puellas, ſed habeat probatam matronam & ancillam.*

Qvod vt fiat, videat incluſa, vt fieri poteſt, de labore manuum ſuarum viuat. hoc enim perfectum eſt. Si autem aut infirmitas, aut teneritudo non permittat, antequam includatur, certas perſonas quærat, a quibus ſingulis diebus quod vni diei ſufficiat, humiliter recipiat; nec cauſa pauperum, vel hoſpitum quicquam adijciat.

Non

Non circa cellulam eius pauperes clament, non orphani plorent, non vidua lamentetur. Sed quis, inquies, hoc poterit prohibere? Tu ſede, tu tace, tu ſuſtine: mox vt ſcient te nihil habere, ſeque nihil recepturos, vel fatigati diſcedent. Inhumanum hoc clames. Cæterum ſi præter neceſſarium victum & veſtitum aliquid habes, monacha non es. Quid ergo erogabis? Præcipitur tamen incluſæ vt quicquid de labore manuum ſuarum victui ſuperfuit, mittat cuidam fideli, qui pauperibus eroget. Nolo vt inſidiatrix pudicitiæ vetula mixta pauperibus accedat propius, deferat ab aliquo monachorum vel clericorum eulogias, non blanda verba in aure ſuſurret, ne pro accepta eleemoſyna oſculans manum in aure inſibilet. Cauendum præterea eſt, vt nec ob ſuſceptionem religioſarum feminarum quodlibet hoſpitalitatis onus incluſa ſuſcipiat. Nam inter bonas plerumque etiam peſſimæ veniunt, quæ ante incluſæ feneſtram diſcumbentes præmiſſis valde paucis de religioſis ſermonibus ad ſæcularia deuoluuntur, inde ſubtexere amatoria, & noctem fere totam inſomnem ducere. Sane tu tales deuita, ne cogaris audire quod videre horreas. forte enim videbuntur amara cum audiuntur vel cernuntur, quæ ſequuntur dulcia cum cogitantur. Si ſcandalum times, eo quod nec pauperibus erogas, non ſuſcipis hoſpites; cum omnes tuam nuditatem didicerint, non erit qui reprehendat. Si vero nec pro pauperibus nec pro hoſpitibus te velim pecunioſam eſſe, multo vtique minus occaſione grandiois familiæ. Itaque eligatur tibi aliqua anus, non garrula, non vaga, non litigioſa non nugigerula; ſed quæ bonos mores excoluerit, & ab omnibus habuerit teſtimonium veritatis. Hæc oſtium cellulæ cuſtodiat, & quod debuerit vel admittat, vel conſeruet. Habeat ſub cura ſua fortiorem ad onera ſuſtinenda puellam, quæ aquam & ligna comportet, coquat fabas aut olera; aut ſi hoc infirmitas exe-

gerit, præparet potiora. Hæc ſub virgæ diſciplina cuſtodiatur, ne forte eius laſciuia tuum ſanctum habitaculum polluatur, propoſitum blaſphemetur. Pueris & puellis nullum ad te concedas acceſſum. Sunt quædam incluſæ quæ in docendis puellis occupantur, & cellam ſuam vertunt in ſcholam. illa ſedet ad feneſtram, iſtæ in porticu reſident. illa intuetur ſingulas, & inter puellares motus nunc iraſcitur, nunc ridet, nunc minatur, nunc percutit, nunc blanditur, nunc oſculatur, nunc flentem vocat pro verbere propius, palpat faciem, ſtringit collum, & in amplexum ruens nunc filiam vocat, nunc amicam. Qualiter inter hæc memoria Dei, vbi ſecularia & carnalia, etſi non perficiantur, mouentur tamen, & quaſi ſub oculis depinguntur. Tibi vtique duæ illæ ſufficiant ad colloquiū & ad obſequium.

Cap. VII. *Quod quælibet religioſa, maxime virgo & recluſa debet parum, & illud ordinate loqui.*

Silentij grauitatem incluſæ ſeruandam præcipue ſuademus. Eſt enim in ea quies magna, & fructus multus.
Thren. 3. Nam cultus iuſtitiæ ſilentium, ſicut ait Hieremias: *Bonum eſt cum ſilentio expectare ſalutare Dei.* & iterum: *Bonum eſt viro cum portauerit iugum, vt ſedeat ſolus & taceat.* vnde ſcriptum
Deut. 27. eſt: *Audi Iſraël & tace.* Fac ergo, quod ait propheta:
Pſalm. 38. *Dixi cuſtodiam vias, vt non delinquam in lingua mea: poſui ori meo cuſtodiam.* Sic incluſa timens caſum linguæ, quam
Iacob 3. ſecundum apoſtolum Iacobum *nemo hominum domare poteſt*, ponat cuſtodiam ori ſuo. ſola ſedeat, & taceat ore, ſpiritu loquatur: & credat ſe non eſſe ſolam, quando ſola eſt; tunc enim cum Chriſto eſt, qui non dignatur in turbis eſſe cum ea. Sedeat ergo ſola, taceat Chriſtum audiens, & cum Chriſto loquens. Ponat cuſtodiam ori ſuo. primum vt raro loquatur; deinde quid loquatur, quibus

&

& quomodo loquatur, attendat. Raro loquatur, ideſt certis & conſtitutis horis, de quibus poſtea dicemus. Quid loquatur, id eſt, quod ad animæ ſalutem vel neceſſitatem corporis facit. Quibus loquatur, certis perſonis, & quales ei fuerint deſignatæ. Quomodo loquatur, id eſt humiliter, moderatè, non alta voce, nec dura, nec blanda, nec mixta riſu. Nam ſi hoc ad quemlibet virum honeſtum non pertinet, quanto magis ad feminam? quanto magis ad virginem? quanto magis ad incluſam? Sede ergo ſoror mea & tace. ſi compelleris loqui, parum loquere, humiliter & modeſtè; ſiue de corporalium rerum neceſſitate, ſiue de animæ ſalute ſermo incubuerit.

CAP. VIII. *Quod non debet loqui niſi probato confeſſori, ſeni, & raro: nec eum tanget, nec de manu conferat, nec ſolus ſibi loquatur aliquis, nec munuſcula tribuat.*

IAm nunc perſonas quibus loqui debet, deſignemus: Felix illa quæ nec maritum admiſit, nullum virorum videre volens, nec alloqui. Sed, quæ nunc recluſarum hoc ſequitur exemplum? Suficiunt illis quæ modo ſunt, ſi hanc corporalem caſtitatem conſeruent, ſi non onuſto ventre non extrahantur, ſi non fletus infamis partum ediderit. Quibus perpetuum, ne cum viris loquantur, indicere non poſſumus ſilentium, cum quibus honeſtius loqui poſſint videamus. Ergo ſi fieri poteſt, prouideatur in magno monaſterio vel eccleſia presbyter aliquis ſenex, maturus moribus, cui raro niſi de confeſſione, & animæ ædificatione loquatur: a quo conſilium accipiat in dubijs, in tribulationibus conſolationem. Verum quia incluſum membris malum illud quod timemus plerumque ſuſcitat, & emollit emortuam ſenectutem, nec ipſi manum ſuam tangendam præbeat, vel palpandam. Nulla vobis de macie vultus, de exilitate brachiorum, de cutis aſperitate ſit cura.

CAP. IX. *Quod non propter ſororem, ſed propter alias adoleſcentulas hæc ſcribit præcauenda eſſe recluſarum.*

Hæc tibi, ſoror, gratias Deo, dicenda non fuerant. Sed quia nec ſolum propter te, ſed etiam propter adoleſcentiores, quæ ſimilem vitam tuo conſilio arripere geſtiunt, hanc tibi formulam tradi voluiſti, hæc interſerenda putaui. Si aliqua magni nominis vel bonæ æſtimationis perſona, abbas ſcilicet vel prior, cum incluſa loqui voluerit, aliquo præſente loquatur.

CAP. X. *De perſonarum colloquio euitando.*

Nullam certe perſonam te frequentius viſitare vellem, nec cum aliqua te crebrius viſitante familiare vellem te ſecretum habere. Periclitatur enim fama virginis crebra certæ alicuius perſonæ ſalutatione, periclitatur & conſcientia. Nam quanto ſæpius eundem videris vultum, vel vocem audieris, tanto expreſſius eius imago tuæ memoriæ imprimetur: Et ideo incluſa etiam facie velata loqui debet cum viro, & eius cauere conſpectum, cui cum timore ſolum debet præſtare auditum. Nam eandem viri vocem ſæpe admittere quibuſdam periculoſum eſſe non dubito. Adoleſcentium & ſuſpectarum perſonarum deuita colloquium: nec vnquam tecum, niſi tu audientiam illius quæſiſti proprie loquatur: & hoc ſi certa neceſſitas popoſcerit. Cum nullo itaque aduenientium, præter epiſcopum aut abbatem, vel magni nominis priorem, ſine ipſius presbyteri licentia vel præcepto loquaris: vt difficultas loquendi tecum tibi præſtet quietem. Nunquam inter te & quemlibet virum, quaſi occaſione exhibendæ caritatis, vel nutriendi affectus, vel expetendæ familiaritatis aut amicitiæ ſpiritualis,

lis, diſcurrant nuntij: nec eorum munuſcula literaſque ſuſcipias, nec illis tua dirigas, prout moris eſt: puta zonas, marſupia, quæ diuerſo ſtamine & ſubtegmine variata ſunt, & cætera quæ huiuſmodi adoleſcentioribus monachi per clericos mittunt: quod fomentum eſt amoris illiciti, & magni materia mali.

Cap. XI. *Quod recluſa debeat proprijs manibus laborare, vt inde viuat, vel pauperibus eroget.*

OPerare proinde ea quæ vel neceſſitas poſcit, vel præſcribit vtilitas, & eorum precium tuis vſibus cedat; quibus ſi non egueris, aut neceſſaria eccleſiæ, aut pauperibus, ſicut diximus, tribuas. Ornet etiam omnes motus, omnes ſermones incluſæ verecundia, quæ linguam compeſcat, iram mitiget, iniuriam caueat. Quam enim pudere decet honeſtè honeſta loqui, quantæ impudentiæ eſt vt inhoneſta, licet laceſſita iniurijs aut ſtimulata furore, loquatur?

Cap. XII. *Quod non debet improperijs reſpondere.*

INcluſa igitur litiganti non reſpondeat, detrahenti non improperet, laceſſenti non contradicat: ſed in omnibus, quæ in publico vel in occulto aut obijciuntur, aut ſuſurrantur, ex conſcientia ſenioris arte contemnat, dicens cum Apoſtolo: *Mihi autem pro minimo eſt vt à vobis iudicer.* Super omnia enim incluſa ſtudere debet, vt tranquillitatem ſpiritus & pacem cordis iugiter retinens, illum ſui pectoris æternum habeat inhabitatorem: de quo ſcriptum eſt: *In pace factus eſt locus eius.* Et alias Dominus per prophetam: *Super quem,* inquit, *requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & timentem ſermones meos?* Hunc ſacratiſſimum mentis ſtatum, non ſolum ſtultiloquia euertunt

1. Cor. 4

Pſa 75.

Eſa. 66.

tunt

tunt, ſed & peruertunt. Nihil tam eſſe tibi cenſeo ſectandum quam ſilentium.

CAP. XIII. *De tempore loquendi & tacendi.*

IAM nunc tempus loquendi, ac tacendi tempus diſtinguamus. Igitur ab exaltatione ſanctæ crucis vſque ad quadrageſimam poſt completorium vſque ad auroram ſilentium teneat: & tunc dicta prima, ſi aliud de diurna neceſſitate voluerit ſuggerere ſeruienti, paucis hoc faciat verbis: nihil cuiquam poſteà vſque ad tertiam loquatur. Inter tertiam vero & nonam his qui ſuperuenerint, prius ſi admittendi ſunt, competenter reſpondeat, & miniſtris, quod placuerit, iniungat. Poſt nonam ſumpto cibo omne colloquium & diſſolutionis materiam caueat: ne impingatur ei illud quod ſcriptum eſt: *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Porro veſpertina laude ſoluta, cùm miniſtra vſque ad tempus collationis de neceſſarijs conferat. Tempore vero quadrageſimæ incluſa ſemper ſilentium tenere deberet: ſed quia hoc durum impoſſibileque putatur, cum confeſſore ſuo & miniſtra rarò quam alijs temporibus loquatur, & cum nullo alio: niſi forte aliqua reuerenda perſona ex alijs prouincijs ſuperuenerit. Poſt paſcha vero vſque ad tempus prædictum a completorio vſque ad ſolis ortum ſilentio cuſtodito, cum horam primam in diuinis obſequijs celebrauerit, cum miniſtris ſuis loquatur ſi oportuerit: cum ſuperuenientibus inter nonam & veſperam. Finita hora veſperarum diſponat cum miniſtris quod opus fuerit vſque ad collationem.

Exod. 32.

CAP. XIV. *Quod vitandum, & habendum exercitium.*

HIS inſpectis operi manuum, lectioni & orationi certa tempora deputentur. Otioſitas quippe inimica eſt

eſt animæ, quam præ omnibus cauere debet incluſa. eſt enim omnium malorum parens, libidinis artifex, perua-gationum altrix, nutrix vitiorum, fomentum acediæ, triſtitiæ incentiuum. Ipſa peſſimas cogitationes ſeminat, affectiones illicitas quærit, ſuſcitat deſideria. Ipſa quietis faſtidium parit, horrorem incutit cellæ. Numquam te improuidam, numquam te ſpiritus inueniat otioſam. Sed quia mens noſtra, quæ in hac vita ſubdita eſt vanitati, numquam in eodem ſtatu permanet, otioſitas exercitiorum varietate fuganda eſt, & quies noſtra quadam operum viciſſitudine fulcienda. Itaque a calendis Nouembris vſque ad quadrageſimam, ſecundum æſtimationem ſuam, plus media nocte repauſet: & ſic ſurgens cum qua poteſt deuotione, ſecundum formam regulæ beati Benedicti, nocturnas vigilias celebret: quibus mox ſuccedat oratio, quã ſecundum quod eam Spiritus ſanctus adiuuerit, aut protelare debet aut abbreuiare. caueat autem ne prolixior oratio faſtidium pariat. vtilius eſt enim ſæpius orare breuiter, quam ſemel nimis prolixè: niſi forte orationem deuotio inſpirata, ipſo neſciente qui orat, prolongauerit. Poſt orationem in honore Virginis debitum ſoluat officium, ſanctorum commemorationem adjciens. Caue autem ne de numero pſalmorum, vel commemoratione aliquam tibi legem imponas: ſed quamdiu te pſalmi delectant, vtere illis: ſi tibi cæperint eſſe oneroſi, tranſi ad lectionem: quæ ſi faſtidium ingerit, ſurge ad orationem. Sic ad opus manuum his fatigata pertranſiens, vt ſalubri alteratione ſpiritum recrees, & pellas acediam. Finitis commemorationibus, quarum numerum non propoſitioni, vel voci neceſſitas extorqueat, ſed inſpirans deuotio dictet, tempus quod reſtat vſque ad auroram operi manuum cum pſalmorum modulatione deſeruiat. Albeſcente aurora matutinas laudes cum horæ primæ hymnis perſoluat: & ſic in alternatione lectionum, ora-

tionum

tionum, pſalmorum quoque, prout ea deuotio variauerit, tertiam expectet: qua dicta in opere manuum vſque ad horam nonam occupetur. Cibo autem ſumpto, & gratiarum actionibus Deo ſolutis, ad præſcriptam manſuetudinem redeat ſpiritualibus exercitijs, opus corporale intermittens vſque ad veſperas. Facto autem paruo interuallo aliquam lectionem de vitis patrum, vel inſtitutis vel miraculis eorum, ſibi ſecretius legat: vt orta ex his aliqua compunctione, in quodam feruore ſpiritus completorium dicat: vt cum pleno pectore deuotionis lectulo membra componat. Illa ſane quæ literas non intelligit, operi manuum diligentius inſiſtat: ita vt cum paulatim fuerit fatigata ſurgat, & genua flectat, & breuiter oret Dominum ſuum, & ſtatim opus quod intermiſerat reſumat: & hoc faciat ſcilicet tempore vtroq; lectionis & laboris; dominicam orationem crebrius inter opera eadem repetens, & ſi quos pſalmos voluerit interſerens.

Cap. XV. *De tempore paſchali in quo ad vigilias ſurgere debet.*

A Paſcha verò vſque ad prædictas calendas, ſic ſurgat ad vigilias, vt finitis nocturnis hymnis & orationibus, paruiſſimo interuallo præmiſſo, matutinas incipiat. Quibus expletis vſque ad plenum ſolis ortum orationibus vacet & pſalmis: & tunc dicta prima ſacrificium diurni operis inchoet vſque ad horam tertiam: in lectione & oratione vſque ad ſextam ſpiritum occupet. Poſt ſextam ſumpto cibo pauſet in lectulo ſuo vſque ad nonam: & ſic vſque ad veſperam manibus operetur. Poſt veſperam vero orationibus vacet & pſalmis; horam collationis ita temperans, vt ante ſolis occaſum lectulus membra recipiat. Cauendum enim eſt omni tempore, ne totam diei lucem nox antequam dormitum eat, ſuis obducat tenebris, & dormire cogatur cum vigilare debet.

Cap.

CAP. XVI. *De tempore quadrageſimali qualiter eſt ieiunandum, & de virtute ieiunij.*

DE tempore quadrageſimali locuturi, primo excellentiam eius credimus commendandam. Cum multa ſint Chriſtianorum ieiunia, omnibus excellit quadrageſimale ieiunium, quod diuina auctoritate non ſingulis quibuſcumque perſonis, non illius vel illius ordinis hominibus, ſed omnibus indicitur Chriſtianis. Habet autem teſtimonium excellentiæ a lege, a prophetis, & ab euangelio. Nam Moyſes famulus Dei ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, vt legem Domini accipere mereretur. Helias autem propheta cum manducaſſet de pane ſubcinericio, aquamque bibiſſet, quam angelus ei miniſtrauerat, ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tunc vocem Domini audire promeruit. Dominus & ſaluator noſter cum ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, ſuperauit tentatorem, & acceſſerunt angeli & miniſtrabant ei.

CAP. XVII, *De virtute ieiunij.*

EST ergo ieiunium contra omnia tentamenta & peccabilem ſtatum in omni tribulatione vtile refugium, omnibus noſtris irrefragabile fulcimentum. Quantæ autem virturis ſit ieiunium ipſe Chriſtus non tacuit, cur dæmonem, qui lunaticum inuaſerat, eijcere non potuerint: *Hoc genus*, inquit, *dæmoniorum non poteſt eijci, niſi in oratione & ieiunio.* *Mat. 17, 20.*

CAP. XVIII. *De ſignificatione quadrageſimæ.*

LICET autem religionis comes ſemper debeat eſſe ieiunium, ſine quo caſtitas tuta eſſe non poteſt; hæc

 ta-

tamen quadrageſimalis obſeruatio magnum in ſe continet ſacramentum. Primus locus habitationis noſtræ paradiſus fuit: ſecundus mundus iſte plenus ærumnis: tertius in cælo cum angelis & ſpiritibus. Significant autem iſti quadraginta dies totum tempus ex quo pulſus eſt Adam de paradiſo, vſque ad vltimum diem, in quo plene liberabuntur ab hoc exilio. Hic autem ſumus in timore, in labore, in dolore, proiecti a facie oculorum Dei, excluſi a gaudijs paradiſi, ieiuni ab alimento cæleſti: ſemper autem debemus hanc miſeriam noſtram conſiderare & deplorare, & oſtendere in operibus noſtris, quod ſumus aduenæ & peregrini in mundo. Sed quia hoc facile non poteſt humana fragilitas, conſtituit ſpiritus ſanctus tertium tempus quo id faciamus, & quaſdam obſeruationes in eccleſia fieri ordinauit, quibus ipſius temporis cauſam animaduertere valeamus. Nam vbi oſtendit nos pulſos eſſe, addictos morti, propter verbum quod dixit Dominus ad Adam, cum eum expelleret de paradiſo, cum cinerum aſperſione dicitur vobis: *Puluis es, & in puluerem reuerteris*. Vt ſciamus etiam quod in hoc exilio negatur vobis viſio Dei, oppanditur velum inter nos & ſancta ſanctorum. Verum vt reducamus ad memoriam, quod longè ſumus ab eorum ſocietate de quibus ſcriptum eſt: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te:* vſitatum verbum laudis intermittimus. Quod verò nos ipſo hoc altiori ieiunio conſtringimur, recordari nos facit, quòd in hac vita cæleſti pane non ſatiamur. In hoc ergo tempore omnis Chriſtianus aliquid reddere dicitur ſolitis obſequijs, & diligentius atque frequentius circa cordis & oris cuſtodiam occupari. Sed incluſa maximè inſtitutionis temporis huius rationem multò meliùs intelligit, quantò eam in propria vita ſua expreſſiùs recognoſcit. In his proinde ſacris orationibus Chriſto præcipuè placere deſideramus, totam

Gen. 3. *Pſal. 83.*

ſe

ſe Deo voueat atque ſanctificet: omnes delicias reſpuat, omnes confabulationes abiuret, & quaſi dies nuptiarum hoc tempus exiſtimans, ad amplexus Chriſti omni auiditate ſuſpiret. Frequentius ſolito incumbat orationi, crebrius ſe pedibus Ieſu proſternat, crebra nominis illius repetitione compunctionem excitet, lacrimas prouocet, cor ab omni vagatione compeſcat. Finitis itaque ſacris vigilijs interuallum, quod a nocturnis laudibus diuidit matutinas, orationi & meditationi obſeruiat. Dictaque poſt matutinas prima vſque ad plenam tertiam pſalmis ac lectionibus vacet. Tertiæ verò horæ laude completa operi manuum vſque ad horam nonam deuota inſiſtat, breues per interualla orationes inſerens. Dicta poſt hoc veſpera corpus reficiet, & ſic tempus completorij pſallens expectet.

Cap. XIX. *De cibi & potus qualitate & quantitate.*

Iam de cibi & potus qualitate vel quantitate ex abundanti quidem tibi legem imponere, ſoror, quæ ab ipſa infantia vſque ad ſenectutem, quæ nunc tua membra debilitat, parciſſimo cibo vix corpus ſuſtentas: pro alijs cum quibus id vtile futurum arbitrans, certam de his præſcribere regulam tentabo. Beatus Benedictus libram panis & heminam potus concedit monacho: quod nos incluſis delicatioribus non negamus: adoleſcentibus tamen in corpore robuſtis ab omni quod inebriare poteſt abſtinere vtiliſſimum eſt. Panem nitidum & cibos delicatos quaſi impudicitiæ venenum euitet. Sic neceſſitati conſulat, vt & famem repellat, & appetitum non ſatiet. Itaque quæ ad perfectiorem abſtinentiam progredi non valent, libra panis & hemina lautioris potus contentæ ſint, ſiue bis comedant, ſiue ſemel. Vnum habeant de oleribus vel leguminibus pulmentum, vel

certe de farinacijs: cui modicum olei, vel butyri, vel lactis inijciens, hoc condimento faſtidium repellat. Et hoc ei, ſi ea die cœnatura eſt, ſufficiat. Ad cœnam verò parum lactis ſibi vel piſcis modicum, vel aliquid huiuſmodi ſi præſto fuerit apponat: vno genere cibi contenta cum pomis & herbis crudis, ſi quas habuerit. Hæc ipſa ſi ſemel comederit in die prælibato pulmento poſſunt apponi. In vigilijs ſanctorum tamen & quatuor temporum ieiunijs, omnium etiam feriarum quarta & ſexta, extra quinquageſimam, in cibo quadrageſimali ieiunet. In quadrageſima verò vnum quotidie ei ſufficiat pulmentum. Et niſi infirmitas impediat, feria ſexta in pane & aqua ieiunet. Ab exaltatione ſanctæ Crucis vſque ad quadrageſimam ſemel in die hora nona reficiat. In quadrageſima dicta veſpera ieiunium ſoluat. A paſcha vſque ad pentecoſten ad ſextam prandeat, & ad prandium ſilentium teneat: quod etiam tota æſtate faciet, præter ferias, quarta & ſexta & ſolennibus ieiunijs. Diebus autem quibus ieiunat, liceat ei in æſtate pro ſomno meridiano, & inter matutinas & primam modicum quietis indulgere corpuſculo.

Cap. XX. *De veſtimentis & calciamentis.*

Porro talia ei veſtimenta ſufficiant, quæ frigus repellant, groſſioribus pellicijs vtatur & pellibus propter hyemem: ptopter æſtatem autem vnam habeat tunicam, vtroque vero tempore duas de ſtupacio camiſias vel ſtaminas. Velamen capitis non ſit de panno ſubtili vel pretioſo, ſed mediocri nigro: ne videatur colore vario affectare decorem. Calciamenta, pedules, caligas, quantum ſatis fuerit habeat. Et paupertatis ſuæ cuſtos ſolicitè conſideret, vt etiam aliquantulum minus habeat quam indulgere ſibi poſſit iuſta neceſſitas. Hæc ſoror

ca-

cariſſima, de exterioris hominis conuerſatione, non pro antiquitatis feruore, ſed pro huius noſtri temporis ſpatio, te compellente, conſcripſi; infirmis temperatum quendam modum viuendi proponens; fortioribus ad perfectiora progrediendi libertatem relinquens.

CAP. XXI. *Quare ſolitudo eſt hominum conſortio præferenda propter conſeruationem theſauri virginitatis.*

Sed iam nunc audiat & intelligat verba mea quæcumque abrenuncians mundo vitam hanc ſolitariam elegerit, abſcondi deſiderans non videri, & quaſi mortua ſæculo in ſpelunca Chriſto conſepeliri. Primum tibi ſolitudinem hominum debeas præferre conſortio diligenter attende. *Virgo*, inquit apoſtolus, *cogitat quæ ſunt Dei, quomodo placeat Deo, vt ſit ſancta corpore ac ſpiritu*. Voluntarium hoc ſacrificium eſt, oblatio ſpontanea, ad quam non lex impellit, vel neceſſitas cogit, non vrget præceptum. Vnde Dominus in euangelio: *Qui poteſt capere capiat*. Quis poteſt? Ille certe, cui Dominus hanc inſpirauerit voluntatem, & præſtiterit facultatem. Primum igitur, ò virgo, bonum propoſitum tuum ipſi qui inſpirauit cum ſumma deuotione cordis commenda; intenſiſſima oratione depoſcens, vt quod impoſſibile eſt per meritum, facile ſentiat per gratiam. Cogita ſemper quam pretioſum theſaurum in quam fragili vaſculo portes; & quam mercedem, quam gloriam, quam coronam virginitas ſeruata miniſtret. Quam inſuper pœnam, quam confuſionem, quam damnationem importet amiſſa, indeſinenter animo reuolue. Quid hoc pretioſius theſauro, quo cœlum emitur, quo angelus delectatur, cuius ipſe Chriſtus cupidus eſt, quo illicitur ad amandum, & ad præſtandum prouocatur? Quid? audeo dicere, ſeipſum & omnia ſua. Itaque nardus virginitatis tuæ etiam in

1. Cor. 7. 34.

Matt. 19. 12.

cæleſtibus dans odorem ſuum, faciat vt *concupiſcat rex*
Pſal. 46, 12. *decorem tuum, & ipſe eſt Dominus Deus tuus*. Vide qualem tibi
ſponſum elegeris, qualem tibi amicum attuleris. Ipſe
Ibid. eſt *Speciosus forma præ filijs hominum*. Speciosior etiam ſole
& ſuper omnem ſtellarum pulchritudinem. Spiritus eius
ſuper mel dulcis, & hereditas eius ſuper mel & fauum.
Longitudo in dextera eius, & in ſiniſtra eius diuitiæ &
gloria. Ipſe te iam elegit in ſponſam: ſed non coronabit
niſi probatam. Et dicit ſcriptura: *Qui non eſt tentatus,*
Eccl. 34. *non eſt probatus*. Virginitas aurum eſt, cella fornax, conflator
diabolus, ignis tentatio, caro virginis vas luteum
in quo aurum reconditur, nec vas vlterius a quolibet
artifice reparatur.

Cap. XXII. *De contemplatione virginis in conſideratione ſponſi, ſiue beatæ Mariæ, & ſanctarum virginum, ne corrumpatur libidine, nedum aliena, ſed etiam propria.*

Hæc virgo iugiter cogitans pretioſiſſimum virginitatis theſaurum, qui tam vtiliter poſſidetur, tam irrecuperabiliter amittitur, ſumma diligentia, ſummo cum timore cuſtodiat. Cogitet ſine intermiſſione ad cuius ordinatur thalamum, ad cuius præparatur amplexum. Proponat ſibi agnum, quem ſequi habet quocumque ierit. Contempletur beatiſſimam Mariam præcedentem & præcinentem dulce illud cum virginitatis tympano choros virginum canticum, quod nemo poteſt canere niſi vtriuſque ſexus virgines: de quibus ſcriptum eſt:
Apoc. 14. *Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati; virgines enim ſunt*. Nec ſic hoc dictum æſtimes, quaſi non vir ſine muliere, aut mulier ſine viro poſſit fædari: cum deteſtandum illud ſcelus, quo vir in virum vel femina in feminam, omnibus flagitijs damnabilius iudicetur. Sed & abſq;

alie-

alienæ carnis conſortio virginitas plerumque corrumpitur, caſtitas violatur: ſi vehementior æſtus carnem concutiens voluntatem ſibi ſubdiderit, & rapuerit membra. Cogitet virgo ſemper omnia ſua ſanctificata Deo, incorrupta Chriſto, Spiritui ſancto dedicata. Indignum iudicet quod Chriſti eſt tradere ſatanæ, & virginea eius membra erubeſcat vel ſimplici motu maculari.

Cap. XXIII. *Quomodo eſuriens debet famem delicias reputare, & paupertatem diuitias.*

Itaque proinde in virginitatis ſuæ cuſtodiam totum animum tendat, cogitationes expendat, vt virtutis huius perfectionem eſuriens, famem delicias putet, diuitias paupertatem. In cibo, in potu, in ſomno, in ſermone ſemper timeat diſpendium caſtitatis: ne ſi plus debito carni reddiderit, vires præbeat aduerſario, & occultè nutriat hoſtem. Sedens igitur ad menſam, decorem pudicitiæ mente reuoluat, & ad eius perfectionem ſuſpirans, cibos faſtidiat, potum exhorreat: etiam quod ſumendum neceſſitas iudicauerit, aut ratio dictauerit, cum dolore aut pudore, aliquando cum lacrimis ſumat. Si ei ſermo fuerit cum aliquo, ſemper metuat aliquid audire, quod vel modicum ſerenitatem caſtitatis obnubilet: deſerendam ſe à gratia non dubitet, ſi vel vnum verbum contra honeſtatem proferat.

Cap. XXIV. *Quod lectum intrans debet cogitare ſi in aliquo offendit, & dolere.*

Proſtrata lectulo pudicitiam tuam commenda Deo, & ſic ſigno crucis armata reuolue animo quomodo die illo vixiſti: ſi verbo, ſi opere, ſi affectu Domini tui oculos offendiſti: ſi leuior, ſi otioſior, ſi negligentior debito

to fuiſti: ſi plus cibo crudior, potu diſſolutior metas neceſſitatis exceſſiſti. Si ſubreptum tibi aliquid horum deprehendis, ſuſpira, pectus tunde; & hoc ſacrificio veſpertino tuo reconciliatam ſponſo ſponſus excipiat.

CAP. XXV. *Quod contra carnis tentationem recurrat ad beatam Virginem, & ſanctam Agnem & angelum eius pro adiutorio.*

SI vigilanti ſubito, aut quiete ſoporis, aut arte tentatoris calor corporis fuerit excitatus, & inſomnium callidus hoſtis iniunxerit, diuerſiſque cogitationibus quietem pudicitiæ infeſtauerit, propoſueritque delicias, vitæ durioris horrorem incuſſerit, veniat tibi in mentem beatæ Virginis, quæ in tenera ætate tam crebro reportauit de impijſſimo hoſte triumphum. Cogita Agnem beatiſimam, à qua aurum, argentum, veſtes pretioſiſſimæ, lapides pretioſi, & tota ſæcularis gloriæ pompa, quaſi quædam ſtercora ſunt reputata. Vocata ad tribunal non abfuit; blandiebatur iudex, comtempſit; minabatur, irriſit; magis metuens ne parceret, quàm ne puniret: fædumque lupanar vertit in oratorium: quod cum virgine ingrediens angelus lucem infudit tenebris, & inſectatorem pudicitiæ morte mulctabat. Si igitur & tu oraueris, & contra libidinis incentorem lacrimarum tuarum arma leuaueris, non certe angelus tuo caſto deerit cubiculo, qui proſtibulo non defuit. Merito beatam Agnem ignis ille materialis nequiuit adurere, cui carnis flamma tepuerat, quam ignis ſuccenderat caritatis. Quotieſcumque nequam ſpiritus illicita quæque ſuggeſſerit, vehementior incubuerit æſtus, illum qui ſcrutatur corda & renes ſcito eſſe præſentem; & ſub eius oculos eſſe quicquid agis vel cogitas, Habe proinde reuerentiam Domino, quem tibi aſſiſtere non dubites, & depræda-

datori reſponde *Angelum habeo amatorem, qui nimio zelo cuſtodit corpus meum*. Adiuuet conatum tuum in tali neceſſitate diſcreta abſtinentia: quia vbi multa carnis afflictio, aut nulla aut parua aliqua poteſt delectatio.

CAP. XXVI. *Quod caſtitas ab adoleſcentibus ſine magno deſiderio & maceratione ſeruari non poteſt, cum in agris & ſenibus frequenter periclitatur.*

NEmo ſe palpet, nemo blandiatur ſibi, nemo ſe fallat. Nunquam ab adoleſcentibus ſine magna cordis contritione & carnis afflictione caſtitas conquiritur, vel ſeruatur, quæ plerumque in ægris vel ſenibus periclitatur. Nam licet continentia donum Dei ſit, & nemo poſſit eſſe continens, niſi Deus det, nec vllis noſtris meritis donum hoc, ſed eius gratuitæ ſit gratiæ adſcribendum; illos tamen tanto dono indignos iudicat, qui aliquid laboris pro eo ſubire detrectant. Volentes inter delicias caſti eſſe, inter epulas continentes, inter pueros & puellas conuerſari & non tentari: in commeſſationibus & ebrietatibus fædis diſtendi humoribus & non coinquinari: ligare viſum ſuum cum flammis & non exuri; difficile hoc vtrum aut impoſſibile tu videris.

CAP. XXVII. *De monacho ſe propter caſtitatem in aquis immergente, & rurſus affligente & orante, ſtimulum carnis extinguere nequeunte.*

NOui ego monachum, qui cum initio ſuæ conuerſationis, tam naturalibus incentiuis, tam violentia vitioſæ conſuetudinis, tam ſuggeſtione callidi hoſtis & tentatoris, pudicitiam ſuam periclitari timeret, & erexit ſe contra ſe, & aduerſus ſuam carnem ſæuiſſimum concipiens odium, nihil magis quam quod eam affligeret

expeteret. Itaque inedia macerabat corpus, & quæ ei de ſe debebantur ſubtrahens, etiam motus eius ſimplices comprimebat. Sed cum iterum nimia debilitas ſibi plus indulgere compelleret: ecce caro rurſus caput erigens adquiſitam, vt putabatur, infeſtabat quietem, pleriſque ſe frigidis aquis inijciens, tremens aliquamdiu pſallebat & orabat. Sæpe etiam illicitos ſentiens motus, vrticis fricabat corpus, & nudæ carni aperiens incendium incendio ſuperabat. Et cum hæc omnia non ſufficerent, nihilominus eum ſpiritus fornicationis vrgeret: tunc quod ſolum ſuperfuit, proſtratus ante pedes Ieſu orat, plorat, ſuſpirat, rogat, adiurat, obteſtatur, vt aut occidat vel ſanet: clamat crebro, non abibo, non quieſco, nec te dimittam niſi benedixeris mihi. Præſtatur ad horam refrigerium, ſed negatur ſecuritas. Quieſcentibus enim paululum carnis ſtimulis, affectiones illicitæ pectus inuadunt. Deus meus, quas cruces, quæ tormenta tunc pertulit miſer ille, donec tanta infuſa eſt ei dilectio caſtitatis, vt omnes, quæ ſentiri poſſunt vel cogitari, quaſuis inijceret voluptates, & tunc quoque receſſit ab eo, ſed vſque ad tempus: & nunc ſenectuti morbus acceſſit, nec ſic tamen ſibi de ſecuritate blanditur.

CAP. XXVIII. *Contra illos, qui dicunt ſe eſſe frigidos, vel impotentes, & in lecto ſe cum mulieribus ponunt, duplex malum cumulantes.*

VNde non parum pudet quorumdam impudicitiæ, qui cum in ſordibus ſenuerunt, nec ſic ſuſpectarum perſonarum volunt carere conſortio: cumque, quod dictu nefas eſt, eodem lectulo cubantes, inter amplexus & oſcula de ſua caſtitate ſe dicunt eſſe ſecuros, quos frigeſcente corpore ad cælos tepeſcentia membra deficiant. Infelices iſti & præ cunctis mortalibus miſeri, quibus cum de-

deſit ſceleris perpetrandi facultas, adhuc manet in ipſa fœditate facultas. Non quieſcit turpe deſiderium, quamuis frigiditas neget effectum. Videat tamen vtrum verum dicat aut mentiatur iniquitas ſibi, & dum nititur velare vnum, duplex in ſe prodat flagitium, cum & fere decrepitos nocturnum aliquando plaſma deludat, & emortuam ſenectutem inteſtinum hoc malum ſæpius inquietet.

Cap. XXIX. *Quod virgo numquam debet ſe reputare ſecuram, ſed ſemper debet cogitare de ſcriptura diuina.*

Te, ſoror, numquam volo eſſe ſecuram, ſed timere, ſemperque tuam fragilitatem habere ſuſpectam, adinſtar pauidæ columbæ frequentare riuos aquarum, & quaſi in ſpeculo acipitris cernere ſuperuolantis effigiem & cauere. Riui aquarum ſententiæ ſunt ſcripturarum, quæ de limpidiſſimo ſapientiæ fonte profluentes, diabolicarum ſuggeſtionum produnt imaginem & ſenſum, quo caueantur & excludantur. Nihil enim magis cogitationes excludit Inutiles, vel compeſcit laſciuias, quàm meditatio verbi Dei: quod ſic ad animum ſuum virgo debet aſſueſcere, vt aliud nolens, non poſſit aliud meditari. Cogitanti de ſcripturis ſomnus obrepat: euigilanti primum aliquid de ſcripturis occurrat: dormientis ſomnia memoria aliqua de ſcripturis ſententia condiat.

Cap. XXX. *Quod rigor abſtinentiæ non debet omitti timore futuri languoris vel infirmitatis, cum ob hoc corpus dometur.*

Sed quidam a ſalutaribus exercitijs retrahuntur timore, ne videlicet propter nimiam abſtinentiam vel vigilias immoderatas incidant in languorem, & ita efficiantur alijs oneri, ſibi autem dolori. Hæc excuſatio noſtra

in peccatis noſtris. Quam pauci ſunt hodie, quos talis feruor igniuit. omnes ſapientes ſumus, omnes prouidi, omnes diſcreti: procul oderamus bellum, & ſic morbum corporis, antequam ſentiatur formidamus vt languorem animæ, quem præſentem ſentimus, territi negligamus: quaſi tolerabilius ſit, flammam libidinis quam ventris tolerare rugitum, aut non multo melius ſit continuo languore carnis vitare laſciuiam, quam ſanum & incolumem in eius redigi ſeruitutem. Quid enim intereſt, vtrum abſtinentia an languore caro ſuperbiens comprimatur, caſtitas conſeruetur? Sed remiſſio, inquit, cauenda eſt; ne forte occaſione infirmitatis incurramus illecebras voluptatis. Certè ſi languet, ſi ægrotat, ſi torquentur viſcera, ſi areſcit ſtomachus, quælibet deliciæ oneri magis erunt quam delectationi.

Cap. XXXI. *De adoleſcente, qui fuerat incontinens, veram pœnitentiam agente, & cum dolore ſtomachi Chriſtum in hora mortis vidente.*

Vidi hominem, qui cum pœnitentiam ſuã vi conſuetudinis oppreſſus continere non poſſet; tandem in ſe reuerſus ſupra modum erubuit: & mox concaluit cor eius intra eum, & in meditatione eius exarſit ignis. Deinde ſalubriter iraſcens ſibi, inuectione grauiſſima irruit in ſeipſum, & bellum indicens corpori, etiam ei quæ neceſſaria videbantur ademit. Succeſſit grauitas leuitati, loquacitati ſilentium, Nemo enim poſtea vidit iocantem, ridentem nemo conſpexit: nemo ex ore eius otioſum ſermonem audiuit. Temporales conſolationes, & quicquid carni ſuaue putabatur, ita contempſit & exhorruit, vt nullam ſibi requiem, nullam in cibo vel potu conſolationem indulgere ei pateretur. Cogitationum ſuarum ita ſollicitus & ſcrupuloſus erat, vt in hoc ſolo ni-

nimius videretur. Ita demiſſo vultu oculiſque deiectis ſtabat, ſedebat, vt timens & tremens diuinis tribunalibus videretur aſſiſtere. Talibus armis glorioſum retulit de tyranno triumphum. Nam grauiſſimum ſtomachi incurrens incommodum, poſt diuturnum languorem, cum iam dormitionis eius hora inſtaret, Sine, inquit, ecce Ieſus venit.

CAP. XXXII. *Quod diſcretio, quæ eſt mater virtutum, non eſt abijcienda.*

HÆc dico, vt diſcretionem, quæ omnium virtutum & mater & nutrix eſt, detegam: ſed vitiorum materias gulam comprimamus, requiem corporis, feminarum & effeminatorum familiaritatem atque conuictum infra metas neceſſarias cohibeamus; quia ſæpè falſo nomine diſcretionis palliamus negotium voluptatis. Vera enim diſcretio eſt animam carni præponere, & vbi periclitatur vtraque, nec ſine huiuſmodi incommodo illi poteſt ſalus conſiſtere, pro illius vtilitate iſtam negligere. Hæc diximus, vt quanta tibi debeat in conſideranda pudicitia eſſe ſolicitudo, aduerteres: quæ cum omnium virtutum flos ſit & ornamentum, ſine humilitate tamen aret atque marceſcit.

CAP. XXXIII. *De humilitate ſeruanda a virgine, ne deueniat in ſuperbiam carnalem vel ſpiritualem, vel vanitatem.*

HOc eſt certum haud ſecurum peccatorum omnium fundamentum, ex quo quicquid ædificas ruinæ patet. *Initium omnis peccati ſuperbia*, quæ angelum de cælo, hominem de paradiſo expulit. Huius peſſimæ cum multi ſint rami, omnes tamen in duas ſpecies diuiduntur, Eccl. 10.

in

in carnalem ſcilicet & ſpiritualem. Carnalis ſuperbia eſt de carnalibus, ſpiritualis eſt de ſpiritualibus ſuperbire. Carnalis poſtea in duas ſubdiuiditur ſpecies; in iactantiam ſcilicet & vanitatem. Vanitas eſt, ſi ancilla Chriſti intus in animo ſuo glorietur ſe nobilibus ortam natalibus; ſi ſe diuitijs paupertatem prætuliſſe pro Chriſto delectetur; ſi ſe pauperibus & ignobilioribus præferre conetur; ſi ſe contempſiſſe diuitum nuptias quaſi aliquid magnum admiretur.

CAP. XXXIV. *De vanitate & inani gloria, nobilitate vel diuitijs vel alijs delectabilibus rebus vitandis.*

Eſt etiam quædam ſpecies vanitatis in affectata aliqua pulchritudine etiam intra cellulam delectari, parietes varijs picturis & celaturis ornare, oratorium pannorum & imaginum varietate decorare. Hæc omnia quaſi profeſſioni tuæ contraria caue.

CAP. XXXV. *De ornamentis cellæ vitandis.*

Qua enim fronte de diuitijs vel natalibus gloriaris, quæ illius vis ſponſa videri, qui pauper factus eſt cum eſſet diues; pauperem matrem, pauperem familiam, domum etiam pauperculam, & præſepij vilitatem elegit? Itane gloriandum tibi eſt, quòd Dei filium hominum filijs prætuliſti? quod fœdam carnem pro virginitatis decore ſpreuiſti? quod æternas cæli diuitias atque delicias martyrijs ſanctorum commutaſti?

CAP. XXXVI. *De ornamentis virtutum acquirendis.*

Si gloriaris in Domino, ſeruias ei cum timore. Sed illam te nolo quaſi ſub ſpecie deuotionis ſequi gloriam

in

in picturis vel ſculpturis, in pennis auium vel beſtiarum, aut diuerſorum florum imaginibus variatis. Sint hæc illorum, qui nihil intus in quo glorietur habentes, exterius ſibi comparant in quibus delectentur. *Omnis gloria eius filiæ regis abintus, in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus.* Si autem tu iam filia regis es, vt pote filij regis ſponſa, patriſq; vocem audiſti dicentis: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam:* ſit tua omnis gloria abintus. Vide vt gloria tua ſit teſtimonium conſcientiæ tuæ. Ibi ſit pulcherrima virtutum varietas; ibi diuerſi colores ſic conueniant & ſic coniungatur ſibi, vt alterius pulchritudinem alter augeat; & qui in ſua natura minus lucet, alterius collatione lucidior appareat. Pſal. 45. ibid.

CAP. XXXVII. *Nota copulam caſtitatis & humilitatis, prudentiæ & ſimplicitatis, miſericordiæ & iuſticiæ, fortitudinis & modeſtiæ.*

Iungatur caſtitati humilitas, & nihil erit ſplendidius. Prudentiæ ſocietur ſimplicitas, & nihil erit lucidius. Copuletur miſericordia iuſtitiæ, & nihil erit ſuauius. Adde fortitudini modeſtiam, & nihil erit vtilius. In hac varietate tuæ mentis oculos occupa. Hanc in anima tua omni ſtudio forma: cui ſi fimbrias aureas addas, veſtem polymitam, in qua te ſponſus cum ſumma dilectione conſpiciat, texuiſti. Fimbria extrema pars, quaſi finis eſt veſtimenti. *Finis autem præcepti caritas eſt de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* 1. Tim. 1.

CAP. XXXVIII. *Quod ornamenta altaris ſicut corporalia debent eſſe linea & alba, ſic & corpus veſtrum.*

In his glorieris, in his delecteris, intus non foris, in veris virtutibus, non in picturis & imaginibus. Panni li-

linei candidi tuum adornent altare, qui caſtitatem ſuo candore commendent, & ſimplicitatem præmonſtrent. Cogita quo labore, quibus tunſionibus terrenum in quo creuit linum, colorem exuerit, & ad talem candorem peruenerit, vt ex ea ornetur altare, Chriſti corpus veletur. Cum terreno colore omnes naſcimur: *Quoniam in iniquitatibus conceptus ſum: & in peccatis concepit me mater mea.* Primum igitur, cariſſima, linum aquis immergitur: nos in aquis baptiſmatis Chriſto conſepelimur: ibi deletur iniquitas, ſed necdum ſanatur infirmitas. Aliquid candoris recepimus in peccatorum remiſſione, ſed necdum plene terreno colore exuimur pro naturæ, quæ reſtat, corruptione. Poſt aquas linum ſiccatur: quia neceſſe eſt, poſt aquas baptiſmatis corpus per abſtinentiam maceratum illicitis humoribus vacuetur. Deinde linum malleis tunditur, & caro noſtra multis tentationibus fatigatur. Poſt hoc linum ferreis aculeis diſcerpitur, vt deponat ſuperflua; & nos diſciplinæ vngulis raſi vix neceſſaria retinemus. Adhibetur poſt hoc lino ſuauior ſtimulorum leuiorque purgatio; & nos victis cum magno labore peſſimis paſſionibus, a leuioribus & quotidianis peccatis ſimplici confeſſione & ſanctificatione mundamur. Iam tunc a nentibus linum in longum producitur, & nos in anteriora longanimitate extendimur. Porro vt ei perfectior accedat perfectio & pulchritudo, ignis adhibetur & aqua; & nobis tranſeundum eſt per ignem tribulationis & aquam compunctionis, vt perueniamus ad refrigerium caſtitatis. Hæc tibi oratorij tui ornamenta repræſentent non oculos tuos varietatibus mentitis paſcant. Sufficiat tibi in altari tuo ſaluatoris in cruce pendentis imago, quæ paſſionem ſuam tibi repræſentet, quam imiteris; expanſis brachijs ad ſuos te inuitet amplexus, in quibus delecteris: nudatis vberibus lac ſuauitatis infundat, quo conſoleris.

Pſal. 50.

CAP.

CAP. XXXIX. *De conſideratione virginitatis & humilitatis beatæ Mariæ & beati Ioannis Euangeliſtæ, & de ipſorum commendatione.*

ET ſi hoc placet ad commendandam tibi virginitatis excellentiam, virgo mater in ſua, & virgo diſcipulus in ſua iuxta crucem cernantur imagine, vt cogites quam grata ſit Chriſto vtriuſque ſexus virginitas, quam in matre & præ cæteris ſibi dilecto diſcipulo conſecrauit. Vnde eos pendens in cruce tanto fœdere copulauit, vt illam diſcipulo matrem, illum matri filium delegaret. O beatiſſimum hoc teſtimonio Ioannem, cui totius humani generis decus, opes mundi, gloria cæli, miſerorum refugium, afflictorum ſolatium, pauperum conſolatio, deſperatorum erectio, peccatorum reconciliatio, poſtremo orbis domina, cæli regina, teſtamenti auctoritate committitur. Hæc tibi præbeant incentiuum caritatis, non ſpectaculum vanitatis. His enim omnibus ad vnum neceſſe eſt vt contendas: *quoniam vnum eſt neceſſarium.* Illud eſt vnum, quod non inuenitur, niſi in vno, apud vnum, cum vno: *apud quem non eſt tranſmutatio nec viciſsitudinis obumbratio. Qui adhæret ei, vnus cum ipſo ſpiritus efficitur*, tranſiens in illud vnum, quod ſemper eſt, & cuius anni non deficiunt. Adhæſio iſta caritatis quaſi ſpecialis eſt ornatus finis & fimbria. Luc. 10. Iacob. 1. 1.Cor 6.

CAP. XL. *De caritate habenda in dilectione Dei & proximi ſibi non nocendo: nec noceat cupiendo & benefaciendo.*

VEſtis quippe nuptialis ex virtutum varietate contexta oportet vt fimbrijs aureis, id eſt caritatis ſplendoribus ambiatur: quæ omnes virtutes contineat & conſtringat in vnum, & ſuam ſingularem claritatem impertiens, de multis vnum faciat, & cum multis vni adhæreat: vt iam

omnia non ſint multa, ſed vnum. Caritas autem in duo diuiditur, in Dei videlicet dilectionem & proximi. Porro dilectio proximi in duo ſubdiuiditur; in innocentiam & beneficentiam: videlicet vt nulli noceas, benefacias quibus potueris: ſcriptum eſt quippe: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*: & hæc innocentia. Et dominus in euangelio: *Omnia*, inquit, *quæcumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis*: hæc beneficentia. Quantum ad te duo iſta pertineant, diligenter aduerte. Primum, vt nulli noceas: deinde, vt nulli velis nocere. Primum illud facile tibi, cum nec id poſſis, niſi forte lingua percuſſeris. Secundum illud non erit difficile, ſi propoſitum attendas tuum: ſi profeſſam dilexeris nuditatem. Non enim tibi poterit erga aliquam eſſe malæ voluntatis materia, vbi cupiditas nulla; vbi nihil diligitur, quod poſſit auferri: nihil tollitur, quod debeat amari. Demum bene velis omnibus, proſis quibus poſſis. In quo, inquis, cum mihi non liceat vel modicum quod egentibus tribuam, poſſidere?

Mat. 7.

CAP. XLI. *De exemplo Mariæ & Marthæ, & vitæ actiuæ & contemplatiuæ.*

AGnoſce conditionem tuam, cariſſima. Duæ ſorores erant Martha & Maria: laborabat illa, vacabat iſta: illa erogabat, iſta petebat: illa præſtabat obſequium, illa nutriebat affectum. Denique non ambulans vel diſcurrens huc atq; illuc, non de ſuſcipiendis hoſpitibus ſollicita, non cura rei familiaris diſtenta, non pauperum clamoribus intenta, ſedebat ad pedes Ieſu, & audiebat verbum illius. Hæc pars tua, cariſſima, quæ ſæculo mortua atque ſepulta, ſurda debes eſſe ad omnia ſæculi blandimenta audienda, ad loquendum muta: nec debes diſtendi, ſed extendi; impleri, non exhauriri. Exequatur partem ſuam Martha quæ non negetur bona, Mariæ tamen melior

lior prædicatur. Nunquid inuidit Marthæ Maria? Illa potius iſti. Ita etiam quotquot optimæ videntur in ſæculo tuam vitam æmulentur, non illarum tu. Ad illos ſpectat eleemoſynarum largitio, quorum eſt terrena poſſeſſio, vel quibus credita eſt rerum eccleſiaſticarum diſpenſatio.

CAP. XLII. *De diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum.*

QVæ enim ſacroſanctis eccleſijs à fidelibus collata ſunt; epiſcopi, ſacerdotes, & clerici diſpenſanda ſuſcipiunt, & non recondenda; non poſſidenda, ſed eroganda. Quicquid habent, pauperum eſt, viduarum & orphanorum, & eorum qui altari deſeruiunt, vt de altari viuant. Sed ea quæ in vſus ſeruorum Chriſti monaſterijs conferuntur, à certis perſonis diſpenſari oportet: vt quod neceſſitatibus ſupereſt fratrum, non includatur marſupijs: ſed hoſpitibus, peregrinis atque pauperibus erogetur.

CAP. XLIII. *Quod clauſtrales non debent habere curam de pauperibus.*

ET hoc illorum intereſt, quibus pars eſt Marthæ commiſſa, non qui ſalutari otio vacant cum Maria. Ita clauſtralibus nulla debet eſſe pro pauperibus ſollicitudo, nulla pro hoſpitibus ſuſcipiendis diſtenſio: quippe quibus nulla debet eſſe de craſtino cura, nulla cibi vel potus prouidentia: nutriantur potius in croceis, ſpiritalibus paſcantur. Altius autem hi qui contemptibiles ſunt conſtituti ad iudicandum, amplexantur ſtercora. Ipſi quippe ſunt boues, quorum piger ſtercoribus lapidatur.

Cap. XLIV. *Quod contemplatiui non debent deſiderare temporales adminiſtrationes.*

Svnt enim quidam qui circa ſpiritualia deſides & pigri inſtar populi peccatoris ſuper manna cæleſte nauſeant, videnteſque alios circa temporalia occupatos inuident, detrahunt, murmurant, & pro ſtercoribus, quibus ipſi fœdantur, zeli & amaritudinum ſtimulos ferunt: de quibus ſi forte aliquam temporalium diſpenſationem fuerint adepti, conuenienter dici poteſt: *Qui nutriti erant in croceis, amplexati ſunt ſtercora.* Cum igitur nec illis, qui in cœnobijs ſunt, quibus in Martha non parua communio eſt, circa plurima occupari conceditur; quanto minus tibi, quæ te totam de ſæculo exuiſti: cui non ſolum poſſidere, ſed nec videre, nec audire licet quæ ſæculi ſunt?

Thren. 4.

Cap. XLV. *Quod recluſa debet; ſi ſibi aliquid ſupereſt, erogare.*

Si enim nihil tibi quiſquam det ad erogandum, vnde habebis quod eroges? ſi ex tuo aliquid habes labore, da non tua ſed alterius manu. Si aliunde tibi prouenit victus, vnde tibi aliena diſtribuere; cum nihil tibi ſupra neceſſarium liceat vſurpare? Quid ergo beneficij impendes proximo? Nihil ditius bona voluntate, vt ait quidam ſanctus: hanc largire. Quid humanius pietate? hanc impende. Quid vtilius oratione? hanc largire.

Cap. XLVI. *Qualiter debet in corde dolere de neceſſitatibus aliorum & pro eis orare.*

Itaque totum mundum vno dilectionis ſinu complectere. vbi ſimul omnes qui boni ſunt conſidera, congratulare: vbi mali, intuere & luge. Ibi occurrant animo miſeria pauperum, orphanorum gemitus, viduarum deſolatio,

ſolatio, triſtium mœſtitudo, neceſſitates peregrinantium, pericula nauigantium, vota virginum, tentationes monachorum, prælatorum ſollicitudo, labor militantium. Omnibus pectus tuæ dilectionis aperias. His tuas impende lacrymas: pro his tuas preces fundas. Hæc eleemoſyna Deo gratioſior, Chriſto acceptior, tuæ profeſſioni aptior, his quibus impenditur fructuoſior. Huius muneris beneficij tuum propoſitum adiuuat, non perturbat: dilectionem proximi auget, non minuit: mentis quietem ſeruat, non impedit. Quod nihil eſt appetendum vt habeatur ad largiendum: cum nihil habere ſit perfectum. Quid his plura dicamus? Cum ſancti vt perfecte poſſent proximos diligere, ſtuduerunt in hoc mundo nihil habere, nihil vel ſine appetitu poſſidere. Agnoſcis verba beati Gregorij. Vide quam contra multi ſapiunt: vt enim caritatis impleant legem, quærunt vt habeant quod erogent: cum eius perfectionem ipſis aſcribat, qui nihil habendum, nihil vel ſine appetitu poſſidendum arbitrantur.

CAP. XLVII. *De dilectione Dei, & contemplatione prædictionis & prophetationis aduentus filij Dei, & annunciationis angelicæ, plenitudinis gratiæ, viſitationis, & prophetationis Elizabeth & Ioannis, partu virginis, iubilationis angelorum, adoratione paſtorum.*

HIs de proximi dilectione præmiſſis, de dilectione Dei pauca ſubiungam. Nam licet vtraq; ſoror Deum proximumque dilexerit: ſpecialiter tamen circa obſequium proximorũ occupabatur Martha: ex diuinæ vero lectionis fonte hauriebat Maria. Ad Dei vero dilectionem duo pertinent, affectus mentis, & effectus operis. Et opus hoc in virtutum exercitio; affectus ſpiritualis guſtus dulcedine. Exercitium virtutum tamen certo viuendi modo, in ieiunijs,

nijs, in vigilijs, in opere, in dilectione, in oratione, in paupertate, & cæteris huiuſmodi commendatur: affectus ſalutari meditatione nutritur. Itaque, vt ille dulciſſimus amor Ieſu in tuo creſcat affectu, triplici meditatione opus habes: de præteritis ſcilicet, præſentibus, & futuris: id eſt, præteritorum recordatione, de experientia præſentium, de conſideratione futurorum. Cum igitur mens tua fuerit ab omni cogitationum ſorde virtutum exercitio purgata, iam oculos defecatos ad poſteriora retorque. Ac primum cùm beata Maria ingreſſa cubiculum, libros quibus virginis partus cum Chriſti prophetatur aduentu, euolues. Ibi aduentum angeli præſtolare, vt videas intrantem, audias ſalutantem: & ſicut repleta ſtupore & ecſtaſi, dulciſſimam dominam tuam cum angelo
Luc. 1. ſalutante ſalutes, clama dicens: *Aue gratia plena Dominus tecum benedicta tu in mulieribus.* Hoc plenius repetens quæ ſit hæc gratiæ plenitudo, de qua totus mundus gratiam mu-
Ioan. 1. tuauit: Quoniam *verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis plenum gratiæ & veritatis.* Contemplare & admirare dominum, qui terram impleuit & cælum, inter vnius puellæ viſcera clauditur; quam pater ſanctificauit, filius fæcundauit, obumbrauit ſpiritus Sanctus. O dulcis domina, quanta inebriabaris dulcedine, quo amoris igne accendebaris, cum ſentires in mente & ventre tantæ majeſtatis præſentiam? Cum de tua carne ſibi carnem aſſumeret, &
Col. 2. membra, in quibus corporaliter omnis plenitudo diuinitatis habitaret; è tuis ſibi membris aptaret? Hæc omnia propter te, virgo, vt virginem, quem imitari propoſuiſti, diligas virginis fructum cui nupſiſti. Iam nunc cum dulciſſima domina tua in montana conſcende, & ſterilis & virginis ſuauem intuere complexum; & ſalutationis officium: in quo ſeruulus dominum, præco iudicem, vox verbum, intus in anilia viſcera concluſus in virginis vtero clauſum agnouit, & indicibili gaudio ſalutauit. Beati ven-

tres

tres in quibus totius mundi ſalus exoritur, pulſiſque tenebris triſtitiæ ſempiterna lætitia prophetatur. Quid agis ò virgo? accurre quæſo, accurre, & tantis gaudijs admiſcere: proſternere ad pedes vtriuſque, & in vnius ventre tuum ſponſum amplectere, amicum vero eius in alterius vtero venerare. Hunc euntem in Bethlehem cum omni deuotione proſequere, & in hoſpitium diuertens cum illa aſſiſte, & obſequere parienti, locatoque in præſepio paruulo erumpe in vocem exultationis, clamans cum Eſaia: *Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* Iſai. 9. Amplectere dulce illud præſepium: vincat verecundiam amor, timorem depellat affectus, vt ſacratiſſimis pedibus figas labia, & oſcula gemines. Exinde paſtorum excubias mente pertracta, angelorum exercitum admirare, cæleſti melodiæ tuas interpone partes: corde ſimul & ore decanta: *Gloria in excelſis Deo.* Luc. 2.

Cap. XLVIII. *De magorum adoratione, fuga Chriſti in Ægyptum, de latrone à latere Chriſti dextro crucifixo, qui paruulum Ieſum viderat cum duceretur in Ægyptum, & petierat; Memento mei Domine cum veneris in regnum tuum.*

Noli in tua meditatione magorum munera præterire: nec fugientem in Ægyptum incomitatum relinque. Opinare verum eſſe quod dicitur, cum à latronibus deprehenſum in via, & adoleſcentuli cuiuſdam beneficio acceptum. Erat, vt dicunt, principis latronum filius, qui præda potitus cum paruulum in matris gremio comperiſſet, tanta ei in eius ſpecioſiſſimo vultu ſplendoris majeſtas apparuit, vt eum ſupra hominem eſſe non ambigens, incaleſcens amore amplexatus eſt eum. Et ò, inquit, beatiſſime paruulorum: ſi aliquando ſe tempus obtulerit mihi miſerendi, tunc memento mei, & huius temporis

noli

noli obliuiſci. Ferunt hunc eſſe latronem, qui ad Chriſti dexteram crucifixus eſt, cum alterum blaſphemantem
Luc. 23. corripuiſſet dicens: *neque tu times Deum qui in eadem damnatione es? & nos quidem iuſte. nam digna damna factis recipimus: hic autem nihil mali fecit*, conuerſus ad dominum, eum in illa quæ in puerulo apparuerat intuens majeſtate, pacti ſui non immemor: *Memento*, inquit, *mei cum veneris in regnum tuum*. Itaque ad incentiuum amoris non inutile arbitor hac vti opinione, remota omni affirmandi temeritate.

Cap. XLIX. *De contemplatione Chriſti in Nazareth, & in Ieruſalem, in obſequendo matri & Ioſeph.*

Præterea nihil ne tibi ſuauitatis æſtimas acceſſurum, ſi eum apud Nazareth puerum inter pueros contempleris? ſi obſequentem matri; ſi operanti nutricio aſſiſtentem intuearis? Quid ſi duodennem cum parentibus Hieroſolymam aſcendentem, & illis redeuntibus, & neſcientibus in vrbe remanentem per triduum cum matre quæſieris? O quanta copia fluent lacrimæ, cum audieris matrem dulci quadam increpatione filium verberantem: *Fili quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes*
Luc. 2. *quærebamus te.*

Cap. L. *De conſideratione baptiſmi, ieiunij & tentationis Chriſti.*

Si autem virginem vis ſequi quocumque ierit, delectet altiora eius & ſecretiora ſcrutari: vt in Iordanis flumine audias in voce patrem, in carne filium, in columba videas ſpiritum ſanctum. Ibi tu ad ſpirituales initiatas nuptias ſponſum ſuſcipis datum à patre, purgationem à filio, pignus amoris à ſpiritu Sancto. Exinde ſolitudinis tibi ſecreta ditauit, ſanctificauit ieiunium, ibi ſubeundum

dum docens cum callido hoſte conflictum. Hæc tibi facta & pro te facta, & quomodo facta diligenter attendes. Dilige à quo facta ſunt, & imitare quæ facta ſunt.

Cap. LI. *De muliere in adulterio deprehenſa.*

Occurrit iam nunc memoriæ mulier illa deprehenſa in adulterio, & Ieſus rogatus ſententiam, quid egerit, quidve dixerit, recordare. Cum enim ſcribens in terra terrenos eos non cæleſtes prodidiſſet; *Qui ſine peccato eſt,* inquit, *veſtrum, primum lapidem in illam mittat.* Cum vero omnes ſententia terruiſſet & expuliſſet de templo; imaginare quam pios oculos in illam leuauerit, quam dulcem ſua voce ſententiam abſolutionis eius protulerit. Puta quod ſuſpirauerit, quod lacrimatus ſit, cum diceret: *Nemo te condemnauit mulier? nec ego te condemno.* Felix, vt ita dicam, hæc quæ in adulterio deprehenſa mulier, quæ etiam de præteritis abſoluitur, ſecura efficitur de futuris. Ieſu bone te dicente, non condemnabo, quis condemnabit? *Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet?* Audiatur de cætero vox tua: *Vade, & iam amplius noli peccare.*

Ioan. 8. *Ibid.* *Rom. 8.*

Cap. LII. *De muliere lacrimis pedes eius rigante.*

Iam nunc domum ingredere Phariſæi, & recumbentem ibi dominum tuum attende. Attende cum illa beatiſſima peccatrice ad pedes eius, laua lacrimis, terge capillis, demulce oſculis, & foue vnguentis. Nonne iam ſacri illius liquoris odore perfunderis? Si tibi ad ſuos negat pedes, inſta, ora, & grauibus lacrimis oculos attolle, imiſque ſuſpirijs & inenarrabilibus extorque quod petis. Luctare cum Deo ſicut Iacob, vt ipſe ſe gaudeat ſuperari. Videbitur tibi aliquando quod auertat oculos, quod aures claudat, quod deſideratos pedes abſcondat. Tu ni-

 hilomi-

hilominus inſta opportune, importune; clama: *Vſquequo auertis faciem tuam à me? Vſquequo clamabo & non exaudies? Redde mihi,* Ieſu bone, *lætitiam ſalutaris tui, quia dixit cor meum: quæſiui faciem tuam, faciem tuam requiram.* Certe non negabit pedes ſuos virgini, quos oſculandos præbuit peccatrici.

Pſal. 12.
Pſal. 21.
Pſal. 80.
Pſal. 26.

CAP. LIII. *De paralytico per tegulas inuecto non ſolum corporaliter, ſed ſpiritualiter curato, licet hoc non peteret. nam cui vult miſeretur.*

SED domum illam non præteribis, vbi per tegulas paralyticus ante pedes eius ſubmittitur: vbi pietas & poteſtas obuiauerunt ſibi. *Fili*, inquit, *remittuntur tibi peccata tua.* O mira clementia! O indicibilis miſericordia! Recepit felix remiſſionem peccatorum, quam non petebat, quam non præceſſerat confeſſio, non meruerat ſatisfactio, non exigebat contritio. Corporis ſalutem petebat, non animæ: & ſalutem recepit corporis & animæ. Verè, Domine, *vita in voluntate tua. Si decreueris ſaluare nos, non eſt qui audeat dicere: cur ita facis?* Phariſæe, intra te quid murmuras? *An oculus tuus nequam eſt, quia ipſe bonus ſum?* Certè *miſeretur cui voluerit:* ploremus & oremus vt velit. Bonis etiam operibus pingueſcat oratio, augeatur deuotio, dilectio excitetur. Leuentur puræ manus in oratione, quas non ſanguis immunditia maculauit, tactus illicitus non fœdauit, non exaſperauit auaritia. Leuetur & cor ſine ira & diſceptatione, quod tranquillitas ſedauit, pax compoſuit, puritas conſcientiæ animauit. Sed nihil horum paralyticus iſte legitur præmiſiſſe, qui tamen legitur remiſſionem peccatorum meruiſſe. Hæc eſt ineffabilis eius miſericordiæ virtus, cui ſicut blaſphemum eſt derogare, ita & hoc ſibi præſumere ſtultiſſimum. Poteſt cuicunque vult hoc ipſum efficaciter dicere, quod dixit illi paralytico, *dimituntur tibi peccata tua.* Sed

Matt. 9. 2.
Pſal. 29.
Eſt. 13.
Matth. 20.
Rom. 9.
Matth. 9. 2.

Sed quicunque ſine ſuo labore vel contritione, vel confeſſione, vel etiam oratione ſibi hoc dicendum expectat, numquam ei remittentur peccata ſua.

CAP. LIV. *De receptione Chriſti in domo Marthæ & Mariæ, & Martha miniſtrante, & effuſione vnguenti, & condemnatione Phariſæi.*

SEd excundem eſt hinc, & ad Bethaniam veniendum, vbi ſacratiſſima fœdera amicitiæ auctoritate Domini conſecrantur. *Diligebat enim Ieſus Martham, & Mariam, & Lazarum*, quod hoſpitalis amicitiæ, qua illi familiariori adhærebant affectu, detineri nemo eſt qui ambigat. Teſtes ſunt lacrimæ illæ dulces, quibus lacrimatus eſt cum lacrimantibus, quas totus populus amoris interpretatur indicium. *Videte*, inquiunt, *quomodo amabat eum.* Et *ecce ponunt ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat. Lazarus autem erat vnus ex diſcumbentibus. Maria autem ſumpſit alabaſtrum vnguenti, & fracto alabaſtro effudit ſuper caput Ieſu.* Gaude quæſo huic intereſſe conuiuio, ſingulorum diſtingue officia. Martha miniſtrat, Lazarus diſcumbit, vngit Maria. Hoc vltimum tuum eſt. Frange igitur alabaſtrum cordis, & quicquid habes deuotionis, quicquid amoris, quicquid deſiderij, quicquid affectionis, totum effunde ſuper ſponſi tui caput, adorans in Deo hominem, & in homine Deum. Si fremit, ſi murmurat, ſi proditor perditionem vocat deuotionem, non ſit tibi curæ. *Vt quid*, ait, *perditio hæc? poſſet hoc vnguentum venumdari multo, & dari pauperibus.* Phariſæus murmurat inuidens pænitenti: murmurat Iudas inuidens effuſioni vnguenti. Si iudex accuſationem non recipit, accuſatam abſoluit. *Sinite* inquit, *illam. Bonum enim opus operata eſt in me.* Laboret Martha, miniſtret, paret hoſpitium peregrino, eſurienti cibum, veſtem algenti: ego ſolus Mariæ,

Ioan. 11.
Ioann. 11.
Ioann. 12.
Matt. 26. 8.
Ioann. 12.

& illa mihi totum præſtet quod habet: à me quicquid optat expectet. Quid enim? Tu Mariæ conſulis relinquendos pedes, quos tam dulciter oſculatur? auertendos oculos ab illa ſpecioſiſſima facie, quam contemplatur? amouendum auditum ab eius ſuaui ſermone, quo reficitur?

CAP. LV. *De obuiatione puerorum cum ramis palmarum, clamantium: Oſanna in excelſis.*

SED iam ſurgentes eamus hinc. Quò, inquis? Certe vt inſidentem aſello cæli terræque dominum comiteris tanta fieri pro te obſtupeſcens, puerorum laudibus tuas
Matt. 21. iungas, clamans & dicens: *O ſanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.* Iam nunc aſcende cum eo in cœnaculum grande ſtratum, & ſalutaris cœnæ intereſſe delicijs gratulare.

CAP. LVI. *De cœna Domini, & de his quæ ibi geſta ſunt. quare beatus Ioannes ſupra pectus eius recubuit.*

VIncat verecundiam amor, timorem excludat affectus; vt ſaltem de micis menſæ eleemoſynam præbeat mendicanti. Vel à longe ſta, & quaſi pauper intendens in diuitem, vt aliquid accipias extende manum: famem lacrimis prode. Cum iam ſurgens à cœna linteo ſe præcinxit, poſuitque aquam in peluim, cogita quæ majeſtas, quæ poteſtas hominum pedes abluit & extersit: quæ benignitas proditoris veſtigia ſacris manibus tangit. Specta & expecta, & vltima omnium tuos ei præbe abluendos: quia quem ipſe non lauit, non habebit partem cum eo. Quid modo feſtinas exire? Suſtine paululum. Videſne quiſnam ille eſt, rogo te, qui ſupra pectus eius recumbit, & in ſinu eius caput reclinat? Felix quicumque

cumque ille eſt. O ecce video: Ioannes eſt nomen eius. O Ioannes, quid ibi dulcedinis, quid gratiæ & ſuauitatis, quid luminis & deuotionis ab illo hauriam fonte dicito. Ibi certe *omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ*: ibi fons miſericordiæ, domicilium pietatis, & fauus æternæ ſuauitatis. Vnde, tibi ò Ioannes, omnia iſta? Nunquid tu ſublimior Petro, Andrea ſanctior, cæteris omnibus apoſtolis gratior? Speciale hoc virginitatis priuilegium eſt; quia virgo es electus à domino antequam ires cum matre dilectus. Iam miſericordiæ exulta virgo, accede propius, & aliquam tibi huius dulcedinis portionem vendicare non differas. Si ad potiora non potes, dimitte Ioanni pectus, vbi eum vinum lætitiæ in diuinitatis cognitione inebriet: tu currens ad vbera humanitatis, lac exprime quo nutriaris. Inter hæc ſacratiſſima illa oratione diſcipulos commendans patri dixerit: *Pater ſerua eos in nomine tuo*. Inclina tu caput, vt & tu merearis audire: *Volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum.* Col. 2. Ioan. 17. ibid.

CAP. LVII. *Qualiter poſt cœnam ad orandum ad montem olíueti acceſſit.*

Bonum eſt tibi hic eſſe. Sed exeundum eſt: præcedit ipſe ad montem Oliueti, tu ſequere. Et licet aſſumpto Petro & duobus filijs Zebedæi ad ſecreta ſeceſſerit, vel à longe intuere quomodo in ſe noſtram tranſtulit neceſſitatem. Vide quomodo ille cuius ſunt omnia, pauere incipit & tædere, *Triſtis eſt anima mea*, inquiens, *vſque ad mortem*. Mat. 26. Vnde hoc Deus meus? compateris mihi exhibens hominem, vt quodammodo videaris neſcire quod Deus es proſtratus in faciem oras; & *factus eſt ſudor tuus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*. Luc. 22. Quid ſtas? accurre, & ſuauiſſimas illas guttas lambe, & puluerem pedum illius linge. Noli dormire cum Petro, ne merearis audire: *Sic non potuiſti vna hora vigilare mecum?* Mat. 26.

CAP.

CAP. LVIII. *Qualiter proditor ad eum capiendum venit. qualiter Petrus gladio percuſſit, ſed poſtea negauit.*

SEd ecce iam proditorem præeuntem impiorum turba ſubſequitur, & oſculum præbente Iuda manus inijciunt in dominum tuum: tenent, ligant, & illas dulces manus vinculis aſtringunt. Quis ferat? Scio, occupat nunc cor tuum pietas: omnia viſcera tua zelus inflammat. Sine, rogo, patiatur qui pro te patitur. Quid optas gladium? quid iraſceris? quid indignaris? O ſi inſtar Petri cuiuſlibet aurem abſcideris, ſi ferro brachium tuleris, ſi pedem truncaueris, ipſe reſtituet omnia. Qui etiam ſi quidem occideris, abſque dubio ſuſcitabit.

CAP. LIX. *Qualiter male tractatur, coram Pilato falſo accuſatur, & falſo iudicatur, flagellatur, & corona ſpinea coronatur.*

SEquere potius eum vſque ad atrium principis ſacerdotum, & ſpecioſiſſimam eius faciem, quam illi ſputis illiniunt, tu lacrimis laua. Intuere quam pijs oculis, quam miſericorditer, quam efficaciter tertio negantem reſpexit Petrum; quando ille conuerſus & in ſe reuerſus *fleuit amare*. Vtinam, bone Ieſu, tuus me dulcis reſpiciat oculus, qui te totiens ad vocem ancillæ procacis carnis meæ peſſimis operibus affectibuſque negaui. Sed iam mane facto traditur Pilato, ibi accuſatur, & tacet: quoniam *tanquam ouis ad occiſionem ducitur, & ſicut agnus coram tondente ſe, ſic non aperuit os ſuum.* Vide, attende, quomodo ſtat ante præſidem inclinato capite, demiſſis oculis, vultu placido, ſermone raro, paratus ad opprobria, promptus etiam ad verbera. Scio, non potes vlterius ſuſtinere, nec dulciſſimum dorſum eius flagellis atteri, nec faciem alapis cædi, nec venerandum illud caput ſpinis coronari corona ſpinea; nec dexteram, quæ cælum & terram conti-

Iſai. 53.

net,

net, arundine dehoneſtari, tuis oculis aſpicere poteris. Ecce educitur flagellatus, portans ſpineam coronam, & purpureum veſtimentum. Et dicit Pilatus: *Ecce homo.* Vere homo eſt, quis dubitet? Teſtes ſunt plagæ virgarum, liuor vlcerum, fœditas ſputorum. Iam nunc cognoſco Zabule quia eſt homo. Vere homo eſt, inquis. Sed quid eſt, quod in tot iniurijs non iraſcitur vt homo, non mouetur vt homo, non ſuis tortoribus indignatur vt homo? Ergo plus eſt quàm homo, ſiquis cognoſcit illum. Cognoſcitur certe homo impiorum iudicia ſuſtinens: ſed *cognoſcetur Deus iudicium faciens.* Sero animaduertiſti Zabule. *Ioan.* 19. 5 *Pſal.* 9.

CAP. LX. *De conſideratione paſſionis Christi, & deceptionis diaboli, qui eum hominem ſolum eſſe credebat.*

QVid tibi per mulierem viſum eſt agere vt dimittatur? Tarde locutus es. Sedet pro tribuali iudex, prolata ſententia iam portat propriam crucem, ducitur ad mortem. O ſpectaculum! Videſne? Ecce *principatus ſuper humerum eius.* Hæc eſt *virga æquitatis, virga regni tui.* Datur ei vinum felle mixtum. Exuitur veſtimentis ſuis, & inter milites diuiduntur. Tunica non ſcinditur, ſed ſorte tranſit ad vnum. Dulces manus eius & pedes clauis perforantur, & extenſus in cruce inter latrones ſuſpenditur. *Iſai.* 9. 6. *Pſal.* 44. 7.

CAP. LXI. *Quomodo pependit in cruce inter cælum & terram, vt ima ſummis reconciliaret.*

MEdiator Dei & hominum inter cælum & terram medius pendens ima ſuperis vnit, & cæleſtibus terrena coniungit. Stupet cælum, & terra miratur. Quid tu? Non mirum ſi ſole contriſtato tu contriſtaris: ſi terra tremiſcente, tu contremiſcis: ſi ſciſſis ſaxis cor tuum ſcinditur: ſi flentibus iuxta crucem mulieribus, tu lachrimaris.

CAP.

CAP. LXII. *De mira patientia in paſſione, reddendo bonum pro malo.*

VErum in his omnibus conſidera illud dulciſſimum pectus, quam tranquillitatem ſeruauerit, quam habuerit pietatem. Non ſuam attendit iniuriam, non pœnam reputat, non ſentit contumelias. Sed illis potius à quibus patitur, ille compatitur: a quibus vulneratur, ille medetur: vitam procurat, à quibus occiditur. Cum qua mentis dulcedine, cum qua ſpiritus deuotione, in qua caritatis plenitudine clamat: *Pater ignoſce illis?* Luc. 23, 24.

CAP. LXIII. *Oratio peccatoris ad Chriſtum.*

ECce ego, Domine, tuæ maieſtatis adorator, non tui corporis interfector: tuæ mortis venerator, non tuæ paſſionis irriſor; tuæ miſericordiæ contemplator, non infirmitatis contemptor. Interpellet itaque pro me tua dulcis humanitas, commendet me patri tuo tua ineffabilis pietas. Dic ergo, dulcis Domine: Pater ignoſce illi. At tu, virgo, tu maior es apud virginis filium confidentia. à mulieribus quæ longe ſtant, cum matre virgine & diſcipulo virgine accede ad crucem, & perfuſum pallore vultum cominus intuere. Quid ergo? Tu ſine lacrimis, amantiſſimæ Dominæ lachrimas videbis? Tu ſiccis oculis manes, *eius animam pertranſit gladius doloris?* Tu ſine ſingultu audies Luc. 2. dicentem matri: *Mulier ecce filius tuus.* & Ioanni: *Ecce mater tua:* Ioan. 19. cum diſcipulo matrem committeret, latroni paradiſum promitteret? *Tunc vnus ex militibus lancea latus eius* Ibid. *aperuit, & exiuit ſanguis & aqua.* Feſtina ne tardaueris: *comede fauum cum melle tuo: bibe vinum tuum cum lacte* Cant. 5. *tuo.* Sanguis tibi in vinum vertitur, vt inebrieris: in lac aqua mutatur, vt nutriaris: facta ſunt tibi in petra flumina, in membris eius vulnera: & in maceria corporis eius cauer-

na, in quibus inſtar columbæ latitaris & deoſcularis ſingula. Ex ſanguine eius fiant *ſicut vitta coccinta labia tua, & eloquium tuum dulce.* Cant. 4. 3.

Cap. LXIV. *De Decurione.*

SEd adhuc expecta donec nobilis ille decurio veniens extractis clauis manus pedeſque diſſoluat. Vide quomodo feliciſſimis brachijs corpus complectitur, ac ſuo aſtringit pectori. Tunc dicere potuit vir ille ſanctiſſimus: *Faſciculus mirræ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.* Cant. 1. 12. Sequere tu pretioſiſſimum illum cæli terræque theſaurum, vel pedes porta, vel manus brachiaque ſuſtenta, vel certe defluentes minutatim pretioſiſſimi ſanguinis ſtillas curioſius collige, & pedum illius puluerem linge. Cerne præterea quod dulciter beatiſſimus Nicodemus ſacratiſſima vulnera eius tractauit digitis, fouit vnguentis, & cum ſancto Ioſeph inuoluit ſindone, collocauit in ſepulcro.

Cap. LXV. *De Magdalena.*

NOli præterea Magdalenæ deſerere comitatum; ſed paratis aromatibus, cum ea domini tui ſepulchrum viſitare memento. O ſi quod illa oculis, tu in ſpiritu cernere merearis! nunc ſuper lapidem reuolutum ab oſtio monumenti angelum reſidentem: nunc intra monumentum, vnum ad caput, alium ad pedes, reſurrectionis gloriam prædicantes: nunc ipſum Ieſum Mariam flentem & triſtem tam dulci reſpicientem oculo, tam ſuaui voce dicentem, *Maria.* Quid hac voce dulcius? quid ſuauius? quid iucundius Maria? Ioan. 20. Rumpuntur ad hanc vocem omnes capitis cataractæ, ab ipſis medullis eliciuntur lacrimæ, ſingultus atque ſuſpiria ab imis trahuntur viſceribus. *Maria.*

ris. O beata, quid tibi pro meritis fuit, quid animi, cum ad hanc vocem te proſterneres, & reddens vocem ſalutanti inclamares, *Rabbi?* Nam plura dicere lacrimæ prohibent, cum vocem occludat affectus, omneſque animæ corporiſque ſenſus nimius ardor abſorbeat. Sed ò dulcis Ieſu; cur à ſacratiſſimis ac deſideratiſſimis pedibus tuis ſic arces amantem? O verbum durum! *Noli* inquit *me tangere.* Vt quid Domine? Quare non tangam deſiderata illa veſtigia tua pro me perforata clauis, perfuſa ſanguine? non tangam? non deoſculabor? An inimicior es eo, quia glorioſior? Ecce non dimittam te, non recedam à te, non parcam lacrimis, pectus ſuſpirijs ſingultibuſque rumpetur nisi tangam. Et ille: Noli me tangere, noli timere: Non auferetur tibi bonum hoc, ſed differtur. Vade tamen & nuntia fratribus meis quia ſurrexi. Currit, cito volens redire. Redit cum alijs mulieribus. Quibus Ieſus occurrens blanda ſalutatione, deiectas ſic erigit triſtes, ſic conſolatur. Aduerte. Tunc eſt datum quod ante fuit dilatum. *Acceſſerunt enim & tenuerunt pedes eius.* Hic quamdiu potes, virgo, morare. Non has delicias tuas ſomnus interpolet, nullus exterior tumultus impediat.

Ioan. 20.

Ioan. 20.

Mat. 28.

CAP. LXVI. *De conſideratione mundi & rerum præſentium, & vt vileſcant, quaſi ſtatim mors ſequatur, quæ eſt principium futurorum & finis præſentium.*

VERUM quia in hac miſera vita nihil ſtabile, nihil æternum eſt, nunquam in eodem ſtatu permanet homo: neceſſe eſt, vt anima noſtra dum viuimus, quadam varietate paſcatur. Vnde à præteritorum recordatione ad experientiam præſentium tranſeamus: vt ex his quoque, quantum à nobis ſit Deus diligendus, omnes intelligere valeamus. Hæc omnia reuolue animo; vt in eum totus tuus reſoluatur affectus, vileſcat tibi mundus, omnis amor

amor carnalis ſordeſcat. Neſcias te eſſe in hoc mundo, quæ ad illos, qui in cælis ſunt & Deo viuunt, tuum amorem tranſtuliſti. *Vbi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum.* Noli cum argenteis ſimulacris vili marſupio tuum includere animum, qui nunquam cum nummorum pondere poterit tranſuolare ad cælum. Puta te quotidie morituram, & de craſtino non cogitabis. Non te futuri temporis ſterilitas terreat; non futuræ famis timor tuam mentem deijciat: ſed ex ipſo tota fiducia tua pendeat, *qui aues paſcit, & lilia veſtit.* Ipſe ſit horreum tuum, ipſe apotheca, ipſe marſupium, ipſe diuitiæ tuæ: ipſe ſolus ſit tibi omnia in omnibus. Et hæc interim de præſentibus ſatis ſint. Mat. 6. Mat. 6.

CAP. LXVII. *De mortis conditione, quæ à cunctis timetur, non timenda à fidelibus.*

QVi autem tanta ſuis præſtat in præſenti, quanta illis ſeruat in futuro? Principium futurorum & finis præſentium mors. Hanc cuius natura non horret? cuius non expaueſcit affectus? Nam beſtiæ fuga, latibulis, & alijs mille modis mortem cauent & vitam tenent. Iam nunc diligenter attende quid tua tibi reſpondeat conſcientia, quid præſumit fides tua, quid ſpes pro mittat, quid expectet effectus: ſi vita tua tibi oneri eſt: ſi mundus faſtidio corporeos labores aſſumit. Hoc vnum dico omnibus mundi huius præſtare delicijs, honoribus atque diuitijs, ſi ob conſcientiæ ſerenitatem, fidei firmitatem, ſpei certitudinem, mortem non timeas. Quod ille maxime poterit experiri, qui aliquo tempore ſub hac ſeruitute ſuſpirans in liberioris conſcientiæ auras euaſit. Hæc ſunt futuræ beatitudinis tuæ primitiæ ſalutares: vt morte ſuperueniente naturalem horrorem fides ſuperet, ſpes temperet, conſcientia ſecura repellat.

Cap. LXVIII. *De ſecuritate & conſolatione iuſti in morte, & qualiter angeli cum eo aſſiſtunt.*

Et vide quomodo mors beatitudinis principium eſt, laborum meta, peremptoria vitiorum. Sic enim ſcri-
Apoc. 14. ptum eſt: *Beati mortui qui in domino moriuntur, amodo enim iam dicit Spiritus vt requieſcant à laboribus ſuis.* Vnde propheta re-
Iſai. 14. proborum ab electorum morte diſcernens: *Omnes*, inquit, *reges dormient in gloria in domo ſua. Tu autem proiectus es de ſepulcro tuo quaſi ſtirps inutilis, pollutus & obuolutus.*

Cap. LXIX. *De anima egrediente, & vbi collocatur.*

Dormiunt quippe in gloria, quorum mortem bona commendat conſcientia. Quoniam *pretioſa eſt in con-*
Pſal. 115. *ſpectu domini mors ſanctorum eius.* Dormit facie in gloria, cuius dormitioni aſſiſtunt angeli, occurrunt ſancti, & conciues ſuum præbentes auxilium, & impertientes ſolatium, hoſtibus ſe opponunt, obſiſtentes repellunt, refellunt accuſantes: & ſic vſque ad ſinum Abrahæ ſanctam animam comitantes in loco pacis collocant & quietis. Non ſic impij, quos de corpore quaſi de fœtenti ſepulchro peſſimi ſpiritus cum inſtrumentis infernalibus extrahentes, pollutos libidine, obuolutos cupiditate inijciunt ignibus exurendos, tradunt vermibus lacerandos, æternis fœtori-
Prou. 10. bus deputant ſuffocandos. Vere *expectatio iuſtorum lætitia: ſpes autem impiorum peribit.*

Cap. LXX. *De requie æterna & gloria ſanctorum qualis ſit.*

Sane qualis ſit illa requies, quæ pax illa, quæ iucunditas de ſinu Abrahæ, quæ illic quieſcentibus promittitur, & expectatur: quia experientia non docuit, ſtilus expli-
Apoc. 6. care non poterit. Expectant felices, *donec impleatur numerus*

rus fratrum ſuorum, vt in die reſurectionis duplicis ſtolæ induti corporis pariter & animæ perpetua felicitate fruantur.

CAP. LXXI. *De conſideratione diei iudicij, iudicis irati, damnatione malorum & ſaluatione iuſtorum.*

IAM nunc intuere diei illius terrorem, quando *virtutes cælorum mouebuntur, elementa ignis calore ſoluentur*, patebunt inferi, occulta omnia nudabuntur. Veniet deſuper iudex iratus, ardens furor eius, & vt tempeſtas currus eius; vt reddat in ira vindictam, & vaſtationem in flamma ignis. Beatus qui paratus eſt occurrere illi. Quis tunc miſeris finis erit, quos nunc luxuria fœdat, auaritia diſſipat, extollit ſuperbia? *Exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum*: iſtos à dextris, alios à ſiniſtris ſtatuentes. Cogita te nunc ante tribunal inter vtramque hanc ſocietatem aſſiſtere, & necdum in partem alteram ſeparatam. Deflecte nunc occulos ad ſiniſtram iudicis, & miſeram illam multitudinem ſpecta.

Matt. 24. 2. Petr. 3.

Matt. 13.

CAP. LXXII. *De confutatione & pœna malorum.*

QValis ibi horror? quis timor? quis fœtor? quis dolor? Stant miſeri & infelices ſtridentes dentibus, nudo latere palpitantes, aſpectu horribiles, vultu deformes, deiecti præ pudore, præ corporis turpitudine & nuditate confuſi latere volunt, & non datur: fugere tentant, & non permittuntur. Si leuant oculos deſuper, iudicis imminet furor: ſi deponunt, infernalis putei eis ingeritur horror. Non ſuppetit criminum excuſatio, nec de iniquo iudicio aliqua poterit eſſe cauſatio. Cum quicquid decretum fuerit, iuſtum eſſe ipſum eorum conſcientiam non latebit.

CAP.

CAP. LXXIII. *De dilectione Dei, qui hic ſeparat bonos à mala vita & operibus impiorum.*

CErne nunc quam amandus ſit qui te ab hac damnata ſocietate prædeſtinando diſcernit, vocando ſeparauit, iuſtificando purgauit. Retorque nunc ad dexteram oculos,& quibus te glorificando ſit inſerturus aduerte.

CAP. LXXIV. *De gloria bonorum.*

QVis ibi decor? quis honor? quæ felicitas? quæ ſecuritas? Alij die iudiciaria ſede ſublimes: alij martyrij corona ſplendentes: alij virginitatis flore candidi: alij eleemoſynarum largitione fœcundi: alij doctrina & eruditione præclari, vno caritatis fœdere copulantur. Lucet eis vultus Ieſu Chriſti, non terribilis, ſed amabilis: non amarus, ſed dulcis: non terrens, ſed blandiens.

CAP. LXXV. *De dubio hominis exiſtentis in hoc ſaculo, qualiter iudicabitur, & quomodo ſe debet conuertere ad Deum.*

STa nunc in medio neſciens quibus te iudicis ſententia *Pſal. 54.* deputabit. O dura expectatio! *Timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ.* Si me ſiniſtris ſociauerit, non cauſabor iniuſtum: ſi dextris adſcripſerit, gratiæ eius hoc *Pſal. 29.* non meis meritis eſt imputandum. Vere Domine *vita in voluntate tua.* Vides ergo quantum in amore eius tuus extendi debeat animus, qui cum iuſte poſſit in impios prolatam in te quoque retorquere ſententiam, mitibus te mallhit ac ſaluandis inſerere. Iam te puta ſanctæ illi ſocietati *Mat. 18.* coniunctam vocis audire decretum: *Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Miſeris audientibus verbum durum, plenum iræ & furoris:

Diſ-

Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Tunc ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem in vitam æternam. O dura ſeparatio! ò miſerabilis conditio! Mat. 25.

CAP. LXXVI. *De viſione Dei poſt iudicium, & quæ ſit interim gloria hic poteſt colligi.*

SVblatis verò impijs ne videant gloriam Dei; iuſtis quoque ſingulis ſecundum gradum ſuum & meritum angelicis ordinibus inſertis, fiet illa glorioſa proceſſio Chriſto præcedente capite noſtro, omnibus membris ſuis ſequentibus, & *tradetur regnum Deo & patri*: vt ipſe regnet in ipſis, & ipſi regnent cum ipſo, illud percipientes regnum, *quod paratum eſt illis ab origine mundi.* 1. Cor. 15. Mat 25. 34.

CAP. LXXVII. *De gloria & gaudijs paradiſi.*

CVius regni ſtatus nec cogitari quidem poteſt à nobis, multo minus dici vel ſcribi. Hoc ſciendum, quod omnino nihil aberit, quod vel adeſſe; nec quidquam aderit, quod vel abeſſe debeat. Nullus igitur ibi luctus, fletus nullus: non timor, non dolor, non diffidentia, non inuidia, non ſuſpicio, non ambitio, non adulatio, non detractio, non ægritudo, non ſenectus, non mors, non paupertas, neque tenebræ: non edendi, vel bibendi, vel dormiendi vlla neceſſitas: nulla fatigatio, defectio nulla. Quid ergo boni ibi eſt, vbi nec luctus, nec fletus, nec dolor eſt, neque triſtitia? Quid poteſt eſſe niſi perfecta lætitia, vbi nulla tribulatio, nulla tentatio, nulla temporum mutatio, vel aeris corruptio, æſtus vehementior, nec hiems aſperior? Quid poteſt eſſe, vbi ſumma quædam rerum temperies, & mentis & carnis vera ac ſumma tranquillitas? Vbi nihil quod timeas, vbi nulla diſcordia, nulla inuidia, nulla ſuſpicio, nulla ambitio, nulla adulatio, detractio nulla, quid poteſt

teſt eſſe niſi ſumma & vera dilectio? Vbi nulla paupertas, nulla cupiditas, quid poteſt eſſe niſi bonorum omnium plenitudo? Vbi nulla deformitas, quid poteſt eſſe niſi vera pulchritudo? Vbi nullus labor vel defectio, quid erit niſi requies ſumma & fortitudo? Vbi nihil eſt quod grauet vel oneret, quid eſt niſi ſumma facilitas? Vbi nec ſenectus expectatur, nec morbus timetur, quid poteſt eſſe niſi vera ſanitas? Vbi neque nox, neque tenebræ, quid erit niſi lux perfecta? Vbi mors & omnis mortalitas abſorpta, quid erit niſi vita æterna? Quid eſt vltra quod quæramus? Certè quod his omnibus excellit: id eſt, viſio, cognitio, & dilectio creatoris. Videbitur in ſe, videbitur in creaturis ſuis regens omnia ſine ſolicitudine, ſuſtinens omnia ſine labore, impertiens ſe & quodammodo diſpertiens ſingulis pro ſua capacitate ſine ſui diminutione vel diuiſio-
1 Pet. 1. 12. ne. Videbitur ille vultus amabilis & deſiderabilis, *in quem deſiderant angeli proſpicere*. De cuius plenitudine, de cuius lumine, de cuius ſuauitate quid dicetur? Videbitur pater in filio, filius in patre, ſpiritus ſanctus in vtroque.
Ioan. 14. Videbitur non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem. Videbitur enim ſicuti eſt, impleta illa promiſſione qua dicit: *Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.* Ex hac viſione illa procedit
Ioan. 17. cognitio, de qua ipſe ait: *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te vnum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Ex his tanta naſcitur dilectio, tantus ardor paterni amoris, tanta dulcedo caritatis, tanta feruendi copia, tanta deſiderij vehementia: vt nec ſatietas deſiderium minuat, nec deſiderium ſatieta-
1. Cor. 2, 9. tem impediat. Quid eſt hoc? certe *quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe.*

CAP. LXXVIII. *Concluſio in contemplatione diuini amoris ex beneficiorum præteritorum Chriſti memoria, & præſentium experientia, & expectatione futurorum.*

HÆc tibi ſoror, de beneficiorum præteritorum Chriſti memoria, de præſentium experientia, de expectatione futurorum quædam meditationum ſpiritualium ſemina præſeminare curaui, ex quibus diuini amoris fructus vberior oriatur & creſcat, vt meditatio affectum exerceat, affectus deſiderium pariat, lacrimas deſiderium excitet, vt ſint lacrimæ tuæ panes die ac nocte, donec appareas in conſpectu eius, & ſuſcipiaris ab amplexibus eius, dicaſque illud, quod in Canticis ſcriptũ eſt: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* HABES nunc ſicut petiſti corporales conſtitutiones, quibus inclusa exterioris hominis mores componas. Habes formam præſcriptam, qua interiorem hominem, vel purges à vitijs, vel virtutibus ornes. Habes in triplici meditatione quomodo in te dilectionem excites, nutrias, & accendas. Cant. 2, 16.

Verſus notabiles.

DVLCIA SVNT ANIMAE SOLATIA, QVAE TIBI MANDO.
NAM PROSVNT MINIME, NISI SERVES HAEC OPERANDO.

SI quis igitur in huius libelli locutione profecerit, hanc labori meo vel ſtudio vicem impendat; vt apud Saluatorem meum, quem diligo, apud remuneratorem meum, quem expecto, apud iudicem meum, quem timeo, pro peccatis meis intercedat.

EXPLICIT REGVLA B. AELREDI.

A01 1470758